

Ledenmagazine Jonge Democraten - Lente 2012

DEMO

MEDIA

In deze DEMO:

Rob Wijnberg - Roy Kramer

Journalistiek in New York - Facebook en Twitter etaleren uw saaiheid

Marshall McLuhan - Kunst en de nieuwe media - Alexis De Tocqueville - en meer...

Over **kwaliteit, verantwoordelijkheid** en **azijnpissers**

Door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

With great power comes great responsibility". Dit bekende credo is, nu media zo'n dominante rol spelen in onze samenleving, actueler dan ooit. De media hebben de afgelopen decennia heel veel macht verworven. Het publieke debat gaat echter nauwelijks over het feit dat een machtspositie plichten met zich meebrengt. De media, voor zover we van een uniforme groep kunnen spreken, hebben zich bijna geruisloos bij de drie machten van Montesquieu gevoegd. Je kunt je afvragen in hoeverre er nog sprake is van het aloude model bestaande uit de rechtsprekende, wetgevende en uitvoerende macht. Niet voor niets worden de media ook wel als 'vijfde macht', naast de originele drie en de ambtenarij, gezien. Recente incidenten werpen de vraag op of media de verantwoordelijkheid die daarbij komt kijken wel aankunnen.

Afgelopen zomer vond in het Verenigd Koninkrijk een schandaal plaats waar het blad News of the World een hoofdrol in speelde. De krant had op een verwerpelijke manier informatie verkregen, onder andere door telefoongesprekken af te tappen en steekpenningen te betalen; een goed voorbeeld van een tekort aan verantwoordelijkheidsbesef.

Uiteindelijk maakte mediamagnaat Rupert Murdoch, de eigenaar van News of the World, een einde aan het bestaan van de krant. Niemand twijfelt er echter aan dat de affaire de journalistiek in het Verenigd Koninkrijk flink heeft beschadigd.

In tegenstelling tot de gedragingen van de journalisten van News of the World doet het Nederlandse GeenStijl niets illegaals. Toch vinden veel mensen, zowel aan de linker als aan de rechterkant van het politieke spectrum, de gedragingen van de website op z'n minst verwerpelijk. Ook het boegbeeld van het gelieerde PowNed Rutger Castricum wordt verweten onfatsoenlijk te zijn. Tijdens zijn verschijning bij De Wereld Draait Door raakte hij in een discussie met professioneel azijnpisser Felix Rottenberg en Peter Vandermeersch-look-a-like Frenk van der Linden, die Castricum aanvielen op zijn werkwijze en spraken van een 'fatsoenskloof' tussen 'zijn' medium en de andere televisieomroepen en kranten.

Maar zelfs de 'kwaliteits'kranten zijn tegenwoordig niet altijd meer even ethisch verantwoord. Het NRC Handelsblad van de échte Peter Vandermeersch bewees dat ethiek en journalistiek niet altijd hand in hand gaan. Volstrekt tegen het medisch beroepsgeheim verkreeg een journaliste van het dagblad

informatie over de medische staat van de verongelukte prins Friso, wat vervolgens in de krant werd gepubliceerd. Een storm van kritiek en een kruisverhoor van de betreffende redactrice in De Wereld Draait Door volgden en op het moment van ter perse gaan van DEMO zijn de gevolgen op de lange termijn voor NRC nog niet duidelijk.

Echte journalistiek is niet slechts verslaggeving. Goede journalisten, zoals Henk Hofland, ontstijgen de waan van de dag. Hyperigheid lijkt het echter te winnen van kwaliteitsjournalistiek. Zelfs de media die voorheen een prima reputatie hadden lijken zich in toenemende mate te verlagen tot een bedenkelijk niveau, met als gevaar dat de journalistiek door hypes en 'actualiteiten' gedomineerd wordt en de reflectieve functie van media langzaam vervalst. Politieke partijen kiezen, als de omstandigheden daarom vragen, vaak het pad van de herbezinning en herbronning. Misschien dat de media dat ook zouden moeten doen.

Overigens is dit de laatste DEMO van de huidige hoofdredactie. We willen graag vormgevers Mike, Niels en Frieso, alsmede alle schrijvers die gedurende het jaar hebben bijgedragen heel hartelijk bedanken. Het was ons een genoegen, en we wensen de komende hoofdredactie heel veel succes!

INHOUD

- 4 Standpunt
- 6 Rob Wijnberg
Een interview met de hoofdredacteur van nrc.next
- 10 Facebook en Twitter etaleren uw saaiheid
- 11 "What the fuck are you doing here?"
Een ooggetuigenverslag uit New York
- 12 Waar je het zegt, niet wat of hoe je het zegt
Mediawetenschapper Marshall McLuhan tegen de moderne meetlat
- 14 Nieuwe media de baas
- 15 Ontsnapt aan het oog van de media
- 16 Over de grens
- 18 Kunst en de nieuwe media gaan goed samen
- 19 Voetnoot
- 20 Wat we van Rousseau kunnen leren
- 22 Roy Kramer
Gascolumn
- 23 De Denker
- 24 Op naar een nieuw onderwijssysteem
- 26 Geestverruimende middelen
- 28 Printer kapot? Niet zo gek!
Waarom producten vaak een kunstmatig korte levenscyclus hebben
- 29 Liberale wereldmarkt slecht voor Afrika
- 30 Op bezoek bij
- 31 Voorzittershamer

COLOFON

28e jaargang - nummer 1 lente 2012
DEMO is een uitgave van de Jonge
Democraten, onafhankelijke politieke
jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5500 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline DEMO 2: 25 mei 2012.
Thema: wordt aangekondigd door de
volgende hoofdredactie
Nb: nietthemagerelateerde stukken ook
welkom.

Hoofdredacteur:

Daniel Boomsma

Adjunct-hoofdredacteur:

Maarten Broekhof

Hoofdvormgever:

Mike Emmerik

Vormgevers:

Niels Joormann en Frieso Voortman

Eindredactie:

Daniel Boomsma, Maarten Broekhof,
Lonneke van der Holst, Tim Jansen en Iris
Paris

Landelijk bestuur JD

Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 - 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker

Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 - 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze DEMO werkten mee:

Marijn van der Aa, Thomas Bakker, Ilya
Boelaars, Daniel Boomsma, Maarten
Broekhof, Robbert Coenmans, Johan
Dragtsma, Mike Emmerik, Rob Goossens,
Willem Jan Hilderink, Yuri van Hoef,
Fabian Hogers, Lonneke van der Holst,
Laurens Hilger, Liesbeth de Hoop, Boris
Ijland, Tim Jansen, Niels Joormann, Thijs
Kleinpaste, Roy Kramer, Emma de Leeuw,
Iris Paris, Steven Rieder, Maral Noshad
Sharifi, Nikie van Thiel, Frieso Voortman,
Gijsbert Werner en Rob Wijnberg

Wil je DEMO voortaan liever alleen
digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidemo@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@
jongedemocraten.nl.

Door Thomas Bakker

Stel je voor, de opstandelingen in Syrië weten op miraculeuze wijze een coup te plegen. Assad cum suis verdwijnen en de nieuwe machthebbers moeten een conceptbegroting opstellen voor het jaar 2013. Er wordt besloten ruim een half miljard uit te trekken voor drie tv-zenders die geheel betaald worden door de nieuwe regering van de opstandelingen. Bovendien is het niet toegestaan voor anderen om zelf een eigen tv-zender te starten. Verdacht? In Nederland was het tot in de jaren tachtig niet anders. De Syrische opstandeling die je over het plan spreekt, stelt je echter gerust door aan te geven dat het geld alleen maar is bedoeld om journalisten meer mogelijkheden te bieden om controle op de macht uit te oefenen. Hij voegt er nog aan toe dat het echt niet zo zal gaan dat bijvoorbeeld de nieuwe onafhankelijke nieuwslezer een paar jaar later toch parlementariër wordt voor een partij van de nieuwe gevestigde orde.

Sinds eind jaren tachtig is het Nederlandse bestel ten goede veranderd. Er gaat weliswaar nog steeds veel geld naar de publieke omroep, maar het is sindsdien wel mogelijk om een commerciële zender te starten. En ondanks de honderden miljoenen overheidsgeld voor de publieke omroep, wordt aan de onafhankelijkheid niet getwijfeld. Doordat Joost Eerdmans af en toe op tv verschijnt, is zelfs de klaagzang dat de publieke omroepen te links zijn, verstomd. Op een handvol complotdenkers na gelooft niemand dat de redactie van het NOS Journaal in het geniep wordt aangestuurd door de Rijksvoorlichtingsdienst.

Er zijn onafhankelijke omroepen, het kost een beetje geld, maar we krijgen er toch een boel voor terug. Prima toch? Wat mij betreft niet. Stel dat je de eindredacteur bent van het RTL Nieuws en je moet opboksen tegen

het NOS Journaal dat miljoenen euro's krijgt van de belastingbetaler. Ik zou dan klagen dat er sprake is van concurrentievervalsing en verspilling van belastinggeld.

Onlangs vertelde Matthijs van Nieuwkerk dat een commerciële partij bereid was de hele redactie van De Wereld Draait Door over te nemen. En geloof me, de vakbond zou in dat geval niet hoeven klagen over de nieuwe arbeidsvoorwaarden. Kan iemand mij uitleggen waarom desalniettemin de belastingbetaler nog steeds miljoenen moet ophoesten om dit soort programma's op de staatszenders te houden?

Als de staat al een verantwoordelijkheid heeft om bij te dragen aan de televisie, dan zou die bijdrage zich in de eerste plaats moeten beperken tot alle programma's die commercieel niet haalbaar zijn. Dus op de eerste drie netten geen De Wereld Draait Door meer, geen Pauw en Witteman, geen Journaal en geen voetbal meer. Alleen de programma's die heel duur zijn om te maken, of die heel weinig kijkers trekken, blijven over.

Mocht mijn voorstel werkelijkheid worden, dan moeten deze programma's voor het verkrijgen van subsidie bovendien een zeker maatschappelijk nut hebben. Wat maatschappelijk nut precies is, zal altijd onderdeel blijven van debat. Maar ik durf nu al wel te voorspellen dat ik hierover vooral van mening zal verschillen met de Tros.

Thomas Bakker studeert Bestuurs- & Organisationswetenschap in Utrecht

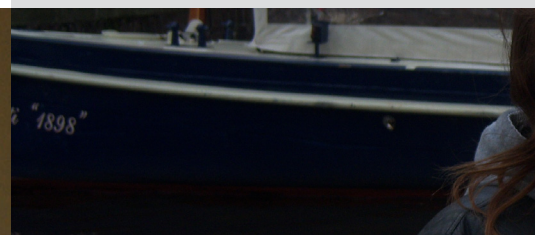
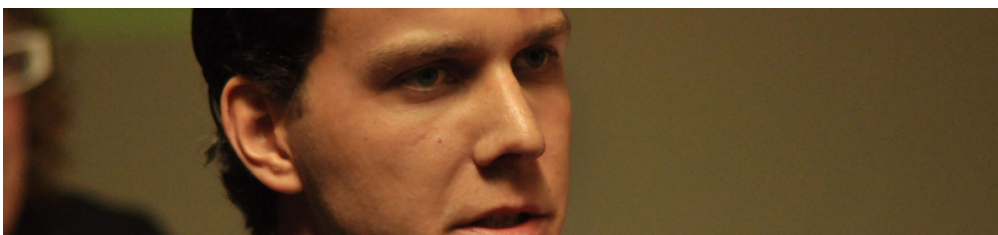
Door Lonneke van der Holst

Om te weten hoe ons medialandschap eruit zou zien zonder gesubsidieerde media, hoeven we slechts te denken aan het totaalplaatje van louter commerciële omroepen en nieuwsbladen. Ik hoef het beeld verder niet te schetsen: jullie voelen prima aan dat een medialandschap waar spelletjes en realityshows de boventoon voeren een onaangenaam scenario is.

Hoe zit dat met het vercommercialiserende Europese medialandschap? Dat bestaat uit drie onderdelen: het diplomatenblad The European Voice, de nieuwsbrief EUobserver en de nieuwszender Euronews. De eerste wordt alleen gelezen door diplomaten in Brussel. The European Voice valt onder The Economist Group en is een commercieel medium.

De EUobserver heeft een iets breder bereik, maar wordt alsnog slechts door diplomaten, politici, analisten en per ongeluk geïnteresseerden gelezen. Deze digitale nieuwsbrief stimuleert door een droge opsomming van EU-relevante gebeurtenissen niet een groter publiek tot lezen. De EUobserver is een non-profitorganisatie en steunt voornamelijk op giften.

De nieuwszender Euronews is het enige door de EU gesubsidieerde medium. De oorspronkelijke bedoeling van deze nieuwszender was de Europese bevolking een beeld geven van het nieuws dat relevant is voor Europa vanuit verschillende nationale invalshoeken. Qua nieuwswaarde en accuraatheid moest de nieuwszender concurreren met CNN en BBC en moest ze daarnaast diepgang bieden door een inblik te geven in de culturele rijkdom en diversiteit van de EU. Deze gestelde doelen zijn niet bereikt: de zender is een

“Staatsmedia zijn noodzakelijk.”

samenwerkingsverband geworden tussen nationale omroepen, wier bijdrages vervolgens in negen talen vertaald en uitgezonden worden.

Deze drie media zijn niet echt uitnodigend zijn voor een breed publiek. Waarschijnlijk komt dat doordat er vrij weinig concurrentie bestaat. Het enige commerciële medium concurreert niet met het enige non-profit en het enige gesubsidieerde medium, waaruit we zouden kunnen concluderen dat er geen markt bestaat voor Europese media voor een breed publiek. Toch ben ik van mening dat die markt wel gecreëerd zou kunnen worden, mits die begint met een gesubsidieerd medium. Waar concurreerden onze eerste commerciële omroepen mee? Met de publieke omroep! Publieke omroep en commerciële omroep concurreren op nationaal niveau nog steeds met elkaar. Ze kijken elkaars kunstjes af en geven daar hun eigen draai aan. Als de publieke omroep niet de afgelopen vijftig jaar bij de commerciële omroep had meegekeken, waren de kijkcijfers allang zover teruggelopen dat ze niet meer de moeite van subsidie waard zouden zijn. Andersom hadden de commerciële omroepen nooit een ingang gevonden als zij in het begin niet met de publieke omroepen hadden geconcentreerd.

Een pluriform medialandschap dat dynamisch is en stimuleert tot lezen en kijken kan slechts bestaan bij de gratie van een wisselwerking tussen gesubsidieerde en commerciële media. Dat het Europese medialandschap vercommercialiseert, is zeer wenselijk. Brussel moet echter de aftrap geven met een weloverwogen subsidie voor een kwaliteitsmedium dat het beconcurreren waard is.

Lonneke van der Holst studeert rechtsfilosofie

Door Gijsbert Werner

De publieke omroep wordt maar al te vaak bekritiseerd: zij zou te links zijn of juist te veel aandacht besteden aan Wilders, te oppervlakkig zijn of juist te elitair. Waarom moet eigenlijk elke Nederlander meebetalen voor de staatsmedia? Ieder kan toch simpelweg zelf betalen voor de media die hij of zij gebruikt? Toch blijft Nederland 1 de beste bekeken zender van Nederland. Het NOS Journaal wordt door de gemiddelde Nederlander zelfs als de meeste betrouwbare nieuwsbron ingeschat.

Zouden staatsmedia dan toch noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld omdat ze betrouwbaarder zijn? In de biologie wordt de betrouwbaarheid van informatie en van informatie-uitwisseling al decennia onderzocht. Elk sociaal organisme moet immers informatie uitwisselen met soortgenoten. Zo proberen vrouwtjes informatie te vergaren over de (genetische) kwaliteiten van mogelijke partners. Gorilla's en andere groepsdieren moeten de conditie van het alfa-mannetje nauwkeurig bepalen, alvorens een levensgevaarlijke coup te wagen.

Wat dergelijke sociale situaties gemeenschappelijk hebben, is dat er sprake is van informatie-asymmetrie. Eén van de twee partijen heeft toegang tot informatie die de andere partij nodig heeft. Meestal is er weinig reden om deze informatie eerlijk te delen. Het kwalitatief mindere mannetje zal er alles aan doen om op vrouwtjes als een topkandidaat over te komen. Een kat die een vreemd territorium binnendringt zet zijn haren op om groter en gevaarlijker te lijken, daarmee de eigen grootte en kracht overdrijvend.

Het zou handig zijn als er een duidelijk, eerlijk signaal zou zijn dat kwaliteit en intenties aanduidt. Als alle genetische topmannetjes gewoon een vaste kleur (bijvoorbeeld

paars) zouden hebben, zou de selectie van partners voor paring veel sneller en efficiënter verlopen, tot voordeel van de hele soort. Helaas werkt evolutie zo niet. Niets weerhoudt een cheater ervan om zo'n signaal stiekem ook te gebruiken, en al snel zijn alle mannetjes paars. Het signaal is dan waardeloos geworden, en bevat geen nuttige informatie meer.

Evolutiebiologen realiseren zich dat de enige manier waarop een signaal betrouwbaar informatie kan overbrengen, is als het kostbaar is voor de zender om het te sturen. Het klassieke voorbeeld is de pauwenstaart: een onhandig en nutteloos ding. Maar juist omdat een mannetje met een grote staart een grotere kans loopt opgegeten te worden, is zo'n staart een betrouwbare indicator van kwaliteit. Immers, als hij ondanks die handicap weet te overleven, zal het met die goede genen wel in orde zijn, zo redeneert de vrouwelijke ontvanger van dit signaal (onbewust).

In deze notie van kwaliteit van informatie zou de rechtvaardiging voor staatsmedia kunnen liggen. Individuen hebben immers zelden een prikkel om volledig eerlijk alle informatie te delen, mensen net zo goed als gorilla's, terwijl dat wel van maatschappelijk belang kan zijn. Mensen zijn uniek in het dierenrijk in die zin dat wij een gecentraliseerde staat hebben die de belangen van al haar leden zou moeten verdedigen. In plaats van een systeem van kostbare signalen om informatie-kwaliteit te garanderen, kunnen wij die kosten onderbrengen bij een instituut dat in ieders belang kwalitatieve informatie moet leveren: staatsmedia.

Gijsbert Werner promoveert in de biologie aan de UVA.

Interview met
rob • wijnberg

Niemand twijfelt eraan dat de media wereldwijd de afgelopen decennia een steeds grotere rol zijn gaan spelen in ons dagelijks leven. Waar men vroeger de krant aan het eind van de dag de krant las om op de hoogte te zijn, leest men nu de krant voor achtergronden en opinie over nieuws dat al 'achter de rug is'. Nieuws heeft een kortere houdbaarheidsdatum dan ooit tevoren. Het is de vraag of dat niet ten koste gaat van inhoud en diepgang. In hoeverre beïnvloedt de vluchtigheid van Twitter of de oppervlakkigheid van GeenStijl mens en samenleving? Is er nog wel ruimte voor context? En in welk opzicht conformeren de media zich aan de onverbiddelijke dwang van de markt? De hoofdredactie sprak hier over met filosoof en hoofdredacteur van nrc.next Rob Wijnberg ➤

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

In hoeverre denkt u dat het geoorloofd is om als journalist politiek te bedrijven?

Journalisten kunnen niet objectief zijn, je bent altijd subjectief. Je kunt Nietzsche erbij halen, maar uiteindelijk komt het erop neer dat alles gebaseerd is op een bepaald wereldbeeld en dat wereldbeeld is gekleurd. De stelling die je inneemt, de woorden die je kiest, de argumenten die je goed vindt. Stel je bent een moslima en je bent rechter. Als je als moslima je ambt uitoefent dan moet je je hoofddoek afdoen. Onder die hoofddoek zit echter nog steeds een moslima. Die 'subjectiviteit' blijft bestaan. Dat wil overigens niet zeggen dat je partijdig bent. Partijdig zijn betekent dat je niet alleen subjectief bent, maar ook de wereld kleurt zoals het jou het beste uitkomt. Dat betekent dat je alles wat daar niet inpast weglaat of zo uitlegt dat het in jouw voordeel werkt. De Telegraaf is bijvoorbeeld meer partijdig dan subjectief. Die hebben een bepaald idee over een onderwerp en dat blijven ze maar benadrukken, zonder dat een ander geluid ruimte gegund wordt. Aan de andere kant is het zo dat alle journalisten (politieke) opvattingen hebben, ook een hoofdredacteur. In het algemeen gaat het er echter om in hoeverre mensen je vertrouwen dat je als hoofdredacteur als het ware over je eigen opvattingen heen stapt. Het moet niet zo zijn dat de krant reflecteert wat ik vind.

In Amerika heeft men minder moeite met het bestempelen van bepaalde media als 'links' of 'rechts'. Waarom hebben wij daar in Nederland meer moeite mee?

Je moet je eerst afvragen wat de begrippen links en rechts eigenlijk betekenen. Die begrippen zijn tamelijk vaag. Je kunt grofweg zeggen dat links over het algemeen progressief is en dat rechts conservatiever is. Tegelijkertijd is er overlap. De SP wordt links genoemd maar is in heel veel opzichten veel conservatiever, en dus rechtser, dan GroenLinks. Als je conservatief en progressief echter tegenover elkaar zet dan kun je stellen dat grosso modo de meeste nieuwsmedia rechts zijn. Inherent aan nieuws ligt namelijk een conservatieve ondertoon. Nieuws is wat

verandert ten negatieve. Je hebt uiteraard uitzonderingen, maar de rode draad in het nieuws is: "hier verandert iets, en het is fout." Daaruit kun je een conservatieve grondtoon uit destilleren. Nieuws wekt de suggestie dat alles fout gaat en dat vroeger alles beter was. Aan de andere kant zou het mij niets verbazen als veel journalisten links zijn, omdat de grondgedachte achter de journalistiek in zekere zin is dat het als tegenmacht moet functioneren ten opzichte van de politieke macht. De aard van de journalistiek is anti-autoritair en dat is links te noemen. De reden dat mensen het vervelend vinden als media bestempeld worden als links of rechts, is dat je journalistiek op die manier politiseert. Je kunt op die manier alles diskwalificeren

"Ik vind het fascinerend dat er tegenwoordig over de media wordt gesproken alsof het een uniform geheel is"

zonder een argument te geven. Het hele idee van linkse en rechtse media zorgt voor eenvormige blokken waarin alles wat er gezegd en geschreven wordt, terug te voeren zou zijn op een politieke agenda. Dat is gewoonweg niet zo. Het is niet zo dat kranten bij wijze van spreken partijvergaderingen houden waarin de politieke strategie van het jaar wordt vastgelegd.

Het onderscheid tussen links en rechtse media zorgt dus voor een onnodige barrière?

Het is een hele simpele manier om zaken, in dit geval de media, in hokjes te plaatsen. Dat is precies wat Wilders doet. Als de cijfers van het CBS worden gepubliceerd en deze niet ondersteunen wat hij vindt, dat noemt hij het CBS een links bolwerk. Zonder bewijs aan te leveren diskwalificeert

hij de betrouwbaarheid van de cijfers door ze een politieke kleur te geven. Het moeilijke is dat dit soort verwijten niet te weerleggen zijn. De PVV wierp niet zo lang geleden in de Tweede Kamer de vraag op of NRC niet linkser zou worden omdat Derk Sauer, de mede-eigenaar, SP stemt. Voor de grap heb ik de nieuwsmonitor laten uitrekenen of de SP vaker in de krant stond sinds de aanstelling van Sauer. Wat bleek: in het jaar dat hij mede-eigenaar was, kwam de SP ongeveer 20% minder in NRC voor dan daarvoor. Dat zegt uiteraard niets, net zo min als het iets betekend zou hebben als de SP meer in de krant zou hebben gestaan.

Wat is de rol van de media?

Ik vind het fascinerend dat er tegenwoordig over de media wordt gesproken alsof het een uniform geheel is. Je hoort ook steeds meer mensen de media in enkelvoud gebruiken. Alle actoren vormen gezamenlijk een soort informatiebombardement. Mensen hebben het idee dat alle media één pot nat zijn. Dat is natuurlijk niet zo. Als je de Groene Amsterdammer leest, krijg je een heel ander wereldbeeld dan als je De Telegraaf leest. Ik denk dat elk medium z'n eigen rol heeft, of zich een rol aanmeet. Ik vind het belangrijk dat je op de een of andere manier een positie inneemt in het medialandschap die nog niet vervuld wordt. Tegelijkertijd moet het zo zijn dat een medium de beeldvorming, zoals die door de veelheid aan media plaatsvindt, als onderdeel van de politieke en maatschappelijk werkelijkheid beschouwt er daar ook kritisch naar kijkt. Dat gebeurt nu nauwelijks.

Zijn we van een democratie naar een mediocratie gegaan?

Ja, zeker. Je kunt op allerlei manieren laten zien dat de invloed van massamedia de afgelopen vijftig jaar enorm is toegenomen. Je ziet bijvoorbeeld dat mediagebruik de dominante factor in het stemgedrag van mensen is geworden. Peilingen lopen parallel met aandacht in de media. Hetzelfde geldt voor de politieke praktijk. De media creëren een soort spiegeleffect: heel veel politici halen hun nieuws en wat ze willen bediscussiëren uit de media. Je ziet dat het aantal Kamervragen

de afgelopen tien jaar is verviervoudigd en dat 75% van die Kamervragen gebaseerd was op berichten uit de media. Er is een soort reactiepolitiek ontstaan.

Tast dat de democratie aan?

Nee, maar het transformeert wel het politieke bedrijf. Wat je wel kunt zeggen is dat de politiek daardoor vluchtiger wordt en net als nieuws snel verouderd. Zo ontstaat er hyperigheid. Een voorbeeld: het aantal Kamervragen aan de minister van Justitie over criminele incidenten is tussen 2001 en 2005 van alle ministers waar Kamervragen aan werden gesteld, het sterkst gestegen. In diezelfde periode is de feitelijk geregistreerde criminaliteit afgenomen. Er kwamen dus veel meer vragen over veel minder criminaliteit. Daaraan zie je dat beeldvorming in de media een dominante factor is geworden in weerwil van de werkelijkheid. Dit kan negatief uitpakken als mensen zich niet bewust zijn van het fenomeen beeldvorming.

“In zekere zin creëert de totaliteit van de beeldvorming die met alle media gepaard gaat, oppervlakkigheid”

In een column voor NRC schreef u dat “in de strijd om de aandacht van het verveelde publiek de media en de politiek elkaar bij oppervlakkigheid ontmoeten”. Heeft de mediocratie die oppervlakkigheid teweeggebracht?

Het effect van hyperigheid - de situatie waarin alles gaat over uitvergroete, marginale kwesties - is dat het ten koste van diepgang en context gaat. Als je bijvoorbeeld de hele dag *GeenStijl* leest en niet inziet dat het satire is, dan krijg je een totaal absurd, verknipt beeld van de wereld. Alles lijkt dan een hyperbool. In zekere zin creëert de totaliteit van de beeldvorming die met alle media gepaard gaat, oppervlakkigheid. Je houdt mensen als het ware permanent gebiologeerd met een triviale schijnwereld die heel misleidend kan zijn. Een mooi voorbeeld: op een gegeven moment kwam er een rapport uit waaruit bleek dat de politie in Nederland in twee jaar tijd 19.000 ongelukken had

veroorzaakt. Pauw en Witteman openden een uitzending met dat rapport. Ze lieten een soort compilatiefilmje zien waarin allerlei dodelijk ongelukken voorbijkwamen. “Wat gaat u eraan doen?”, vroegen Pauw en Witteman als eerste aan de korpschef die te gast was in de uitzending. Wat hier ontbreekt is context die aangeeft of het wel zo erg gesteld is met de politie als het rapport suggereerde. Er bleek namelijk dat de politie veiliger reed dan de gemiddelde Nederlander als je het aantal ongelukken afzette tegen het aantal gereden kilometers.

Context is hetgeen waar je het nieuws aan moet relateren om het op waarde te kunnen schatten.

Het gaat niet om wat je ergens van vindt maar wat je er van kán vinden. Het grootste slachtoffer van de op oneliners en soundbytes gerichte journalistiek is context. Context bieden is erg moeilijk: het kost veel tijd, je moet verstand van het onderwerp dat aan de orde

is hebben, je moet de juiste vragen kunnen stellen en het is saai omdat het zaken vaak ‘doodnuanceert’. Het Algemeen Dagblad kopte naar aanleiding van het genoemde rapport: “Politie is brokkenpiloot”. In de context geplaatst zouden ze eigenlijk “politie rijdt best wel veilig” moeten hebben kopen. Vergeet maar dat het Algemeen Dagblad dat als opening had gebruikt.

Is dat niet in een bepaald opzicht de tirannie van de markt?

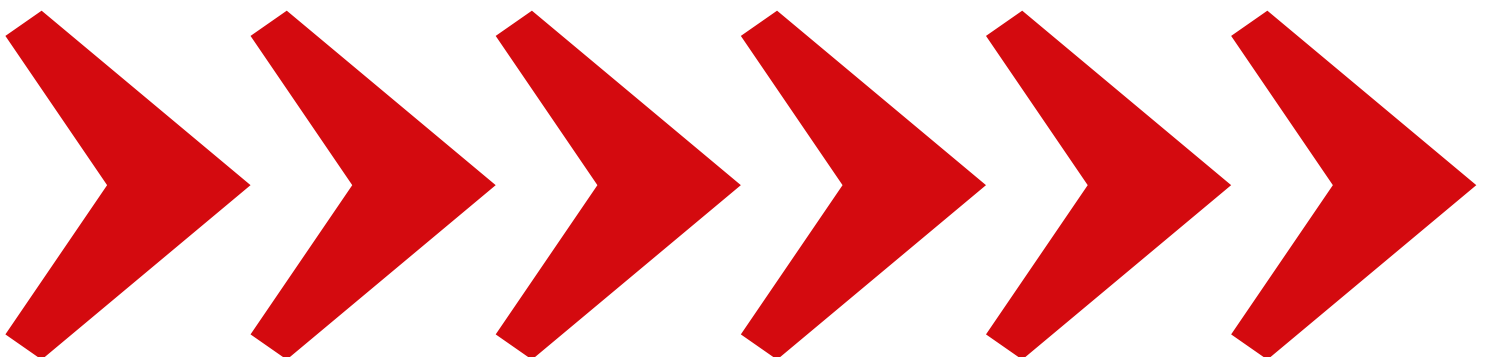
Het is wel het gevolg van het feit dat de media in een markt zitten waarin strijden om aandacht de belangrijkste opdracht is. Ik moet er echter wel bij zeggen dat dat voor een deel een keuze is. Het is niet zo dat er alleen maar behoefte is aan contextloze, ongenuanceerde journalistiek.

Er is dus nog wel behoefte aan een diepzinnig en inhoudelijk debat?

Ja, maar helaas is het niet de grootste markt. Bij kranten merk je wel de druk om te populariseren omwille van het rendement wat je ermee behaalt. M, het inmiddels afgeschafte maandblad van NRC, is bijvoorbeeld de nek omgedraaid omdat niemand erin wilde adverteren. De intrinsieke waarde ervan, dat er aandacht was voor onderbelichte zaken en dat daar uitvoerig over werd geschreven, woog niet op tegen het geleden verlies. Genuanceerde journalistiek is relatief duur, terwijl een programma als RTL Boulevard maar wat hoeft te roepen om een uitzending te vullen. Het geeft aan dat marktdenken heel dominant is in onze samenleving. Niemand kijkt er van op dat John de Mol zijn succes afleidt van zijn kijkcijfers. Als je die gedachtegang tot z’n logische consequentie doortrekt, dan wil je ook als krant zoveel mogelijk mensen bereiken. In dat opzicht is er geen markt voor (papieren) media die de lat hoger leggen. Hét nadeel van marktwerking is dat het automatisch beweegt naar de grootste gemene deler. Als je bijvoorbeeld de ambulancedienst volledig overlaat aan de markt, dan zul je zien dat de moeilijkst bereikbare, in de uithoeken van Nederland liggende dorpen als eerste worden geschrapt omdat ze te duur zijn. Dat zie je ook bij de media: de minst makkelijk te bedienen groep valt het eerst weg. In de strijd om de aandacht sneuvelen zij als eerst omdat dat ‘concurrentietechnisch’ het minst loont. Het loont echter ook om een alternatief te bieden. Als iedereen hetzelfde doet dan loont het om eens iets anders te doen. Kijk bijvoorbeeld naar de supermarkten. De vraag naar kleine buurtwinkeljes waar ze echte, verse producten bieden, wordt weer groter.

In hoeverre spelen social media een rol in het stimuleren van oppervlakkigheid?

Een diepzinnig debat voeren op Twitter kan niet, daar is het medium niet naar. Twitter heeft niet altijd een goede invloed als het gaat om diepzinnige debatten, maar dat wil niet zeggen dat het medium per definitie slecht is. Het heeft ook veel voordelen. Het feit dat je zo makkelijk contact kan krijgen met een parlementariër, denk aan Femke Halsema die als Tweede Kamerlid (en nu nog) erg actief was op Twitter, is

een positieve ontwikkeling. Parlementariërs kunnen makkelijker ter verantwoording worden geroepen, je kunt ze makkelijker vragen stellen of iets voorleggen. Waar het fout gaat, is als het medium wordt gebruikt voor iets waar het niet voor bedoeld is. De Volkskrant organiseerde bijvoorbeeld een Twitterdebat; dat slaat nergens op! Ik moest laatst een lezing houden en de organisatie dacht dat het leuk zou zijn als de aanwezigen vragen aan mij zouden kunnen sturen via Twitter. Ik zeg: ik sta voor hun neus! Gebruik het medium waar het het meest geschikt voor is. Sociale media versterken beide kanten. Aan de ene kant is nu publiek wat je vroeger alleen in de kroeg hoorde. Aan de andere kant worden ook alle inzichten en 'collectieve wijsheden' met elkaar gedeeld. Als je op je eigen verstand blijft vertrouwen dan zijn social media van toegevoegde waarde. Je moet echter wel door veel meer troep heen voordat je daar bent. Het hangt er dus maar net van af hoe je social media gebruikt. We hebben bij nrc.next de rubriek Next checkt waarbij we allerlei beweringen proberen te beoordelen op waarheid. We vragen mensen eigenlijk om hulp en reacties. Je ziet dat er een tweeledigheid ontstaat wat de reacties betreft. Het geouwehoer neemt enorm toe maar je ziet ook het aantal bruikbare tips toenemen.

In hoeverre komt de filosoof Rob Wijnberg tot zijn recht in medialand?

In de meeste gevallen kom ik er uitstekend tot mijn recht. Bij nrc.next ben ik ook in een bepaald opzicht vrijgespeeld van het op een standaard manier maken van nieuws. Dat biedt de redactie heel veel ruimte om te discussiëren. We hebben voortdurend discussies over of iets waar is, of grotendeels waar of betwistbaar; onze dagelijkse praktijk is bijna analytisch van aard. We denken veel na over hoe we zaken moeten presenteren. Dat is tamelijk filosofisch van aard. Een goed voorbeeld hiervan is de berichtgeving omtrent de Zweedse Democraten (Sverigedemokraterna, Zweedse populistische partij - red). We wilden niet alleen Zweedse Democraten zeggen, zoals het ANP deed, omdat dat zou suggereren dat het een zusterpartij van D66 zou zijn, terwijl het eigenlijk de PVV-equivalent van Zweden was. We moesten op de één of andere manier duidelijk maken dat de connotatie van de naam van de partij niet strookte met haar partijprogramma. Dat leverde binnen de redactie mooie, bijna filosofische discussies op, dus wat dat betreft kom ik als filosoof zeer goed tot mijn recht.

Facebook en Twitter etaleren uw saaiheid

De Twitter-freak en Facebook-fanaticus construeren hun eigen identiteit door te schrijven over hun dagelijks leven. Zo bent u heel gewichtig als u met @BekendePolitici heeft gebabbeld. En dat is prima, op dezelfde manier als een gebroken been een prima verwonding is. In ieder geval zijn er voor mij twee redenen om niet aan de digitale vrienderving mee te doen.

Door Willem Jan Hilderink

1. Ik heb geen Facebookpagina. Deels omdat ik in wezen een conservatief met een voorliefde voor tweed en pastorale idylle ben, en deels omdat zo'n pagina de dikwijls niets verhullende leegte van mijn leven zou etaleren. Als ik het geluk heb wakker te worden, ga ik van plezier een stukje hardlopen om daarna de rest van de dag te lezen. Soms schrijf ik ook stukjes of heb ik colleges en vergaderingen. Misschien mag ik een beetje muziek luisteren en als ik echt lief ben geweest, permitteer ik me 's avonds twee flessen rood. Maar dat is op doktersadvies.

Ik vermoed dat zelfs de semi-narcistische koning van de autobiografie, Harry Mulisch, deze dagboekepisodes niet bijzonder kan opkalefateren. Het is geen Reviaans gezeik, maar ook niet echt het Grootse en Meeslepende Leven dat de gymnasiumstichting mij ooit beloofde.

Nu doe ik ook wel eens bijzondere dingen. Echt, heus, geloof me. Soms zit ik bij de radio, heb ik toffe mensen ontmoet, krijg ik schouderklopjes of mooie cijfers. Maar om daar nu over te schrijven is een beetje als de hele dag My Way zingen: nogal zelffeliciterend.

Misschien neem ik mezelf wel niet serieus genoeg en zou ik mijn dagelijkse handel en wandel gewoon moeten vastleggen en openbaren. Al was het maar omdat geestelijke masturbatie ook bevredigend kan zijn en ik me zo indek tegen beschuldigingen me beter te voelen dan de rest. Vooralnog is het schelle daglicht me wat al te veel realisme en heb ik veel therapie nodig voor ik narcistisch genoeg ben mezelf zo in de kijker te spelen.

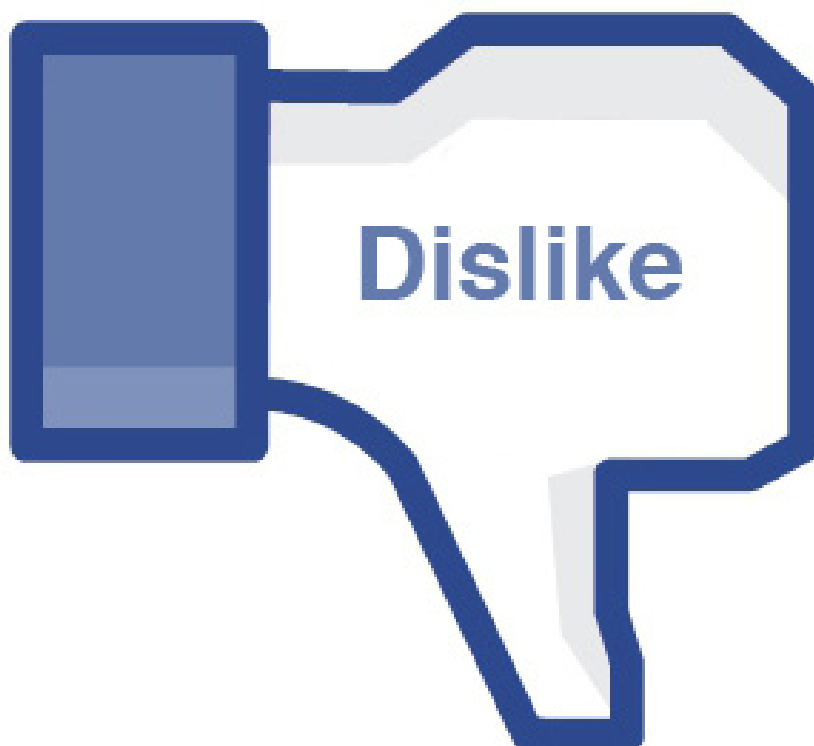
#2. Dat ik mijn eigen leven geen materiaal vind voor een Homerisch epos, is echter niet voldoende om het gebruik van social media af te wijzen. Er is dan ook een tweede reden waarom u uw accounts beter kunt euthanaseren. Mijn voornaamste bezwaar tegen de digitale egodocumenten schuilt namelijk in de assumpties over het menselijk individu die eraan ten grondslag liggen.

Ik weet dat de vorige zin ook mijn vijf laatste lezers heeft weggejaagd, maar het is wel een belangrijk punt. Ik denk dat mensen een virtuele identiteit ontlenen aan social media. Die identiteit komt tot stand in een samenspel van fragmentarische autobiografietjes en de mensen die die egokeuteltjes lezen. Uw schrijfsels constitueren voor medelezers wie u bent. (Lezerstip: als u voortdurend ageert tegen Geert Wilders, bijvoorbeeld, denkt men dat u een keurige D66'er bent. #Winning) Het individu is in de social media dus

verworden tot een narratief. Het is een schrijvend knooppunt in een netwerk van lezers. En dat vind ik ongekend schraal en postmodernistisch. Maar dat laatste is niet per se negatief: het kan in ieder geval als verklarende factor dienen om de sterke correlatie tussen veel te grote plastic brilmonturen en het gebruik van de sociale media duiden. En dat is pure winst, toch?

Misschien neem ik mezelf dan toch te serieus en maak ik me de illusie dat mijn virtuele identiteit een verarming van mijn werkelijke identiteit is. Dat de keurig gepolijste facetten van mijn virtuele zelf, hoe verzorgd ook, geen recht doen aan wie ik werkelijk ben. Ik ben zo zelfingenomen te denken dat mijn identiteit meer omvat dan een niet aflatend berichtenbombardement. #Zoekthulp

Willem Jan Hilderink is stukjesschrijver

“What The Fuck Are You Doing Here?”

Als journalist verwacht je de persoon te zijn die de eerste vraag stelt, maar niet in de Bronx. “What the fuck are you doing here?” wordt mij vaak gevraagd. Kom je aapjes kijken? Of een verhaal schrijven over hoe lui en dom we zijn? Als je dan uitlegt dat je geïnteresseerd bent in hun leven, dan zie je de blikken in hun ogen veranderen en verwelkomen ze je in hun huis waar ze soms hun grootste geheimen met je te delen, verrast dat er eindelijk iemand is die naar hen vraagt.

Door Maral Noshad Sharifi

Hoewel New Yorkers erg gericht zijn op hun stad en graag op de hoogte worden gehouden van alle hippe ontwikkelingen, is er relatief weinig aandacht voor aan armoede gerelateerde problemen. In New York leven 40 procent van de alleenstaande moeders, 23.6 procent van alle families, en 30 procent van de kinderen in de Bronx onder de armoede grens. Het zijn schrikbarend hoge cijfers die je niet verwacht van een stad waar appartementen te koop zijn van tientallen miljoenen dollars. De armoede grens ligt voor een gezin van vier mensen bij een jaarlijks inkomen van \$22.350. Het minimumloon is \$7.25 per/uur.

Nu kun je die twee gezichten in de meeste Amerikaanse steden treffen maar New York wordt internationaal beschouwd als een wereldstad. Jay-Z en Alicia Keys zingen over de inspiraties die je hier kunt opdoen, maar de meeste mensen die zijn opgegroeid in de achterstandswijken van de Bronx, Brooklyn, Queens en East Harlem weten dat er slechts een kleine kans is dat hun dromen ooit zullen uitkomen.

De Bronx kent meer inwoners dan Amsterdam en Den Haag bij elkaar opgeteld. De helft van de bewoners is Afro-Amerikaans en de andere helft bestaat uit Hispanics, migranten die voornamelijk afkomstig zijn uit Puerto Rico en de Dominicaanse Republiek.

In het begin was het wennen om met mensen te praten die ineens vertellen dat ze net uit de gevangenis zijn vrijgelaten. Ook is het daar niet raar als je op klaarlichte dag iemand interviewt die volledig dronken blijkt te zijn of iemand die na het gesprek een steegje inloopt om de rest van de dag drugs te verkopen. Maar wanneer je de verhalen van mensen hoort en van dichtbij ziet hoe

ze leven, dan begrijp je waarom mensen bepaalde keuzes maken. Het is na een dagje South Bronx erg frustrerend om in de trein terug naar Manhattan te stappen en na 25 minuten in een compleet andere wereld aan te komen. Een wereld waarin een vader trots vertelt dat hij \$30.000, per kind, per jaar betaalt om zijn achtjarige tweeling naar een privébasisschool te sturen.

Uit onderzoek uitgevoerd in 2007, nog vóór de economische crisis, blijkt dat 3800 jongeren tussen de 13 en 24 jaar dakloos zijn in de stad. Daklozencentra zeggen dat die cijfers nu veel hoger liggen en dat ze honderden jongeren per maand moeten teleurstellen wanneer die om een slaapplek vragen. Kinderen lopen vaak weg vanwege huiselijk geweld, aan drugs verslaafde ouders, armoede en mentale problemen en vinden

die ik sprak had twee tienerzonen en had al drie begrafenissen van hun vriendjes meegemaakt. Toch verweet ze de ouders van die gewelddadige kinderen hun nalatigheid niet. “Mensen maken veel mee hier”, zei ze, “en hebben vaak zoveel problemen dat ze hun kinderen niet kunnen verzorgen.” Waarom wordt er dan zoveel gebaard? Het idee dat je kinderen later voor jou kunnen zorgen speelt daar nog steeds een rol en daarnaast is er een gebrek aan kennis over seks.

Gelukkig is er soms ook hoop. Ik ontmoette ooit een groepje zeventienjarige jongens die dagelijks de Huffington Post lezen. Uit hun discussie over de aanval van de VS op Libië bleek dat ze op de hoogte waren van belangrijke ontwikkelingen. Ze bleven maar praten over die ene fantastische docent die

“...de meeste mensen die zijn opgegroeid in de achterstandswijken (...) weten dat er slechts een kleine kans is dat hun dromen ooit zullen uitkomen.”

soms hun heil in gangs of in de prostitutie. Allemaal gevolgen van problemen die bij de kinderen al op jonge leeftijd zijn ontstaan. Het is drie keer voorgekomen dat ik ouders zag die volledig high met een kindje over straat liepen. Opvallend aan de Bronx is dat mensen elkaar weinig verwijten over de problemen die er zijn. Zo zijn er bijna wekelijks schietpartijen waar onschuldige tieners worden doodgeschoten. Ieder complex van de sociale woningbouw in de South Bronx heeft een eigen ‘gang’ en wanneer ze een onbekende leeftijdsgenoot hun terrein zien betreden, dan trekken ze al snel een wapen. Er is weinig respect voor hun eigen leven en dat van een ander. Een moeder

in hen geloofde en hen motiveerde om het beste uit zichzelf te halen. Tja, “the only thing these kids need is a hug”, zei een agent ooit veelzeggend tegen me.

Terwijl de Amerikaanse politiek doorettert en discussies voert over adoptierecht voor verkrachte vrouwen, is dat kleine jongetje dat met zijn drugverslaafde ouders op pad ging inmiddels een jonge man en slaat hij het steegje in om drugs te verkopen aan de ouders van andere onschuldige kindjes.

Maral Noshad Sharifi studeert journalistiek aan Columbia University in New York

Waar je het zegt, niet wat of hoe je het zegt

Mediawetenschapper **Marshall McLuhan** tegen de moderne meetlat

De intellectuele voorhoede van Nederland beklagt zich regelmatig in lijfbladen zoals NRC Handelsblad of de Volkskrant dat in de Nederlandse politiek inhoud ondergeschikt is geworden aan vorm. Socioloog Dick Pels stelt zelfs dat het populisme gefaciliteerd wordt door de grote rol die de media tegenwoordig hebben. Door de opkomst van Youtube, Twitter en de grote rol van tv-debatten moeten politici kort, bondig en gevat hun standpunten kunnen formuleren. Het belang van de 'soundbite' en het zijn van een 'debater' wegen dan zwaarder dan vakinhoudelijke kennis en idealen. 'Wat je zegt' is minder belangrijk dan 'hoe je het zegt'. Een herkenbaar voorbeeld hiervan is het fameuze 'doe zelf normaal'-debat tussen Geert Wilders en Mark Rutte. Iedereen weet zich deze botsing tussen de partijleiders te herinneren, maar weinigen zullen onthouden hebben dat het debat over de Turkse premier Erdogan ging. Wie Marshall McLuhan (1911-1980), een pionier in de mediawetenschappen, leest zal zien dat een soortgelijke ontwikkeling al in 1964 voorspeld kon worden.

Door Tim Jansen

In dat jaar publiceerde McLuhan *Understanding Media*, met de ondertitel *the extensions of man*. McLuhan verdedigt in dit boek de gevatte stelling 'the medium is the message'. Volgens McLuhan zou de invloed van de media op de dagelijkse wereld bekeken moeten worden vanuit de aard van het medium zélf en niet vanuit de inhoud. Overigens vat McLuhan het begrip media breed op. Hij ziet media als technologieën, die de zintuigen van de mens uitbreiden. Dit zijn voor de hand liggende zaken als radio, televisie, het alfabet en de telefoon, maar volgens McLuhan ook objecten als kleding, de fiets en wapens. Zo gaf het alfabet ons de mogelijkheid tot privacy, omdat niet alles in de openheid verbaal gecommuniceerd diende te worden. Met de introductie van het alfabet konden gedachten ook voor onszelf op schrift gesteld worden. Het alfabet is dus de kiem voor het dagboek. De Canadese wetenschapper verdeelde deze media vervolgens weer onder in 'warme' en 'koude' media. Met warme media wordt bedoeld dat het medium voornamelijk een beroep doet op een zintuig. Daarnaast verlangen warme media weinig betrokkenheid van de ontvanger. Je kunt bijvoorbeeld de radio aanzetten voor achtergrondmuziek en fotografie stimuleert met name het zien. Koude media vragen meer betrokkenheid van de ontvanger. Televisie beschouwt McLuhan als een medium dat meerdere zintuigen stimuleert en daarom ook meer betrokkenheid van de kijker verlangt. Bij het kijken van televisie is

context van groter belang dan bij een warm medium als radio.

In McLuhans lezing kan de omgang met het medium belangrijke gevolgen hebben. De mediawetenschapper stelt dat zonder de tussenkomst van tv-debatten niet John F. Kennedy, maar Richard Nixon de presidentsverkiezingen van 1960 zou hebben gewonnen. Met een koud medium als televisie zou de kijker de mogelijkheid moeten hebben om zelf invulling te geven aan wat hij ziet.

*"Volgens sommigen
voorzag McLuhan de
opkomst van een medium
als internet al in 1962"*

Volgens McLuhan liet de persoonlijkheid van Richard Nixon echter weinig te raden over. De kijker krijgt het gevoel "dat er iets niet juist is aan het voorkomen van Nixon" omdat hij, zoals dat heet, classificeerbaar zou zijn. Kennedy daarentegen zou een minder gesloten voorkomen hebben en gezien kunnen worden als de buurman, de lokale groenteboer of de voetbaltrainer. Volgens McLuhan geldt voor politici hetzelfde als voor mooie vrouwen: als er wat te raden blijft, is het een stuk spannender.

Met de komst van de moderne technieken werd de wereld volgens McLuhan steeds meer een 'global village'. De mediawetenschapper stelde dat dankzij de nieuwe communicatietechnieken tijd en ruimte als het ware zouden verdwijnen. Volgens sommigen voorzag McLuhan de opkomst van een medium als internet al in 1962 in het boek *The Gutenberg Galaxy*. In dit boek gaf hij aan dat 'het volgende medium weleens TV als content, en niet als omgeving zou kunnen hebben'. Tevens meende hij dat een computer zou kunnen dienen als onderzoeks- en communicatie-instrument. Degene die McLuhan echt profetische kwaliteiten wil toedichten kan stellen dat hij niet alleen het internet voorspelde, maar ook Wikipedia, Uitzending Gemist en Facebook heeft voorzien. In de jaren zeventig en tachtig (na zijn dood) werden McLuhans ideeën in de academische wereld als controversieel beschouwd. Met de opkomst van internet kwam McLuhans werk, zijn global village-concept in het bijzonder, weer in de aandacht te staan.

Hoe moeten we McLuhans stokpaardjes echter bezien in ons huidige tijdgericht? In zijn tijd was er nog geen internet, en ook televisie, film, telefonie en radio hebben sinds de jaren zestig de nodige ontwikkelingen doorgemaakt. In principe lijkt dit weinig gevolgen te hebben voor sommige van zijn theorieën. Door zijn brede opvatting van media kunnen veel nieuwe ontwikkelingen moeiteloos ingepast worden als nieuwe verlengstukken van de mens. Zo

zou McLuhan de mobiele telefoon, net als de gewone telefoon, bezien als een koud medium. De mens moet immers zelf investeren in het gesprek. Onoplettendheid doordat je afgeleid bent kan woede opwekken aan de andere kant van de lijn.

Hoe zou McLuhan het door hem 'voorspelde' internet beschouwen? Als een koud medium, omdat je moeilijk kunt internetten zonder dat je achter de computer gaat zitten? Of als een warm medium, omdat je er bijvoorbeeld radiozenders kunt streamen en ondertussen je gedachten kunt laten afdwalen? Het

gelijktijdig bereikt worden. Bovendien kan iedereen iets meedelen aan de wereld. Je moet anno 2012 nog steeds voor gevraagd worden om je mening te kunnen geven op de televisie of radio. Twitter en Facebook geven een podium aan Annie van driehoogachter die wil laten weten hoe zij over Den Haag of haar televisieaanbieder denkt. De vraag is natuurlijk wel of deze boodschap ook ontvangen wordt door anderen. Het medium mag misschien onze mogelijkheden en houding ten opzichte van de wereld bepalen, het zegt niets over verhoudingen tussen individuen.

“Ook in een global village als de onze (...) maakt het namelijk nog steeds uit wie de boodschap verzendt”

wonderlijke aan internet is natuurlijk dat het veel oude vormen van communicatie incorporeert en tevens nieuwe vormen toevoegt. McLuhan stelt dat elk medium een ander medium als drager heeft, maar internet draagt er velen. Zo kunnen we radio luisteren, televisie kijken, foto's uploaden en columns lezen via het internet. Het internet onderscheidt zich echter in haar reikwijdte en participatiemogelijkheden van voorgangers. In tegenstelling tot andere media kan met internet in theorie iedere aardbewoner

iets kunnen zeggen is niet hetzelfde als gehoord worden. McLuhan besteedt in ieder geval in zijn bekende werken weinig aandacht aan de hiërarchische verhoudingen tussen mensen. Ook in een global village als de onze waar steeds meer mensen over internettoegang beschikken, maakt het namelijk nog steeds uit wie de boodschap verzendt. Mensen die bekend zijn van andere (oude) media zoals krant, televisie en radio zijn ook op internet vaak nog de leidende figuren. Andersom krijgen de bekenden van

internet, bijvoorbeeld Alexander Klöpping, pas status als ze op tv zijn geweest. Een zeker statuut is dus gewenst. Zo zouden mijn aanklachten tegen een telefoonprovider hoogstens leiden tot een vriendelijk antwoord of een retweet van een van mijn zes volgers op Twitter. Honderdvierentwintig tekens van Youp van 't Hek leidden echter tot een nationale discussie over dit onderwerp. Ook lijkt het irrealistisch om politiek succes louter vanuit geschiktheid voor de populaire media te verklaren zoals McLuhan doet. Natuurlijk was Barack Obama's mediastrategie ijzersterk. Zijn gebruik van YouTube en andere social media om zijn achterban te motiveren en mobiliseren, was een schoolvoorbeeld van een goede campagne in de eenentwintigste eeuw. Toch denk ik dat de positieve boodschap van zijn campagne die hoop, kracht en sociale cohesie uitstraalde, ook voor een belangrijk deel zijn succes heeft verzorgd. Voor het politieke spel geldt dat de vorm zeker belangrijk is in het bespelen zonder media, maar zonder inhoud kom je er niet. Met het spelletje koud/warm waarbij je iets in de woonkamer moest zoeken in gedachten, concludeer ik dat McLuhan als visionair vaak warm zat, maar tekortschoot in zijn benadering van politiek als spel van inhoud en passie.

Tim Jansen is politicoloog en media-analist

Nieuwe media de baas

“Outfit zoeken voor #carnaval met @ingrid! #oeteldonk” Een typische manier waarop een grote groep van vooral jonge Twitteraars dingen deelt met hun ‘followers’. Hier en daar zijn wel eens wat discussies te horen over deze manier van communiceren, maar een breed gedeelde visie op dit mediagebruik is er niet echt. Zal persoonlijke communicatie steeds oppervlakkiger worden nu we allemaal zoveel followers en Facebook-vrienden hebben, of helpt het juist tegen de vereenzaming? Moet je overal aan meedoen om erbij te horen, of is een beetje terughoudendheid niet verkeerd? Het antwoord ligt, zoals altijd, ergens in het midden.

Door Marijn van der Aa

Tegenwoordig zijn telefoons al lang niet meer die koelkasten aan de muur waarmee je bij het (letterlijk) draaien van het juiste nummer iemand anders aan de lijn kunt krijgen. Het zijn in plaats daarvan vaak glanzende schermplaatjes waarmee we de hele dag door berichten kunnen versturen en ontvangen. Sms'en, whatsappen, e-mailen, facebooken en twitteren zijn een stuk populairder geworden dan het ouderwetse bellen en dat maakt veel uit.

Het voordeel van berichten als sms is bijvoorbeeld dat de ander niet per se in de buurt van zijn/haar telefoon hoeft te zijn; het bericht wordt nu verstuurd en kan eventueel later nog gelezen en beantwoord worden. Daarnaast hoef je met Facebook en Twitter een bericht maar één keer te plaatsen in plaats van hetzelfde aan al je vrienden afzonderlijk te moeten vertellen. Verder hoef je door dingen te ‘liken’ of te ‘retweeten’ ook niet zoveel inspanning meer te verrichten om de wereld te laten weten wat jij ervan denkt. Allemaal ontzettend handig dus!

Dat we in groten getale fan zijn van onze smartphones is dan ook niet te missen. Wie op scholen, in treinen en op tal van andere plekken (bij sommigen zelfs aan het kerstdiner) rondkijkt ziet mensen ijverig over hun scherm gebogen communiceren met vrienden uit hun eigen netwerk. Dit gebruik is alleen niet heilig en kan tot irritatie van andere aanwezigen leiden. Waar zit die irritatie dan in? Een veelgehoorde klacht is dat smartphonegebruikers te weinig aandacht besteden aan de persoon waar ze mee staan te praten. Ze zijn in plaats daarvan meer bezig met het gesprek op hun scherm. Uit een uitleg blijkt dan vaak dat die gesprekken gaan over iets wat ‘even

tussendoor moet’, ‘even belangrijk is’ of ‘nog moest gebeuren’ en dat is precies de verandering die ook hersenwetenschappers waarnemen. Ons brein is steeds minder getraind om dingen voor langere tijd te onthouden, dingen moeten direct gebeuren. Daarnaast zijn onze hersenen steeds beter in het schakelen tussen informatie, het selecteren ervan en het verwerken van verschillende dingen tegelijkertijd: multitasken. Er ontstaat daarmee een conflict tussen het brein dat meent met selectieve aandacht de hoofdlijn van het gesprek wel te kunnen volgen tijdens het verwerken van andere dingen terwijl de gesprekspartner volledige aandacht verwacht van degene met wie hij praat.

Wat voor consequenties heeft dit nu voor het besturen van onze samenleving? Ik denk ten eerste aan de individualisering: jongeren zijn steeds minder begaan met het collectief. De vergrijzende vakbonden zijn hiervan een aardige illustratie. Er zijn echter ook goede tegenvoorbeelden, zoals het grote aantal jongeren onder de demonstranten op het Tahrirplein en, iets dichterbij huis, de demonstratie van studenten op het Malieveld tegen de langstudeerboete. In die voorbeelden hebben de sociale media er

juist aan bijgedragen dat de demonstraties zo groot werden.

Jongeren hebben, mede door het eerder genoemde versimpelde contact, een steeds groter sociaal netwerk van allemaal mensen waar ze heel makkelijk korte berichtjes mee kunnen uitwisselen. Er ontstaan daardoor veel meer losse banden tussen allerlei netwerken waardoor een hype zich steeds sneller kan verspreiden. Dit is ook een reden om te zorgen dat je in deze netwerken opgenomen wordt, zodat je nieuwe informatie sneller te horen krijgt. Degenen die zich afzijdig houden, zullen hoe langer hoe meer buiten de werkende netwerken vallen en steeds minder informatie meekrijgen.

Natuurlijk blijft het onbeleefd als je tijdens een face-to-face-gesprek weinig aandacht op kan brengen omdat je meer met je telefoon bezig bent, maar dat is dus geen reden voor terughoudendheid in het ontdekken van deze virtuele samenleving. Wat we wel zullen moeten leren is de timing van onze aanwezigheid erin. Korte tekstberichtjes als uitwisseling van informatie scheppen zoals gezegd veel nieuwe mogelijkheden maar het blijft slechts een communicatiemiddel op afstand. Je weet immers niet wat de persoon aan de andere kant nog meer aan het doen is, en om die reden ook is het gewone gesprek niet te vervangen. Kunnen multitasken is mooi, maar met één ding tegelijk bezig zijn is een kunst die we ook niet moeten verleren.

Marijn van der Aa studeert sociologie aan de Universiteit Utrecht

Ontsnapt aan het oog van de Media

De Mensenrechtenraad van de VN oordeelde in de zomer van 2011 dat het Nederlandse verbod op godslastering in strijd is met het Internationaal Verdrag voor Burger- en Politieke Rechten. De Amerikaanse filosoof Austin Dacey onderschrijft dat oordeel in het artikel 'Lang leve de blasfemie' dat op 14 januari 2012 in Trouw verscheen. Hij laat in dit betoog zien dat de meningsvrijheid altijd zwaarder zou moeten wegen dan het belang dat sommige mensen hebben bij een verbod op godslastering. Tevens merkt hij op dat het vreemd is dat de uitspraak van de Mensenrechtenraad min of meer aan de aandacht van de Nederlandse media ontsnapt is.

Door Lonneke van der Holst

Zijn belangrijkste stellingname luidt dat godslastering nooit strafbaar kan zijn als het gedefinieerd is als de schending van andermans idee. In feite staat een idee tegenover een ander idee, en er is geen logische reden waarom het ene idee meer bescherming zou moeten genieten dan het andere. Deze redenering, die Dacey de symmetrie-thesis noemt, laat zien dat het er niet om gaat om een botsing tussen de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van religie, maar tussen twee vrije meningsuitingen. Vrijheid van meningsuiting is een fundamenteel basisbeginsel van een democratische samenleving; sterker nog, het is een absolute vereiste om een democratie mogelijk te maken. Hiermee wordt de vrijheid van meningsuiting een fundamenteel recht voor burgers en een fundamentele plicht voor de staat, en daarom mag vrijheid van meningsuiting nooit worden ingeperkt op basis van een voorkeur voor een bepaalde levenswijze. Het verbod op godslastering doet dit wel: de gedachten van mensen met religieuze overtuigingen worden hiermee immers meer beschermd dan die van mensen met andere, niet-religieuze overtuigingen.

Rob Wijnberg verdedigt in zijn essay In Dubio eenzelfde standpunt. Vrijheid van meningsuiting, zo betoogt hij, definieert haar eigen grenzen. Wijnberg is fel tegenstander van een verbod op godslastering. Ten eerste omdat zowel religieuze als antireligieuze uitingen onder meningen vallen; religieuze overtuigingen en andere meningen moeten volgens Wijnberg op gelijke wijze worden bekritiseerd en beoordeeld. Ten tweede kan een uiting slechts godslastering zijn als de verantwoordelijke persoon hem werkelijk beledigend bedoelt. Volgens Wijnberg is dit niet te controleren en is het verbod

op godslastering dan ook niet praktisch toepasbaar. Ten slotte bepleit Wijnberg dat het woord moet worden bestreden met het woord, niet met een verbod. Verboden kunnen leiden tot een glijdende schaal: steeds meer uitingen worden verboden, terwijl openheid nu juist de hoeksteen van de samenleving zou moeten zijn. Bovendien moet in acht worden genomen dat we allemaal feilbaar zijn. Juist door uitingen toe te staan die anderen kunnen weerleggen, erkennen we die feilbaarheid en lopen we het minste risico om in dogma's te vervallen.

“Media kunnen nooit verplicht worden hun schijnwerpers op een bepaalde discussie te richten.”

Uit het essay van Wijnberg zou men kunnen concluderen dat er volgens hem überhaupt geen grenzen gesteld moeten worden aan de vrijheid van meningsuiting. Dit vind ik wat ver gaan: consequenties van uitingen zijn nooit van te voren te overzien. Soms ligt de uiting van een mening op het randje van een bedreiging of het aanzetten tot haat, dus moet er een verbod op discriminatie blijven, dat door de rechter geïnterpreteerd kan worden en zo haar eigen grenzen afbakt. Meningsuitingen kunnen hier soms onder vallen en zo dus wel degelijk verboden zijn.

De vrijheid van meningsuiting is echter zo waardevol, dat zij nooit bij voorbaat zou moeten worden ingeperkt. Slechts in de zeer uitzonderlijke gevallen dat een meningsuiting

schadelijke gevolgen heeft voor een kwetsbare minderheidsgroepering, kan deze onder het verbod op discriminatie worden geschaard. Het verbod op godslastering perkt de vrijheid van meningsuiting wel bij voorbaat in. Volgens Van Dale betekent godslastering “beschimping van God of een god”. Met godslastering beledig je dus geen persoon, maar de overtuiging van die persoon. Een verbod hierop is zeer onverstandig. Door tegendraadse visies op overtuigingen toe te staan, wordt een prikkelend debat gestimuleerd. Bovendien is het beter om een verwerpelijke uiting honderd keer te moeten weerleggen dan om hem voor altijd te verbieden. Zo wordt men keer op keer gedwongen om met goede argumenten te komen. Een debat waarin nagenoeg alles openlijk gezegd kan worden, komt ook mensen met religieuze overtuigingen ten goede. Zij krijgen hierdoor immers veel beter de kans om hun overtuigingen te verdedigen, terwijl de rem op persoonlijke belediging in het verbod op discriminatie verankerd ligt.

Terecht heeft de Mensenrechtenraad dus geoordeeld dat het verbod op godslastering moet worden afgeschaft. Maar in hoeverre is het de taak van de media om aandacht aan deze uitspraak te besteden? Natuurlijk worden de media met recht gezien als de waakhond van de democratie. Media hebben onder andere als taak om politiek relevante gebeurtenissen aan de kaak te stellen als deze aan het oog van politici zijn ontsnapt. Toch is deze ‘taak’ er een die door de media zelf wordt vormgegeven. Media kunnen nooit verplicht worden hun schijnwerpers op een bepaalde discussie te richten. Het is juist zo belangrijk dat de media de vrijheid hebben om zelf te bepalen waar de schijnwerpers op dat moment op worden gericht. Daarin zit juist het waardevolle kritische tegenwicht dat de media de politiek bieden. Als de uitspraak van de Mensenrechtenraad ontglipt is aan de aandacht van de Nederlandse media, was de relevantie ervan blijkbaar niet hoog genoeg voor het door hen zelfgecreëerde takenpakket. Gelukkig heeft Trouw deze opmerkelijke ‘misser’ van de media op een paradoxale manier rechtgezet met de plaatsing van het kritische artikel van Dacey.

Lonneke van der Holst studeert rechtsfilosofie en is Europadeskundige

Vandaag de dag fungeert de televisie als een soort raam dat haar kijkers een blik laat werpen op werelden waar zij geen deel van uit maken en waar gewone burgers, zoals jij en ik, normaliter geen toegang tot hebben. De televisie, en media in het algemeen, vormen in veel gevallen een brug tussen expert en toeschouwer, tussen de professionele tennisser en de toeschouwer, de docent en de student en de politicus en de burger. In het laatste geval blijkt het noodzakelijk om de afstand tussen de twee te overbruggen, zeker wanneer de burger de rol van stemmer aanneemt. De laatste decennia wordt er hierbij in toenemende mate gebruik gemaakt van de media. Niet slechts van nieuwe media zoals de YouTube-campagne van Barack Obama of de Tweets van Alexander Pechtold, maar ook van het goude oude, alom bekende medium televisie. Het zijn met name de talkshows die aanzienlijk bijdragen aan het vervagen van de grens tussen de openbare- en privé levens van politici.

Door Sabine en Leonore Hofhuis

Talkshows, we kennen ze allemaal. Langer wakker blijven dan verstandig is om toch nog Pauw en Witteman af te kijken of na het eten op de bank ploffen voor De Wereld Draait Door; het zijn bekende avondrituelen voor menig Nederlander. Politici zijn graag geziene gasten bij dit soort programma's. Talkshows vormen de ideale gelegenheid om jezelf van je beste kant te laten zien en heel wat politieke imago's zijn door een enkel televisieoptreden gemaakt of gebroken. Dit is een fenomeen dat, zoals zoveel trends in onze lage landen, over is komen waaien uit de Verenigde Staten.

In 1952 bedacht presidentskandidaat Dwight D. Eisenhower vanuit zijn luie stoel een nieuwe campagne-strategie waarmee hij stemmers door het hele land zou kunnen bereiken.

Dit alles zonder deze luie stoel te hoeven verlaten. In een serie van 40 televisiespotjes met als titel 'Eisenhower answers America' beantwoordde de Republikein vragen van 'gewone burgers' en bouwde zo een imago op waarin openheid en toegankelijkheid centraal stonden. De campagne bleek een succes. Eisenhower werd tot president verkozen en politieke televisiecampagnes zouden vanaf dat moment bij verkiezingen een grote rol spelen.

Tegenwoordig wordt er niet slechts campagne gevoerd op televisie. Talkshows bieden bijvoorbeeld een uitermate geschikt platform voor debat. Van bewindslieden wordt tegenwoordig verwacht dat zij zo nu en dan op televisie verschijnen. Een dergelijk optreden biedt een politicus namelijk de mogelijkheid om zichzelf te bekend te maken, te profileren en vaak komt het de populariteit ten goede.

De charismatische en welbespraakte Obama bewijst dit keer op keer. Luister en kijk naar een optreden van de 44ste president van de VS en je betrapt jezelf na afloop geheid op opzweepende 'yes we can!' gedachten. Er wordt echter niet alleen campagne gevoerd in deze talkshows. Waar media-exposure vele carrières heeft gelanceerd, heeft het er ook heel wat de afgrond in geduwd. Nergens wordt namelijk zo van gesmuld als van een schandaal. Sterker nog, hoe groter hoe beter.

We leven in een tijdperk waarin via sociale media alles wordt gedeeld. Facebook status updates, Tweets, Google+, het zijn allemaal concepten die zich hebben genesteld in onze levens. Er is sprake van een vervaging van de grens tussen privé- en professionele levens waardoor er aan een zekere vorm van voyeurisme niet te ontkomen valt. De

vraag is waar de grens ligt. Wat moeten we willen weten over politici en wat hoort ons niet te interesseren? In de Verenigde Staten lijken ze hier het antwoord wel op te weten: alles en niets. Talkshows vormen niet alleen een platform voor debat maar ook voor controverse. Zo zijn Amerikaanse politici er niet bang voor om elkaar goed zwart te maken op televisie. Republikein Rick Perry riep in 2012 in een campagnevideo stemmers nog op om op hem te stemmen, en niet op Obama vanwege diens 'oorlog tegen religie'. Aan deze 'hetze' moest volgens Perry zo snel mogelijk een einde komen.

Naast dit soort uitwisselingen tussen politici ligt er nog een ander gevaar op de loer: roddels. Het imago van een politicus wordt niet alleen bepaald door zijn of haar standpunten, ook privé-omstandigheden spelen een rol. Denk aan Dominique Strauss-Kahn die in 2011 door de pers werd belaagd nadat hij beschuldigd werd van het aanranden van een hotelmedewerkster. Maandenlang was deze man het middelpunt van menig talkshow. Seksschandalen als deze kunnen weken, zo niet maandenlang de discussies in talkshows domineren. In 1998 zette toenmalig president van de VS Bill Clinton al de toon toen bleek dat hij de charmes van de 25 jaar oude stagiaire Monica Lewinsky niet had kunnen weerstaan. Deze affaire en de gevolgen

daarvan vormden wereldwijd het gesprek van de dag. Ook de oud-gouverneur van Californië, Arnold Schwarzenegger, moest eraan geloven. Hij had een kind verwerkt bij zijn huishoudster. Toen de Amerikaanse media hier lucht van kregen, ontwikkelde ook dit verhaal zich razendsnel tot een internationaal schandaal. Niet veel later was Congreslid Anthony Weiner aan de beurt. Hij kon zijn boeltje inpakken nadat aan het licht kwam dat hij pikante foto's van zichzelf op Twitter had gezet. Na dit incident was zijn politieke carrière voorbij.

In de Amerikaanse politiek speelt sensatiezucht een grote rol voor de burgers en daarmee ook voor de politici. Niet alleen de politieke denkbeelden en standpunten staan voorop, ook de privélevens van bewindslieden vormen belangrijke stof voor talkshows. Helaas is de VS hierin niet alleen. Wereldwijd bepaalt het gedrag van politici in privé omstandigheden hun imago op politiek gebied. Van privacy is vaak nauwelijks sprake. Wellicht doen wij er goed aan om ons dan ook af te vragen waar de grens ligt. Een blik over de grens werpen biedt inzicht. Laten we daar dan ook iets van leren.

Sabine en Leonore Hoffhuis studeren aan Amsterdam University College

Over de INCO

De Internationale Commissie (INCO) richt zich op het organiseren van internationale activiteiten en uitstapjes. De inhoudelijke activiteiten worden in samenwerking met de verschillende afdelingen door het hele land georganiseerd en hebben elke keer een ander thema; houd hiervoor de website goed in de gaten.

De uitstapjes die worden georganiseerd variëren van een twinning met onze Catalaanse zusterpartij tot het jaarlijkse bezoek van het Europees Parlement. Wil je een keer langskomen op een activiteit van de INCO?

Meegaan naar een internationaal evenement? Inhoudelijk bezig met de werkgroep Buitenlandse Zaken? Stuur een mailtje naar internationaal@jongedemocraten.nl

Kunst en de **nieuwe media** gaan goed samen

Door Ilana Rooderkerk, Nienke Jelles en Nienke Offringa

De initiator van Voordekunst, Roy Cremers, was als spreker aanwezig tijdens de sessie Kunst op het Politiek Inhoudelijk weekend van de Jonge Democraten. Volgens Cremers is de crowdfundingwebsite de manier om het publiek meer betrokken te laten zijn bij een voorstelling of tentoonstelling. Aan de hand van een balk die oploopt tot het benodigde bedrag, kunnen de makers zien hoe populair hun project is onder de websitebezoekers. Indien nodig kan er voor extra promotie worden gezorgd. De inzendingen variëren van kunstininstallaties en fotoboeken tot mode-evenementen. Cremers: "Het publiek bepaalt wat ze willen zien en wat niet. Daarbij zijn er sinds het bestaan van Voordekunst al ruim 1600 particuliere giften gedaan."

Inzoomen tot op de penseelstreken

Sinds de lancering van Google Street View in mei 2007 opende zich voor velen een nieuwe wereld: die van plaatsen bezoeken

Ten tijde van de grote cultuurbezuinigingen ontstaan er op het internet nieuwe creatieve initiatieven voor kunstfinanciering. In het voorjaar van 2010 werd de website www.voordekunst.nl opgericht, waar kunstenaars en kunstinstellingen financiële steun kunnen vinden voor nieuwe projecten. Aan de hand van video's presenteren de makers hun plannen en kan een donatie gedaan worden vanaf €10. Daar krijg je als donateur bovendien nog wat voor terug, zoals kaartjes voor de voorstelling of een meet and greet in ruil voor grotere donaties. Deze vorm van crowdfunding maakt het voor ongeveer 75 procent van de projecten op de website mogelijk om de resterende financiering rond te krijgen.

aan de andere kant van de aardbol en er 360 graden rond kunnen kijken vanuit je luie stoel. Velen bleven hangen in dit tijdverdrijf, maar sommigen maakten kunst van de beelden die Google reeds geschoten had, zoals Aaron Hobson, of gebruikten het in een stopmotion filmpje over een superschattig poppetje dat graag op reis wil, zoals Tom Jenkins. Het concept sloeg duidelijk aan en dit bracht Google op een idee: het Google Art Project.

Op www.googleartproject.com kun je in achttien grote musea, waaronder de National

Gallery, het Tate en de Hermitage, een virtuele rondleiding krijgen. Ook hier is het 360 graden-concept van Google Street View gebruikt en is het mogelijk om in te zoomen tot je de breukjes in de verflaag van de werken ziet. Op die manier kan de kijker tot een aantal bijzondere ontdekkingen komen. Ook kan dit leiden tot nieuwe inzichten en informatie over het werk en de maker. In het werk "The Ambassadors" van de kunstenaar Hans Holbein kun je bijvoorbeeld bepaalde dingen pas zien als je flink inzoomt. Hetzelfde geldt voor het mooie 'licht' in het schilderij het Joodse bruidje van Rembrandt. Het 'licht'

komt hier van de dikke klodders verf die Rembrandt op de mouw van de man in korte, losse bewegingen heeft aanbracht.

Of door het project museumbezoek gestimuleerd wordt is de vraag, maar leuk is het zeker. Paradoxaal genoeg kun je op deze manier veel dichterbij het werk komen dan in musea is toegestaan.

Topkunst als download

Mocht jij al jaren fan zijn van Damien Hirst of Tracy Emin maar heb je niet het budget voor een kunstwerk met de waarde van een klein koophuis, dan kan je bij de website www.seditionsart.com je hart ophalen. Vanaf het luttel bedrag van zes euro koop je hier een werk van internationaal doorgebroken kunstenaars. [S]editions heeft een unieke niche in de kunstmarkt gecreëerd: digitale kunst van gerespecteerde kunstenaars. Deze werken zijn speciaal gemaakt voor deze website en bestaan alleen in de digitale wereld.

Voor een klein bedrag ontvang je een kunstwerk dat op apparaten met een internetverbinding zoals een laptop, iPad of smartphone kan worden getoond en een authenticiteitsverklaring, getekend door de kunstenaar.

Naast het aanbieden van kunst houdt [S]editions je ook op de hoogte van de nieuwe tentoonstellingen en exposities van je favoriete kunstenaars, waardoor de website je toch weer in de ouderwetse kunstwereld betreft. De oprichters van de site, Harry Blain van galerie Haunch of Venison en Robert Norton, voormalig CEO van Saatchi online, proberen dan ook niet de huidige kunsthandel op te heffen, maar een andere vorm te creëren, waarbij mensen op goedkope wijze toch hun betrokkenheid bij hedendaagse kunst kunnen tonen.

Vanaf nu kan je dus een uniek kunstwerk aanschaffen dat niet simpelweg aan je muur hangt, maar met je mee kan reizen op je telefoon. De makers noemen de website dan ook de 'iTunes voor hedendaagse kunst'. Of de kunstmarkt hiermee definitief om is blijft de vraag, maar het is interessant dit idee te vergelijken met de MP3 of e-book: Men riep bij de lancering van deze vormen ook dat het de ouderwetse cd of boekencollectie niet kon vervangen, iets wat hun huidige succes niet in de weg heeft gestaan.

Ilana Rooderkerk is portefeuillehouder Kunst, Cultuur en Media van de Jonge Democraten. Nienke Jelles en Nienke Offringa zijn lid van de werkgroep Kunst, Cultuur & Media

VOETNOOT

Het geheim van de Telegraaf

Door Rob Goossens

Ubent (aspirant)-hoger opgeleid, wereldburger en zo principieel dogma-vrij dat we bijna alsnog van dogma's kunnen spreken. De kans dat u De Telegraaf een sympathieke krant vindt, is ongeveer gelijk aan de kans dat uw windjes naar lentebloemetjes ruiken. "Dat is toch geen nieuws", wijst u naar het eenkolommetje op de voorpagina over een parkiet die achter de kast is gevallen en vervolgens door de huiskat uit zijn benarde situatie is bevrijd. Syrië, dat is nieuws. De World Press Photo eventueel. Dat het kabinet werkt aan liefst vijftien miljard euro aan bezuinigingen.

Ho, wacht. Verwarring. Was het niet juist De Telegraaf die met het nieuws kwam dat het kabinet rekening houdt met een gitzwart scenario waarin vijftien miljard euro bezuinigd moet worden? Is de krant van wakker Nederland niet sowieso de krant die het meeste en grootste nieuws van het Binnenhof haalt?

Wat betreft 'nieuws' heeft ruimdenkend Nederland een opmerkelijke dubbele moraal. De populairste krant onder Jonge Democraten is nrc.next, een krant die er genoeg in scheidt jolige voorpagina's te maken. Te denken valt aan een Duitse vlag met het opschrift nrc.nächst bij een thematische editie over Duitsland. Lekker ondogmatisch hè? Origineel ook. Maar iemand moet mij toch nog een keer uitleggen wat de nieuwwaarde van zo'n lollige voorpagina is ten opzichte van het bericht 'kat redt parkiet uit benarde situatie'.

Zelf heb ik anderhalf jaar de eer gehad om in het Telegraaf-gebouw te mogen werken. Als ik niet zo stom was geweest om een heel mooie uitdaging aan te gaan, zou ik nu zelfs op de Telegraaf-redactie hebben gezeten. Ik durf te beweren: als jonge journalist kun je je geen betere leerschool wensen dan de redactie van de meest verguisde krant van Nederland. Op het gebied van onderzoeksjournalistiek behoort de krant tot de absolute top. De financiële redactie behoort tot de beste van Nederland. In Den Haag weet geen medium zoveel nieuws binnen te halen als de slechts zevenkoppige Telegraaf-redactie. Ter vergelijking: de NOS zit met veertig man op het Binnenhof.

De media-industrie staat onder druk. We weten niet of we over vijftien jaar nog van papier lezen. Tablets verdringen dode bomen. De krantenoplagen lopen terug, al zal het komende WK voetbal die ontwikkeling tijdelijk omkeren. Deze ontwikkeling zal ook de grootste krant van Nederland treffen, zoveel is duidelijk. Ook De Telegraaf zal zichzelf opnieuw moeten uitvinden. Het valt te hopen dat uitgever TMG zich daarbij niet te veel zal storen aan kritiek op de nieuwswaardigheid van de voorpagina. Want als het op hard nieuws aankomt, dan is De Telegraaf echt nog steeds de grootste krant van Nederland.

Rob Goossens is nog even politiek redacteur bij een landelijke krant

Wat we van Rousseau kunnen leren

Zelfs de grootste kosmopoliet heeft een plek nodig waar hij zich thuis voelt. We mogen dan wel niet zo gek veel meer hebben met het wat merkwaardige idee van de natiestaat, binding met een stad of regio voelen we allemaal wel. In februari waren we voor heel even allemaal Friezen. Traditie – of de reflectie daarvan – bindt ons aan het heden en geeft ons een stevige bodem om op te staan terwijl we er tegelijk naar streven om ons te ontworstelen aan de determinerende factoren uit ons leven. Religie, afkomst, etniciteit en al die andere zaken die we nooit zelf kozen, maar wel vanaf de eerste dag deel ons leven mede bepaalden. Het is fijn onze eigen levenswandel uit te kunnen stippelen, maar ook fijn dat sommige dingen behoren tot de dingen die al min of meer vaststonden. Zelf kiezen en geleid worden zijn beide menselijke behoeftes die deel uitmaken van ons bestaan. Paradoxaal? Inderdaad.

Door Thijs Kleinpaste

Dit jaar is het Rousseau-jaar. De Franse filosoof werd driehonderd jaar geleden geboren, om precies te zijn op 28 juni 1712. Na een woelige jeugd, een vertrek uit zijn geboortestad Geneve, een bekering tot het katholicisme en een baan bij de ambassade in Venetië, trekt hij uiteindelijk naar Parijs om daar carrière te maken. In 1750 breekt hij door bij het grote publiek als hij een essaywedstrijd wint over de vraag of de wetenschappen een bijdrage geleverd aan het corrumperen van de zeden. De vraagstelling was bedoeld als 'inkoppertje' voor verlichtingsdenkers, die er vanzelfsprekend van overtuigd waren dat zulks niet het geval kon zijn. Rousseau koos er echter voor om de vraag bevestigend te beantwoorden, en schreef zijn gedachten op in zijn *Discours sur les sciences et les arts*. Het idee om mee te doen ontstond na aansporingen van Denis Diderot, de rebelse verlichtingsdenker die faam verwierf als initiatiefnemer van de *Encyclopédie*. Toen Rousseau met zijn vriend Diderot sprak over deelname aan de wedstrijd, zat de laatste in de gevangenis voor het publiceren van teksten die door de Franse regering over het randje werden gevonden. Zittend en rustend op een warme dag in de schaduw onder een boom, ergens op de route tussen Parijs en de plek waar Diderot gevangen zat, zo zou Rousseau zelf later opschrijven, kwamen de ideeën tot hem.

Rousseau heeft generaties filosofen en historici voor raadsels gesteld. Was hij deel van de Verlichting, of de vader van de Romantiek? Rousseau begaf zich in het milieu van de philosophes, de Franse mannen van de

Verlichting. Hij verzette zich echter ook tegen het bijna blinde geloof in de rede en de vooruitgang die de meesten uit dat milieu aanhingen. Rousseau was, als zoon van een eenvoudige klokkenmaker, in die kringen nooit helemaal op zijn plek. Mede om die reden kwam het in 1758 tot een breuk met Diderot, omdat Rousseau zich steeds meer van de Verlichting begon af te keren. Zijn kritiek op de moderne maatschappij en zijn

“Vaak is wat we vandaag de dag authentiek noemen op zijn best een overtuigende nabootsing van iets waarvan we ons voorstellen dat het in het verleden ook zo zou moeten zijn geweest”

voorkeur voor het simpele en eenvoudige brachten hem er op een gegeven moment zelfs toe zijn horloge te verkopen: tijd had hij immers niet nodig voor het volmaakte en pure leven in harmonie met de natuurlijke loop der dingen. In de breuk met Diderot (en later ook met anderen) toont zich de eigenaardigheid van Rousseau. Hoewel hij in talloze geschriften, waaronder het winnende essay voor de academie, de waarde van

vriendschap bedreigd zag worden door de vooruitgang van de wetenschappen en het materialisme, had Rousseau een eigenaardig talent voor het vervreemden van zijn eigen vrienden. Rousseau raakte bijvoorbeeld niet alleen gebrouilleerd met Diderot, maar ook met de Schotse filosoof David Hume. Hume had Rousseau in 1765 uitgenodigd om naar London te komen, en daar te werken aan zijn autobiografische *Confessions*. Rousseau verliet Engeland weer in 1767, omdat hij ervan overtuigd was geraakt dat Hume tegen hem samenspande om hem belachelijk te maken.

Het leven van de filosoof is vrijwel volledig opgetrokken uit de meest fascinerende paradoxen. Rousseau, de grote filosoof die met zijn meesterwerk *Emile ou l'Éducation* ook nu nog onze opvattingen over opvoeding en onderwijs mede bepaalt, legde zelf al zijn vijf kinderen te vondeling bij Parijse weeshuizen. Daarnaast is het de man die eenvoud en het landschap aanbad, maar tegelijkertijd erg gesteld was op comfort. Tijdens zijn werk in Venetië liet hij zich regelmatig in een luxe koets vervoeren.

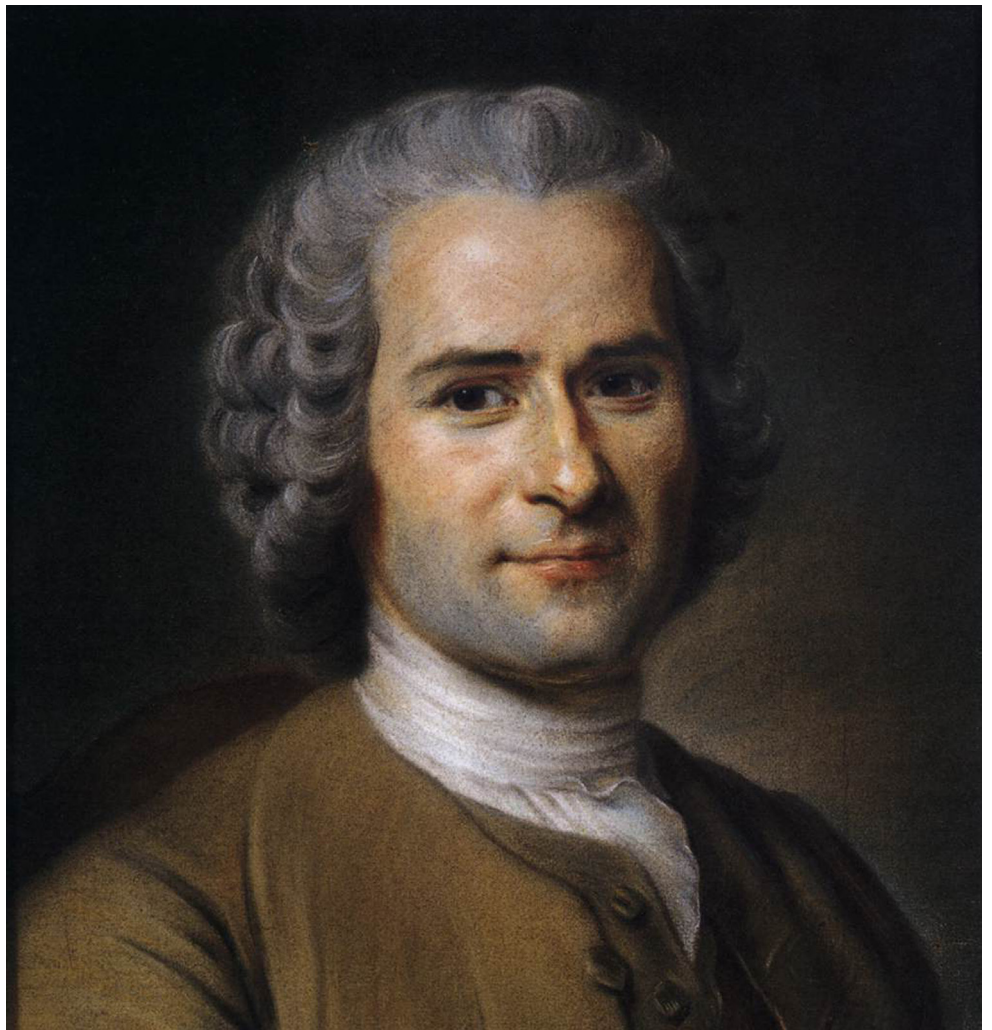
Ook in zijn geschriften staat de paradox centraal. Wie de 'vader' van de Franse Revolutie gunstig gezind is, ziet een collectie uiterst fascinerende paradoxen. Wie hem niet het voordeel van de twijfel gunt noemt ze wellicht tegenstrijdigheden. Vanaf het eerste begin is dit zo geweest, tot na zijn dood zou het zo blijven. Zijn gedachtegoed is voortdurend gebruikt door mensen met volstrekt verschillende politieke opvattingen, die Rousseau voortdurend voor hun karretje probeerden te spannen. De radicale revolutionairen die in de jaren '90 van de

18e eeuw, na de eerste revolutionaire golf in 1789, de macht naar zich toe trokken, gebruikten Rousseau en zijn theorie over de *volonté générale* (de algemene wil) voor hun eigen politieke doelen. Als grote inspirator werd het lichaam van Rousseau tijdens de Terreur van Robespierre opgegraven en overgebracht naar Parijs, waar het werd bijgezet in het Panthéon, recht tegenover de resten van Voltaire. Dat laatste is overigens een beetje merkwaardig omdat het tussen Rousseau en Voltaire niet zo goed boterde, met name omdat Rousseau steeds stevige kritiek uitte op het idee van vooruitgang wat Voltaire voorstond en Voltaire op zijn beurt geen mogelijkheid onbenut liet om Rousseau te belasteren.

De Jaccobijnen zagen in Rousseau, samen met Voltaire, desalniettemin één van de belangrijkste geestelijk vaders van de Franse Revolutie, en gebruikten zijn geschriften, waaronder *Du Contrat Social* (Het Maatschappelijk Verdrag), om hun eigen politieke agenda aan op te hangen. Tegelijkertijd werd Rousseau, die ook een zeer scherp criticus was van zijn eigen tijd en cultuur, door anti-Verlichtingsdenkers en contrarevolutionairen gebruikt om de 'zegeningen' van de vooruitgang (de guillotines, het verbieden van de christelijke godsdienst en de terreur) te bestrijden. Voor een man wiens leven zo bol stond van tegenstrijdigheden misschien niet eens zo'n tragisch lot.

De vraag is echter wat we vandaag de dag nog hebben aan de nalatenschap van Rousseau. De filosoof en essayist Maarten Doorman doet in het essay *Rousseau en Ik* een poging die vraag te beantwoorden. Doorman analyseert daarin aan de hand van het werk van Rousseau de menselijke behoefte aan authenticiteit. Hoe komt het eigenlijk dat we authenticiteit zo belangrijk vinden? Is het mogelijk een authentiek en 'echt' leven te leiden, of moeten we die illusie overboord zetten?

Ons verlangen naar 'echtheid' is terug te voeren op het werk van Rousseau. Zijn verheerlijking van de nobele wilde, van de ongereptheid van onze omgeving, van een volmaakt en eenvoudig leven (Rousseau zou zich uitspreken tegen het lezen van boeken, die brachten immers alleen maar ellende), zijn het bewijs van de sentimentele waarde die Rousseau toekent aan de wereld die er in zijn voorstelling ooit was. Het is echter maar de vraag of deze hang naar authenticiteit op zichzelf 'echt' is. Vaak is wat we vandaag de dag authentiek noemen op zijn best een

overtuigende nabootsing van iets waarvan we ons voorstellen dat het in het verleden ook zo zou moeten zijn geweest. Ook Rousseau construeert een geïdealiseerd beeld om zich er vervolgens aan vast te klampen. Is dat authentiek? Doorman stelt terecht vragen bij de mate waarin de dingen die wij authentiek vinden dat ook daadwerkelijk zijn. Toch is het streven naar authenticiteit op zichzelf een krachtige drijfveer. Onze koelkast staat, zo schrijft Doorman, niet voor niets vol met allerlei producten die ons via het etiket 'echt' of 'traditioneel' beloven te zijn.

Houden we onszelf niet voor de gek? Doorman stelt dat er genoeg aanleiding is om onze hang naar authenticiteit af te schrijven als sentimenteel geloof in fabeltjes, maar dat dit op zichzelf nog wil nog niet zeggen dat ons verlangen onzin is. Doorman handelt, in navolging van Rousseau, zelf ook in paradoxen. Hoewel we weten dat de dingen die tegenwoordig doorgaan voor authentiek meestal in een fabriek gemaakt zijn willen we het ideaal van authenticiteit zelf niet geheel overboord zetten. De aanstekelijkheid van de ideeën van Rousseau ligt beschoren in de zekere ambivalentie die ervan uitstraalt. In *Du Contrat Social* is onmiskenbaar de bron van het moderne, verlichte liberalisme te ontwarren. Tegelijkertijd was Rousseau

hopeloos romantisch en verzette hij zich tegen de geest van zijn tijd.

Rousseau realiseerde zich – meer dan zijn volmaakt verlichte tijdgenoten – dat de grote rijkdom aan menselijke verlangens in hun kern vrijwel altijd tegenstrijdig zijn. We willen authenticiteit, maar bepalen ook graag zelf wat voor het 'ware' echte door kan gaan. We willen vrijheid en autonomie, maar ook geworteld blijven in een gemeenschap die ons van veiligheid en erkenning voorziet. Zonder tegenstrijdigheid is er niet werkelijk sprake het complexe samenspel tussen behoeftes en verlangens waaruit de mens bestaat. Paradoxaal? Inderdaad. Maar dat is nu precies wat we van Rousseau kunnen leren.

Thijs Kleinpaste studeert geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam

Besproken literatuur:

M. Doorman — *Rousseau en Ik*; uitgeverij Bert Bakker (2012)
L. Damrosch — *Rousseau, een rusteloos genie*; uitgeverij Ten Have (2011)
J.J. Rousseau — *Het Maatschappelijk Verdrag*; uitgeverij Boom (2008)

GAST
COLUMN

Ik heb een beetje medelijden met mezelf. Ik weet dat het niet hoort, maar toch heb ik het. Als voorlichter geven mensen je graag gratis advies. Niemand vertelt Wouter Koolmees dat de arbeidsmarkt eigenlijk anders moet worden hervormd dan hij voorstelt. Ok, per mail melden zich wel eens mensen die een wereldwijd complot op het spoor zijn waarvan D66 gewild dan wel ongewild deel uit maakt, maar de voorstellen in dat soort schrijfsels zijn meestal niet binnen de grenzen van de wet en behoeven daarom ook niet veel aandacht.

Door Roy Kramer

Niemand die Stientje van Veldhoven vertelt dat vergroening evident anders moet. Niemand aan de bar bij onze congressen die de Europese samenwerking beter denkt te doorgronden dan Gerard Schouw. Niemand die Kees Verhoeven geen schouderklopje geeft voor zijn visie op de huizenmarkt.

Hoe anders is dat bij mij.

Vaak begint het nog vriendelijk: 'Mooi optreden laatst van Alexander bij Nieuwsuur over belang Nederlandse export...' Maar al snel komt dan de vraag: 'Waarom zat hij niet met ons bezuinigingspakket bij Buitenhof en Job Cohen wel?' 'Ehhh,' antwoord ik dan om tijd te winnen, 'misschien omdat de PvdA meer zetels heeft dan wij? Enfin, interessante vraag, misschien moet je het de redactie van Buitenhof eens vragen.'

Zelden stelt dat de vraagsteller gerust. Na enige minuten concludeer ik stelletjes dat mij veel meer invloed wordt toegedicht dan ik heb op keuzes van media. D66'ers zijn fervente verdedigers van het vrije woord, maar dat vrije lijkt in hun geval niet te betekenen dat redacties vrije keuzes maken. Ik wil nog wel eens toegeven dat de PvdA wat overbedeeld is qua media-aandacht, maar leg dan uit dat dit met tradities van media te maken heeft. Om de één of andere reden is dat nooit een bevredigende verklaring voor de vraag waarom Alexander Pechtold niet elke

dag op de voorpagina van NRC Next staat met een economisch plan voor Nederland.

Ik troost me met de gedachte dat dit niet uniek is. Éénvandaag onderzocht onder de leden van zijn opiniepanel waarom mensen vinden dat de PvdA in de problemen zit. Als tweede reden geven de geënquêteerde sociaaldemocraten (een gebrek aan) koers van de partij. Maar met stip op één staat: te weinig profilering. Ook in de kritiek op Sap zag je dat. GroenLinkers vonden dat zij tussen Pechtold en Roemer te weinig aandacht trok.

*"Het zou me niets
verbazen als Nederlanders
ons inmiddels – terecht –
beschouwen als de meest
hervormingsgezinde partij"*

Als het aan de leden van partijen ligt, is er nooit genoeg aandacht. Ik waag dat te betwijfelen. Er was het afgelopen jaar veel aandacht voor PvdA, CDA en GroenLinks. Maar zijn zij er iets mee opgeschoten? De aandacht voor de verkeerde dingen heeft bij die partijen geleid tot een leiderschapscrisis: zowel Maxime Verhagen als Job Cohen zijn niet langer partijleider en Jolande Sap

bungelt. De relatieve luwte van de VVD en D66 daarentegen heeft weldadig gewerkt. Beide partijen hebben hun positie in het politieke landschap versterkt, zeker met zo'n beroerd economisch beleid is dat knap van de VVD.

D66 heeft vooral zijn profiel verbreed. Waar mensen bij D66 tot 2003 vooral dachten aan onderwijs, democratisering, Europa en liberale waarden, zijn daar de economische hervormingen stevig bij gekomen. Het zou me niets verbazen als Nederlanders ons inmiddels – terecht – beschouwen als de meest hervormingsgezinde partij. GroenLinks noemt ons soms grappend 'D67'. Bovendien werd Stientje van Veldhoven gekozen tot groenste politicus van het jaar en Marietje Schaake tot 'most wired politician'. D66 en de SP zijn de enige partijen die op winst staan in de peilingen. Dus onopgemerkt is het niet gebleven.

Vanzelf ging dat niet. Vaak kozen de D66-voorlichters ervoor veel tijd te steken in het brengen van onze eigen verhalen over hervormen, moderniseren en vernieuwen, als Emile Roemer en Job Cohen op de voorpagina stonden te demonstreren tegen het kabinet. Dit alles vanuit de gedachte dat mensen bij de volgende verkiezingen vooral willen weten wat D66 goed doet, niet wat het kabinet fout doet.

Zo zie je maar: voorlichting is misschien niet zo ingewikkeld als het bedenken van economische hervormingen, maar het wel een ambacht. De volgende keer als iemand me aanklapt met een goedbedoelde advies ga ik eens antwoorden: schoenmaker blijf bij je leest, of kom ten minste eens in mijn werkplaats voordat je een oordeel hebt.

Roy Kramer is persvoorlichter van D66 in de Tweede Kamer

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

Steeds vaker is er kritiek op de rol van de media. Zo vergeten we soms echter hoe belangrijk de pers is voor een goed functionerende democratie. De Franse filosoof en staatsman Alexis de Tocqueville (1805 - 1859) herinnert ons daaraan en onderstreept in zijn belangrijkste werk *De la Démocratie en Amérique* (twee delen, gepubliceerd in 1835 en 1840) hoe belangrijk (vrije) media zijn.

Door Boris IJland

De Tocqueville was een socioloog avant la lettre - een Franse aristocraat die het meest recente democratische succesverhaal, de Verenigde Staten van Amerika, onderzocht tijdens een lange reis door het land. Frankrijk worstelde na de Franse Revolutie nog steeds met de overgang van een aristocratie naar een democratie. De VS waren echter het lichtend voorbeeld van vrijheid en gelijkheid. In het afbrokkelen van de aristocratische macht in Frankrijk herkende De Tocqueville een wereldwijde en vrijwel niet te stoppen ontwikkeling naar gelijkheid tussen mensen waarbij afkomst en traditie steeds minder belangrijk werden. Tegelijkertijd lag er volgens De Tocqueville echter een gevaar besloten in volledige gelijkheid van iedereen.

Gelijkheid tussen mensen leidt tot gelijke sociale kansen maar het voedt ook egoïsme en individualisme. Mensen verliezen hun verbanden en komen soms zelfs tegenover elkaar te staan. Gelijkheid creëert daarom ook ruimte voor despotisme. Machteloze individuen zijn namelijk de beste garantie voor het voortbestaan van overheersing. De Tocqueville bedoelde met despotisme niet alleen een dictator of een machtige overheid, maar ook de (democratische) meerderheid. Wanneer de meerderheid regeert ligt onderdrukking van de minderheid altijd op de loer. Dit noemde hij de tirannie van de meerderheid.

De ontwikkeling van gelijkheid alleen is dus niet voldoende; voor een democratische samenleving moet ook de vrijheid van mensen

sterk ontwikkeld zijn. Voor De Tocqueville is dit niet de vrijheid van doen wat je zelf wilt, maar de vrijheid om problemen te benoemen, de vrijheid om je te verenigen en je uit te spreken en de vrijheid om problemen aan te pakken. Deze vorm van vrijheid is het beste concreet te maken met een voorbeeld. Als er in een wijk te hard gereden wordt over de centrale weg, geven de bewoners uiting aan hun vrijheid wanneer ze een comité beginnen, wijkvergaderingen houden, een actie starten of vragen stellen aan de gemeenteraad en er op die manier voor zorgen dat er een verkeersdrempel komt. Iemand die gewend is aan vrijheid is zelfredzaam, zowel bij kleine als bij grote problemen, en zet zich in voor een groter belang dan alleen zijn eigen.

In het genoemde voorbeeld komen bezorgde wijkbewoners tijdelijk bijeen om een concreet probleem op te lossen (De Tocqueville noemt een dergelijke groep een *association*, een vereniging), maar zulke groepen kunnen ook lange tijd bestaan (belangenorganisaties) of zich richten op algemene problemen (politieke partijen). Deze *associations* zijn openbaar en ze bieden de minderheid een kans om zich te laten horen. Daarnaast kunnen ze de gevestigde orde aanvechten; *associations* zijn een exponent van de diversiteit en vrijheid van een samenleving. In een democratie waar de meerderheid regeert, zijn *associations* een tegengif voor despotisme of tirannie die een democratie van gelijkheid bedreigt. Hoewel een minderheid of een belangengroep niet direct de macht in handen heeft en dus ook niet de wetten schrijft, zijn ze een stem die gehoord moet worden. De Tocqueville benadrukt hoe belangrijk het is dat verschillende *associations* een plek krijgen in

het publieke debat. Immers, als *associations* zich bewust buiten het publieke debat houden en in het geheim opereren, zouden ze kunnen radicaliseren. Geradicaliseerde *associations* kunnen de democratische orde bedreigen en er misschien voor kiezen andere middelen te gebruiken dan het debat om hun gelijk te halen.

Met deze analyse in het achterhoofd is het niet moeilijk om te onderstrepen hoe belangrijk de vrije media zijn voor *associations* en dus voor een democratie. De kracht (en het bestaan van) diversiteit in een samenleving is afhankelijk van de vrije pers en de kans om in vrijheid ideeën uit te wisselen. Het uitwisselen van ideeën kan alleen wanneer je niet wordt tegengehouden door de overheid of geketend wordt door de mening van de heersende meerderheid. In een sterke democratie moet het mogelijk zijn om gelijkgezinden te vinden, en plein public elkaars meningen aan te vechten, te debatteren of argumenten aan te scherpen. Als een van de krachten van de VS zag De Tocqueville de overvloed aan verschillende kranten die veel verschillende opinies en verschillende ideeën van de waarheid belichtten. Persvrijheid voedt *associations* en *associations* versterken de vrijheid in een democratie.

Elke keer wanneer er wordt afgegeven op 'de media', het hijgerig volgen van de laatste hype of het ordinair propageren van eigenbelang, is het belangrijk om te realiseren hoe essentieel media en persvrijheid zijn voor een democratie. Bovendien is er in een vrije democratie niets dat je belet om het oneens te zijn met de bestaande media en de gang van zaken. Je bent vrij om het zelf allemaal anders te doen en je eigen mening te uiten via een *association* zoals de JD of met je eigen blog of tijdschrift.

Boris IJland is lid van het filosofieplatform

Op naar een nieuw onderwijssysteem!

Nederland raakt als kennisland steeds verder achterop. Deze kennisdaling gaat tegelijkertijd gepaard met een toename van het aantal hoger opgeleiden, met als gevolg dat er een steeds groter wordende vraag naar vakmensen ontstaat. De vraag naar vaklieden is niet meer vanuit het MBO aan te vullen, en leidt in een steeds verder geïntegreerd en interdependent Europa tot het importeren van Europeanen die wel thuis zijn in deze vakken. Er is in Nederland veel te verbeteren aan het middelbare onderwijs; klassen zijn te groot, docenten maken overuren, voor het salaris kun je beter - letterlijk - de gehele dag achter een bureau gaan zitten, en het respect voor de leraar is de afgelopen jaren schrikbarend afgenomen. Het toppunt was het incident van de conrector die het waagde om een leerling in de kraag te vatten (die weigerde het lokaal te verlaten), waarop niet de leerling, maar de conrector vervolgens door de politie werd afgevoerd en drie uur in de cel werd gezet. Kan een ingrijpende onderwijsvernieuwing het tij keren? En kunnen we daarbij recht doen aan zowel de leraar als de leerling?

Door Yuri van Hoef en Johan Dragtsma

Ingrijpende onderwijsvernieuwingen zijn er de afgelopen decennia te vaak geweest.

De grootste blunder was het zogeheten 'nieuwe leren', dat in te delen is in vier scenario's: scenario 1 staat voor een strak door de docent gestuurde les, terwijl in scenario 4 de leerling compleet losgelaten wordt. Scenario 2 en 3 vormen gradaties tussen de twee uitersten. Inmiddels is gebleken dat het nieuwe leren faliekant mislukt is. Bij scholen waar scenario 4 gehanteerd werd, bleek dat de leerlingen niet met de geboden vrijheid om konden gaan. Verscheidene scholen zagen zich genooddaakt extra docenten in te huren om te zorgen dat hun leerlingen de examens haalden. Sowieso was het falen van het nieuwe leren te verwachten: docenten waren geen leraar meer, maar coach, en leerlingen bleken veelal te jong om zelf hun onderwijstijd efficiënt in te plannen. Een huidige nieuwe trend is in het onderwijs niet te vinden. In feite zijn de meeste leraren murw geslagen door alle onderwijsvernieuwingen, en doet ieder het op zijn manier.

Wij zouden op onderwijstechnisch gebied nog veel kunnen leren uit het verleden. In het oude Griekenland namen leraren als Aristoteles groepjes leerlingen onder hun hoede waarmee zij de omgeving introkken om ter plaatse - heel modern - aan omgevingsonderwijs te doen. Een klaslokaal waaraan je als docent de gehele dag gebonden was, bestond niet. Een groep leerlingen was niet te groot, en doordat de leraar al zijn leerlingen kende, kon hij ook perfect aan al hun individuele leerwensen voldoen. Dat ideaalbeeld moet in de eenentwintigste eeuw weer terug worden

gehaald. Er zijn twee veranderingen die ons een stap dichterbij deze utopie brengen.

Afschaffen van cijfers.

Het belonen van de prestatie van een leerling met een cijfer is gemakkelijk, helder, en duidelijk voor de (groot)ouders wanneer de leerling met zijn rapport langskomt. Het is ook zo dat de leerling, vaak, niet zo heel geïnteresseerd is in het geleerde - en het veel belangrijkere metacognitieve leren - maar veel meer in het behaald hebben van een mooi cijfer (voor een beloning) of een voldoende (geen straf). Er wordt al in onderwijsland geëxperimenteerd met het afschaffen van cijfers, en de resultaten zijn niet negatief. Leerlingen worden dan niet van cijfers voorzien, maar van indicatoren. Voor elk werkstuk, of proefwerk, en in elke jaargang, is er een lijst indicatoren waaraan voldaan moet zijn om een vak af te sluiten.

Bij geschiedenis kun je een proefwerk bijvoorbeeld verdelen in vragen die te maken hebben met kennis, inzicht en vaardigheden. Bij het nakijken van het proefwerk vinkt de docent aan op welk niveau de leerling aan de indicator voldoet. Op deze manier is voor leraar en leerling duidelijk op welk niveau de laatste presteert, en weet de eerste waarin hij de leerling nog verder moet helpen. Ook voor ouders is nu in één oogopslag helder op welk niveau de leerling zich bevindt. Stel nu dat de leerling aan het einde van klas 2 bij een groot aantal indicatoren nog niet op het gewenste niveau zit, dan blijft hij zitten totdat dit wel op orde is. Onvoldoendes compenseren bestaat niet meer, omdat de indicatoren niet met cijfers corresponderen; als een leerling op een vak te veel indicatoren

niet op het vereiste niveau beheerst kan hij dus niet over. Vergeleken met het huidige systeem lijkt compenseren afschaffen wellicht oneerlijk, maar denk bijvoorbeeld aan de recente ophef in het hoger onderwijs toen er sprake was van mogelijke compensatie. Een systeem waarin het werkelijke niveau van de leerling er toe doet, en niet of hij een voldoende of onvoldoende staat, doet recht aan elk individu.

Een indicatorsysteem kan er bijvoorbeeld zo uitzien:

Indicator Annotering voor klas 3

1. Je gebruikt geen bron.
 2. Je noemt alleen de titel van je bron.
 3. Je noemt de titel van je bron en de schrijver.
 4. Je noemt de titel van je bron, de schrijver en het jaar van uitgave.
 5. Je noemt de titel van je bron, de schrijver, het jaar van uitgave en het paginanummer.
 6. Je annoteert volledig volgens het systeem De Buck en kunt op de universiteit beginnen.
 7. Je maakt gebruik van een eigen bronnensysteem dat aan indicator 1 t/m 4 voldoet.
 8. Je eigen bronnensysteem voldoet aan indicator 1 t/m 4 en werkt beter dan De Buck.
- (De Buck is een methode van annoteren voor historici).

In dit voorbeeld moet een leerling, om van klas twee naar drie over te gaan, tenminste aan indicator nummer drie voldoen. Om klas vijf af te sluiten moet de leerling aan

indicator 5 voldoen, maar de leerling kan dit ook ontstijgen (zie 7 en 8). Dat zorgt ervoor dat er in principe geen plafond – het cijfer 10 – is waarop de leerling blijft steken. Doordat er een basisgrens is waaraan leerlingen moeten voldoen is het niveau gewaarborgd, terwijl er tegelijkertijd ruimte is voor individuele groei. Uiteraard zijn er bij het maken van een historisch werkstuk nog veel meer indicatoren denkbaar. Wanneer leerlingen op deze wijze op een individueel niveau presteren, lijkt een vaste klas opeens een vergezocht idee. Waarom de individuele groei van een leerling laten remmen door een vaste klas die voor het merendeel door het lot is samengesteld?

Afschaffen van klassen

In het huidige systeem komt een leerling na de basisschool in een heterogene klas in het voortgezet onderwijs. Vooral het eerste jaar geldt als een overgangsjaar waarin de leerling kan klimatiseren. Hierdoor kan de leerling rustig wennen aan zijn nieuwe omgeving, vakken en omgangsvormen. Zouden docenten, de onderwijsexperts bij uitstek, niet al aan het einde van het eerste jaar een indicatie van het kunnen van een leerling hebben? Het feit dat veel leerlingen al aan het einde van het eerste jaar van klas wisselen, doet dat in ieder geval denken.

Stel nu dat er vanaf de tweede klas geen sprake meer is van een vaste klas: leerlingen kunnen dan per vak aangeven op welk niveau zij het willen volgen. Hoeveel niveaus er zijn en hoe deze exact worden genoemd is niet relevant, maar voor dit voorbeeld gaan we uit van vier niveaus: basis, gevorderd, verdiepend en voorbereidend-

wetenschappelijk. Als een leerling slecht is in de alfavakken, maar bovengemiddeld in de bètavakken, kan deze leerling voor niveau 'verdieping' in de bètavakken en voor niveau 'gevorderd' voor de alfavakken kiezen. Zo krijgt de leerling per vak op maat les. Dit vereist ook een mentaliteitsverandering in het vervolgonderwijs. Stel nu dat een leerling later toek Engels wil worden, dan lijkt het ietwat vreemd om hem te dwingen een profiel te kiezen met daarin een groot gedeelte irrelevante vakken. In dit systeem is het mogelijk dat deze leerling vakken zoals Engels en Nederlands op niveau voorbereidend-wetenschappelijk volgt, terwijl natuurkunde en scheikunde al vroeg op een lager niveau worden gevolgd (en eerder afgesloten). Doordat leerlingen, in samenspraak met docenten en ouders, al vroeg deze niveaukeuzes maken, kunnen zij ook vroeg op deze keuze terugkomen.

Leerlingen volgen een eigen individueel rooster en ontmoeten zo ook veel meer verschillende medeleerlingen. De mentorklas is overbodig geworden, en er ontstaat ruimte voor een mentor die aan een individuele leerling wordt gekoppeld en de gehele schoolcarrière van de leerling begeleidt. Aan de vier niveaus kunnen verschillende lengtes worden gekoppeld waardoor ze corresponderen met de oude diploma's die doorgang naar het vervolgonderwijs geven. Vervolgstudies kunnen nu bepaalde eisen stellen aan studenten. Voor de universitaire studie tot toek is het irrelevant dat een leerling biologie op niveau 'vorbereidend-wetenschappelijk' heeft gevolgd, maar de vakken Engels en Nederlands zouden wel op dat niveau moeten zijn afgerond.

Op deze manier krijgen leerlingen meer op maat les. Er zijn nu te veel leerlingen die kunnen opstromen naar een hoger niveau, maar door één of meerdere slechte vakken worden tegengehouden, terwijl veel van deze vakken helemaal niet van belang zijn voor hun (beoogde) vervolgopleiding. Tegelijkertijd zijn er ook te veel leerlingen die zich vervelen omdat een aantal vakken te makkelijk is. Geef leerlingen de kans vakken op hun eigen niveau te volgen. Dat komt zowel de leerling, als de leraar, ten goede.

Dan blijft de docent nog over. In een systeem zonder cijfers en klassen wordt een groot gedeelte van de administratieve druk weggenomen. Daar komen lijsten met indicatoren voor terug. Zodra deze eenmaal samengesteld zijn wordt het een routineklus om ze per leerling bij het nakijken in te vullen, alhoewel het vaststellen van de indicator om meer denkwerk (in samenwerking met de leerling!) vraagt. De onderhandelende leerling: 'is het toch niet een 5,5 meneer, is dit antwoord toch niet een beetje meer waard?', verdwijnt geheel. De leraar krijgt nu ook een klas waar leerlingen qua niveau heel erg dicht bij elkaar zitten. Kleinere groepen scheppen, zowel in dit voorgestelde systeem als het huidige een vereiste, vergt een grotere investering in het onderwijs, en is een aparte discussie waard.

Johan Dragtsma en Yuri van Hoef studeerden geschiedenis. Beiden hebben les in het voortgezet onderwijs gegeven

GEEST VERRUIMENDE MIDDELEN

Door Maarten Broekhof

Discussies over 'de media' in de moderne tijd komen vaak niet veel verder dan gepolitiseerde welles-nietes-spelletjes tussen figuren als Dominique Weesie en Francisco van Jole; mannen die het medialandschap van vandaag beheersen en over vijf jaar hopelijk daaruit verdwenen zijn. Voor een zinnig geschrift over de rol en de plicht van de media, geschreven door een rasjournalist en echte visionair, moeten we veertig jaar terug: in 1972 schreef Henk Hofland de klassieker *Tegels Lichten*, een boek waarvan de boodschap in 2012 nog even actueel is.

In *Tegels Lichten* kijkt Hofland naar de belangrijkste ontwikkelingen en de taboes van de jaren veertig tot de jaren zeventig, en hoe de politiek en de media daar hun rol in speelden. Aan de hand van gebeurtenissen en thema's als de vroege naoorlogse kolonienpolitiek, de affaire-Greet Hofmans en de opkomst van de welvaartstaat waarschuwt Hofland voor het ontstaan van een Nederland, een Bestel, dat erop gebrand is de status quo in stand te houden en wars is van verandering.

Dat Bestel beslaat niet alleen de publieke sector, maar de elite van de samenleving in het algemeen: zowel de overheid als bedrijven en de media. Het Bestel is een soort uitgebreide Tweehonderd van Mertens, een groot old boys network dat elkaar de hand boven het hoofd houdt en als een gesloten institutie werkt. Juist daarom, beargumenteert Hofland, moeten de media en de burgers kritisch zijn en blijven: om te zorgen dat de samenleving niet vastroest in haar machtsverdelingen en aannames.

Toch zijn er veel mensen die zwichten voor het Bestel en zich niet kritisch durven te uiten, meestal omdat ze daarmee hun kansen verspelen om er deel van uit te blijven maken. Hofland geeft het voorbeeld van vooraanstaande hoogleraren die geen kritisch pamflet durven te ondertekenen uit angst voor hun baan. Als iedereen zich zo onderdanig zou opstellen, blijft het Bestel "een vat vol geheimhouding dat zichzelf in stand houdt".

Kritisch zijn op het Bestel is daarom niet alleen een recht, het is de plicht van de media en burgers. Het Bestel moet daarmee om leren gaan en daar inhoudelijk op reageren, vindt Hofland, die zich duidelijk geërgerd heeft aan de manier waarop Hendrik Koekoek en zijn Boerenpartij in de jaren '60 werden weggezet als gekken: "De eerste reactie van het Bestel was niet, te onderzoeken of de boeren misschien enig recht van spreken zouden hebben, maar hun leider tot een domoor, een fascist, oplichter of staatsvijand te verklaren."

De overeenkomst met Wilders spreekt voor zich, en het feit dat het Bestel vijftig jaar later nog steeds gekenmerkt wordt door een dergelijke starheid en arrogantie onderstreept de noodzaak van mensen als Hofland in de journalistiek. Het is echter de vraag of er voor dat soort mensen nog plek is in het medialandschap, en of ze überhaupt aanwezig zijn. Opiniemakers en columnisten als Bas Heijne en Rob Wijnberg zijn scherp, maar ik betwijfel of zij een *Tegels lichten* van hun eigen generatie zouden kunnen schrijven.

Tegels lichten

H.J.A. Hofland

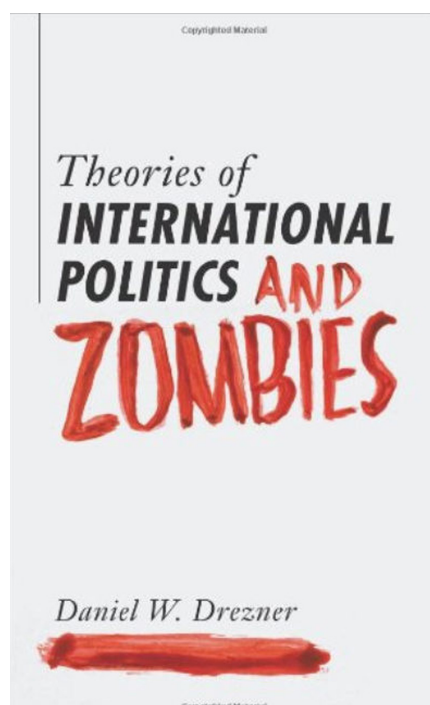
Tegels lichten
of ware verhalen over de autoriteiten in
het land van de voldongen feiten
Auteur: H.J.A. Hofland
Uitgeverij: prometheus bert bakker
ISBN: 9025462383

Robbert Coenmans

Theories of International Politics and Zombies

Daniel W. Drezner

Theories of International Politics and
Zombies

Auteur: Daniel W. Drezner

Uitgever: Princeton University Press

ISBN: 9780691147833

De zombie is - mogelijk geheel terecht - een factor waar zelden rekening mee wordt gehouden binnen de politiek. Ik doel dan uiteraard op die eerlijke, klassieke zombie die is opgestaan uit de dood en zich bezig houdt met het eten van hersenen; niet de laffe filosofische zombie (The Conscious Mind, Chalmers, 1996). Bij vlagen lijkt de zombie echter wel boven te drijven in het publieke discours. Zo bleek in juni vorig jaar dat de City Council van Leicester niet goed voorbereid was op een mogelijke zombie-invasie ('Council quizzed over zombie invasion plans by resident', The Telegraph, 10 juni 2011). Bristol daarentegen bleek wel degelijk plannen te hebben hoe om te gaan met onze minder-levende medemens: de stad heeft scenario's klaarliggen die niet alleen rekening houden met eerdergenoemde zombies, maar ook aangeven hoe om te gaan met "pirate outbreaks" en "evil giant floaty space aliens" ('When zombies attack! Bristol city council ready for undead invasions', The Guardian, 11 juli 2011).

Een wetenschappelijk-bestuurlijke benadering van de zombie is lange tijd uitgebleven. Een merkwaardig gegeven. Zo heeft Foreign Policy vrij recent nog een artikel gepubliceerd genaamd 'Post-conflict Potter' waarin de auteurs aangaven hoe de wizarding community moest herstellen na de vernietigende oorlog met Voldemort. Ook het modepopje van het bovennatuurlijke, de vampier, heeft al jaren geleden een wetenschappelijke paper aan zich gewijd gezien. ('Macro-economic policy and the optimal destruction of Vampires', Snower, 1981). Het kan dus wel. Hoog tijd dan ook dat de zombie, de meest maatschappijkritische aller monsters, ook die behandeling kreeg.

Gelukkig is dit schrijnende hiaat opgevuld door het meesterlijke Theories of International Politics and Zombies van Daniel W. Drezner. Drezner is niet de minste op het gebied van internationale politiek als editor van Foreign Policy Magazine en professor Internationale Politiek aan Tufts University. Het goed geschreven boek vormt niet alleen een erg toegankelijke inleiding tot de theorie achter internationale politiek, maar is bovendien bijzonder grappig. Drezner behandelt verschillende theorieën van internationale betrekkingen. Hij legt kort uit wat deze inhouden en gaat vervolgens over tot het schetsen van de verwachte reactie die overheden zouden hebben op de mobiele gestorvenen. Ook weet hij hierbij op vrij hilarische en pijnlijke wijze hiaten bloot te leggen in de verschillende theorieën.

Drezner bespreekt veel in zijn boek en een korte samenvatting zou het geen recht doen. Het centrale doel van het boek, namelijk het interesse wekken voor internationale politiek, is iets waar de auteur wonderwel in slaagt. In zijn conclusie poneert hij bovendien nog een paar treffende stellingen over hoe sluitend de verschillende theorieën van internationale politiek, met hun nadruk op staten, zijn. En, zoals Drezner het zelf zegt: "Informed by these paradigms, the interested and intelligent students of world politics should use their own brains to cogitate on this question - before the zombies decide to use them instead".

Printer kapot? Niet zo gek!

Waarom producten vaak een kunstmatig kortere levenscyclus hebben

Een printer die moedwillig na een aantal pagina's stopt met printen en gloeilampen met een korte levensduur; dit zijn allebei vormen van geplande slijtage. Elektronische apparaten gaan steeds minder lang mee zodat consumenten vaker producten kopen. In België is dit fenomeen al tot de politiek doorgedrongen. Zo heeft Groen!, een Belgische politieke partij, onlangs voorgesteld dat bedrijven verplicht zouden moeten worden om een verwachte houdbaarheidsdatum aan hun producten te geven. In de Nederlandse politiek is geplande slijtage nog niet aan de kaak gesteld. Het is echter wel een serieus probleem aangezien de consument wordt opgelicht en een duurzame economie wordt bemoeilijkt. Daarom heeft de commissie economie van de Jonge Democraten Amsterdam hier een discussieavond aan gewijd.

Door Fabian Hogers en Laurens Hilgers

In zekere zin draagt de consument zelf bij aan het probleem van geplande slijtage. De wens naar goedkope producten en het steeds met de mode mee willen gaan, levert een markt op waarin weinig vraag is naar producten met een lange levensduur. In het spel van vraag en aanbod speelt het bedrijfsleven in op de wens van de consument. Er wordt gebruik gemaakt van de hedendaagse weggooi-cultuur door commercieel voordeel te halen uit de verlaging van productiekosten, met als gevolg een kortere levensduur. Een printer, een nieuw mobieltje en een paar schoenen hoeven slechts twee jaar mee te gaan; de kwaliteit van de producten sluit zich hierop aan.

De levensduur van producten is in het verleden beter geweest. De wasmachines die in de Sovjet-Unie zijn gemaakt, hadden een levensduur die twee tot drie keer zo lang was als de wasmachines die tegenwoordig worden gemaakt. In de Sovjet-Unie werd dan ook niet gestreefd naar winstmaximalisatie en richtten producenten zich meer op het aanbod op de markt dan de vraag. Het kapitalistische systeem wordt gekenmerkt door vernieuwing en producenten sluiten aan bij de vraag van de consument. De uitdaging is om binnen dit kader het bewust inplannen van slijtage te voorkomen.

De omvang van geplande slijtage is moeilijk te achterhalen; bedrijven zijn weinig transparant als het gaat om het productieproces. Daarnaast is het verschil tussen normale slijtage en geplande slijtage onduidelijk. Producten kunnen worden gemaakt met een moedwillig korte levensduur of er kan simpelweg minder aandacht aan de levensduur worden besteed om de productiekosten laag te houden. Voor de consument speelt deze onduidelijkheid

ook een rol. Deze moet vaak gissen naar de werkelijke prijs van een product aangezien de levensduur hiervan volledig onbekend is. Bij de aanschaf van een product is men op de hoogte van de winkelprijs, maar men heeft geen idee hoe lang het mee gaat en wanneer men opnieuw geld moet uitgeven voor een vervangend product. Er kan dus gesteld worden dat de markt op dit gebied faalt, aangezien de consument geen geïnformeerde keuze kan maken.

“Het kapitalistische systeem wordt gekenmerkt door vernieuwing en producenten sluiten aan bij de vraag van de consument”

Het aanpakken van geplande slijtage door de overheid is zeer gecompliceerd. Ten eerste zal dit probleem internationaal moeten worden aangepakt, omdat productie wereldwijd plaatsvindt. Ten tweede is het onwerkbaar om het productieproces goed in kaart te brengen en op basis daarvan gepast in te grijpen. Een dergelijke oplossing zou een enorme bureaucratie bij de overheid tot gevolg hebben. Ten derde is de kern van het probleem dat er verkeerde prikkels zijn ingebouwd die leiden tot verwaarlozing van duurzaamheid in het productieproces. De overheid kan in haar beleid proberen de symptomen te bestrijden, maar zou juist een beleid moeten nastreven dat de juiste prikkels introduceert in de markt zodat de kern van het probleem op effectieve wijze wordt aangepakt.

Uit de discussieavond kwamen veel interessante ideeën naar voren. Een idee was om fabrikanten verantwoordelijk te maken voor de verwerking van hun gebruikte producten om zo een extra prikkel in te bouwen voor de productie van duurzame producten. Ook werd er gepleit voor een betere informatievoorziening; denk hierbij aan labels geven aan producten gebaseerd op de verwachte levensduur. Het probleem hierbij is wel dat de levensduur moeilijk is om in te schatten. Het verplicht maken van een houdbaarheidsdatum op producten is een combinatie van informatievoorziening voor de consument en een prikkel voor het bedrijfsleven om duurzamer te produceren. Daarom lijkt een dergelijke maatregel de meest realistische oplossing om de kern van het probleem aan te pakken. Een dergelijke maatregel zal zorgen voor de noodzakelijke transparantie bij producenten. Net als bij het kopen van een pak melk zal de consument zich bewust worden van de houdbaarheid van een nieuwe printer, een nieuw mobieltje en een nieuw paar schoenen.

Geplande slijtage is een gevolg van de manier waarop de hedendaagse markt is ingericht. Een oplossing van het probleem van geplande slijtage moet liggen in een andere samenstelling van prikkels in de markt, die moeten leiden tot een markt met meer transparantie. Nederland zou er verstandig aan doen om een verplichte houdbaarheidsdatum op producten in te voeren en hiermee aan te sluiten op het idee uit België. De Jonge Democraten zouden hierin een leidende rol kunnen spelen door deze oplossing actief als standpunt uit te dragen.

Fabian Hogers en Laurens Hilgers zijn lid van de commissie Economie van de Jonge Democraten Amsterdam.

Liberaal wereldmarkt slecht voor Afrika

De regens zijn begonnen in de Hoorn van Afrika, maar de voedselcrisis is nog niet opgelost. De hongersnood van het afgelopen jaar heeft in het gebied miljoenen mensen getroffen en tienduizenden levens gekost. Waar komt dit vandaan?

Door Liesbeth de Hoop

Theoretisch gezien zou er namelijk geen voedselcrisis moeten zijn, want er is genoeg voedsel op aarde. Het zou dan een distributieprobleem kunnen zijn, maar in de praktijk blijkt dit niet altijd het geval. Het is voornamelijk een probleem van entitlements op voedsel, oftewel de mogelijkheid om toegang te krijgen tot voedsel door middel van ruilen, kopen, krijgen of verbouwen. Dit ontdekte Amartya Sen al in de jaren '80. Daarnaast noemt de speciale VN-rapporteur voor het recht op voedsel, Olivier de Schutter, de voedselspeculatie als een van de belangrijkste oorzaken van de voedselcrisis in 2011. De impact van voedselspeculatie op hogere voedselprijzen is moeilijk aan te tonen, maar indirect is de link duidelijk te zien. De voedselspeculatiepieken vallen gelijk met de pieken in voedselprijzen. Er is als het ware een zeepbel gecreëerd, als gevolg van het spatten van de internetbubbel in 2000 en de huizenmarkt-bubbel in 2007-2008. Volgens De Schutter zijn beleggers gevluht in de veilige landbouwsector; beleggen en speculeren in landbouwproducten wordt als relatief veilig gezien. Het speculeren op stijgende prijzen van voedsel lokt een reactie uit die de prijzen opdrijft. Men denkt dan dat de voedselprijzen inderdaad zullen gaan stijgen, maar wanneer er een klein probleem ontstaat, zoals een (deels) mislukte oogst of aanleveringsproblemen, dan reageren beurzen heftig en kan dit tot een grote schok in de voedselprijzen leiden.

Er zijn echter niet alleen economische, maar ook ecologische redenen dat er nog steeds honger heerst in de Hoorn van Afrika. La Niña – de tegenhanger van El Niño – is een gekoppeld oceaan-atmosfeer fenomeen, dat zorgt voor droogtes in het delen van Azië en zuidoosten van de VS, en voor overvloedige regen in Australië en Zuid-Amerika. La Niña

sloeg afgelopen jaar hard toe, waardoor de droogte groter dan normaal was in Afrika en het zuiden van Noord-Amerika. Hierdoor zijn oogsten overal ter wereld mislukt, maar de situatie was het meest kritiek in de Hoorn van Afrika. Landen moesten meer voedsel op de internationale markt kopen, waar de prijzen waren opgedreven. De prijzen op de nationale markt stegen, waardoor de lokale prijzen ook hoog werden. Veel mensen in de arme gebieden, of soms zelfs hele landen, konden zich dit niet veroorloven en waren veroordeeld tot het ontvangen van voedselhelp.

Voedselhelp zorgt voor een deel voor een oplossing: het voedt mensen die anders omkomen van de honger. Aan de andere kant verergert het probleem hierdoor juist. Voedselhelp, of voedsel dat tegen gereduceerde prijs op de markt wordt verkocht, is voor de afnemers gratis of heel goedkoop. Er zijn echter ook boeren wier oogst wel (deels) is gelukt. Om zichzelf in leven te houden en geld te verdienen moeten zij hun oogst tegen een goede prijs kunnen verkopen om de volgende periode te kunnen produceren. Lokale boeren zijn niet geïntegreerd in de wereldmarkt, waardoor zij niet kunnen concurreren met de lagere prijzen op de wereldmarkt of de lage prijzen van de voedselhelp die de lokale markt binnenstroomt. Hierdoor worden boeren buiten de markt geplaatst, of officieel 'weggeconcurrerd', en gaan failliet. Doordat veel lokale boeren failliet gaan, wordt er minder voedsel lokaal geproduceerd en neemt lokale handel af. Hierdoor wordt de lokale markt ondermijnd en verdwijnt deze zelfs vaak. Het gevolg is dat er meer mensen afhankelijk zijn van (voedsel)help, en zo blijft de neerwaartse spiraal doorgaan.

Zolang lokale boeren en markten nog niet geïntegreerd zijn in de wereldmarkt,

doet voedselhelp en het liberale idee van internationale vrijhandel en de wereldmarkt meer kwaad dan goed. Lokale markten zijn niet bij machte om het spelletje mee te spelen en profiteren te behalen; hiervoor moeten zij eerlijke en gelijke concurrenten worden. Dat is namelijk een voorwaarde van een liberale wereldmarkt; gelijke spelers die kunnen concurreren met elkaar. Derdewereldlanden krijgen echter niet de mogelijkheid om zich tot gelijkwaardige spelers te ontwikkelen om mee te kunnen doen op wereldniveau. Wanneer je naar het verleden kijkt, zie je dat landen die (tijdelijk) hun economie beschermden en grenzen sloten op lange termijn economisch sterker werden en een grotere groei doormaakten.

In plaats van ons volledig te focussen op een liberale wereldmarkt en internationale vrijhandel, denk ik dat men meer zou moeten inzetten op gelaagde vrijhandel. Dit zou betekenen dat een land tijdelijk zijn grenzen sluit om zijn eigen economie te versterken. Stimulering en ontwikkeling van lokale markten is het begin, van waaruit er verder gebouwd kan worden naar integratie met de wereldmarkt en internationale vrijhandel. Stimulering en ontwikkeling van lokale markten leidt tot sterkere lokale economieën, doordat geld lokaal meer rondgepompt wordt door lokale handel. Wanneer de lokale economie sterk genoeg is, kan deze toetreden tot de tweede laag: de nationale markt. Stimulering van nationale markten zal leiden tot een sterke nationale economie die beter in staat is schokken op te vangen en stabielere functioneert in de wereld. Door een sterke nationale economie, gesteund en gestimuleerd door een sterke lokale economie, zijn de nationale markten – en dus ook de boeren – weerbaarder op de wereldmarkt en zullen zij gelijkwaardigere spelers zijn.

Liesbeth de Hoop studeert International Development Studies aan Wageningen University en is lid van de werkgroepen Buitenlandse Zaken en Duurzaamheid.

Interview door Maarten Broekhof en Daniël Boomsma

Kun je iets vertellen over jezelf?

Ik groeide op in Apeldoorn waar wel meer JDers vandaan blijken te komen. Toen ik 19 was ging ik economie studeren aan de Universiteit Utrecht. Daar ontdekte ik dat het Nederlandse Hoger Onderwijs niet ideaal is en na 3 jaar vertrok ik daarom naar London voor een master aan de London School of Economics. Ik werkte daarna een jaar als junior universitair docent en drie jaar bij een actuariel adviesbureau in de verzekeringswereld. Inmiddels ben ik 27 en onlangs ben ik aan een nieuw avontuur begonnen: een PhD opleiding in de VS! Dankzij een combinatie van veel geluk en doorzettingsvermogen kon ik hier terecht aan de University of Chicago.

Vorig jaar was je Secretaris Pers in het LB. Hoe kijk je terug op die tijd?

Een jaar in het LB was een geweldige ervaring en eigenlijk veel te kort. Het LB is een gekkenhuis. De meeste LBers verkeren in een chronische staat van overspannenheid. Als secretaris Pers heb je een behoorlijk vrije rol. De functie kent relatief weinig vaste en organisatorische taken en dus ben je een van de weinigen die een beetje tijd heeft om na te denken op welke politieke standpunten we als JD iets kunnen bereiken en hoe. Als jongerenorganisatie ben je uitermate onbelangrijk, in het grote politiek geweld. Als je op alle grote onderwerpen gaat reageren alsof je Alexander Pechtold zelve bent, dan heeft dat weinig zin. Om iets te bereiken moeten we onze tijd en energie gerichter inzetten. Ik richtte daarom mijn pijlen vooral op ons drugs- en pensioenstandpunt. We hebben uit het eerste punt uiteindelijk niet alles gehaald, hoewel er een mooie motie voor algehele legalisatie op het D66 congres is aangenomen. Het pensioenonderwerp

is juist veel groter geworden dan ik had verwacht. Ik herinner me dat ik eind 2010 tegen Cas (Van Kleef, toenmalig secretaris Politiek - red) zei dat we misschien maar eens voor individualisering van pensioen moesten gaan pleiten. Cas was niet zo makkelijk te overtuigen, maar door de interne discussie te voeren leek er al snel vrij grote consensus. Een jaar later zaten we bij Minister Kamp en bij de hoorzittingen in de Tweede Kamer. Een geweldige teamprestatie!

Waarom ben je lid geworden van de JD en D66?

Ik zie mijzelf als zeer liberaal, zowel ethisch als economisch, en hing zodoende ergens tussen de VVD en D66. In eerste instantie ben ik lid geworden van de VVD. Ik was een groot fan van Rutte. Rond die tijd begon de VVD echter steeds meer richting de PVV te schuiven en werden liberale pareltjes als het rekeningrijden en het rookverbod bij het grofvuil gezet. Ik heb één keer het lef gehad in een bijeenkomst Rutte aan te vallen op het beruchte HRA standpunt. Dat was een keer leuk, maar je krijgt er al snel genoeg van als je in discussies over zo'n onderwerp continu gezwets moet aanhoren omdat men niet gewoon eerlijk wil toegeven dat het gewoon kei-anti-liberaal beleid is. Toen ben ik maar eens bij D66 gaan kijken en bij de JD. Dat beviel een stuk beter!

Zou je jezelf omschrijven als een sociaal-liberaal?

Nee. Ik heb me nooit tot die term aangetrokken gevoeld. Ook als gewone liberaal voel ik me zeer sociaal. Liberalisme en socialisme zijn in mijn ogen in tegenspraak met elkaar. De toevoeging 'sociaal' voelt bij mij dan ook meer als opportunistische marketing. D66 plaatst zich daarmee strategisch in het

midden. Ik houd gewoon niet van socialisme vrees ik, dus wat mij betreft laten we dat sociaal weg en claimen we de enige liberale partij te zijn.

Hoe doet D66 het naar jouw mening? Wat kan er beter?

Goed. Als econoom waardeer ik het zeer dat we de beste financieel woordvoerder hebben. Dat is, zeker in de huidige tijd, een enorm pluspunt. Over de hele breedte zou het van mij alleen wel wat onbevangener mogen. Ik heb vaak het gevoel dat de partij, wellicht uit electorale overwegingen, wat bang is. Waarom pleit D66 niet vol overtuiging voor legalisering en regulering? De argumenten zijn overweldigend en onze achterban staat hier in grote meerderheid achter. Het innemen van een stevige stelling trekt juist aandacht en creëert een podium om je argumenten voor het voetlicht te brengen. Op dat punt kunnen misschien nog wat leren van Geert Wilders.

Is het je ambitie om de politiek in te gaan?

Wie weet. Ik zie mijzelf nog niet zo snel als flitsende voorman die het leuk doet in de media, maar als backbencher, meer vanuit de inhoud een aantal portefeuilles bedienen, dat lijkt mij een mooie rol. Vooral nog ben ik echter wel even zoet met mijn studie hier in de VS. Ik bemoei me nog steeds zoveel mogelijk met het pensioenonderwerp. We hebben echt een mooie positie opgebouwd in het publieke debat hierover en het zou zonde zijn die nu te laten lopen. Ik heb het gevoel dat het debat de komende jaren definitief gaat kantelen in onze richting en ik blijf daar graag mijn steentje aan bijdragen.

Ilya Boelaars studeert aan de University of Chicago

Door Nikie van Thiel

De tijd vliegt! Dit is alweer de tweede keer dat ik jullie mag 'toespreken' als jullie voorzitter. Sinds de winter heeft de wereld weer een grondige metamorfose ondergaan.

De PVV is in een paar dagen tijd tien zetels gedaald, en Wilders lijkt een beetje in paniek te raken getuige zijn optreden bij Frits Wester en zijn uithaal naar de SP tijdens diezelfde uitzending. Hoe meer de regering hem een blok aan het been wordt, hoe groter de kans dat hij de gedoogcoalitie laat klappen. En hoe meer Wilders gezien wordt als medeverantwoordelijk voor de bezuinigingen, hoe minder kiezers hij vasthoudt. Ondertussen smullen we van

het overnemen van het financiële beleid van dat eerste land. Merkel wilde ondertussen ook wel even langs bij de campagne van Sarkozy. Onze regeringsleiders delen het eenheidsgevoel kortom al wel met elkaar, maar de bevolking van de Europese lidstaten heeft er nog steeds even weinig over te zeggen als voorheen. Daarnaast lijken de journalisten onterecht crismoe, waardoor de gewone man weinig meekrijgt van de ontwikkelingen op Europees niveau.

Niet alleen de manier waarop, maar ook wat de media bericht is van grote invloed op de politiek. Zo werd de Arabische Lente regelmatig toegeschreven aan sociale media, een nieuw fenomeen waar in deze DEMO ook onder andere op wordt ingegaan. Hoe vrijer de media, hoe beter geïnformeerd

gaat tegen Poetin. In Europa en de VS zal beperking van de vrijheid van meningsuiting, waaronder begrepen dus ook de vrijheid om andere meningen te kunnen horen, niet bleu erkend worden maar feitelijk is er wel sprake van. Terrorisme-bestrijding was stap één, staatsveiligheid (denk aan Wikileaks) was stap twee, maar auteursrecht is het nieuwe geschut dat zich op vrij internet heeft gericht.

ACTA is een over onze hoofden gesloten verdrag. SOPA en PIPA waren voorgestelde wetten in de VS, die echter wel uitwerking zouden hebben in de hele wereld. Europarlementariër Marietje Schaake zei in de vorige DEMO al dat Amerikaanse bedrijven de Amerikaanse wetgeving in Europa importeren. Microsoft verklaarde dat de Patriot Act op ons continent wat haar betreft van toepassing was.

Wie gaat nu nog over wat jij zegt? De VS? EU onderhandelaars? Microsoft? Twitter BV en Facebook BV? Krijg je straks bij bepaalde woordencombinaties een 'computer says no'-reactie?

Hier zeg ik nee tegen. Ik, en alleen ik, ga over wat ik zeg. Sommige zaken die ik zeg kunnen strafbaar worden gesteld, maar het mag me niet onmogelijk gemaakt worden om iets te roepen. Wat ik op de Dam kan schreeuwen, moet ik ook kunnen twitteren. Of het mag is een vraag die alleen achteraf kan worden beantwoord, door een rechter.

Jonge Democraten, veel leesplezier! Laat weer van je horen op het congres te Utrecht van 14 april, 15 en 16 april!

"In Europa wordt aan de onderhandelingstafel tussen Griekenland en de bankensector gigantisch hoog spel gespeeld"

de interne mailtjes die uitlekken.

Het CDA aan de andere kant, komt steeds duidelijker naar voren met hernieuwde principes. Het is de vraag of ze het volhouden om met nieuwe principes naast het oude coalitieakkoord te blijven zitten. Ja, je moet compromissen sluiten voor een coalitie. Het CDA stelt haar principes echter in zijn algemeenheid uit tot nieuwe verkiezingen. Hoe verkoop je dat straks? Hoe accepteren je leden dat nu?

In Europa wordt aan de onderhandelingstafel tussen Griekenland en de bankensector gigantisch hoog spel gespeeld, en in Duitsland wordt openlijk gezinspeeld op

burgers en hoe groter het rekenschap van bestuurders, de controle van het parlement en de inspiratie van mensen onderling is, zowel artistiek als economisch.

Dit oude principe krijgt nu ook gelding door het internet. Door het wereldwijdweb is opeens iedereen (potentieel) journalist of opiniemaker. Regeringen die al tegen de oude media waren proberen nu de nieuwe media te beperken. Internet heeft dat tot nog toe altijd kunnen omzeilen.

In China houdt die beperking simpelweg censuur in. In Rusland is de blogsfeer een vrijgevochten collectief dat nu flink tekeer

Nikie van Thiel is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl

VOORJAARSCONGRES JONGE DEMOCRATEN

UTRECHT

13, 14 EN 15 APRIL 2012 - HET ACADEMIEGEBOUW

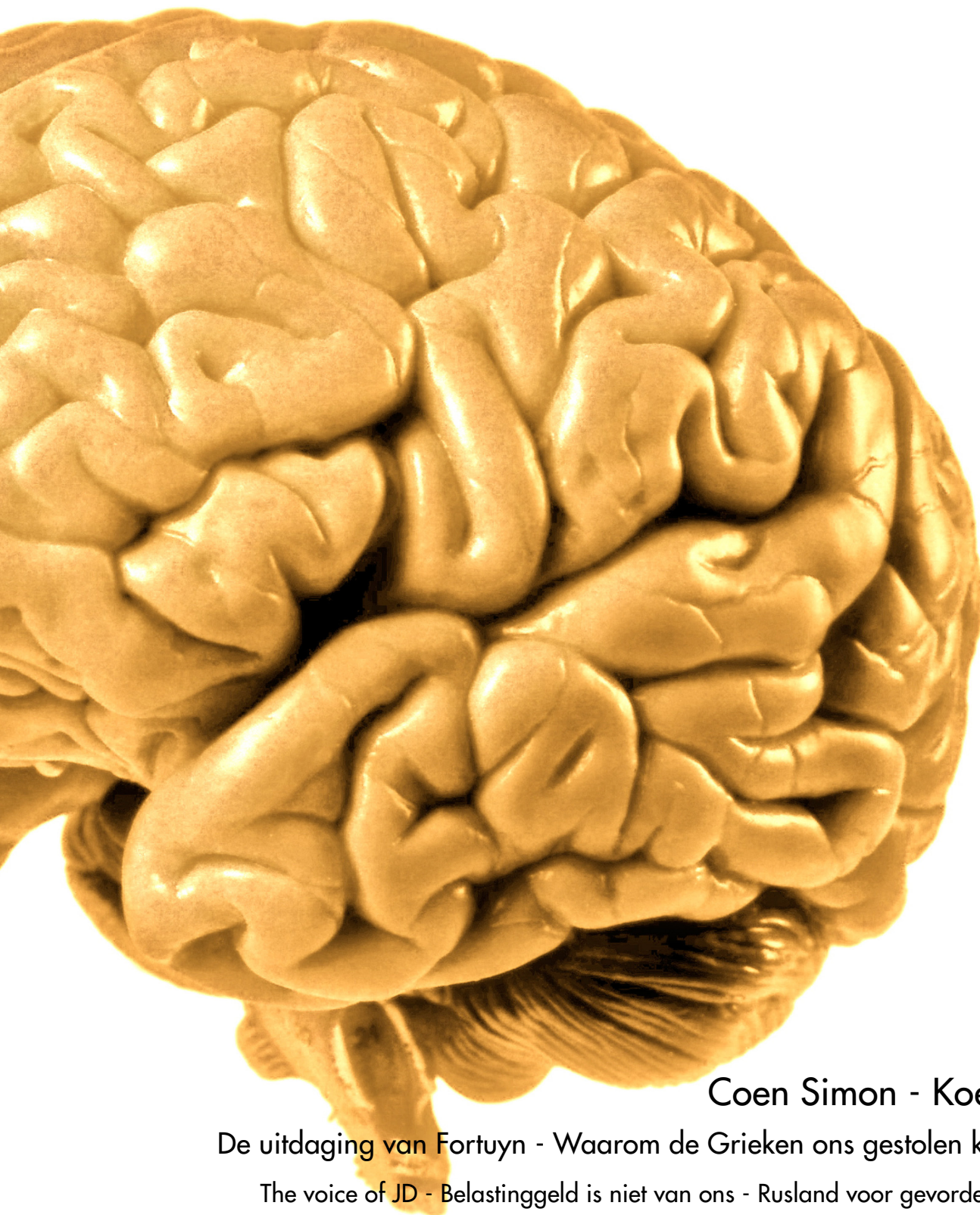
THEMA LEKKER RECHTS • RESOLUTIES KUNST - BESTUUR EN DEMOCRATIE - OUDERENZORG - MBO -
MENSENRECHTEN • OVERNACHTING MITLAND HOTEL - STROWIS HOSTEL - STONE HOSTEL • MEER INFO OP
WWW.JDCONGRES.NL

Ledenmagazine Jonge Democraten - Zomer 2012

DEMO

FILOSOFIE

In deze DEMO:

Coen Simon - Koen Haegens

De uitdaging van Fortuyn - Waarom de Grieken ons gestolen kunnen worden

The voice of JD - Belastinggeld is niet van ons - Rusland voor gevorderden - en meer...

Over de liefde voor de wijsheid

Door
Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Is de liefde voor de wijsheid nog populair heden ten dage? Sommige ontwikkelingen geven een positief antwoord. Meer mensen schrijven zich in voor een studie filosofie, het aantal verkochte filosofische boeken stijgt en met Hans Achterhuis beschikt Nederland nu over een Denker des Vaderlands. Deze ontwikkelingen worden aangevuld met activiteiten als de Nacht van de Filosofie en tv-programma's als Dus Ik Ben en Het Filosofisch Kwartet. Vanuit dit perspectief bezien heeft de filosofie zich in Nederland ontwikkeld tot een kleine, maar succesvolle, bedrijfstak. Maar rijmt dit commerciële succes met waar filosofie oorspronkelijk voor staat, de zoektocht naar de wijsheid? Of met Aristoteles' visie die de filosofie opvatte als de grootse bron van de menselijk vreugde?

Uiteraard wordt de popularisering van de filosofie ook bekritiseerd. De werken van grote denkers zouden volgens sommigen te gemakkelijk gepresenteerd worden aan het grote publiek. Filosofie zou volgens hen meegaan in het haastige tijdsbeeld waarin alles bondig en gemakkelijk gepresenteerd moet worden. Als filosofie verwordt tot een intellectuele snack, wat is dan nog het

onderscheid met magazines als de Happinez, Insense en andere handelaren in geluk? Wordt de bron van de menselijke vreugde dan niet misbruikt als een routebeschrijving naar de utopie van een gelukkig en rimpelloos bestaan? Toch kan de filosofie, ook in haar gepopulariseerde vorm, een belangrijke dienst aan de samenleving bewijzen. Juist in een tijdsgewricht waarin mensen snel schakelen tussen media, is het van belang dat er filosofen zijn die kernachtig de complexiteit van zaken kunnen bespreken. In tegenstelling tot de gelukshandelaren kunnen en moeten de filosofen voorbij de eenduidigheid gaan.

Niet alleen hebben filosofen de taak om maatschappelijke problemen en ontwikkelingen te duiden, ook kunnen zij de denkbeelden van vooraanstaande politici tegen het licht houden. Weinigen in Nederland zullen weten dat de denkbeelden van voormalig premier Jan Peter Balkenende zwaar zijn beïnvloed door de communitarist Amitai Etzioni. Demissionair premier Mark Rutte heeft de Amerikaanse Ayn Rand als filosofische leidvrouw. Wie weet dat Rand pleit voor een hardvochtig kapitalistische samenleving waarin barmhartigheid uit den boze is en voor iedere dienst geld neergeteld moet worden, zal zich niet verbazen over de huidige VVD die een sterk beroep doet

op zelfredzaamheid. Helaas is de ruimte beperkt om hier over uit te wijden. Maar zoals de Duitse wijsgeer Johann Wolfgang von Goethe zei "So eine Arbeit wird eigentlich nie fertig. Man muss sie für fertig erklären, wenn man nach Zeit und Umständen das Mögliche getan hat".

Volgens dit adagium van Goethe zullen wij ons met grote toewijding inzetten voor de DEMO's die dit komende jaar zullen verschijnen. Wij hebben het stokje overgenomen van de vorige hoofdredactie. Daniël Boomsma en Maarten Broekhof hebben zich een jaar lang ingezet en vier mooie DEMO's afgeleverd. Toch is ook hun werk nog niet klaar. Zij boden zich aan om stuivertje te wisselen met een deel van de oude eindredactie en zullen nu samen met Iris Paris de eindredactie op zich nemen. Jorijn Harms vervangt Frieso Voortman in het vormgevingsteam. Vanaf deze plek willen wij Frieso bedanken voor zijn creatieve bijdragen aan de DEMO. Jorijn zal samen met de ervaren krachten Mike Emmerik en Niels Joormann de opmaak van de DEMO gaan verzorgen. Wij kijken ernaar uit om met deze betrokken en kundige JD'ers een mooi blad te maken.

INHOUD

- 4 De Visionair
- 6 Coen Simon
Een interview met filosoof Coen Simon
- 10 De uitdaging van Fortuyn
- 12 Interne democratie bij de moederpartij
- 13 Zweden, een bijzonder land
Hoe het Zweedse model welvaart bracht
- 14 Polemieek
- 16 Waarom de Grieken ons gestolen kunnen worden
- 18 Belastinggeld is niet van ons
- 19 Rusland voor gevorderden
- 20 Koen Haegens
Gastcolumn
- 21 Advocaat van de Duivel
- 22 The final frontier
Over de noodzakelijkheid van ruimtevaart
- 24 Tadamun met Tunesië
- 25 Een kruimeltje filosofie
- 26 Geestverruimende middelen
- 28 The voice of JD
Dialogoog over het verenigingslied
- 29 Tien jaar Fryslân boppe
- 30 Op bezoek bij
- 31 Voorzittersshamer

COLOFON

28e jaargang - nummer 2 zomer 2012
DEMO is een uitgave van de Jonge
Democraten, onafhankelijke politieke
jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5100 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline DEMO 2: 26 augustus. Thema:
De Digitale Wereld
Nb: niet-themagerelateerde stukken ook
welkom.

Hoofdredacteur:
Tim Jansen

Adjunct-hoofdredacteur:
Lonneke van der Holst

Hoofdvormgever:
Mike Emmerik

Vormgevers:
Jorijn Harms en Niels Joormann

Eindredactie:
Daniel Boomsma, Maarten Broekhof,
Lonneke van der Holst, Tim Jansen en Iris
Paris

Landelijk bestuur JD
Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 – 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker
Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 – 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze DEMO werkten mee:
Thomas Bakker, Amely Bechir, Femke
Bink, Manuel Buitenhuis, Daniel Boomsma,
Maarten Broekhof, Robbert Coenmans,
Pim den Dekker, Mike Emmerik, Yuri van
Hoef, Koen Haegens, Lonneke van der
Holst, Jolien van Hooff, Boris IJland, Tim
Jansen, Jasper Jongmans, Niels Joormann,
Frerik Kampman, Thijs Kleinpaste, Steven
Lussenburg, Marloes Noppen, Lilian
Oskamp, Iris Paris, Floris de Roy van
Zuydewijn, Susanne Schilderman, Ayla
Schneiders, Coen Simon, Jeroen Slobbe,
Juliette van Telgen, Nikie van Thiel, Stas
Verberkt, Bas Wallage en Gijsbert Werner

Wil je DEMO voortaan liever alleen
digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidemo@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@
jongedemocraten.nl.

DE VISIONAIR

Door Gijsbert Werner

Hebben we allemaal dezelfde, universele, moraal, of heeft elke cultuur (of zelfs mens) een eigen moraal? Op het eerste gezicht lijkt het vanzelfsprekend dat moraal nooit universeel kan zijn. Er zijn immers grote verschillen in moraal tussen landen, culturen en tijdperken. Waar in het Westen nog geen eeuw geleden homoseksualiteit vanzelfsprekend moreel verwerpelijk werd gevonden, is het nu breed geaccepteerd.

Tegelijkertijd zijn er overeenkomsten en constanten tussen verschillende culturen. Zo is er in bijna elke cultuur een taboe op incest. Ook het principe van reciprociteit, ofwel het gezegde 'Wat gij niet wil dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet' wordt in bijna elke cultuur als een logische leefregel ervaren.

In evolutionair perspectief worden dergelijke constanten vaak verklaard door de noodzaak om samenwerking binnen een groep te handhaven. De mens, met zijn psychische vermogens en beperkingen, is immers geëvolueerd in relatief kleine groepen jager-verzamelaars. Deze groepen gingen de competitie aan om grond en voedsel. Groepen met morele regels die interne samenwerking bevorderden, zouden succesvoller zijn en de evolutionaire strijd om het bestaan winnen. Over lange tijd leidt dit ertoe dat een aangeboren en wellicht zelfs universele 'moraal' evolueert.

De evolutionair-antropoloog Christopher Boehm betoogt in zijn recente boek *Moral Origins: The Evolution of Virtue, Altruism, and Shame* dat in groepsverband jagen één van de cruciale stappen in deze evolutie was. Alleen groepen die een 'eerlijk' verdeelsysteem hanteerden voor de verkregen prooi en zelfzuchtig gedrag succesvol konden onderdrukken door sociale normen, hadden succes in de risicovolle jacht. Dit soort redeneringen verklaart waarom veel menselijke interacties zich kenmerken door reciprociteit. Het universele taboe op incest is op vergelijkbare wijze te verklaren,

door aan te nemen dat groepen anders aan incest ten onder gingen.

Waarom zijn er dan toch zulke verschillen tussen culturen? In zijn boek *Moral Minds* maakt de voormalig Harvard-psycholoog Marc Hauser de analogie met taal. We hebben allemaal een universeel vermogen tot taal en grammatica, maar de specifieke details die bepalen wat een correcte zin is, verschillen per taal. Deels hangen deze af van de lokale omstandigheden, zoals bij de spreekwoordelijke honderd woorden die de Inuit voor 'sneeuw' zouden hebben, waar het Nederlands met één woord toe kan. Op dezelfde manier delen we weliswaar universeel het morele principe dat doden (binnen de groep) slecht is, maar zijn de uitzonderingen op deze regel lokaal verschillend. In sommige tijden en culturen valt homoseksualiteit onder deze uitzonderingen, in andere niet.

De ethicus die dit leest, zal direct opmerken dat het bovenstaande eerder beschrijvend is dan voorschrijvend. Evolutie kan wellicht verklaren hoe en waarom (sommige) moraal ontstaat, maar dat betekent niet dat de uitkomst ook écht juist is. Infanticide, het doden van kinderen, komt bijvoorbeeld bij veel diersoorten voor, maar heeft meestal goede evolutionaire redenen. Dat het daarmee moreel is zal de meesten echter een stap te ver gaan.

Gijsbert Werner promoveert in de biologie aan de VU

Door Marloes Noppen

De afgelopen decennia is het woord moraal in diskrediet geraakt. Het woord zou een negatieve christelijke connotatie hebben. In een land waar op papier veel waarde gehecht wordt aan de scheiding tussen kerk en staat is dat nou niet echt een toegevoegde waarde. Het is dan ook niet voor niets dat Balkenende I Normen en Waarden introduceerde in plaats van het overkoepelende woord moraal te gebruiken. Dat een woord binnen de Nederlandse samenleving in diskrediet raakt: wat zegt dat over de moraal in het algemeen?

Laten we het naar een groter perspectief trekken: mensenrechten. Mensenrechten zouden als niets anders moeten congrueren met een al-dan-niet bestaande universele moraal, nietwaar? In het eerste artikel van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens wordt erkend dat iedereen als gelijke geboren wordt en dus gelijke rechten heeft.

Wat is eigenlijk dat vaak gebruikte woord gelijkheid? Betekent het dat iedereen een even groot stuk van de taart krijgt? Dat de grootte van het stuk van de rangorde afhangt? Dat iedereen een vork krijgt en mag aanvallen? Dat de stukken reeds gesneden zijn, maar democratisch gekozen wordt wie welk stuk krijgt? Of toch dat iedereen een even grote kans heeft om een stuk te krijgen? Dat men het eens is dat gelijkheid een waarde is, betekent nog niet dat de uitvoering ervan dat ook is. Hoe verdedig je bijvoorbeeld mensenrechten die uitgaan van het individu als er culturen zijn waar het woord "ik" niet bestaat?

Als tegenreactie op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, kwamen er vanuit Algerije en Estland geluiden die de rechten van volkeren willen promoten. Volkeren zouden zodanig verschillen dat de implementatie van mensenrechten naar hun zeggen negatieve uitwerkingen had voor subculturen in de samenleving. Hun geschreeuw is niet geheel ongehoord

Bestaat er een universele moraal?

gebleven. De rechten van inheemse volkeren zijn tegenwoordig een feit en de rechten voor economische, sociale en culturele rechten geven een duidelijke boodschap. Hoewel mensenrechten in veel gevallen makkelijk toepasbaar zijn, is het gebruik niet vanzelfsprekend.

Is dit echter genoeg? Cultureel relativisme was lange tijd het antwoord. Het zou van belang zijn de moraal van één cultuur niet boven die van een ander te heffen. Het laatste decennium is de vraag opnieuw boven komen drijven hoe men hiermee om moet gaan. Een moraal zou zodanig geïnternaliseerd zijn dat het onvoldoende mogelijk is onderscheid te maken of het een waarde van nature is of dat zij een gevolg is van de lokale cultuur. Met andere woorden: heeft men van nature een vork, of wordt er aan ieder mens een vork gegeven bij geboorte? Dat somt de problematiek rond de stelling goed op: als het niet mogelijk is onderscheid tussen de twee te kunnen maken, is onmogelijk te bepalen of er zoiets als een universele moraal überhaupt bestaat.

Marloes Noppen studeert management Stockholm School of Economics

Door Floris de Roy van Zuydewijn

Universele moraal kan worden gedefinieerd als “de handelingen en gedragingen die in elke maatschappelijke context als correct en wenselijk worden gezien”. Gedeelde (universele) waarden zijn hiervoor een absolute voorwaarde. Zonder gedeelde waarden is het immers moeilijk dezelfde gedragingen en handelingen als correct of wenselijk te zien.

Daadwerkelijk niets is universeel: Gij zult niet doden, stekkerdozen, monogamie, bloed, en ook waarde niet. Waardeverschillen zijn intrinsiek aan de mens en maken dat mensen handelen met die waarden. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is een prachtig voorbeeld; een mooie tekstcompromis van een academische onderhandeling met (westerse) waarden. Tot stand gekomen door een onderhandeling tussen rechtvaardigheidsgevoelens, met moraal en waarde als wisselgeld. Zoveel mensen zoveel waarden en zoveel waarden zoveel moraal. Mensen onderhandelen constant over wat zij iets waard vinden. In de kroeg, de Tweede Kamer en internationale organisaties. Als een universele moraal zou bestaan, zouden alle onzekerheden weg- en discussies stilvallen. Godzijdank is dit niet het geval.

Mensen zijn irrationeel en hechten in verschillende mate waarde aan bijvoorbeeld mensenrechten, een broodje haring of hun partner. Het eerlijkste antwoord op de onschuldige vraag: “hoeveel hou je van me?” is “op dit moment relatief genoeg”. Want het nu waard is, verbleekt wellicht bij nog onbekende aantrekkelijke alternatieven in de kroeg, blijkt een verdomd snelle halfwaardetijd te kennen of is simpelweg chill vanwege het lage aantal bijwerkingen. De praktijk leert ons echter dat waarde uiteindelijk individueel gemaximaliseerd wordt. Daarom gaat men vreemd of investeert men meer in de eigen carrière dan de relatie: een simpele interne afweging van morele waarden. Dat deze niet voor iedereen hetzelfde zijn, is duidelijk.

De uitkomst van een onderhandeling, oftewel wat “normaal” is, hangt in grote mate af van de extremen in de markt. De meerderheid van de mensen zal in nog geen 120 jaar de schreeuw van Edvard Munch voor €120.000.000,- aan de muur hangen en hoewel huiselijk geweld bovenaan de lijstjes van mishandeling staat, zal vrijwel niemand politiecamera’s in huis willen. Waarde wordt dus bepaald door wat de gek ervoor geeft, voor het schilderij en iets abstracters als vrijheid of privacy.

De Tweede Kamer is bij uitstek de marktplaats om in waarden te handelen, of het nu het asielbeleid, onderwijs of de hypotheekrente aangaat. De bottomline is dat het niet om “economie”, “menselijkheid” of “precedentwerking” draait, maar om een simpele uitwisseling van wat (groepen) min of meer gelijkgestemden het waard vinden.

Maar is het gebrek aan een universele moraal erg? Ik bepleit het tegenovergestelde: het maakt dingen leuk. Het simpele feit dat mensen aan onderwerpen een andere waarde hechten, maakt dat daarin gehandeld wordt en dat er door de marktwerking automatisch een equilibrium ontstaat. Deze uitkomst ligt niet vast, maar verandert met gedachteswisselingen van de deelnemers aan die onderhandeling. Het allerbelangrijkste is dat juist verschillen het gesprek aan de bar de moeite waard maken.

Floris de Roy van Zuidewijn studeerde economie en is rijkstraine

Foto: Reyer Boxem

A close-up portrait of a man with wavy, light brown hair and blue eyes, looking directly at the camera with a neutral expression. He is wearing a dark jacket over a dark shirt. The background is dark and out of focus.

Interview met
Coen Simon

In zijn boeken beschouwt filosoof Coen Simon (1972) typische menselijke karaktertrekken als schaamte en het verlangen naar geluk. Dit jaar ontving hij de Socrates-wisselbeker voor zijn boek *En toen wisten we alles* – een pleidooi voor de oppervlakkigheid. Hij zegt een haat-liefdeverhouding met D66 en haar rationalistische karakter te hebben. Enerzijds prijst hij de doorlopende kritische blik van de democraten op het functioneren van de democratie, anderzijds laakt hij de sociaal-liberalen voor hun ongevoeligheid tegenover tradities.

Interview door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

U hebt er voor gekozen om te promoveren op schaamte. Wat is er zo fascinerend aan dit onderwerp?

“In ons dagelijks taalgebruik en in de psychologie wordt schaamte constant weggezet als iets negatiefs. Schaamte zou ons in de weg zitten. We denken dan dat we een assertiviteitstraining nodig hebben. Hiermee ontkennen we schaamte als beslissende gemoedstoestand die bepalend is voor de menselijke communicatie.”

Niemand vindt het prettig om zich te schamen. Waarom zouden we dan de schaamte moeten omarmen?

“Schaamte voelt inderdaad niet fijn, we zijn namelijk bang om af te gaan. Het eigenlijke probleem is dan ook de angst en niet de schaamte. Als we merken dat op de dansvloer onze gulp openstaat, gaan we blozen. Aan deze uiting van schaamte kunnen we aflezen dat degene die zich schaamt weet wat de norm is en hier eigenlijk niet van wil afwijken. Met het blozen zeg je als het ware ‘ik ben één van jullie’, je bevestigt je lidmaatschap van de gemeenschap. Tegelijkertijd geeft schaamte de ruimte om te experimenteren. Het creëert een vrije ruimte waarin mensen van gedachten kunnen wisselen. Binnen deze ruimte kunnen mensen iets proberen zonder dat ze worden aangevallen. We nemen mensen niet te letterlijk binnen deze ruimte. Dit maakt het mogelijk elkaars uitlatingen van verschillende kanten te bekijken. Deze houding is het psychologisch fundament van een democratie.”

Er wordt regelmatig beargumenteerd dat door de toegenomen snelheid van de media de boodschappen korter en bondiger moeten zijn. Politici worden toch juist afgerekend op de consistentie van hun boodschappen?

“Wie goed met schaamte overweg kan, is ook een goede spreker. Zo’n persoon kan de beeldvorming omvormen en mensen aan zich binden. Overigens maak ik mij geen zorgen over de zogenoemde mediacratie. Het is evident dat je goed moet kunnen omgaan met media, maar dat was in andere tijden niet anders. Media zijn middelen en mensen zijn bemiddelde wezens zijn. We communiceren altijd via een medium, maar de media zijn geen autonoom apparaat. Het is een toeter waardoor je iets kunt roepen.

We bepalen zelf de input. We hoeven ons geen zorgen te maken over de mediacratie, want de Nederlandse politieke instituties zijn vitaal genoeg.”

Je zou kunnen stellen dat door de moderne media de boodschap korter gebracht moet worden, waardoor de ruimte om te experimenteren kleiner wordt?

“Dat klopt, daarom is nadenken over de vormgeving van het politieke bestel een essentieel onderdeel van de politiek. Dat D66 zich daarmee bezighoudt, vind ik een goede zaak. Het sluit ook aan bij mijn ideeën over schaamte, omdat je altijd moet zorgen voor een politieke ruimte waarin je de politieke gemeenschap, de polis, bij elkaar kunt houden. Politieke instituties moet je doorlopend tegen het licht houden en laten aansluiten bij hun tijd.”

“Politieke instituties moet je doorlopend tegen het licht houden en laten aansluiten bij hun tijd.”

Hoe moeten we de democratiseringsvoorstellen van D66 bezien in het licht van het doel om een politieke gemeenschap bij elkaar te houden?

“D66 heeft een erg platte opvatting van democratie: je moet gewoon de koppen tellen. Het doel van politiek is het bij elkaar houden van de polis. Iedereen zou zich thuis moeten voelen in de gemeenschap. Dit betekent echter niet dat we allemaal mogelijk directe invloed op het bestuur moeten hebben. Ook in een democratie zijn inspraak en invloed middelen, geen doelen. Al moet iedereen kunnen rekenen op gelijke kansen, we moeten niet doen alsof iedereen gelijk is. Net zoals het hebben van een eigen verantwoordelijkheid niet betekent dat de mens ook daadwerkelijk autonoom is. Ik heb niet bedacht dat ik op deze wereld

zou komen, noch heb ik gekozen voor de plek waar ik ter wereld zou komen of in welk lichaam.”

We zijn misschien niet volledig autonoom, maar de Fortuyn-revolte, en daarna de opkomst van Verdonk en Wilders hebben ons wel geleerd dat bepaalde groepen zich niet vertegenwoordigd voelen in de politiek. Gaat het dan niet veeleer om gelijkheid en is het juist daarom niet belangrijk dat meer mensen inspraak krijgen?

“Inspraak zelf mag nooit het politieke doel zijn, maar is alleen maar een middel om de polis bij elkaar te houden. D66 heeft in die zin misschien wel een klap gehad van de Fortuynistische molenwiek en is nu ook van mening dat we moeten luisteren naar het volk, maar dat is niet zo. Alsof dit volk ooit met één mond spreekt. Dit klinkt misschien machiavellistisch, maar zo vilein bedoel ik het niet. Alleen in een dictatuur bestaat er een kwade genius die het volk af en toe iets toewerpt om zijn doel te kunnen doordrukken. Dat gevaar loopt een democratie niet. Je kunt daarom democratie beter definiëren als het decentreren van de macht in plaats van te zeggen dat de macht bij het volk zelf ligt. Dat bestaat helemaal niet. De democratie verdeelt het gewicht opdat we niet met zijn allen door het ijs zakken.”

Enerzijds prijst u D66’s kritische houding ten opzichte van de democratie, maar anderzijds stelt u dat we moeten accepteren dat er niet altijd geluisterd kan worden naar het volk. Hoe moeten we deze houding opvatten?

“Mijn liefde voor D66 zit hem in de reflectie op de politiek als onderdeel van de politieke praktijk. Er is geen partij die dat zo overtuigend in haar beleid heeft. Maar in deze reflectie is D66 zo rationalistisch dat zij bijna blind wordt voor de functie die tradities, rituelen en instituties hebben. Democratie, ik zei het al, is meer dan koppen tellen alleen. Ook democratie is een cultureel fenomeen, een traditie. Die blindheid zie je terug in het voorstel van Magda Berndsens omtrent trouwen (Berndsens stelde voor om een huwelijk op huwelijkse voorwaarden als standaard te stellen – red.) . Een huwelijk zegt iets over de vorm van liefde, je zegt met een huwelijk tegen de polis “Wij horen bij elkaar”. Berndsens vindt dit niet modern, want, zegt zij: “We gaan er eigenlijk vanuit dat iedereen voor zichzelf kan zorgen.” Met deze geesteloosheid

kleed je het huwelijk als instituut uit. Op dit punt en sommige andere punten is D66 overrationalistisch. Hetzelfde gebeurde bij het wetsvoorstel voor ritueel slachten. Niet dat ik daar zo'n voorstander van ben, maar de wijze waarop D66 op grond van twee onderzoeksrapportjes een wetsvoorstel steunde

“De vervreemding die optreedt bij het gebruik van wetenschap wordt onderschat. De feitelijke kloof zit niet in het feit dat er wetenschap wordt gebruikt in de media en politiek, maar in hoe de wetenschap wordt gebruikt. Er is een verwetenschappelijking van het publieke debat gaande. Ons beeld

krijgt een dubbele boodschap: kijk zo werkt het ongeveer, én je moet deskundig zijn om dit echt te begrijpen. Onder het mom ‘neem maar van mij aan, zo werkt het’ worden in de politiek ook steeds vaker besluiten genomen, verscholen achter onderzoeksrapporten. ‘Parlement’ komt van het Franse parler. Er moet in het parlement gepraat worden. Dit gepraat dient niet om tot de beste argumentatieve oplossing zien te komen, maar om tot een zo breed mogelijk draagvlak te komen. De weg van de wetenschap is een antidemocratische shortcut in de democratie.”

“De vervreemding die optreedt bij het gebruik van wetenschap wordt onderschat.”

tegen ritueel slachten toont het onvermogen van deze partij inhoudelijk een gesprek aan te gaan met de samenleving. Een amendement, onder aanvoering van D66, maakte het mogelijk ontheffing aan te vragen voor ritueel slachten mits wetenschappelijk kon worden aangetoond dat dit niet tot meer dierenleed zou leiden dan bij gewoon slachten. Juist deze toevoeging van het wetenschappelijke criterium toont hoe weinig vertrouwen D66 zelf heeft in de democratie”

van de wereld wordt samengesteld door sociaalwetenschappelijke constructies. We lezen bijvoorbeeld over het functioneren van de hersenhelften, over social mediastress en komen te weten dat we gemiddeld een 7,4 voor ons geluk geven. Zo'n geluksstatistiek is natuurlijk flauwekul, maar dit soort wetenschappelijke onderzoeken domineren het publieke debat wel. Problematisch is dat veel mensen deze onderzoeken voor waarheid aannemen. De kritische stukken die op sommige onderzoeken volgen, worden vaak door een minder grote groep gelezen.”

U noemde net de democratie en het huwelijk als twee belangrijke culturele tradities die onder druk staan. Zijn er nog meer tradities die wat u betreft meer aandacht verdienen?

“Ik maak me zorgen over hoe er met defensie wordt omgegaan. Een militair apparaat zou een onderdeel moeten zijn van iedere democratie. Het is dan ook zorgelijk dat de dienstplicht is afgeschaft. ”

Veel politieke partijen laten hun partijprogramma doorrekenen door het CPB en als Wilders de euro wil afschaffen, laat hij een onderzoek doen naar de gevolgen van een eventuele invoering van de gulden. Hoe staat u tegenover de rol die wetenschap en onderzoek krijgen toegedicht in de politiek?

Hoe hebben de wetenschappers een dergelijk prominente rol in het maatschappelijk debat gekregen?

“Wetenschap wordt erg laagdrempelig gebracht. Dat lijkt verheffend, maar de leek

Kunnen we niet toe met een professioneel leger?

Als men op missie gaat worden er geen dienstplichtigen uitgezonden en de kans op een oorlog in Nederland is miniem. “Wij voeren zogenaamd geen oorlog meer: we gaan op vredesmissie. Oorlogen

worden zogenaamd steeds hygiënischer. Niet alleen in woord, ook in daad: denk aan de onbemande vliegtuigen die met precisiebombardementen zo min mogelijk 'collateral damage' veroorzaken en een zo groot mogelijke effectiviteit. Vechten is ouderwets en wordt daarom buiten de politieke arena gehouden. Hiermee loop je het risico dat mensen niet meer weten wat Kunduz is. Ik denk dat zestig procent van de Nederlandse bevolking denkt dat het een politiek akkoord is, tien procent weet dat het een Afghaanse provincie is, en de overige dertig procent denk vast dat het een Marokkaans gerecht is. Door een dienstplicht in te voeren zal iedereen altijd iemand kennen die verbonden is aan het militair apparaat. Hiermee wordt de terugkomst voor mensen van het front ook gemakkelijker. Na de politionele acties in Indonesië was er geen verhaal voor de mensen die terugkwamen. In Nederland dacht men niet dat er een oorlog werd gevoerd. Je wilt de afstand naar politieke beslissingen verkleinen. Met een diensplicht worden zulke zware politieke keuzes ook echt jouw keuzes."

Pacifisten staan natuurlijk per definitie niet achter deze keuze.

"Het is inderdaad onmogelijk om iedereen altijd gelijk te behandelen, je moet mensen

hun eigen keuzes en overtuigingen gunnen. Het zal een dienstplicht met geschipper zijn, maar zonder geschipper is politiek per definitie niet mogelijk."

Hoe staat u tegenover een Europees leger?

"(Lachend) Als de euro al niet lukt, denk ik dat we ook nog maar niet moeten beginnen aan een Europees leger. Al wordt er natuurlijk wel samengewerkt op gebieden als de bestrijding

"Dertig procent van de bevolking denkt waarschijnlijk dat Kunduz een Marokkaans gerecht is."

van piraterij. Net als D66 sta ik sympathiek tegenover Europese samenwerking. Die samenwerking bezie ik als een proces waar we inzitten en wat je niet kunt terugdraaien. Als je die coöperatie niet wilt, is het alsof je een andere wereld wenst. Je kunt je hoogstens afvragen hoe je de Europese politiek wilt invullen. Overigens ben ik alleen maar geïnteresseerd in gemeenschap als het anders

onrust oplevert. Europese samenwerking is nuttig om opkomende economieën het hoofd te bieden. Ik ben erg menslievend hoor, maar ik denk niet: Ha, wat gezellig dat die Hongaren nu bij ons horen."

Plato geloofde dat de polis het best geleid kon worden door een koningfilosoof. Welke rol ziet u voor filosofen weggelegd in het politieke proces?

"Ik zie mijn eigen rol als beschouwend en ben een actor in het publieke debat. Ik geef lezingen bij uiteenlopende organisaties en soms krijg ik dan de vraag: "Waarom hebben we niet mensen zoals jij?" Dan zeg ik: "Dat wilt u niet, want als u mij in dienst neemt ben ik geen filosoof meer, maar word ik de manager waar u zo graag vanaf wilt." Een huisfilosoof zou alleen maar een nar zijn. Dat werkt niet. Levenskunst is ook niet mijn metier. Ik ga mensen niet vertellen hoe ze moeten leven. Het is belangrijk om te praten over menselijke problemen zonder deze onder te brengen in wetenschappelijke termen. Graag draag ik bij aan het openbreken van de verwetenschappelijking van het publieke debat."

De uitdaging

Moet de erfenis van Fortuyn verbeurd worden verklaard? De afgelopen weken en maanden leek het ineens populair om te zeggen dat het hoofdstuk Fortuyn wel afgesloten kon worden. Verschillende commentatoren schreven zijn nalatenschap af. Dikwijls gedreven door het optimisme over het Wandelgangenakkoord concludeerden zij dat het politieke midden weer stevig in het zadel zat en dat het populistische decennium nu wel voorbij zou zijn. Hoogmoed komt voor de val, en nu de aanvankelijke euforie over het Wandelgangenakkoord is neergedaald, komen de eerste scheurtjes in het bouwwerk. Dat wil niet zeggen dat het Wandelgangenakkoord waardeloos is, wel dat we moeten oppassen niet dezelfde fouten te maken als vroeger. De opkomst van Fortuyn was een uitdaging aan met name de Paarse partijen, maar eigenlijk aan het hele politieke bestel. Op die uitdaging is, tot op de dag van vandaag, echter onvoldoende gereageerd.

Door Thijs Kleinpaste

Alle partijen zijn al tien jaar bezig om een antwoord te vinden', zei Sybrand van Haersma Buma in NRC Handelsblad op 28 april. Hij refereerde daarmee aan de opkomst van Fortuyn. Wat hebben de afgelopen tien jaar ons eigenlijk gebracht? In sommige opzichten lijkt zijn erfenis nauwelijks wat te hebben opgeleverd. In een nooit eerder uitgezonden interview met de VPRO dat op 3 mei ineens uit de archieven verscheen, analyseert Fortuyn feilloos de collectieve onvrede die ontstond vanaf de jaren negentig. Kleinschaligheid, leefbaarheid en de menselijke maat is waar behoefte aan is. Maar vooral ook: bezieling. Fortuyns woorden hebben tot op de dag van vandaag niet aan zeggingskracht ingeboet. Zijn boek *De Verweesde Samenleving*, dat voor het eerst in 1995 verscheen, kan vandaag opnieuw worden uitgegeven zonder aan actualiteitswaarde in te boeten.

gehad en de komende jaren vermoedelijk zal zijn veroordeeld tot de oppositiebankjes betekent niet dat de problemen waarvan zij de versterker en spreekbuis waren ineens weg zijn. Een politieke overwinning is niet hetzelfde als het oplossen van een groot maatschappelijk vraagstuk.

Nederland en Europa zuchten onder de last van links en rechts populisme, maar zolang alleen het symptoom dat zij zijn wordt bestreden, worden de problemen die de voedingsbodem vormen voor hun succes niet opgelost.

Recent schreef de politieke denker Francis Fukuyama een essay in *Foreign Affairs* met de titel 'The Future of History'. Fukuyama werd eind jaren tachtig bekend bij het grote publiek nadat hij in 1989 het einde van de geschiedenis had voorspeld. Hij schreef toen dat, met de ineenstorting van de communistische Sovjet-Unie in het

wereld zonder grote verhalen en idealen een beetje vorm te geven, maar verder niet. Fukuyama noemde dat vooruitzicht verdrietig.

Toch kreeg hij gelijk. In de jaren negentig gooiden met name sociaaldemocratische partijen in de westerse wereld hun 'ideologische veren' af. De derde weg werd ingeslagen nadat Bill Clinton in 1992 die belofte had gedaan. In het Verenigd Koninkrijk volgde Blair zijn voorbeeld, in Nederland kwam Paars aan de macht. De jaren negentig waren een mooie tijd, maar toch knaagde er iets. De Fortuyn-revolte was een direct gevolg van de technocratische bestuursstijl die werd losgelaten op 'de B.V. Nederland', zoals de natie toen genoemd werd. Die politiek bleek te kil om echt bevredigend te zijn. Betekenisvolle politiek begint bij bezieling en emotie.

Fukuyama daagt in zijn meest recente essay met name de linkse en progressieve politiek uit om met een antwoord te komen op dat deficit. Niet dat de boeken van Marx weer afgestoft moeten worden, zoals op sommige plekken in Europa lijkt te gebeuren, maar ons overgeven aan de huidige vorm waarin het kapitalisme zich manifesteert is een ander uiterste. Progressieve politiek die het midden wil veroveren moet, in navolging van het sociaal-kapitalisme dat de westerse wereld na de Tweede Wereldoorlog groot maakte, een middenweg zien te vinden tussen flexibiliteit en houvast, tussen publieke en private belangen, tussen individuele belangen en samen ergens voor staan. Onder andere Tony Judt merkte al eerder op dat het 'reëel bestaande socialisme' in het voormalige Oostblok een verschrikking was, maar in kapitalistische landen de opbouw van een verzorgingsstaat mogelijk maakte. Uit vrees kiezers definitief te verliezen aan

"De vanzelfsprekendheid waarmee veel partijen hun oplossingen voor Nederland presenteren, zelfs na zo nadrukkelijk te zijn uitgedaagd, is soms stuitend."

Onze westerse samenleving – en specifiek Nederland – lijkt in verwarring te zijn. Het establishment mag trots zijn op zichzelf dat er 'verantwoordelijkheid is genomen' met het Wandelgangenakkoord, onder de oppervlakte blijft de onvrede bestaan. Of die nu de ene keer tot uitdrukking komt in verkiezingswinst voor de PVV, de andere keer in reusachtige peilingen voor de SP, is lood om oud ijzer. Het feit dat de PVV een tik heeft

verschiet, de liberale democratieën overall ter wereld hadden overwonnen. Het einde van de geschiedenis betekende een langzame maar zekere beweging in de richting van de staatsvorm die met name in het westen het meest succesvol was gebleken, maar Fukuyama toonde zich tegelijkertijd pessimistisch. Hij voorspelde dat politiek vanaf dat moment een soort veredeld boekhouden zou worden, ingericht met het doel om een

van Fortuyn

communistiche krachten, die immers ook in niet-communistische landen actief waren, werd het kapitalisme overgoten met een sociaaldemocratisch sausje om de scherpe kantjes ervan af te halen. Na het einde van de geschiedenis, in de jaren negentig, was het rode gevaar geweken. De noodzaak van ideologische veren verdween daarmee ook.

Na het einde van de geschiedenis werd het openbaar bestuur technocratisch en quasi-wetenschappelijk. Politiek werd een kwestie van de boel een beetje goed regelen en alle grote vraagstukken raakten gedepolitiseerd.

Het feit dat politieke debatten – zeker die tussen middenpartijen – de laatste jaren zo dikwijls gaan over volstrekt marginale zaken, verraadt deels dat er nog altijd een breed gedragen consensus is over de grote lijnen van het landsbestuur. In de woorden van Margareth Thatcher: there is no alternative. Arrogantie die voortkomt uit een verzonnen onvermijdelijkheid.

Want is dat eigenlijk wel zo? Is er geen alternatief? Het succes van de PVV en de SP ontspringt rechtstreeks uit het succes van Fortuyn. Hoewel de PVV en de SP beiden

ideologisch mijlenver verwijderd zijn van het gedachtegoed van Fortuyn, hebben zij één ding gemeen: ze presenteren een heldere breuk ten opzichte van de status-quo. Wat bij veel partijen onderdeel is gaan uitmaken van de onbetwistbare leerstellingen, wordt door hen in twijfel getrokken. Brussel, de euro, lagere belastingen, privatisering, een kleinere verzorgingsstaat – de lijst is eindeloos. De vanzelfsprekendheid waarmee veel partijen hun oplossingen voor Nederland presenteren, zelfs na zo nadrukkelijk te zijn uitgedaagd, is soms stuitend. Zelfs als ze gelijk hebben, is het onverstandig om dat gelijk met het bijbehorende gelijkhebbende aplomb in het publieke debat te werpen. Meer Europa als oplossing voor onze problemen? Graag met een heldere toelichting in het vervolg. Schamperen over de houtje-touwtje-ideologie van de PVV mag terecht zijn, wie zelf zijn ideologisch kompas gericht heeft op een periode uit het verleden, toen sommige waarheden nog onbetwist waren, legt het zelfs af tegen de roedel intellectuele lichtgewichten van de PVV-fractie.

Tijdens zijn verkiezingsstrijd met Jolande Sap zei Tofik Dibi dat hij de open en tolerante houding van Nederland wilde herstellen. Die platgetreden gemeenplaats van sociaalliberalen illustreert goed wat er mis is. Revoluties worden nooit ontketend om iets uit het verleden in ere te herstellen. Hans van Mierlo leidde D66 in 1967 niet naar zeven zetels omdat hij beloofde het oude Nederland terug te brengen. Alleen partijen die het lukt om vanuit een middenpositie een toekomstgericht alternatief voor de status-quo te formuleren en de ideologische veren weer op te zetten, kunnen de concurrentie met de PVV en de SP werkelijk aan. Al ruim tien jaar kijken we steeds opnieuw vertwijfeld terug, maar de toekomst van de geschiedenis ligt niet in het verleden. Het is tijd om weer vooruit te denken; de uitdaging van Fortuyn is immers lang genoeg genegeerd.

Thijs Kleinpaste studeert Geschiedenis aan de UvA

Interne democratie bij de moederpartij

Enige jaren geleden spraken wij een lokale bestuurder van D66 die tegen ons zei: "D66 begint een volwassen partij te worden". Daarmee bedoelde hij dat de interne verkiezingen inmiddels, net zoals bij andere partijen, behoorlijk gestuurd worden met behulp van stemadviezen en voorselectie. Die opmerking is ons bijgebleven. Is D66 niet juist opgericht omdat de directe democratie verstikt dreigde te raken door dit soort technocratische mechanismen? Was dit niet precies waar wij – D66'ers – zo op tegen waren?

Door Bas Wallage en Stas Verberkt

D66 is de partij van de bestuurlijke vernieuwing. Hans van Mierlo is de partij begonnen om zich te distantiëren van de toen al bestaande politieke partijen. In haar appel aan "iedere Nederlander die ongerust is over de ernstige devaluatie van onze democratie" uit 1966 schreef het initiatiefcomité D '66 al dat de partijen verworpen zijn tot ondoorzichtige instituten die een namenlijst insturen waarvan de kiezer geen benul heeft wie het zijn en waar ze voor staan. Is D66 tegenwoordig niet teveel gaan lijken op de andere politieke partijen? Zijn we de geest van Hans van Mierlo verloren?

Nu zullen we het politieke spel moeten spelen volgens de huidige regels en wetten, maar dat betekent niet dat we binnen de partij niet kunnen handelen volgens de regels van onze dromen. Het is te gek voor woorden als de volwassenheid van een partij opeens wordt gedefinieerd in termen van lijken op de andere partijen.

Soms lijkt het alsof we onze idealen toch een beetje vergeten. We hebben natuurlijk meer idealen, zoals het sociaal liberalisme, maar geen van deze idealen is zo typerend voor D66 als ons democratisch streven.

De processen voor het vormen van de partijprogramma's zijn technocratisch aan het worden. Op dit moment stelt het Landelijk Bestuur een landelijke programmacommissie aan die de politieke programma's en verkiezingsprogramma's voor de nationale en Europese verkiezingen vaststelt. Dat er advies wordt gevraagd aan technocratische commissies is logisch. Als partij wil je degelijk advies van experts inwinnen. Technocraten horen echter niet de beslissingen te nemen. Het is van belang dat partijleden, die zich

geroepen voelen om een bijdrage te leveren aan het programma, snel en toegankelijk kunnen participeren en niet moeten wachten tot zij een motie kunnen indienen op het congres.

Ook de opstelling van de kandidatenlijst van D66 is verworpen tot een systeem dat gericht is op het afleveren van een efficiënt werkend team. Er wordt een volledige lijst als stemadvies aangeleverd. Dit technocratische streven heeft steeds minder met directe democratie te maken.

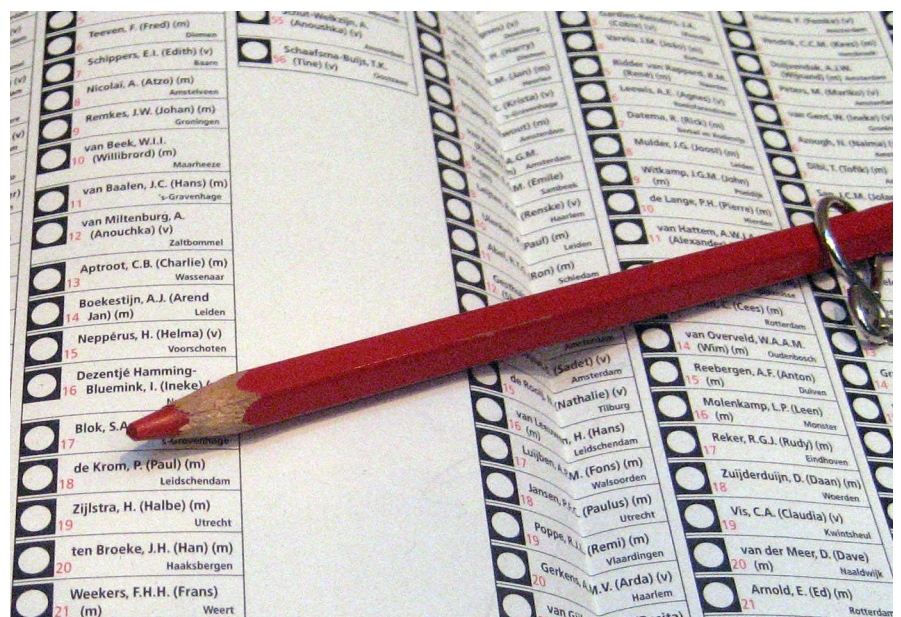
Voorstanders van de stemadviezen hebben het dan over "de partij bij elkaar houden", omdat er straks als een fractie gefunctioneerd moet worden. Deze voorstanders vergeten hierbij de volledige essentie van democratie en zetten alle idealen overboord ten faveure van een leiderscultus.

Laten we de samenstelling van onze kieslijst zo gaan indelen zodat we er weer

van kunnen dromen dit toe te passen op het landelijke kiesstelsel. Als er over de democratische idealen wordt gesproken, toont zich altijd het koor dat bezingt hoe moeilijk grondwetswijzigingen zijn en hoe pogingen in het verleden zijn mislukt. Zij tonen zich de zwakkeren die enkel voor de makkelijke winst wensen te gaan. Zonder idealen hoor je niet in de politiek thuis.

Het is tijd dat we ons weer realiseren dat wij de partij zijn met de naam "Democraten 66". Laten we de interne democratie weer voorop stellen, zodat we niet op onze vijftigste verjaardag ons laatste restje idealisme overboord zetten. Laten we onze naam weer eer aan doen!

Bas Wallage studeert Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Leiden en Stas Verberkt studeert Computer Security aan het Kerckhoff institute

Zweden

een bijzonder land

Als je aan Zweden denkt, denk je al gauw aan Vikingen. Een beeld van vechtersbazen, sterke zeelui en helmen schiet naar boven. Hoewel Zweden nog steeds voornamelijk geld verdient aan handel, ziet de samenleving er tegenwoordig lichtelijk anders uit dan in de tijd van de Vikingen. Het straatbeeld van nu is er één dat op het eerste gezicht erg vooruitstrevend lijkt. Vooruitstrevend wat betreft technologie, maar ook wat betreft design. In het Nederlandse nieuws is het erg rustig omtrent Zweden. Zweden is vaker op televisie te zien door films als Ronja de Roversdochter dan door de Zweedse actualiteiten. Als je echter iets verder kijkt, kom je er snel achter dat Zweden niet altijd een welvarend land is geweest en dat er enkele haken en ogen zitten aan hun vooruitstrevendheid.

Door Marloes Noppen

Zweden kent namelijk een lange geschiedenis van politieke onrust. Deze begon ongeveer aan het begin van de Middeleeuwen en eindigde in 1905, toen er een einde kwam aan de unie van Zweden en Noorwegen. Daartussen vond een reeks aan oorlogen plaats die constant de landsgrenzen verlegden. Soms vocht Zweden tegen Noorwegen en Denemarken, om vervolgens de wapens op te nemen tegen de Russen. Dit leegde de schatkist enorm, wat het belang van overwinningen steeds noodzakelijker maakte om deze weer te vullen. Investerings in een flop zoals het Vasaschip (een Zweeds oorlogsschip dat in 1628 tijdens zijn eerste tocht zonk in de haven van Stockholm – red.) onderlijnen dat geïnvesteerd werd in intimiderend materieel ten koste van binnenlands beleid.

Het einde van deze politieke onrust markeert eveneens het punt toen in Zweden liberaal-economische invloeden opkwamen. De beginperiode was een periode van vallen en opstaan, waarin de werkloosheid exponentieel toenam en sommige maatregelen averechts leken te werken. De Wereldoorlogen die daar bovenop kwamen, waren niet bevorderlijk voor deze situatie.

Toen eindelijk de economie weer aantrok, werd dit gezien als een uitgelezen kans veranderingen door te voeren, die voor

meer stabiliteit en welvaart zouden moeten zorgen. Zo werd het wereldberoemde Zweeds Model geboren: een middenweg tussen een onbegrensde vorm van kapitalisme en een socialistische planeconomie.

In het kort houdt het Zweeds Model het volgende in:

- Een uitgebreide publieke sector die gefinancierd wordt door torenhoge belastingen
- Een sterke industriële sector die voornamelijk in handen is van private bezitters
- Een staat die een actieve rol speelt in het arbeidsbeleid;
- Wat een direct gevolg is van de grote vakbondbeweging;
- Ambities om tot een meer gelijke inkomensverdeling te komen.

Het Zweeds Model heeft het land veel welvaart gebracht. Wanneer alles goed lijkt te gaan, bereikt het zijn piek. Nog voor de oliecrisis van de jaren zeventig lijkt het alsof het Zweeds Model minder groei met zich meebrengt dan voorheen. Blijkbaar is het beleid niet zo waterdicht als gedacht werd en ook nu blijkt economische onrust mogelijk. In de jaren zeventig komt er dan ook een einde aan het onafgebroken regeren van de sociaaldemocraten. De wissel van de wacht brengt heel wat veranderingen met zich mee en deregulatie op grote schaal is het gevolg.

De naoorlogse situatie tot aan nu had zo over Nederland kunnen gaan. Nederland kende ook een sterke welzijnsstaat waarvan de zwakheden van het systeem met de oliecrisis aan het licht kwamen. Anders dan in Nederland, vond er ook sterke deregulatie van de financiële markt plaats. Deze waren bedoeld om de banken een impuls te geven leningen te verstrekken. De impuls heeft de gewenste uitwerking. Inderdaad: leningen worden massaal verstrekt en Zweedse banken breiden zich ook naar de Oost-Europese markt uit. Hoewel het resulteert in een financiële bubbel die in de jaren negentig barst, weet Zweden zichzelf aardig uit het slop te trekken. Zweden liet de vaste wisselkoers los, waardoor het de mogelijkheid had een sterk fiscaal en monetair beleid te voeren. Bovendien werd er sterk bezuinigd in overheidsuitgaven. Deze maatregelen resulteerden in een Zweden dat één van de rijkste landen is in Europa met een uiterst betrouwbare economie.

Dat de Zweedse economie erg sterk is en dat emancipatie erg ver ontwikkeld is, betekent niet per se dat Zweden ook per definitie een progressief land is. Zo is de scheiding tussen kerk en staat pas een feit geworden in 1999. Tot op de dag van vandaag houdt de Lutherse kerk een centrale positie in de Zweedse samenleving. Een ander voorbeeld is dat het niet van belang is hoe juridisch bewijsmateriaal verkregen is. Voor de rechtbank is enkel de echtheid van het bewijs van belang. Rechtmatigheid van hoe het OM het bewijs in handen heeft gekregen hoeft niet vast te worden gesteld. Dit zijn twee voorbeelden van een vooruitstrevend Zweden dat ook conservatieve kanten kent. Het is juist die tegenstelling van een progressief land en vreemde uitspattingen die Zweden interessant maken.

Marloes Noppen studeert management aan de Stockholm School of Economics

Door Jeroen Slobbe

Geachte heer Verberkt, beste Stas, laat ik voorop stellen dat ik niets persoonlijks heb tegen Hare Majesteit Koningin Beatrix. Als we naar haar regeerperiode kijken, zien we dat ze de belangen van de inwoners naar beste kunnen behartigt. In dit stuk zal ik tegen het koningshuis betogen op basis van de abstractie en niet op basis van de accenten die onze huidige vorst legt.

De huidige implementatie van het koningshuis staat mijn ideaal van een federaal Europa in de weg. Een federaal Europa met een strikte trias politica: een gekozen parlement, gekozen president en rechterlijke macht. Een federaal Europa dat recht doet aan het subsidiariteitsbeginsel en zodoende zoveel mogelijk de macht over de persoonlijke ontwikkeling van het individu decentraliseert. Europa mag bijvoorbeeld niet over sluitingstijden of hoofddoekjes gaan. Deze decentralisatie van macht is een tweede argument tegen de koning. Uiteindelijk moeten de burgers over de publieke zaak gaan en niet een monarch. Burgers moeten de maximale vrijheid genieten om zich te ontplooiën in een omgeving die het mogelijk maakt hun persoonlijkheid te ontwikkelen.

Vaak wordt gesteld dat de koning in Nederland geen macht heeft, maar niets is minder waar. Zo zit de koning in het kabinet en krijgt hij informatie die de burgers ontzegd wordt. De koning wordt extra beschermd door diverse

wetsartikelen als majesteitsschennis. Dat dit geen dode letter is, blijkt uit het feit dat er recent nog een server offline gehaald is omdat één van de op de server gehoste websites een afbeelding toonde waarop de koningin satirisch was afgebeeld.

Een voorbeeld van indirecte koninklijke machtsuitoefening zijn de nevenfuncties van de koninklijke familie. Door de uitstraling van de koninklijke familie zullen zij een aanbestedingsprocedure eerder winnen, ook bij aantoonbaar lagere competenties. Het is zonde dat op deze manier nepotisme het wint van de merites. In de strijd voor een kenniseconomie moet het meest innovatieve/intelligente product winnen en niet het product waarvan de eigenaar de meeste macht heeft.

Een koning staat symbool voor de ongelijke relatie tussen machthebber en onderdaan. Dit werkt door in onze staat: de bureaucratie staat niet in dienst van de burger, maar ziet administratieve handelingen als gunst aan de burger. Juist door het symbool te veranderen naar een gekozen politicus in dienst van het volk, kunnen we het hele denkpatroon veranderen. Als we de democratie in dienst van het volk stellen, zal het actiever gaan participeren, waardoor we met meer mensen kunnen werken aan een betere samenleving. In jouw betoog zet je uiteen dat het risico van het afschaffen van het koningshuis een leiderschapscultus tot gevolg heeft. Alhoewel ik de mening deel dat ook de macht van de gekozen president flink ingedamd dient te worden, denk ik niet dat een oncontroleerbare

en ongekozen macht het antwoord is. Het volledig implementeren van de trias politica en het inbouwen van constitutionele waarborgen is dit wel. De fundamentele vraag die hieraan ten grondslag ligt is: waar leg je uiteindelijk het vertrouwen neer? Mijn vertrouwen ligt bij het individu en dus bij het volk. Ik stel dat het volk, als collectief van individuen, beter in staat is de juiste keuze te maken voor een staatshoofd in plaats van dat dit gebeurt via erfopvolging.

Ook het argument van de oranjeboort gaat niet op. Zonder monarch zijn de Nederlanders prima in staat zich te binden. Zo was er de relatiebreuk van Jan Smit waar heel Nederland, tot aan de minister-president, zich betrokken bij voelde. Als een deel van het volk er behoefte aan heeft zich achter een volkszanger of ander cultfiguur te scharen, kan dit geschieden door middel van mores in plaats van de constitutie. Op deze manier hoeft het overige gedeelte hier niet aan mee te doen en kan iedereen het sociale symbool kiezen dat het best bij hem of haar past.

Daarom concludeer ik dat het niet mogelijk is de koning aan te houden als we de weg vrij willen maken voor een federaal Europa met een correct geïmplementeerde trias politica waarin elke burger zoveel mogelijk vrijheid geniet om zijn of haar eigen idolen te kiezen en zijn of haar leven optimaal in te richten naar de eigen ideologie.

Jeroen Slobbe studeert Computer Security aan het Kerckhoff institute

Stelling: Het koningshuis moet blijven bestaan

Door Stas Verberkt

Geachte heer Slobbe, beste Jeroen, Jij stelt dat het koningshuis de laatste barrière is om tot een volledige democratie te komen. Echter, niets is minder waar. Natuurlijk, als democraten geven wij de koningin geen politieke macht, maar we moeten ook niet het kind met het badwater weggooien. De waarde van de huidige staat van de Kroon toont zich op meerdere manieren: als buffer tegen het gevaar voor de leiderschapscultus, als nationaal bindmiddel en doordat het speelveld van de Kroon zo beperkt blijft.

Hoewel ons staatshoofd geen macht heeft, staat de Kroon ceremonieel wel bovenaan de ladder. Daarmee behoedt ze ons voor een leiderschapscultus. Het gevaar van deze cultus toont zich in landen waar bovenaan de politieke ladder een machtige president staat. Zo wordt een centraal punt gecreëerd waar een persoon staat die door vele burgers als hun leider wordt gezien. Een dergelijke overheersing, concentratie van macht, is het grootst denkbare gevaar voor een democratie, want zij zal van binnen uitgehold worden. Doordat wij het koningshuis hebben zal onze minister-president zich altijd bescheiden moeten opstellen tegenover de koningin. Doordat de koningin op haar beurt geen macht heeft, kan zij deze ook niet misbruiken. Het is een afgezaagd argument, maar daarom niet minder belangrijk: de oranjekoorts, of deze zich nu met voetbal, Koninginnedag, of – zoals in het verleden – tijdens het

Eurovisiesongfestival toont, bindt onze bevolking. Op dit soort momenten wordt de kleurrijkheid van ons land geëtaleerd en valt te zien dat wij wel degelijk tolerant en open zijn voor alle culturen en personen die hier wonen. Het verlies van dit bindmiddel zal betekenen dat mensen hun toevlucht gaan zoeken bij andere bindmiddelen die wel tot dichotomie leiden en dus tot een gevaarlijke 'wij tegen zij' situatie.

“De Koningin is dus juist een factor die velen helpt in de ontwikkeling van hun identiteit, niet een strop.”

Verder is ons staatshoofd zeer beperkt in het doen en laten. De koning mag geen politieke uitspraken doen. Doet ze dat wel, dan zullen politici hier zeer duidelijk afstand van nemen. Echter, mocht de Kroon volledig weggezet worden, dan zal het speelveld van de koning veel vrijer worden. Daarmee kan de populariteit die het koningshuis geniet opeens wel politiek ingezet worden. Juist deze politiek explosieve situatie moet voorkomen worden. Naties zullen altijd behoefte aan een symbool hebben. Het is veiliger om een machteloos staatshoofd als symbool te hebben, dan een president bij wie de macht weleens naar het hoofd zou kunnen stijgen.

Het gevaar van de leiderschapscultus loert immer om de hoek!

In jouw betoog hamer je op de restjes van de echte monarchie die nog zijn blijven hangen in de Nederlandse wetgeving. Je hebt gelijk als je stelt dat die wetten opgeruimd moeten worden. Het opruimen van oude wetgeving betekent echter niet meteen dat het volledige koningshuis weg moet. Waar ik pleit voor een machteloos ceremonieel koningshuis, gooi jij het kind met het badwater weg.

Waar jij zo fel gekant tegen bent, is eigenlijk de sociale macht van de koningin. Daarmee onderstreep je mijn argumenten. Juist door de Kroon in te kapselen in ons bestel, is die sociale macht aan banden gelegd, want het kabinet dient hierover de controle te bewaren.

Daarom blijf ik bij mijn standpunt: liever een machteloos staatshoofd met ceremoniële taken dan een minister-president die zich door de leiderschapscultus aan verstrekkende macht helpt. Het speelveld van de koningin is zo veilig ingekapseld, zodat zij het nationale symbool kan zijn zonder dat dit gevaarlijke vormen aanneemt. Zij is een belangrijk stuk van de nationale identiteit, dat mensen bindt en behoedt voor scherpe scheidslijnen onder de bevolking. Juist de Kroon beschermt de democratie.

Stas Verberkt studeert (ook) Computer Security aan het Kerckhoff institute

De Europese burger, of Waarom de Grieken ons gestolen kunnen worden

De mens is van nature een politiek dier (zoon politikon) dat van nature samenleeft met anderen, schreef de grootste Griekse filosoof Aristoteles. Volgens hem loopt er een directe lijn van de verbintenis tussen man en vrouw naar families, steden en uiteindelijk tot de staat. Met de Europese Unie is de volgende stap gezet, de versmelting van staten. De analyse van Aristoteles is nog steeds relevant, maar toch kan het geboorteland van Aristoteles, Griekenland, ons eigenlijk gestolen worden.

Door Boris IJland

Volgens de Europese wetten zijn wij, met de Belgen, Spanjaarden of de Grieken, allen Europese burgers met rechten en plichten. Maar toch zullen weinig Nederlanders zeggen dat ze een Europeaan zijn als ze bijvoorbeeld in de Verenigde Staten zijn. We voelen maar weinig verwantschap met de andere Europese burgers. Burgerschap is een weerbarstig concept. In de eerste plaats draait burgerschap om rechten en plichten: je moet bijvoorbeeld belasting betalen, of de staat mag je niet zomaar aantasten in je privacy. Deze rechten en plichten staan vast en zijn beschreven in de (grond)wet. Hoewel deze formele en procedurele interpretatie van burgerschap belangrijk is, zal niemand zich een Nederlander voelen omdat hij nou eenmaal belasting betaalt aan de Nederlandse staat. Er kleeft een tweede aspect aan burgerschap, dat moeilijk te vangen is in formele procedures of wetten.

Het tweede aspect van burgerschap draait om identiteit en is lastig vast te stellen of te benoemen. Deze identiteit gaat om gedeelde waarden, maar kan ook gaan om het Wilhelmus, het Nederlands elftal, onze spreekwoordelijke zuinigheid of gedeelde geschiedenis. Het is een samenraapsel van verschillende elementen die niet voor iedereen hetzelfde zijn, maar er samen toch voor zorgen dat ik me een Nederlander voel en niet een Duitser. Om het algemener te zeggen: burgerschap als identiteit zorgt ervoor dat ik (als individu) me een onderdeel voel van een groter geheel (de samenleving) en mijzelf herken in dat geheel of denk dat ik eraan bijdraag. Dat laatste punt kan niet onderschat worden, de collectie van individuen vormt actief het geheel. Wij Nederlanders maken onderdeel uit van een gedeelde sociale en politieke ruimte.

De structuur van deze (figuurlijke) sociale en politieke ruimte is een vertegenwoordiging van de Nederlandse samenleving – denk bijvoorbeeld aan de eerste woorden van de Amerikaanse grondwet: 'We, the people (...) establish this Constitution'. Het is alsof de geest van alle Nederlanders samen in deze sociale en politieke ruimte zit. Wetten en de politici die ze maken zijn een vertaling van deze Nederlandse geest. Zij vangen en zetten tijdelijk vast wat wij als geheel vinden.

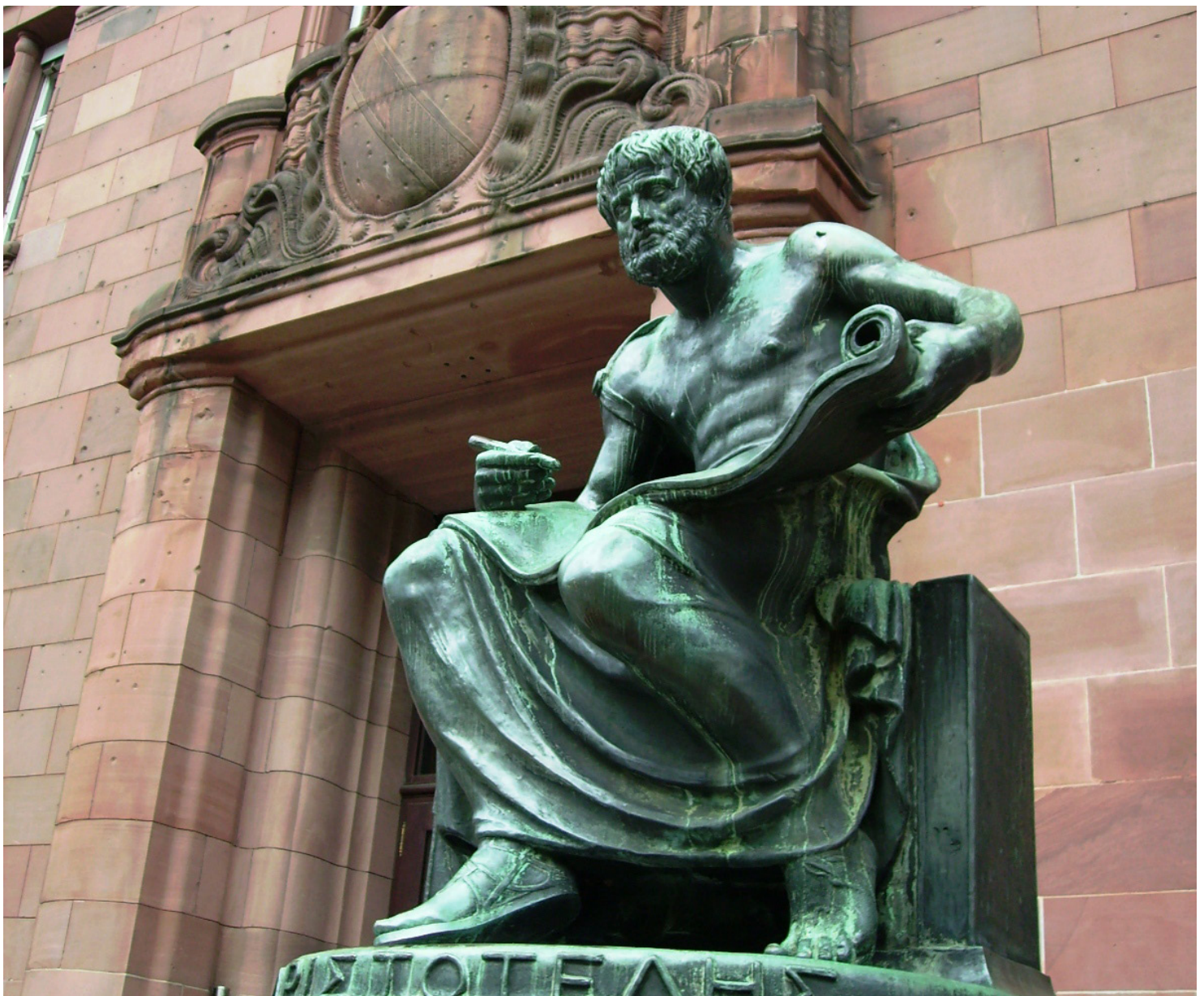
"Ik kan demonstreren tegen een wet, maar zal niet snel de wapens oppakken tegen mijn eigen land."

Ik kan het oneens zijn met de wetten die gemaakt worden, maar omdat ik de manier waarop de wetten tot stand komen accepteer en vertrouw, accepteer en volg ik de wetten toch. Ik kan demonstreren tegen een wet, maar zal niet snel de wapens oppakken tegen mijn eigen land. Dat komt omdat het politieke en juridische systeem mijn systeem is en ik niet alleen uit ga van mijn eigenbelang, maar waarde hecht aan het grotere geheel. Toch lijkt het alsof het in de Europese Unie anders werkt. Het grote geheel (de geest van alle Europeanen) lijkt ondergesneeuwd te zijn door het belang van het individu (de lidstaten en hun burgers). Met Europa lijkt

een nieuwe gedeelde sociale en politieke ruimte te zijn ontstaan, met daarbij een nieuw soort burgers. Maar met het Europees burgerschap is iets raars aan de hand, wat er debet aan is dat de Griekse belangen ons weinig doen.

Europees burgerschap bestaat omdat het in de Europese wet staat. Maar het beslaat alleen het eerste aspect van burgerschap, rechten en plichten, en daarmee is het puur een formeel en procedureel burgerschap. Het tweede aspect, identiteit, speelt bijna geen rol. Dit komt mede door de ontstaansgeschiedenis van de EU als een strikt economische unie. Europa heeft vaak geprobeerd dit probleem te ondervangen. Denk bijvoorbeeld aan de Europese Grondwet uit 2004, die letterlijk sprak van een Europese vlag en een Europees volkslied (elementen die identiteit bepalen). Ook nu investeert de Europese Commissie bijvoorbeeld 200 miljoen euro in het creëren van een Europese identiteit en gedeelde waarden. Allemaal dappere pogingen, maar het is maar de vraag of je een identiteit kan creëren, of dat zoiets ontstaat en groeit. In ieder geval kunnen we makkelijk vaststellen dat het effect van deze programma's zeer beperkt is. Hiermee wordt het duidelijk dat het niet draait om een bepaalde Europese identiteit (bijvoorbeeld een Judeo-Christelijke). Net zoals de Nederlander niet bestaat – je hoeft niet per se voor het Nederlands elftal te zijn, dat maakt je niet on-Nederlands – is het onzinnig om op zoek te gaan naar de Europeaan. Identiteit is moeilijk vast te leggen en is veranderlijk. We zullen dus moeten accepteren dat een volkslied en vlag niet volstaan.

Ik verbond identiteit niet voor niets met het idee van een gedeelde sociale en politieke ruimte die een uiting is van een gedeelde geest. In deze gedeelde ruimte is het helemaal niet erg

dat wij onderling verschillen of verschillende opvattingen hebben, zo werkt het in een staat ook. Noem het de liberale democratische rechtsstaat. Burgers met compleet verschillende ideeën en overtuigingen gaan met elkaar de discussie aan, op basis van argumenten. We accepteren deze verschillen omdat we de manier waarop we omgaan met deze

als Nederlander onderdeel uitmaak van een groter Europees geheel ontbreekt. Bovendien is het door de politieke structuur van de EU onduidelijk of en hoe ik als individuele burger invloed heb op deze sociale en politieke ruimte van de EU. Belang hechten aan het grotere geheel is cruciaal om uit de eerste reflex van puur eigenbelang te komen. Doordat

bestuurlijke eenheid dan ook) een geschikte constitutie/staatsinrichting (politieke structuur, instituties en wetten) hebben. Als die geschikte constitutie ingesteld is, begint het echte werk van de politicus: het constant aanpassen en verbeteren van de constitutie om de bestuurlijke eenheid in stand te houden. De politicus is eigenlijk een vakman die moet blijven knutselen om de perfecte politieke structuur te creëren zoals een pottenbakker die de ruwe klei constant bewerkt tot er een vaas ontstaat die perfect geschikt is om water te dragen. Het feit dat wij onze eigen belangen boven die van Europa plaatsen, ons geen Europeaan voelen en we de Grieken liever kwijt dan rijk zijn, komt voort uit de ongeschikte constitutie/staatsinrichting van de Europese Unie. Omdat wij niet het gevoel hebben dat de Europese Unie en haar wetten een vertaling zijn van onze Europese geest, voelen wij niet dat wij als individuen bijdragen aan het geheel en kan dat geheel ons eigenlijk gestolen worden.

“De politicus is eigenlijk een vakman die moet blijven knutselen om de perfecte politieke structuur te creëren...”

verschillen accepteren. Het probleem van de Europese Unie is, zo lijkt het, niet een probleem van een ontbrekende Europese identiteit (immers, verschillen bestaan nou eenmaal), maar het ontbreken van een gedeelde sociale en politieke ruimte waar we invloed op hebben. Juist het idee dat ik

dit niet gebeurt in Europa kunnen we mede-Europeanen zoals de Grieken niet zien als gelijken, maar zien we hen als vreemden of zelfs concurrenten.

Om terug te keren bij Aristoteles: volgens de Griekse denker moet een staat (of welke

Boris IJland is lid van het Filosofieplatform

niet van ons

Begin april presenteerden de Jonge Democraten samen met de JOVD, het CDJA en Perspectief een alternatief Catshuisakkoord. Het was een akkoord om trots op te zijn: geen taboe werd gespaard en geen gevestigd belang werd ontzien om het gapende gat in de Nederlandse begroting te dichten. Van hypotheekrenteaftrek tot kinderopvang, pensioenen en studiefinanciering: grote financiële offers werden gevraagd van de Nederlandse burger. Terecht werd niemand ontzien om ruim 14 miljard euro te bezuinigen en de Nederlandse economie weer toekomstbestendig te maken.

Door **Gijsbert Werner, Manuel Buitenhuis, Thomas Bakker, Daniel Boomsma, Maarten Broekhof, Jolien van Hooff en Susanne Schilderman.**

Helaas bleek enige dagen later op ons congres dat de Jonge Democraten niet bereid zijn eenzelfde kritische en taboedoorbrekende houding toe te passen op de eigen begroting. In de financiële verantwoording over de afgelopen jaren kwam naar voren dat de vereniging ruim in de slappe was zit. Door de zetelgroei van D66 heeft de JD sinds het voorjaar van 2010 namelijk fors meer subsidie van het Rijk ontvangen. Toenmalig voorzitter Thomas Bakker: "In eerste instantie wisten we bij God niet wat we aanmoesten met al dat extra geld." Sindsdien zijn de extra inkomsten deels besteed aan lovenswaardige doelen als het opzetten van verkiezingsfondsen of de opbouw van reserves om de continuïteit van de vereniging te garanderen. Desalniettemin werd in de beantwoording van vragen over kostenoverschrijdingen van congressen en andere activiteiten duidelijk dat door de ruime financiële middelen regelmatig minder kritisch gekeken wordt naar de besteding van subsidiegeld. Zo bleek onder meer dat door het congres goedgekeurde budgetten waren overschreden "omdat we het geld toch hebben" of "omdat er geld over is".

Voor een grotendeels (ongeveer 62% in 2011) met belastinggeld gefinancierde politieke organisatie is dit onacceptabel. Juist wanneer wij in het Catshuisakkoord de Nederlandse belastingbetaler vragen om offers te brengen van omgerekend bijna €1000,- per persoon, moeten wij doeltreffend én spaarzaam omgaan met de middelen die ons in beheer zijn gegeven. Immers, belastinggeld is niet van ons, maar van de Nederlandse burger: van onze vrienden, burens en collega's. Geld dat niet nodig is

voor het realiseren van plannen die volgens de leden bij onze kerntaken horen, zou terug moeten naar de burger. Door expliciet te weigeren belastinggeld terug te geven dat simpelweg "over" is, wordt ons eigen Catshuisakkoord en het appèl daarin aan elke Nederlander volstrekt ongeloofwaardig.

Wij zijn dan ook zeer teleurgesteld dat het congres van de Jonge Democraten een oproep, om kritischer na te denken over het uitgeven van belastinggeld en een eventueel overschot terug te geven aan de Nederlandse burger, naast zich neer heeft gelegd. Het eigendomsrecht is immers één van de belangrijkste liberale principes. Alleen voor zeer belangrijke en anders onmogelijk te bereiken publieke doelen mogen wij dit recht schenden en het geld van anderen uitgeven. Daarvoor, en alléén daarvoor, dienen belastingen en subsidies. Een vitale democratie en een voor jongeren toegankelijke politiek zijn zulke doelen. Luxueuze congresshotels en locaties zijn dat niet.

Weliswaar kunnen er altijd plannen gemaakt worden over waar dit geld aan besteed

zou kunnen worden; de creativiteit van veel JD'ers is tenslotte vrijwel grenzeloos. De juiste volgorde is echter om eerst vast te stellen of een bepaald maatschappelijk doel, en de daarmee gebonden uitgaven, cruciaal is en bij de kerntaken van een politieke jongerenorganisatie hoort. Daarna moet vastgesteld worden of we het wellicht zelf kunnen betalen. Pas in het laatste geval is subsidie een redmiddel. Eerst bedenken je wat je wilt doen, daarna vraag je de belastingbetaler om hulp; niet andersom.

Het is altijd moeilijk om voorbij je eigen financiële belangen te kijken, ook voor een maatschappijkritische, vooruitstrevende vereniging als de Jonge Democraten. Niettemin hebben wij terecht kritiek op vakbonden, partijen en belangenorganisaties die blijven vasthouden aan verworven rechten als AOW met 65 jaar, hypotheekrenteaftrek en een te strikt ontslagrecht. Om deze boodschap op een integere wijze te kunnen blijven uitdragen, zullen we haar echter ook op onszelf moeten toepassen. Enkele duizenden euro's van de Jonge Democraten zullen het Nederlandse begrotingstekort weliswaar niet oplossen, maar politiek gaat ook over symbolen. "Practice as you preach" is een belangrijk moreel principe, en onmisbaar voor elke organisatie om serieus genomen te worden in het publieke debat. Het vertrouwen van de burger in de politiek hangt er in grote mate vanaf. Juist als jongerenorganisatie zouden wij hier vóór en niet achterop moeten lopen.

Wij roepen het landelijk bestuur van de Jonge Democraten én de leden van de Jonge Democraten dan ook op kritisch te kijken naar onze kerntaken als vereniging en naar de uitgaven die daarvoor nodig zijn. Altijd hebben wij ons gekenmerkt door het aan de kaak stellen van gevestigde belangen. Wij zijn er trots op lid te zijn van de politieke jongerenorganisatie die als eerste durfde na te denken over een verhoging van de AOW-leeftijd, afschaffing van de hypotheekrenteaftrek en een sociaal leenstelsel voor studiefinanciering. Eenzelfde kritische houding is ook gepast als het onze eigen uitgaven betreft. Laten we ervoor zorgen dat we ook trots kunnen zijn op onze eigen financiële huishouding.

Rusland voor gevorderden

Begin mei vertrok ik met een groep JD'ers naar St. Petersburg om daar kennis te maken met de Russische politiek. De vooroordelen: bontmuts, wodka en corruptie. De geschiedenis: literatuur, ballet en communisme. De realiteit is echter een heel ander verhaal. Rusland in 2012 is dat van Poetin, al een decennium de 'gekozen' tsaar. Hoewel de reclamespotjes op de staatszenders de burger willen doen geloven dat er een grote maatschappelijke betrokkenheid heerst, is dat de jammerlijke schijn die illustreert dat tot in de diepste krochten van de Russische samenleving solidariteit en moraal net zo aanwezig zijn als een knipperend neonlicht.

Door Ayla Schneiders

Voor ons begint het barre toneelstuk al als we net aangekomen zijn. In het metrostation horen we een Rus om politie roepen en voor ons westerse neusje van de zalm wordt een vrouw beroofd. De dief glipt net voor de deuren van de metro sluiten naar binnen en met het futuristische geluid van de ondergrondse valt het doek van de eerste akte. Welkom in Rusland of... De Sovjet-Unie?

Na dagenlang verhalen te horen over corruptie en het resultaat te zien van een gierige overheid die alles binnen 'de familie' houdt (de oligarchen en vrienden van Poetin) blijven de gesprekken hangen op moraal. Tijdens de verkiezingen zijn er mensen die voor 50 euro alle stembiljetten van een plaatselijk stembureau stelen om zo de uitslag te kunnen beïnvloeden voor Verenigd Rusland, de partij van Poetin. En er zijn mensen die voor 20 euro een sociaal-liberaal gemeenteraadslid achterna rennen om hem even flink in elkaar te slaan. We waren met stomheid geslagen over de keuze die hier gemaakt werd. Maar wellicht zijn wij, burgers uit een zwaar geliberaliseerde maatschappij waarin keuze en vrijheid hand in hand gaan en geen luxe maar de norm zijn, gewoon niet in staat de context van deze keuze te begrijpen.

Een paar dagen na onze terugkomst lees ik een artikel over verlaging van integriteit van medewerkers bij overheidsinstellingen sinds de economische crisis. Werknemers

merken dat collega's (zij zelf natuurlijk niet) steeds vaker jatten van de baas en bedriegen en bedreigen waar je bij staat. De arbeidsethos lijkt dus mee te ontwikkelen met een veranderend economisch milieu. Deze gedachte is op zich niet heel revolutionair. Toch zijn de gesprekken en discussies die een ervaring met de Russische ethische kwesties oplevert een aanzet om stil te staan bij de waardevolle morele grondslagen van onze maatschappij.

Juist in politiek onrustige tijden – als men al kan stellen dat politieke tijden ooit rustig zijn – is het misschien goed om stil te staan bij het geluk dat we hebben onze ethische overtuigingen om te kunnen zetten in een politiek bestel. Wat een verwennerij is het eigenlijk om de mogelijkheid te hebben kleine democratische tekorten – die kleine haken en ogen die in ons land nog aanwezig zijn – om te vormen tot een bijna perfect functionerende democratie. Is men in Nederland niet te veel bezig met marginale ethische discussies over verwaarloosbare kleine minderheden en aanstellerige lijsttrekkerverkiezingen? Zouden we ons daarom niet harder moeten maken voor de internationale steken die wij als Westen laten vallen?

Met ons sociaal-liberale hartje is de situatie in Rusland een flinke dosis realiteit om te verteren. Waar wij allen naast onze goede studies, uitdagende banen en comfortabele privé-leventjes een paar uur in de week lekker politiek verantwoord mogen doen, komen de dames en heren van Yabloko, ons Russische broertje, zowat iedere dag samen voor

protesten tegen de huidige fraudepraktijken van Poetin. Het doet ons hoofd duizelen dat onze Russische evenbeelden allemaal al een keer hebben vastgezet omdat ze vreedzaam en in kleine getale demonstreerden voor eerlijke verkiezingen.

Rusland is een erg slecht toneelstuk. De pretentie: een groot rijk waarin iedereen dezelfde taal spreekt, gezond en gespierd is en kan vissen aan de steiger van z'n datsja (zomerhuisje). De werkelijkheid: een contrast van paradoxen. Knipperende neonborden, vergeelde A-merken, Melkertbanen en suikertaartgebouwen.

De hoop dat Rusland ooit een (politiek) gezond land zal worden, vonden wij slechts in illegaal ogende kelders van een jonge progressieve politieke partij en in een benauwd klein kantoortje waar activisten zich hard maken voor de vrijheid van homoseksuelen.

Zolang wij blijven functioneren zoals we nu doen in de rijke westerse landen, zijn landen zoals Rusland niet in staat ooit gezond te worden. Onze hele basisinfrastructuur van primaire en secundaire levensbehoeften hangt af van de producten uit landen als Rusland. Zolang Obama Poetin doodleuk feliciteert met zijn verkiezingswinst, kan de ijsskoude aanvoerder van een dictatoriale staat gewoon verder blijven aanmodderen, zolang wij maar kunnen blijven rijden op hun gas.

Stel dat alle grote leiders besluiten Poetin te boycotten, dan alsnog verandert er niet direct iets aan de ethiek van het volk. Rusland is nog maar een jonge democratische staat die hopelijk als alle andere democratische staten door vallen en opstaan de komende tientallen jaren opkrabbelt tot een gezond politiek land. We moeten in het Westen accepteren dat een democratie alleen kan werken als hij van binnenuit langzaam volwassen wordt.

Ayla Schneiders werkt als schrijver, redacteur en docent en is actief in de culturele sector

Voor een overtuigde pacifist vond de Britse filosoof en Nobelprijswinnaar Bertrand Russell (1872-1970) opmerkelijk veel inspiratie in de Eerste Wereldoorlog. Niet dat hij het bloedvergieten aan het front toejuichte. Integendeel: zijn protest hiertegen deed hem in de cel belanden. Wat hem deugd deed, was dat de Britse maatschappij gewoon doordraaide.

Door Koen Haegens

Dat was minder vanzelfsprekend dan het lijkt. Ga maar na, somde Russell op in zijn essay "In praise of Idleness": miljoenen mannen hadden hun fabriek of kantoor verruild voor de loopgraven. Een niet minder imposant leger van vrouwen ging wapens en munitie produceren. Voor Russell was de Eerste Wereldoorlog daarmee een keihard argument voor de 4-urige werkdag. Zelfs toen miljoenen werknemers ontbraken wegens verplichtingen elders, zo betoogde hij, wist de hoogtechnologische Britse maatschappij meer dan voldoende welvaart te produceren om een bevolking van te onderhouden. Zijn conclusie: 'Als aan het einde van de oorlog de wetenschappelijke organisatie, gecreëerd om mensen vrij te maken om te vechten en munitie te produceren, was gehandhaafd, en het aantal werkuren teruggebracht tot vier, dan zou alles in orde zijn geweest.'

Het heeft er lange tijd naar uit gezien dat Russells luie utopie werkelijkheid zou worden. Niet ineens, maar beetje bij beetje. Begin jaren zestig was de vrije zaterdag een feit in Nederland. Frankrijk voerde zelfs in 2000 nog de 35-urige werkweek in. Maar inmiddels is het roer omgegooid. Om uit de crisis te komen, zo heet het, moet Europa goedkoper, maar vooral ook harder en langer

gaan werken. Dus beveelde de Europese Commissie eind mei ook Nederland aan snel de pensioenleeftijd te verhogen en toch vooral te zorgen dat al die parttimers meer uren gaan draaien. Het is Russells argument op zijn kop: totale mobilisatie, maar dan wel in vreedstijd.

Nu is de crisis bij mijn weten niet veroorzaakt door vrouwen en mannen in Nederland die op vrijdag een extra dagje voor de kinderen zorgen. Ik meen dat er iets was met speculerende banken en rommelhypotheken - maar laat ik niet op alle slakken zout leggen. Belangrijker is dát we, in tegenstelling tot de populaire opvatting, de afgelopen decennia al veel meer en harder zijn gaan werken. Zo draaien Nederlandse fulltime-mannen

*"Onze tijd wordt gestolen,
en dat gaat iedereen aan."*

behoorlijk wat overuren, vaak onbetaald: gemiddeld bijna een dag per week. Belangrijker nog is dat er binnen die werkuren veel meer gedaan wordt. Tijdsverdichting dus. We zijn massaal pauzes gaan overslaan, we (proberen te) multitasken en typen ook 's avonds nog verwoed werkmailtjes op de smartphone. Elders, in lager opgeleide sectoren, wordt die tempoversnelling domweg voorgeschreven. Negentig seconde om een trein-wc schoon te maken, dat idee.

Het kan ook niet anders, is het argument. Als het niet vanwege de crisis is, dan toch met het oog op de naderende krapte op de arbeidsmarkt. Maar ook daar valt het nodige op af te dingen. Wie de moeite neemt zich door alle scenario's hierover te

worstelen, ziet dat zij door de crisis hopeloos achterhaald zijn. In 2008 voorspelde de commissie Bakker nog een acute krapte op de arbeidsmarkt. Vier jaar later loopt de werkloosheid dusdanig op dat jongeren zich eerder zorgen moeten maken over een baanloze toekomst. Bij het Centraal Planbureau geloven ze zelfs helemaal niet in die krapte. De vraag naar arbeid zal zich aanpassen aan het lagere aanbod. Denk maar aan Russell: dankzij de technologische vooruitgang produceren we steeds meer goederen en diensten in minder tijd.

Het enige wat zeker is, is dat er altijd een tekort zal zijn aan nóg goedkopere, harder werkende en toch hoogopgeleide arbeidskrachten - vanuit het bedrijfsleven bezien, althans. Voor de rest berust de huidige roep om meer en langer werken op fabeltjes. Dat stemt tot nadenken. Misschien is de Europese weerstand tegen langere werkweken en hogere pensioenleeftijden niet louter iets voor mopperende babyboomers wiens prepensioen een kleine vijf jaar na de afronding van hun eeuwige studie begon. Onze tijd wordt gestolen, en dat gaat iedereen aan. Maar toch vooral de nieuwe generaties die straks daadwerkelijk niet meer werken om te leven, maar leven om te werken.

En de Chinezen dan, die zitten ondertussen toch niet stil? Vooruit, wie dat spel wil meespelen: be my guest. Maar doe dan ook niet kinderachtig: hup, 16 uur per dag voor een dollar of anderhalf. Wie daarentegen liever inzet op de ontwikkeling van een ontspannen kenniseconomie, kan Bertrand Russells utopie er nog eens op naslaan.

Koen Haegens is redacteur van de Groene Amsterdammer. Onlangs verscheen van hem *Neem de tijd. Overleven in de toomaatschappij, een zoektocht naar de wortels van het haastige nieuwe Nederland*

ADVOCAAT VAN DE DUIVEL

Omdat de DEMO openstaat voor allerlei geluiden, bieden wij de advocaat van de duivel iedere editie de ruimte om aan te geven waarom de Jonge Democraten het volledig verkeerd zien. Deze keer heeft de advocaat kritiek op de filosofische beginselen van de Jonge Democraten zoals deze zijn vastgesteld in 1984

De Jonge Democraten stellen zich tot doel om bij te dragen aan de individuele ontplooiing van alle mensen. U heeft hier problemen mee, waarom?

Het belang van individuele ontplooiing is de boventoon gaan spelen in onze meritocratische maatschappij. Dit heeft voordelen, namelijk dat mensen zichzelf kunnen ontwikkelen. Dit zorgt voor creativiteit en vernieuwing en daar profiteert de gehele maatschappij van. De cultus van zelfontplooiing heeft echter een keerzijde. Mensen raken zozeer op zichzelf gericht, dat ze vervreemd raken van de mensen in hun directe nabijheid. Je ziet bijvoorbeeld dat politici een prachtige carrière maken waarin ze ook nog eens idealen uitdragen die de wereld kunnen verbeteren. Ondertussen weten zij niet meer hoe ze met hun medemens moeten omgaan. Ze denken nog slechts in abstracte termen. Zij verbeteren een abstracte wereld en verliezen de realiteit uit het oog. Door individuele ontplooiing een dergelijk prominente plek te geven als de Jonge Democraten doen, heerst het gevaar dat mensen met oogkleppen op zichzelf aan het ontplooiën zijn. Zij vergeten daardoor wat de maatschappij samenhang geeft: persoonlijke omgang tussen mensen.

Waarom kan volgens u solidariteit met de medemens en individuele zelfontplooiing niet samen gaan?

In ongeremde zelfontplooiing schuilt het gevaar van egoïsme. Zelfontplooiing wordt in onze huidige samenleving zo sterk gestimuleerd, dat mensen inmiddels denken dat het goed is om alleen maar met zichzelf bezig te zijn. Op den duur stimuleert dit dat mensen alleen hun eigenbelang nastreven. Zie de huidige crisis die ontstaan is doordat

zelfontplooiing voor velen gelijk is komen te staan aan zelfverrijking. De vruchten van de persoonlijke ontwikkeling willen we ook persoonlijk nuttigen. Daarbij komt ook dat de maatschappij zich georganiseerd heeft op grote schaal, waarin individuen in veel gevallen zo anoniem zijn geworden, dat ze in hun egoïsme niet gecorrigeerd worden. Het geanonimiseerde bestaan in combinatie met de grote nadruk op zelfontplooiing, maakt dat mensen niet meer de noodzaak voelen om solidair te zijn tegenover hun medemens. Niemand is verantwoordelijk voor de ander, maar iedereen voor zich.

Bent u dan niet van mening dat mensen beknot worden als zij niet in volledige vrijheid tot eigen inzichten kunnen komen?

Toen John Stuart Mill in zijn beroemde verhandeling 'On Liberty' een zo groot mogelijke vrijheid van mensen bepleitte, zag de maatschappij er heel anders uit. De toen overwegend kerkelijke gedachten en de christelijke opvatting van 'het goede' die het grootste gedeelte van de bevolking stuurden, waren zo diep in de maatschappij vastgeroest dat zij een kritische individuele houding tegenhielden. Hierdoor werden zowel persoonlijke als maatschappelijke vooruitgang geremd. Volgens Mill was het belangrijk dat we de vastgeroeste denkpatronen overboord zouden gooien. Er moest ruimte komen voor de vrije ontwikkeling van het individu. Hoe anders is dat in onze maatschappij. Onze vrijheden liggen verankerd in de grondwet en in internationale verdragen. Er is ruimte voor pluriformiteit en iedereen moet alles kunnen zeggen. Bij ons is het gevaar niet meer dat we vastgeroest raken in een homogeen denkpatroon, maar het

tegenovergestelde. Wij worden gestimuleerd in het zo verschillend mogelijk denken. Het eigen gelijk en de voortdurende confrontatie zijn op het schild gehesen in de postmoderne tijd. We mogen alles denken wat we willen en voelen ons niet meer verantwoordelijk voor onze medemens. Hoe cliché het ook mag klinken: hierdoor dreigt het gevaar van een verharde samenleving.

U denkt dat mensen door de nadruk op zelfontplooiing zullen vergeten zich te bekommeren om hun medemens. Heeft u daadwerkelijk zo weinig vertrouwen in de mens?

Het gaat in dit geval niet om vertrouwen. Het gaat erom dat niemand meer de verantwoordelijkheid voelt om zich te bekommeren om zijn medemens. Nagenoeg alles wat wij in de moderne maatschappij nodig hebben, is geïnstitutionaliseerd. Wij kunnen overal als klant voor aankloppen bij een andere institutie. De maatschappij is verconsumenteed. Alles moet snel en efficiënt, in de geest van het marktdenken. De burger voelt zich hierdoor ook klant van de overheid. Vervolgens komen we dan van een koude kermis thuis als we ons onbegrepen voelen. Maar wij kunnen er niemand op aanspreken: de institutie is geanonimiseerd en wij zijn dat zelf ook.

U schetst een vrij somber beeld van de huidige samenleving. Wat moet er volgens u veranderen?

We moeten terug naar het besef dat de maatschappij een samenhang is van kleinere sociale kringen. Alleen onze directe medemens is concreet voor ons. We moeten ons in eerste instantie op onze directe omgeving richten. Als we dat doen, leren we weer zien wat een mens is. Uiteindelijk zal dit ervoor zorgen dat we ook onbekende mensen, al hebben ze een pet en een loket, zullen benaderen als mens in plaats van als individu of institutie.

The Final Frontier

over de noodzakelijkheid van ruimtevaart

Na afloop van het laatste JD-congres slenterde ik moe en voldaan het Damplein op. Daar kondigde ik aan dat ik een resolutie ruimtevaart ging indienen voor het komende congres. Dit werd beantwoord met een aantal mede-JD'ers die mij spontaan gingen vertellen wat hun favoriete scènes uit Star Wars waren. Ik werd geconfronteerd met mijn aloude probleem; mijn grappen worden te serieus genomen, en mijn serieuze opmerkingen worden soms als grap gezien. Deze ervaring valt in de laatste categorie; de JD zou namelijk wel degelijk een mening moeten vormen over ruimtevaart.

Door **Robbert Coenmans**

Ruimtevaart is een onderwerp dat keiharde beleidsmatige keuzes met zich meebrengt, onder andere over het inzetten van de beperkte hoeveelheid grondstoffen van onze planeet. Als je het onderwerp echter recht wilt doen, dienen ook weidse vergezichten geschetst te worden. De tijdschaal dient verbreed te worden van de vier jaar die JD'ers als semi-politici doorgaans aanhouden, naar decennia, eeuwen, misschien zelfs wel millennia.

De vraag waarom de mens naar de sterren zou moeten gaan is er één die menig generatie bezig heeft gehouden. In vroegere tijden werd al druk gespeculeerd, niet alleen over de aard van de sterren, maar ook over het reizen daar naartoe. Een van de oudste en tegelijkertijd treffendste voorbeelden daarvan is te vinden in het Hindu-epos, Ramayana, waarvan de dateringen variëren van 10.000 tot 2.000 jaar voor Christus. Hier kwamen Vayama in voor, vliegende machines die door de ruimte konden reizen. In een ander Hindu-verhaal, de Mahabrata, reist de hoofdpersoon met

een van deze machines de hemelen in om met Brahma, de schepper, te praten. Het reizen naar de sterren grijpt dus al heel lang de verbeelding. Soms werd het als voorbeeld van de hybris (overmoedigheid) van de mens gebruikt. Verhalen als De Toren van Babel en de mythologie over Icarus, wiens vleugels smolten toen hij te dicht bij de zon kwam, zijn hier een voorbeeld van.

Inmiddels is deze specifieke ambitie niet meer een teken van de groothedswaanzin van individuen of samenlevingen die de toorn van de goden of de natuur over zich afroepen. Het reizen naar de hemelen, of althans buiten de atmosfeer, is mogelijk en dat betekent dat ruimtereizen zich niet langer bevindt in het domein van waanzinnige ambitie, maar van ontdekking en verkenning. Dit is één van de fundamentele dingen aan het mens-zijn. Veel betere schrijvers dan ik hebben gesteld dat de mensheid niet veel zou voorstellen zonder verkenning en nieuwsgierigheid. Als onze voorouders niet waren gaan kijken wat er in de volgende vallei te vinden was, waren wetenschap en technologie minder ver ontwikkeld. Belangrijker voor deze argumentatie dan het resultaat,

is echter het feit dat onze verre voorouders daadwerkelijk gingen kijken in de volgende vallei. Het is inherent aan de mens dat we altijd nieuwe grenzen zoeken en ook vinden. Onze planeet is in overweldigende mate in kaart gebracht en verkend. De nieuwe grenzen van verkenning liggen dan ook buiten onze atmosfeer. Een veelgehoord argument is daarom dat we het aan onze eigen aard verplicht zijn naar de sterren te reizen.

Een heel mooi argument, maar overtuigend is het niet te noemen. Wel meer dingen zijn ingebakken in de mens. Denk bijvoorbeeld aan het voeren van oorlog, wat slechts twee diersoorten doen, mensen en chimpansees. Dat betekent niet dat we dit dan maar moeten omarmen en maximaal oorlog moeten gaan voeren.

Dit argument bevat wel een belangrijke sleutel voor een valide argument om te proberen tot de hemelen te reiken, namelijk de reden voor onze voorouders om in de volgende vallei te kijken. Jager-verzamelaarsamenlevingen waren nomadisch en vóór de uitvinding van de landbouw konden mensen niet lang

in eenzelfde gebied blijven, omdat de voedselvoorziening uitgeput raakte. Daarom ging men voor de voedselvoorziening naar de volgende vallei. Op het eerste oog is het misschien niet duidelijk hoe op onze postindustriële samenleving eenzelfde soort redenering toegepast kan worden, maar een begrip dat daarbij kan helpen is het Malthusiaanse plafond. Thomas Malthus was een Britse econoom in de achttiende eeuw die stelde dat de groei van de bevolking en het totale aantal inwoners op de aarde gelimiteerd is door de hoeveelheid land. Heel simpel samengevat: er is een grens aan de hoeveelheid personen die de aarde kan voeden. Deze grens is het Malthusiaanse plafond. Heden ten dage lijken de waarschuwingen van Malthus niet meer op de doembeelden die zij eens waren, want innovatie in de landbouw heeft het Malthusiaanse plafond flink verhoogd. Dat de eventuele precieze becijfering van het maximale aantal mensen (gelet op continue technologische innovatie) zeer moeilijk te maken is, neemt niet weg dat het principe logisch sluitend is: er zal een moment komen waarop het maximale aantal inwoners van deze planeet wordt bereikt. Het maakt voor het argument niet uit of dit over vijftig of vijfduizend jaar is. Dan zal de mensheid twee opties hebben.

De eerste mogelijkheid is het stilzetten van de bevolkingsgroei. Dit kan op bewuste wijze, bijvoorbeeld door het voorbeeld

van de Chinese eenkindpolitiek te volgen of de strikte geboortebeperving zoals die gold in Tikopia te kopiëren. Het stopzetten van bevolkingsgroei kan ook onbewust, middels een zogenaamde Malthusiaanse catastrofe, waarin de landbouwproductie de bevolkingsgroei niet kan bijbenen; een onaantrekkelijk alternatief dat gepaard gaat met hongersnood en geweld. Linksom of rechtsom zal de bevolking namelijk stabiliseren en dat kan betekenen dat simpelweg velen zullen sterven.

De andere optie is om te kijken in de volgende vallei, zoals onze voorouders dat eens deden. Omdat de huidige vallei in dit geval de aarde is, betekent dit dat andere planeten gekoloniseerd dienen te worden. Deze keuze zal in de praktijk afhangen van de technologische mogelijkheden van toekomstige beschavingen. Als we er echter vanuit gaan dat de kwaliteit van het menselijk leven zo groot mogelijk moet zijn, dan heeft dit consequenties voor de keuze die gemaakt moet worden. Het leven in een overbevolkte wereld zal niet fijn zijn. Dat is evident. Dat pleit voor kolonisatie van andere planeten. Iets creatiever geredeneerd zou ook gesteld kunnen worden dat het remmen van bevolkingsgroei door bijvoorbeeld beleid te maken op de hoeveelheid kinderen die iemand mag hebben, niet liberaal is. Het beknot immers burgers in het maken van een zeer fundamentele keuze. Vanwege die reden is het dus ook wenselijk om naar de

sterren te gaan. Belangrijker vind ik echter de eerdergenoemde kwaliteit van het leven. Die is alleen te handhaven door naar andere planeten te gaan. Breder gezien lijkt, om terug te komen op de geschiedenis van dit idee, naar de hemelen reiken dan ook niet meer de spreekwoordelijke toorn van de goden op ons afroepen. Het is juist waarschijnlijker dat de keuze om gewoon op de aarde te blijven de toorn van de goden op ons af zal roepen.

Het zou veruit het beste zijn als we voorkomen dat de mensheid ooit geconfronteerd wordt met een verschrikkelijk scenario zoals hierboven geschetst. Om deze reden moeten we logischerwijs nu al stappen zetten naar het bevolken van andere planeten, met een voortdurende inzet op ruimtevaart en daarmee de toekomst. Een daadwerkelijke resolutie ruimtevaart zal er niet komen. Ik vind dat overdreven. Een motie met als strekking dat geïnvesteerd moet blijven worden in ruimtevaart zal ik wel indienen. Hopelijk wordt deze motie dan ook vergezeld van een mooie discussie op het congres, want over ruimtevaart kan ik werkelijk lichtjaren discussiëren.

Robbert Coenmans studeerde rechtsgeleerdheid en is actief bij JD Brabant

Tadamun met Tunesië

“Tunesische tv-baas gestraft om godslastering”, kopte de Volkskrant op 3 mei jongstleden. Het Volkskrant-artikel vertelt over de veroordeling van Nabil Karoui, hoofd van het commerciële TV-station Nessma. Hij kreeg een boete opgelegd om het uitzenden van Persepolis. Deze animatiefilm gaat over een meisje dat opgroeit in Iran ten tijde van de revolutie. De rechter vond dat Nabil Karoui zich schuldig had gemaakt aan verstoring van de openbare orde en aan het schenden van morele waarden, omdat de film een scene bevat waarin Allah wordt afgebeeld. Seculiere Tunesiërs zien in deze zaak een voorbeeld van de onwenselijk groeiende invloed van islamisten in hun land. Islamisten vonden de straf te laag, zij hadden een celstraf geëist.

Door Amely Bechir, Femke Bink en Frerik Kampman

Deze spanning tussen seculieren en islamisten, tussen de bescherming van nieuw verworven vrijheden als de vrijheid van meningsuiting aan de ene kant, en een grotere rol voor religie in de samenleving aan de andere, is tekenend voor de huidige situatie in Tunesië. We leven nu ruim een jaar na de Jasminrevolutie die begon in december 2010. Op 23 oktober 2011 werden de verkiezingen gehouden voor de constitutionele raad, waarbij de Islamistische Ennahda-partij een meerderheid verwierf.

Van 13 tot en met 15 april organiseerde Team Tunesië een congres voor Tunesische progressieve jongerenorganisaties. Tijdens het congres zijn trainingen gegeven over onder meer het liberale gedachtegoed, onderhandelen en campagne voeren. Daarnaast was er voldoende tijd voor het meer informele kennismaken en uitwisselen van ervaringen tussen de aanwezige JD'ers en Tunesiërs. De spanning tussen liberale en islamistische waarden kwam gedurende het weekend uitvoerig aan bod.

In principe zou het vanzelfsprekend moeten zijn dat liberale jongeren over de hele wereld samenwerken met gelijkgestemden om de gedeelde idealen te verwezenlijken. In Tunesië zijn we echter daarbij op enkele vraagstukken gestuit waarop we nog steeds geen sluitend antwoord hebben gevonden. Hoe houd je bijvoorbeeld de samenwerking evenwaardig? Impliceert het organiseren van trainingen dat jij de kennis hebt en zij niet? En wordt onze – goedbedoelde – interesse in de Tunesische politieke context niet geïnterpreteerd als buitenlandse inmenging? Doen we zo niet meer kwaad dan goed? Uit moreel oogpunt kunnen we niet beweren

dat ‘ons’ politieke systeem superieur is. Ons politieke systeem werkt in onze context. Maar er zijn meerdere contexten en Arabische politici kijken over de hele wereld naar voorbeelden waar zij inspiratie uit kunnen halen. Het is daarnaast voor Nederlandse jongeren ook interessant om te kijken hoe Tunesiërs hun (toekomstige) politieke systeem op deze manier vormgeven. Et voilà: met een mutual interest om samen te werken is gelijkwaardigheid beter gegarandeerd. De gelijkwaardigheid zat ook in het feit dat JD'ers samen met de Tunesiërs deelnamen aan de trainingen, veelal gegeven door externe experts. De inhoud van de trainingen sloot hierop ook aan: de trainingen waren gericht op het delen van ervaringen, voorbeelden en ideeën, met een focus op praktische vaardigheden om toe te passen in de eigen context.

We hebben ons afgevraagd of de samenwerking niet averechts zou kunnen uitpakken. Vanuit religieuze hoek worden liberalen al snel gezien als ongelovigen. Onze achtergrond als seculiere liberale partij zou dit kunnen bevestigen, en zodoende de effectiviteit van de Tunesische liberale partijen kunnen ondermijnen. Het was in ons voordeel dat jongerenpartijen minder aandacht ontvangen dan gekozen politici. Hierdoor hadden we naar ons idee meer speelruimte, dan wanneer we er als ‘echte’ politieke partij geweest zouden zijn. Daarnaast hebben we ons in de vrije avonden laten leiden door onze Tunesische partners, waardoor niet het beeld kan ontstaan dat wij mogelijk onwenselijk gedrag hebben opgedrongen. Daardoor is het risico dat onze samenwerking een negatief effect zou hebben op de deelnemende Tunesische partijen te overzien geweest.

Toch blijft religie een gevoelig punt. Als we kijken naar de Jonge Democraten, zien we dat er veel gediscussieerd wordt over

het geloof. In deze discussies wordt er vaak sympathiserend gesproken over het secularisme en neerbuigend gesproken over de uitzonderingspositie van godsdienst in Nederland. Onze ervaring in Tunesië heeft ons aan het denken gezet over de rol van religie in de politiek. Veel van de jongeren die wij in april ontmoetten zijn gelovig en liberaal. Het hebben van geen geloof is voor deze jongeren vaak niet denkbaar terwijl ze, net als wij, staan achter een scheiding van kerk en staat.

Ondanks wat Ben Ali's regime wilde doen geloven, is religie nog steeds heel belangrijk in het leven van veel Tunesiërs. Doordat in het postrevolutionaire Tunesië de term ‘liberalisme’ wordt geassocieerd met secularisme (en al snel ongelof) en Ben Ali zelf, is het een ‘besmette term’ geworden. Waleed, één van de deelnemers, past wel op om zichzelf publiekelijk liberaal te noemen. Tegelijkertijd streeft hij naar dezelfde basiswaarden als wij. Jezelf betitelen als liberaal betekent politieke zelfmoord.

Het project ‘Tadamun (solidariteit) met Tunesië’ is het begin van een langdurige samenwerking met onze Arabische zusterorganisaties. Voor een goede samenwerking is het van belang om goed na te denken over hoe we onszelf als liberalen en onze versie van liberalisme presenteren. Alleen door erg bewust te zijn van de culturele en politieke context, kunnen we op een constructieve manier gelijkgestemden hun idealen helpen te verwezenlijken.

Amely Bechir, Femke Bink en Frerik Kampman zijn lid van het Tunesiëteam van de JD

EEN KRUIMELTJE FILOSOFIE

Het beeld dat veel mensen van filosofen hebben, is dat van een stel zwevende navelstaarders. Of het nu komt door de vele populaire levensbeschouwende werken die de afgelopen jaren in hoog tempo worden gepubliceerd of door andere redenen, vaak genoeg had ik als student filosofie de gedachte dat ik de hele dag maar een beetje levensbeschouwend bezig was. Groot was dan ook de opluchting om binnen de Jonge Democraten een groepje liberale mede-filosofen tegen te komen: het filosofieplatform.

Door Steven Lussenburg

Inmiddels zijn we al enkele maanden bezig met ons "wat zijn we niet?" project, waarin wij op zoek zijn naar wat ons, de JD, onderscheidt van andere partijen en naar onze grondslagen. Nu het thema van de Demo "Filosofie" is, leek dit een goed moment om iets meer over ons project te vertellen.

Wat Zijn We Niet?

Het "wat zijn we niet" project komt voort uit de wens om het beginselenprogramma van de JD tegen het licht te houden en misschien te herschrijven. Voor wie de beginselen niet scherp voor ogen heeft: dit zijn vrijheid, democratie, vrijzinnigheid, verantwoordelijkheid, solidariteit en verscheidenheid. Termen die mooi klinken, maar moeilijk te definiëren zijn en ook door andere partijen worden gebruikt. De grote vraag is dus: wat onderscheidt ons juist van deze partijen? Wat maakt ons tot sociaalliberaal en niet tot ontplooiingsliberaal, zoals de VVD, terwijl wij beide vrijheid en democratie hoog in ons vaandel hebben staan? Waarom zijn we geen christendemocraten terwijl we ook geloven in solidariteit en verantwoordelijkheid? Op zoek naar wie wij zijn, komen we voortdurend de vraag tegen wat ons nu precies onderscheidt van andere partijen die dezelfde termen gebruiken, maar er een andere invulling aan geven. De Joods-Franse denker Lévinas schreef dat wij onszelf pas vinden in de relatie tot de Ander. In deze lijn kunnen we pas een zinvolle invulling aan deze zes begrippen geven in relatie tot andere partijen. Op zoek naar onze grondslagen hebben we, op het moment van schrijven, met de wetenschappelijke

bureaus van GroenLinks, de ChristenUnie, het CDA en de VVD gesproken. Ieder gesprek had zijn eigen thema. Het gesprek met GroenLinks kwam uit op de vraag aan wie talenten en de vruchten daarvan toekomen, aan het individu of aan de samenleving als geheel? Terwijl het bij de ChristenUnie juist ging over de verschillende interpretaties van vrijheid; de vrijheid van het individu of juist de vrijheid van een gemeenschap? Bij het CDA stonden niet alleen de verwachte ethische vraagstukken (euthanasie, abortus en weigerambtenaren) ter discussie maar ook de rol van traditie in politiek en samenleving. Bij de VVD kwamen we de kritiek tegen dat de JD/D66 vaak voor collectivistische oplossingen kiest. Tegelijkertijd wees de voorzitter van het wetenschappelijk bureau op het belang van de 'natie' en dat Europa zich puur op haar kerndoelen zou moeten richten. Dit illustreert dat er veel verschillende invullingen zijn voor dezelfde termen.

Het Belang van Grondslagen

Waarom zouden we ons zoveel zorgen maken over de grondslagen? Voor sommigen zullen de eerder genoemde begrippen met hun korte toelichting meer dan voldoende zijn. Toch is het belangrijk om ze tegen het licht te houden. Opvattingen veranderen en ook de JD zal merken dat ze opschuift en verandert onder invloed van nieuwe ontwikkelingen en inzichten. De grondslagen van de partij moeten deze nieuwe ontwikkelingen weerspiegelen. Tenslotte moet ook worden gezegd dat de formulering en opzet van de grondslagen zoals deze nu is weinig inspirerend zijn. Een herformulering en betere opmaak en argumentatie waarom deze begrippen belangrijk zijn is zeker wenselijk.

Als JD proberen we een bepaalde boodschap naar buiten uit te dragen: hoe wij de samenleving zien en wat voor rol de staat moet spelen maar ook hoe de staat er uit hoort te zien. Grondslagen zijn de minimale gemene delers die wij hebben en waar we ons mee kunnen identificeren en tegenover anderen kunnen uitdrukken waar we nu precies voor staan. Maar ze werken ook de andere kant op. Helder geformuleerde grondslagen kunnen leden helpen onder woorden te brengen hoe zij over bepaalde zaken denken en hopelijk inzichten verschaffen of op een andere manier tegen zaken aan laten kijken.

Liberale Filosofen

Natuurlijk kan onze identiteit niet puur tot stand komen als tegenreactie op de andere politieke partijen en zullen we ook zelf inspiratie moeten vinden. Wie de huidige grondslagen leest, ziet genoeg verwijzingen naar filosofen; het harm principle van John Stuart Mill, het liberalisme van John Rawls, maar ook het nuchtere pragmatisme van William James. Al deze filosofen hebben ideeën verdedigd die nu terug te vinden zijn in de beginselen van de JD, hoewel impliciet. Op zoek naar wie wij zijn kunnen deze denkers een waardevol houvast bieden bij het denken over vrijheid, democratie, vrijzinnigheid, verantwoordelijkheid, solidariteit en verscheidenheid.

Steven Lussenburg is lid van het filosofieplatform

Door Pim den Dekker

Als politiek de uitoefening van macht is, wat is macht dan? In zijn goed leesbare boek *Discipline, Toezicht en Straf*. De geboorte van de gevangenis ontleedt de Franse filosoof Michel Foucault (1926-1984) – hoewel de titel anders doet vermoeden – een moderne vorm van macht: ‘discipline’.

‘Kennis is macht’. Dit bekende adagium wordt ook door Foucault onderschreven. Hij voegt hier wel aan toe dat macht ook kennis is. De twee begrippen impliceren elkaar: ‘er [bestaat] geen machtsverhouding (...) zonder de vorming van een daaraan gecorreleerd kennisgebied, en (...) er [bestaat] geen kennis (...) die niet tegelijk machtsverhoudingen veronderstelt en vormt.’ Bovendien kan macht niet gezien worden als een vorm van bezit. Het is volgens Foucault meer een tactiek of strategie. Macht wordt uitgeoefend en is ‘een netwerk van altijd actieve, altijd gespannen verhoudingen (...) [en] het gezamenlijke effect van haar strategische posities.’ Het is een variabele vorm van onderdrukking en onderwerping die alleen bestaat als er sociale relaties zijn. Dit alles betekent dat macht ontstaat in de praktijk van het handelen.

Die praktijk van het handelen vindt plaats in scholen, ziekenhuizen, gevangenissen en kazernes: daar wordt macht uitgeoefend. Foucault noemt deze macht de ‘politieke anatomie van het detail’ en doelt hiermee op discipline. Discipline ontleedt kleine zaken die een ‘mogelijk aangrijpingspunt voor macht’ kunnen zijn. Het detail is het fundament waarop gebouwd kan worden en het is om die reden dat kennis ook een belangrijke rol speelt, want om details te kennen is gedetailleerde kennis nodig. Deze kennis wordt verkregen door de te disciplineren subjecten ook meteen te bestuderen, te gebruiken voor kennisvergaring. Daarbij kan met de vergaarde kennis de disciplinerende worden verbeterd, wat weer meer kennis oplevert.

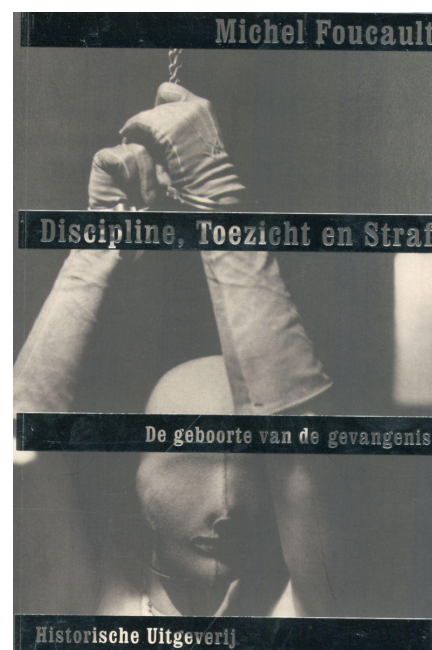
Discipline richt zich op het lichaam: het gaat om ‘bewegingen, handelingen, houdingen en tempo’. Deze moeten zo efficiënt mogelijk worden en daarvoor is controle nodig. Deze controle wordt uitgeoefend door ‘constante dwang’ die plaatsvindt in de verdeling van tijd, ruimte en beweging. Hier komt de gevangenis als voorbeeld goed van pas. In een gevangenis heerst een dagrooster (tijd), worden gevangenen in hun eigen cel opgesloten (ruimte) en is het gedrag (beweging) van de gevangenen aan constante controle onderhevig.

Volgens Foucault zit de kracht van discipline in controle die alleen door de zichtbaarheid van het handelen kan plaatsvinden. Door de zichtbaarheid van de te disciplineren subjecten kan ingegrepen worden wanneer zij zich niet aan de opgelegde norm weten te houden. Vandaar dat vaak de schijn van zichtbaarheid wordt gegeven. Volgens Foucault is namelijk zelfdisciplinerende de meest sublieme en efficiënte vorm van machtsuitoefening. Mensen vertonen gewenst gedrag of laten ongewenst gedrag na vanwege de mogelijkheid gezien te worden, met de consequenties van straf.

Foucault geeft met zijn boek een mooie analyse van de moderne uitoefening van macht, die toegepast op de dag van vandaag voor een deel verklaart waarom bijvoorbeeld overal camera’s hangen. Hij zet ons op een andere manier aan het denken over het privacyvraagstuk, want ook de overheid en de markt weten dat kennis macht is.

Discipline, Toezicht en Straf - De geboorte van de gevangenis

Michel Foucault

Discipline, Toezicht en Straf — De
geboorte van de gevangenis

Auteur: Michel Foucault

Uitgeverij: Historische Uitgeverij

ISBN: 978 906 554 021 8

Door Daniël Boomsma

Het kromme hout waaruit de mens gemaakt is

Isaiah Berlin

Het kromme hout waaruit de mens
gemaakt is.

Auteur: Michel Isaiah Berlin

Uitgeverij: Kok Agora/Pelckmans

ISBN: 903 910 608 8

Sinds zijn dood in 1997 is de populariteit van de in Riga geboren en in Londen opgegroeide filosoof Isaiah Berlin enorm toegenomen. Van Twee opvattingen van vrijheid, een bondig werk over de liberale kernbegrippen positieve en negatieve vrijheid, verschijnt herdruk na herdruk, *The Roots of Romanticism* wordt veelvuldig gelezen en ook het essay *The Hedgehog and the Fox* is, ondanks het vrij pittige onderwerp, bekend bij een relatief groot publiek. De bondigheid van Berlin's werken draagt ongetwijfeld bij aan deze populariteit, en ook zijn unieke stijl is aantrekkelijk voor lezers die het midden zoeken tussen een filosofische pageturner en een dor academisch geschrift. Het is echter Berlin's onderzoeksgebied, de ideeëngeschiedenis, die het meest aantrekt. In de essaybundel *Het Kromme Hout waaruit de mens gemaakt is*, sleept Berlin de lezer mee in zijn fascinatie voor de geschiedenis van het menselijk denken.

In *Het Kromme Hout waaruit de mens gemaakt is*. Episoden uit de ideeëngeschiedenis, stipt Berlin tal van thema's aan, van nationalisme, fascisme, relativisme en de romantiek tot utopisme, idealisme en de wisselvalligheden van de Europese eenheid. De rode draad is echter Berlin's pluralisme, oftewel de gedachte dat er meerdere menselijke waarden bestaan die met elkaar conflicteren. Deze gedachte vindt zijn oorsprong in de romantiek, in bijna alles het tegenovergestelde van de Verlichting, en volgens Berlin de grootste omwenteling in het menselijk denken. Alle hoofdstukken in *Het Kromme hout waaruit de mens gemaakt is* sluiten in een zeker opzicht aan bij dit pluralisme; er is niet één ideaal maar meerdere, en een blauwdruk voor Utopia is een fictie. De mens is nu eenmaal niet van eerste klas timmerhout gemaakt "en daarom", schrijft Berlin, "is een volmaakte oplossing voor menselijke aangelegenheden niet alleen wat betreft de praktijk, maar ook in beginsel ondenkbaar, en zal elke serieuze poging zo'n oplossing tot stand te brengen waarschijnlijk steeds uitlopen op lijden, ontgoocheling en mislukking." Het merendeel van denkers die in Berlin's essays aan bod komen, fungeren in zekere zin als 'fundering' van deze gedachte.

Aan Berlin's pluralisme ligt een diep gewortelde afkeer van totalitarisme ten grondslag. Totalitarisme impliceert altijd een zoektocht naar uniformiteit, en dat haalt de duistere kant van de mens naar boven. "Het is inmiddels een treurige gemeenplaats", stelt Berlin, "dat mensen elkaar in geen eeuw zo genadeloos en ononderbroken hebben afgeslacht als in de onze. Daarbij vergeleken lijken zelfs de godsdienstoorlogen en de napoleontische veldtochten kleinschalig en humaan." Toch spreekt Berlin de hoop uit (in het hoofdstuk *De Europese eenheid en haar wisselvalligheden*) dat de mens tot een soort consensus over humanistische waarden kan komen, gestoeld op een sterke wil om samen te leven. Wijlen Christopher Hitchens schreef ooit een recensie van Michael Ignatieff's biografie van Berlin (verschenen in 1998) met de titel *Moderation or Death*. Deze keuze die Hitchens zo treffend formuleerde, bevat precies de kern van Berlin's filosofie. Maakt dat hem saai? Integendeel! Berlin's omarming van veelvormigheid en zijn neus voor het kleurenpalet dat schuilt in ieder individu, maakt hem één van de meest fascinerende filosofen van de 20ste eeuw, en zij die zich door zijn thematiek aangesproken voelen, doen er goed aan de essays in *Het Kromme Hout waaruit de mens gemaakt is* te lezen.

The voice of JD Dialogo over het verenigingslied

Op 15 juni gingen JD'ers tijdens 'The voice of JD' de strijd aan voor een echt verenigingslied. Het winnende lied wordt tijdens het najaarscongres in stemming gebracht. Ofwel, zullen er dan vele gouden kelen klinken? The voice of JD is een initiatief van Lilian Oskamp. In deze dialoog wordt Lilian door Juliette van Telgen aan de tand gevoeld over haar initiatief.

Juliette: Is dat nou wel wat voor jonge liberalen, zo'n verenigingslied?

Lilian: Dat denk ik wel. Het idee is ontstaan vanuit een discussie met de groei-commissie over de kenmerken van 'de JD-cultuur'. Een cultuur wordt over het algemeen zichtbaar wanneer mensen op dezelfde wijze handelen omdat zij binnen vergelijkbare kaders denken. We kunnen bijvoorbeeld de debatcultuur aanwijzen als typerend voor de JD. De algemene consensus dat je standpunten goed beargumenteert en met respect voor de ander een punt uitdraagt is diepgeworteld. Dat wordt vooral duidelijk wanneer dit niet gebeurt, met uit de zaal reacties als 'Dat kan toch niet!'. We dragen bepaalde dingen uit, meestal onbewust. Maar er heerst ook een sterke 'afrekencultuur'. Vanuit de discussie is toen gezegd dat we onze 'cultuur' niet teveel moeten proberen vast te leggen in organimo's of hr-wijzigingen. Zoiets werkt averechts. Een lied vormt dan juist een middenweg tussen het vastleggen en het uitdragen van een JD-cultuur.

Juliette: Hoe zien we onszelf als vereniging en met welke stereotypen kun je spelen? GroenLinks heeft als stereotype eerder het type 'stadsmens', maar wat ik zelf aan de JD erg herkenbaar vind, is juist die verscheidenheid aan mensen, wat in een lied niet makkelijk te vangen is.

Lilian: Ik ben het inderdaad met je eens dat je niet iedereen in een kader neer kunt

zetten. Maar ook verscheidenheid kun je in de tekst van een lied verwerken. Had jij bij het idee voor een lied ook nationalistische associaties?

Juliette: Deels. Ik krijg meteen vooroordelen als ik het hoor: marcheren, vlaggetjes etcetera... Een lied symboliseert eenheid binnen een cultuur, alleen voel ik mij persoonlijk niet thuis in zo'n opgelegde eenheid. (Lacht) Ik weet niet of dat een liberaal irritatiepuntje is dat ik gelijk tegen het idee van 'vlaggen en marcheren' begin te protesteren?

Lilian: Het gaat erom dat we het luchtig houden, iets herkenbaars presenteren en er een gevoel aan overhouden dat prettig is. Dat het lied onderdeel wordt van een cultuurbesef. Het lijkt me niet dat we iedereen gaan verplichten het lied aan te leren en uit volle borst mee te zingen. Leuker zou zijn dat we het plots in een kroeg beginnen te zingen en dan iedereen naar ons opkijkt.

Juliette: Leuk als flashmob?

Lilian: Zeker!

Juliette: Dan moeten we wel rekening houden met welk idee we naar buiten willen uitdragen...

Lilian: In eerste instantie heb ik het lied niet gezien als een communicatiemiddel richting anderen. Ik zie het vooral als een liedje dat ons zou binden. Alleen op het moment dat

je iets gezamenlijks als een flashmob doet, krijg je een wij-zij-gevoel. Daar kunnen we juist goed in laten zien waar wij voor staan, verscheidenheid, solidariteit, het belang van onderwijs bijvoorbeeld. Mooie waarden van een mooie vereniging, waar we ook best trots op mogen zijn!

Juliette: Precies. Al moet ik denken aan het motto van de Universiteit Leiden 'Libertatis Praesidium' (Bolwerk van vrijheid) dat in elk kritisch stuk over de faculteitsbezuinigingen aan de kaak wordt gesteld. Als een soort drogreden, maar zoiets kan natuurlijk ook met het JD-lied gebeuren, waarbij critici passages aanhalen en daar het JD-beleid aan ophangen.

Lilian: Eerlijk gezegd vind ik dat positief, want op het moment dat je idealen niet meer overeenkomen met wat er in het lied staat, moet je het lied - of de idealen - ter discussie stellen. Het lijkt mij leuk als het lied een aantal jaren blijft voortbestaan, of in de vorm van een liederenboek verder blijft leven en af en toe wordt aangehaald. Maar dat hoeft niet tot in den eeuwigheid. Ik vind het bijvoorbeeld beargumenteerbaar het lied zo nu en dan te herzien of een nieuwe te kiezen.

Lilian Oskamp studeert Sociologie aan de Universiteit van Amsterdam. Juliette van Telgen studeert Duitse Taal & Cultuur aan de Universiteit Utrecht

Tien jaar Fryslân Boppe

de wedergeboorte van de afdeling Fryslân

September 2012 bestaan de Jonge Democraten Fryslân exact tien jaar. Reden voor een groot feest in september, zeker gezien het rijke verleden van deze afdeling. De Jonge Democraten en D66 hadden het vanaf 2006 zwaar in Friesland: D66 werd weggevaagd en geen enkele vertegenwoordiger was overgebleven in de gemeenteraden en Provinciale Staten. De afdeling Friesland was gereduceerd tot een huiskamergezelschap bestaande uit een groep trouwe D66'ers en JD'ers. Die kleine groep JD'ers slaagde erin D66 in leven te houden, en leverde een enorme prestatie in de campagne in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2010, toen D66 terug op het Friese toneel verscheen. De JD'ers stroomden door naar functies bij D66 waardoor een voltallig nieuw bestuur, zes man sterk, aantrad. Het was aan dit bestuur om de JD-afdeling verder op te bouwen.

Door Yuri van Hoef

In het bestuur zat welgeteld één voltijd student. De andere vijf bestuursleden werkten voltijd als ondernemer, of zaten in de afrondende fase van hun studie en hadden daarnaast nog een baan. Daarmee was gekozen voor bestuursleden met ervaring, maar aan de andere kant ook voor bestuursleden met een chronisch gebrek aan tijd. Uitdaging één was dan ook om te bepalen waar de spaarzame tijd aan besteed zou worden. De prioriteit was het opbouwen van de afdeling, en daarna kwamen pas landelijke activiteiten. Uitdaging twee was het activeren van leden. De derde uitdaging was de verspreiding van de leden. Hoewel Heerenveen en Leeuwarden beide een kern vormden, was het merendeel van de leden over de provincie verspreid. Om alle leden aan te spreken waren er activiteiten nodig op een centrale plaats die het afreizen van de leden rechtvaardigde.

Als start was er een aantal matig bezochte ledenborrels in Leeuwarden. Een uitzondering vormde de Nieuwjaarsborrel in 2011 waarop, na een uitgebreide belronde, welgeteld twee nieuwe leden verschenen. Eén van de leden was eigenlijk een oud JD'er die in de voorgaande jaren van inactiviteit zijn lidmaatschap had opgezegd. Hij wilde best wel lid worden, maar vroeg zich af wat de JD hem nu concreet kon bieden. Die opmerking gaf de doorslag. Met (alleen) borrels werden de leden niet geactiveerd. Het aanbieden van interessante lezingen en trainingen zou dat wel kunnen bereiken. Na de Nieuwjaarsborrel werden allerhande interessante sprekers vanuit de JD en vanuit het netwerk van het bestuur naar Leeuwarden gehaald. Het effect was merkbaar. Hoewel het zo nu en dan slikken was bij een kleine opkomst, kwamen er bij elke lezing wel andere, nieuwe, leden kijken. Lezingen van

Nick Vollebergh en Susan van Ommen braken records, waar meer dan twintig leden op afkwamen. De steeds actiever wordende JD vond nu ook aansluiting bij de andere politieke jongerenorganisaties (PJO's) in Friesland.

Verbazingwekkend wellicht, maar de JD zijn de grootse PJO van Friesland. Om de samenwerking tussen de PJO's te intensiveren en verbeteren werd in 2010 de stichting JPF (Jongeren en Politiek Fryslân) opgericht. Deze bottom-up georganiseerde stichting zou het een stuk makkelijker maken om gezamenlijk activiteiten te ontplooiën. De

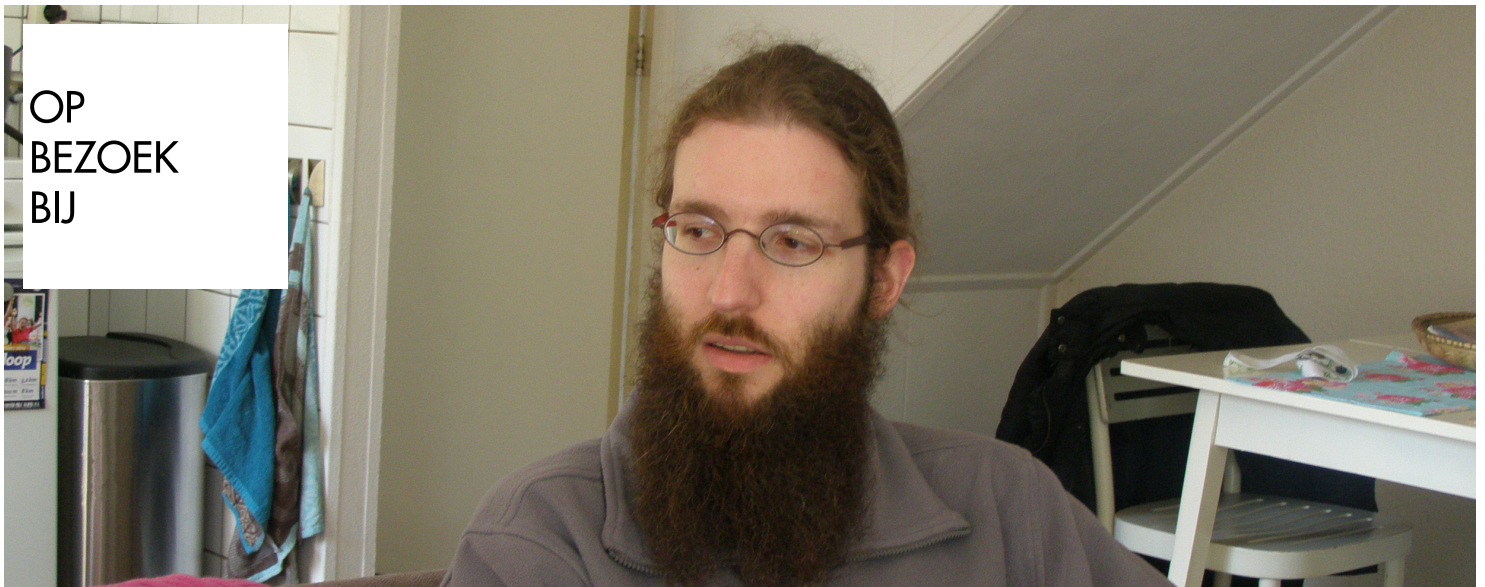
JD waren een van de stichters en voornaamste aanjagers van het JPF. Zo werd er voor de Provinciale Statenverkiezingen in 2011 een groots verkiezingspektakel - The Choice 2011 - georganiseerd. Voor uitgaande jongeren ging er een aparte stembus om 24.00 uur open. De JD pakte enorm uit, haalde Alexander Pechtold naar Friesland, en vrijwel alle ochtendprogramma's openden de volgende dag het nieuws met dit grote evenement. Toen na The Choice het JPF uiteenviel, was de JD een van de PJO's die ervoor streed een nieuw bestuur aan te

stellen en een doorstart te maken. Nu de JD in Leeuwarden op de kaart stond, was het tijd geworden om dit in geheel Friesland voor elkaar te krijgen.

Om dat te bereiken werden twee commissies opgericht: Heerenveen en Leeuwarden. De voorzitter van de commissie zou de schakel vormen tussen de lokale D66-afdeling en de JD, en tegelijkertijd ook het bestuur op de hoogte houden van wat er plaatselijk speelde. Jouke Breitsma, het oud JD-lid dat zich weer voor de afdeling aanmeldde, toonde zich bereid om de commissie Heerenveen voor te zitten. In samenwerking met deze commissie en D66 Heerenveen werd in het najaar van 2011 een groot Social Media symposium in Heerenveen georganiseerd. Tegelijkertijd intensiverde de relatie tussen de lokale D66-afdelingen en de JD. Zo werd er samen met D66 Leeuwarden een kerstborrel georganiseerd, en met D66 Fryslân een gezamenlijke Nieuwjaarsborrel. Harry Berndsen, voorzitter van D66 Fryslân, stak veel tijd in het samenwerken met de JD, en zorgde er ook voor dat deze bij de regiovergaderingen aansloten. De toekomst voor de JD Fryslân ziet er daarmee veelbelovend uit.

Zo wil de JD, met als voortrekkers de commissie Heerenveen, de landelijke sportdag organiseren. Een grote nieuwe ledendag, zomeroffensief, ledenbarbecue, en natuurlijk het grote jubileumfeest, komen eraan. Er zijn meerdere aanmeldingen voor het nieuwe bestuur, dat in september wil aantreden. Aan hen om de toekomst van de Jonge Democraten in Friesland verder te maken.

Yuri van Hoef studeerde geschiedenis en theologie, en had de eer van september 2010 – september 2012 voorzitter van de Jonge Democraten Fryslân te mogen zijn

Interview door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Waarom D66?

Ik ben lid geworden van D66 rond de tijd van de Europese verkiezingscampagne. D66 had een positief geluid waarmee tegenwicht werd geboden aan het 'alles is slecht'-geluid. Daarna ben ik ook actief geworden bij D66 omdat dit mij een geschikte opening leek om nieuwe sociale contacten te leggen.

En waarom de JD?

De toenmalig voorzitter van JD-Twente, Eva Kunst, was op mijn eerste D66-activiteit aanwezig. Zij schatte mij in als combilid en nodigde me meteen uit voor een JD-borrel. Overigens was Eva ook degene die inschatte dat ik wel interesse voor ICT zou hebben en mij in contact heeft gebracht met het ICT-team.

Inmiddels heeft dit je de Jan Willem Bertensprijs opgeleverd. Voel je je vereerd?

Jazeker! Ik wist niet van te voren dat ik genomineerd was en kwam hier pas achter toen Jan Willem Bertens mij als een van de genomineerden noemde. Dit vond ik al zo prachtig dat ik in een roes raakte. Pas toen ik de microfoon onder mijn neus kreeg, bedacht ik me dat ik in de afgelopen minuten had moeten bedenken wat ik ging zeggen. Om twee redenen ben ik heel vereerd. Ten eerste ben ik 29 dus moet ik bijna de JD verlaten. Dit is een mooie afsluiter. Ten tweede zie ik het als een verdiende voor het gehele ICT-team. We zijn in de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden binnen de organisatie. Vroeger was het ICT-team een buitenbeetje binnen het kader, maar inmiddels wordt het als belangrijk onderdeel van de JD gezien. Het winnen van de Jan Willem Bertensprijs is hier een bevestiging van.

Was je heel verbaasd of had je toch een beetje een vermoeden?

Ik had geen vermoeden. Ik ben vrij kritisch tegenover mijzelf en wil daarom vaak meer dan praktisch mogelijk is. Hierdoor heb ik iemand anders nodig om me te laten zien wat ik goed doe. Maar omdat ik al een tijd meedraai in het ICT-team, ben ik wel een aanspreekpunt en kan ik ook de algemeen secretaris ondersteunen in de aansturing van het ICT-team. Ik denk dat ik onderschat heb hoe belangrijk deze taak eigenlijk is voor het functioneren van de JD.

Hoe kijk je zelf terug op jouw JD-periode?

In 2004 heb ik mijn studie af moeten breken omdat ik arbeidsongeschikt werd. Daarna heb ik een periode gehad waarin ik sociaal contact veel vermeid. De JD was een fijne plek om weer te wennen aan sociale omgang. Daarnaast heb ik geleerd om in een team samen te werken, wat waardevolle ervaring is, ook voor later.

Hoe ga je verder zonder de JD?

Een lid van het ICT-team kan benoemd worden zonder lid te zijn van de JD. Omwille van de kennisoverdracht, ga ik dit denk ik wel doen. Scholing en vorming is een belangrijk doel binnen de JD, maar dit is binnen het ICT-team nog niet echt doorgevoerd. Als we ons hier meer op gaan richten, past dat goed in het JD-idee van scholing en vorming. Bovendien is het goed voor het functioneren van het ICT-team. Hoe we dit precies kunnen vormgeven, gaan we misschien bij de hackathon bespreken.

Hackathon?

Dit is een woordspeling op marathon. Hacken betekent verschillende dingen voor verschillende mensen. Een hack kan een slimme oplossing zijn voor een programmeerprobleem. Hacken is dan het bedenken van dergelijke oplossingen, of

in bredere zin het creatief bezig zijn met technologie. Het betekent zeker niet inbreken in computersystemen, behalve in de media. Een hackathon voor het ICT-team betekent een heel weekend creatief nadenken en brainstormen over ICT-oplossingen en het in de praktijk brengen daarvan.

Wat doe je in het leven buiten de JD?

Ik besteed veel tijd aan nadenken over het menselijk brein. Vooral de invloed van primitieve neigingen op het gedrag van mensen vind ik interessant. Mensen kunnen enerzijds heel geavanceerd zijn qua technologie en kunst, maar qua gedrag kunnen ze ondertussen heel primitief zijn terwijl ze dat eigenlijk niet doorhebben. Veel problematiek zoals xenofobie komt hieruit voort. Ik denk over deze dingen na door mijn eigen brein te onderzoeken. Hiermee hoop ik praktische informatie te vinden waarmee ik andere mensen kan helpen om zich niet zoveel door het primitieve te laten leiden maar keuzes meer op rationele overwegingen te baseren. Ik hoop eigenlijk dat andere mensen, door ook in hun eigen brein rond te kijken, dit ook zullen beseffen zodat de samenleving nog geavanceerder wordt en niet meer zo op oude structuren leunt.

Dat is heel idealistisch.

Klopt, en dit ga ik vermoedelijk ook niet bereiken, maar ik vind het wel interessant om na te streven. Ik heb ook veel nagedacht over politieke systemen en democratie. Waar ik vaak op uitkom, is dat als mensen niet goed nadenken of opletten, geen enkel systeem goed werkt. Het is heel belangrijk dat mensen kritisch blijven en op hun strepen gaan staan als dingen niet kloppen.

Jasper Jongmans is lid van het ICT-team en winnaar van de Jan Willem Bertensprijs

Door Nikie van Thiel

Wat een opluchting! Binnen een mum van tijd zijn we verlost van de populistische houdgreep waar Wilders ons land in vasthield. We hebben een nieuwe begroting en het politieke midden is terug op het toneel. Euforie maakt zich van ons meester. Op het eerste gezicht lijkt de koerswijziging compleet.

De omslag in onze politieke cultuur was meteen zichtbaar in het Tweede Kamerdebat dat volgde op het vallen van de regering Rutte-I en de door de Kunduz-coalitie opgestelde begroting: de gehele Kamer

geen tijd verspild om de politiek in het midden in ere te herstellen en keren de PVV schijnbaar resoluut de rug toe. Veel maatregelen die voortkwamen uit politiek ongenoegen onder een deel van het Nederlandse electoraat zijn teruggedraaid. Deze groep is echter niet kleiner geworden met de val van het kabinet.

De nieuwe verkiezingen zijn een kans voor Nederland. Een kans om het roer om te gooien. Niet alleen de vaak genoemde arbeidsmarkt, woningmarkt en pensioenen moeten worden aangepakt. Ook de manier waarop wij uit de crisis willen komen zal veel aandacht krijgen de komende tijd.

Echter, de economie moet nog wel op zijn eigen poten kunnen staan. Hiervoor is het nodig dat Nederland niet langer op te grote voet leeft en de noodzakelijke hervormingen doorvoert om de economie gezond te houden. Ook zullen de verkiezingen draaien om de rol van de Europese Unie, zowel nu als in de toekomst. Willen we geld geven aan minder sterke economieën? Laten we onze keuzes leiden door afspraken die wij gemaakt hebben in Brussel? Ook hier hebben wij een duidelijk antwoord op. Onze solidariteit houdt namelijk niet op bij de Nederlandse grens. Een gemeenschappelijke munt, een Europees parlement en onderling gesloten verdragen zorgen ervoor dat Nederland onderdeel is geworden van één Europa. Wanneer je met andere landen de moed had om in goede tijden jezelf aan elkaar te verbinden en strenge regels op te stellen voor jezelf en de ander, dan is het noodzakelijk om ook in slechte tijden de rijen te sluiten en je te houden aan je beloftes.

Het gespin en koffiedik kijken is ondertussen begonnen. Er wordt druk gespeculeerd over mogelijke nieuwe coalities. Maar het heeft geen enkele zin om naar anderen te kijken, naar hun slogans, getouwtrek om het partijleiderschap of coalitievoorkeuren. Het is van belang dat we tijdens deze campagne uit gaan van onze eigen kracht. Zonder mee te doen aan een breekpuntenbattle, geflirt met andere partijen en het bij voorbaat uitsluiten van bepaalde partijen, zijn wij de uitgelezen organisatie om ook in deze campagne een echt eerlijk en helder verhaal laten horen.

“De economie wordt door partijen als de PvdA en de SP gezien als een plofkip, iets waar je maar niet genoeg in kan blijven pompen en wat niet groot genoeg kan zijn.”

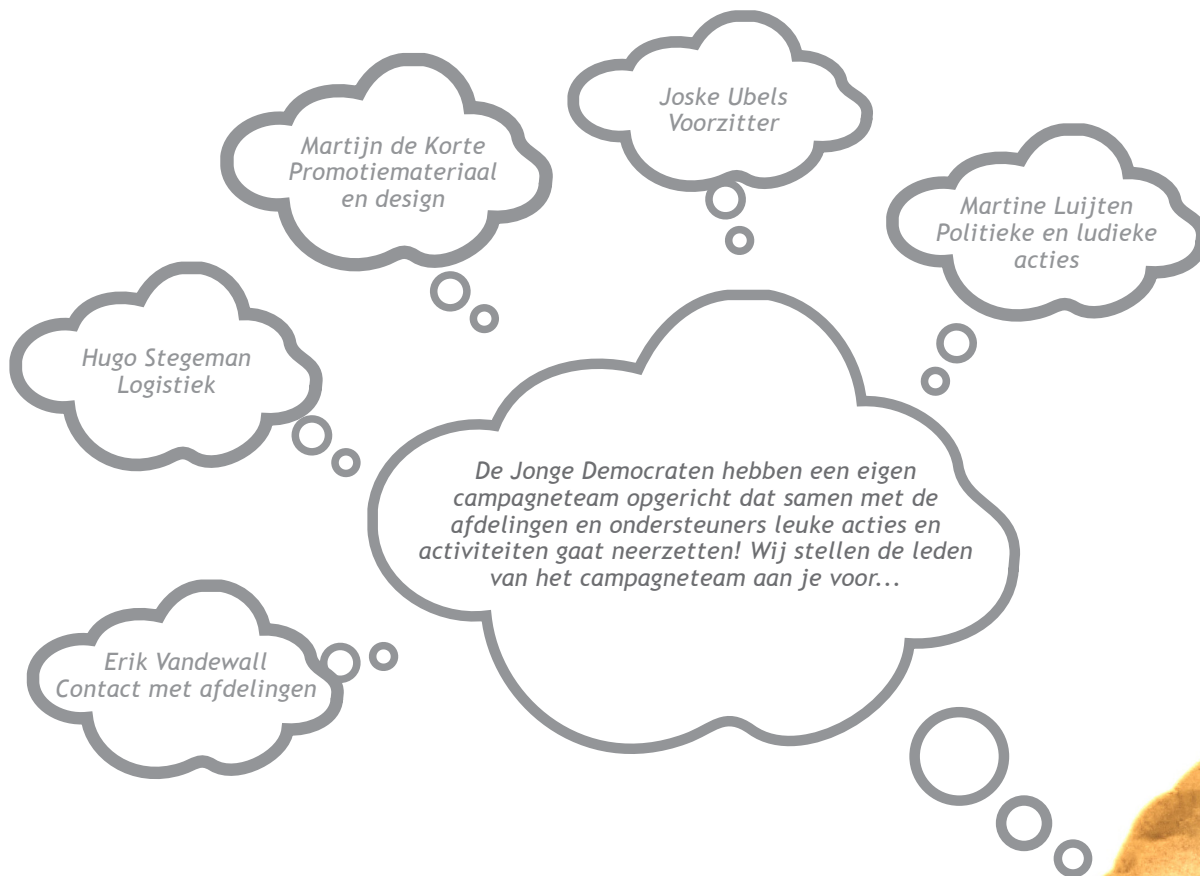
toonde zich weinig geïnteresseerd in de nieuwe oppositierol van de PVV. Het enfant terrible van weleer was wedergekeerd. CDA en VVD, die tot voor kort medeverantwoordelijk waren voor de rol die de PVV kon spelen in de Nederlandse politiek, probeerden hun handen schoon te wassen. De Kunduz-coalitie verheugde zich over haar nieuwe machtspositie en de nieuwe PvdA leek verbazingwekkend veel op de oude SP.

Het is nog te vroeg om te juichen. Het gesloten begrotingsakkoord is geldig tot de verkiezingen en kan door een nieuw kabinet grondig worden herzien. De PVV staat nu met lege handen, maar heeft daarmee wel haar identiteit als anti-establishmentpartij weten te behouden. De gevestigde partijen hebben

Willen we de schulden de baas blijven door meer inkomsten te genereren of willen we vooral in de uitgaven snijden? Moet er juist geïnvesteerd worden om de economie op weg te helpen of zal er eerst flink bezuinigd moeten worden?

Wat betreft de Jonge Democraten zijn dit heldere vragen. Natuurlijk zorgen bezuinigingen ervoor dat wij als consument de hand op de knip houden. Maar een crisis die mede is ontstaan door roekeloos leengedrag van staat én consument, kan niet opgelost worden door als staat nog meer te lenen. De economie wordt door partijen als de PvdA en de SP gezien als een plofkip, iets waar je maar niet genoeg in kan blijven pompen en wat niet groot genoeg kan zijn.

Nikie van Thiel is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl

ZOMERSYMPOSIUM BRUTO NATIONAAL GELUK

ZATERDAG 30 JUNI STRAND WEST, AMSTERDAM

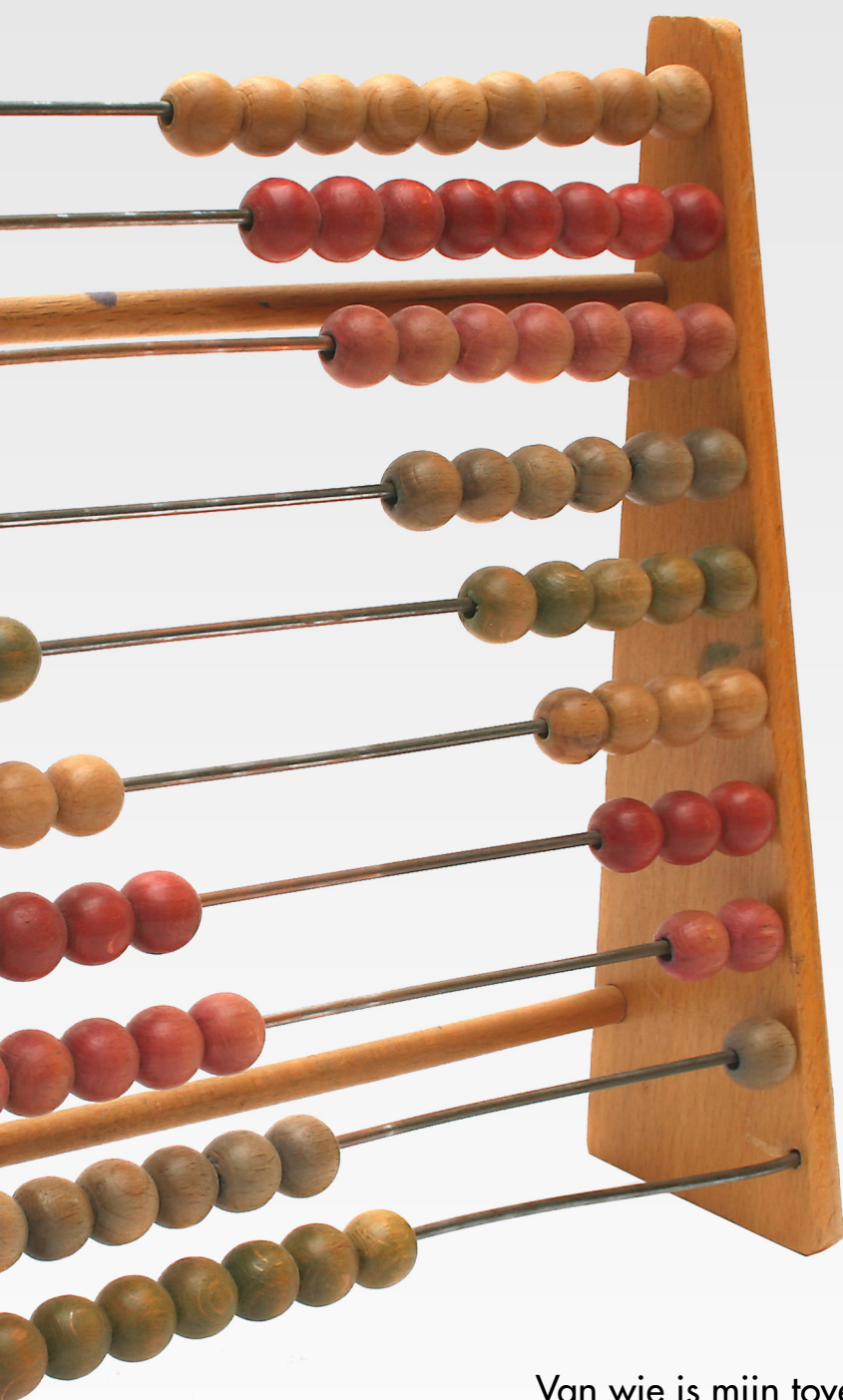
PAUL SCHNABEL, APPY SLUYS, JAN SWINKELS, TRUDY DEHUE, JORIS
BAECKE, JORIS LOHMAN, EWALD ENGELEN & DINER + FEEST

SCHRIJF JE IN OP WWW.JONGEDEMOCRATEN.NL

Ledenmagazine Jonge Democraten - Herfst 2012

DEMO

DE DIGITALE WERELD

In deze DEMO:

Bert Brussen - Brenno de Winter

Van wie is mijn toverzwaard? - Wie verzorgt mijn StadsWiFi?

Waarom het niet lukt zelf je privacy te beschermen - Amerikaanse verkiezingen - en meer...

De digitale weg naar de digitale toekomst

Door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Kinderen voor Kinderen kwam in 1991 met het liedje '2001'. In het liedje wordt tien jaar vooruit geblikt. Er wordt een tweezijdig beeld van de toekomst geschetst. Eerst worden er vele voordelen genoemd van hoe alles in 2001 nagenoeg automatisch gebeurt. De wekker die het liedje afspeelt waar je het liefst mee wakker wordt, gordijnen die vanzelf open gaan, een machine die je brood smeert. Voor alles bestaat een knopje. Je hoeft niets meer zelf te doen. Een ideaal toekomstbeeld, zou je zeggen: dagelijkse verrichtingen gaan automatisch en daardoor heb je veel tijd over om je bezig te houden met de waardevolle dingen in het leven.

Maar is dit toekomstbeeld wel zo rooskleurig als het op het eerste gezicht lijkt? Halverwege krijgt het liedje een wending en worden toch een aantal nadelen van de 'verautomatiseerde' wereld genoemd. Zo heeft de televisie te veel kanalen en is er niet één kanaal de moeite waard. Ook kan er door de complexiteit van de technische snufjes van alles mis gaan: 'De koelkast wordt een kachel, de lamp gaat aan en uit.' En in een wereld waarin alles automatisch gaat, voelt een mens zich op den duur heel eenzaam. Je hebt niemand meer nodig, alles gaat immers automatisch.

Inmiddels zijn we het jaar 2001 ruim gepasseerd. Het schrikbeeld dat in het Kinderen voor Kinderenliedje wordt geschetst, is niet geëvenaard. Toch legt het liedje een herkenbaar dilemma bloot: we moderniseren, maar hoever willen we ons leven door nieuwe, moderne, technische snufjes laten beïnvloeden? In het liedje gaat het voornamelijk over dagelijkse handelingen die van ons worden overgenomen door apparaten. De omschreven apparaten zien we niet terug in onze moderne wereld, maar ze vallen te vergelijken met hoe onze wereld digitaliseert. Het zijn geen machines die steeds meer handelingen van ons overnemen, maar nagenoeg alles wat we in ons dagelijks leven doen kan digitaal.

Het verschil tussen een wereld waarin alle handelingen overgenomen worden door machines en een digitale wereld, is dat we in de digitale wereld onze handelingen nog wel zelf verrichten. De manier waarop is slechts veranderd; je doet alles vanachter je computerscherm. De digitale middelen zijn dus slechts een hulpmiddel voor dingen die we voor het digitale tijdperk ook al deden. Hierdoor wordt ons leven inderdaad een stuk gemakkelijker. Hulpmiddelen zijn altijd prettig. Toch zien we met name bij de jonge jeugd dat de digitale wereld steeds meer

een doel op zich wordt. Op de sociale media worden regelmatig berichtjes van pubermeisjes gesignaleerd die 'Eindelijk even lekker kunnen Facebooken' of 'Naar de koelkast lopen om drinken te pakken #dorst'. Veel van de tijd die anders werd gebruikt om tot rust te komen of om even niet afgeleid te raken door de buitenwereld, wordt nu opgeslokt door de wens zich te bewegen in de digitale wereld.

Met al zijn (on)gemakken is de digitale wereld een belangrijk onderdeel geworden van onze maatschappij. Juist omdat digitalisering zo belangrijk is, moeten we enerzijds zorgen dat er genoeg ruimte bestaat voor innovatie en nieuwe ontwikkelingen. Anderzijds moeten we erop toezien dat er bijvoorbeeld geen persoonsgegevens worden misbruikt of dat belangrijke besturingssystemen niet kunnen worden gehackt. In deze DEMO komen verschillende uitdagingen van de digitale wereld aan bod. De eerstvolgende uitdaging voor ons, is een nieuwe DEMO maken zonder onze hoofdvormgever Mike Emmerik. Wij willen hem bedanken voor de inspanning die hij voor afgelopen edities geleverd heeft. Vanaf de huidige editie versterkt Emil Pepic het vormgeversteam.

INHOUD

- 4 De Visionair
- 6 Bert Brussen
Een interview met blogger en Volkskrantcolumnist Bert Brussen
- 10 Van wie is mijn toverzwaard?
Eigendom in online computerspellen
- 12 Omdat de computer het vraagt, meneer
Waarom het je niet lukt zelf je privacy te beschermen
- 13 Een digitale rechtsstaat kan alleen op Europees niveau
- 14 Polemieek
- 16 De pendule zwaait altijd terug
- 18 Wie verzorgt mijn StadsWiFi?
- 19 Digitalisering en Porno
Van prikkellectuur tot internetporno
- 20 Brenno de Winter
Gastcolumn
- 21 Advocaat van de Duivel
- 22 Europa: Op naar een nieuw maatschappelijk systeem
- 24 Europa? Graag, maar niet tegen iedere prijs
- 25 Een kruimeltje filosofie
- 26 Geestverruimende middelen
- 28 Moeten we investeren in kernenergie?
- 29 Democratie in de digitale samenleving
- 30 Op bezoek bij
- 31 Voorzittersshamer

COLOFON

28e jaargang - nummer 3 herfst 2012
DEMO is een uitgave van de Jonge
Democraten, onafhankelijke politieke
jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5400 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline DEMO 4: 28 december.
Thema: Gender

Nb: niet-themagerelateerde stukken ook
welkom.

Hoofdredacteur:

Tim Jansen

Adjunct-hoofdredacteur:

Lonneke van der Holst

Hoofdvormgever:

Mike Emmerik

Vormgevers:

Jorijn Harms, Niels Joormann en Emil Pepic

Eindredactie:

Daniel Boomsma, Maarten Broekhof,
Lonneke van der Holst, Tim Jansen en Iris
Paris

Landelijk bestuur JD

Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 – 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker

Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 – 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze DEMO werkten mee:

Daniel Boomsma, Maarten Broekhof,
Bert Brussen, Guy Geoffrey Chateau,
Robbert Coenmans, Pim den Dekker, Mike
Emmerik, Boris van der Ham, Lonneke van
der Holst, Nikolai Jacobs, Tim Jansen,
Wiebe Janssen, Niels Joormann, Marloes
Noppen, Iris Paris, Eva Rogaar, Pieter
Rogaar, Floris de Roy van Zuydewijn,
Kevin Schelvis, Ayla Schneiders, Jeroen
Slobbe, Nikie van Thiel, Dirkjan Tijs, Stas
Verberkt, Bas Wallage, Gijsbert Werner
en Brenno de Winter

Wil je DEMO voortaan liever alleen
digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidemo@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@
jongedemocraten.nl

Door **Gijsbert Werner**
(De bioloog)

In de begindagen van het internet werden utopische voorspellingen gedaan die ons nu aandoenlijk zouden voorkomen. Wereldwijde communicatie in een fractie van een seconde zou onderling begrip tussen volkeren en individuen teweeg brengen. Wereldvrede en algeheel geluk zouden dan onherroepelijk volgen, nu alle conflicten en meningsverschillen opgehelderd konden worden.

Wie een snelle blik werpt op de reacties onder een willekeurig bericht op Geenstijl.nl of zelfs op websites als Volkskrant.nl, ziet al snel dat deze voorspellingen eraan zitten. Ver ernaast zelfs. Het gemiddelde commentaar geeft blijk van heel andere gevoelens dan wederzijds begrip en waardering. In tegenstelling tot wat gehoopt werd, lijkt de constante confrontatie met andersdenkenden en afwijkende meningen eerder een soort intuïtieve weerzin op te roepen dan tot begrip te leiden.

En misschien is dat ook niet zo verwonderlijk. Digitalisering heeft weliswaar wereldwijde communicatie met één druk op de knop gebracht, maar we blijven gebonden aan onze cognitieve en biologische beperkingen. Mensen zijn immers geëvolueerd voor een bestaan in kleine homogene groepen van jagers-verzamelaars van hooguit enige tientallen mensen. Met ver afwijkende meningen en culturen hadden we nooit te maken. In zoverre we er wel mee te maken hadden als andere groepen jagers-verzamelaars langskwamen, vormden die eerder een bedreiging dan een kans op culturele verrijking.

Vanuit een evolutionair oogpunt is er dan ook geen reden om de cognitieve vermogens te ontwikkelen om met honderden individuen en tientallen culturen om te gaan. Als je in samenlevingen van enige tientallen mensen woont, uit dezelfde groep, is er immers geen noodzaak daartoe.

De evolutionair-antropoloog Dunbar uit Oxford

heeft onlangs een studie gepubliceerd naar sociale netwerken via sociale media als Facebook en Twitter. Hij stelde vast dat mensen via Facebook en dergelijke sites weliswaar 'vriendschappen' onderhouden met veel meer mensen dan daarvoor, maar tegelijkertijd is de kwaliteit niet hoog. Ook bleek dat mensen vooral de interactie aangaan met anderen die ze ook in hun normale dagelijks leven regelmatig zien. Sociale media blijken dus helemaal niet te leiden tot meer, of andere soorten, vriendschappen.

Het lijkt erop dat ons brein niet altijd in staat is gebruik te maken van de nieuwe technologische mogelijkheden. Het is dan ook twijfelachtig of digitalisering de mens op de korte termijn substantieel zal veranderen. We blijven immers met dezelfde cognitieve beperkingen en vooroordelen zitten die we voor de uitvinding van de computer al hadden.

Deze beperkingen hebben in grote mate een duizenden jaren teruggaande evolutionaire basis. Een paar jaar digitalisering zal daar niet snel iets aan veranderen. Voorlopig zijn de utopische geluiden van eind vorige eeuw dan ook niet meer dan hoopvolle toekomstdromen; het internet is eerder een ultrasnelle katapult, waarmee de ene jagers-verzamelaarsgroep de andere snel duidelijk kan maken niet van zijn aanwezigheid gediend te zijn, dan een universele vredespijp.

Gijsbert Werner promoveert in de biologie aan de VU

Door **Marloes Noppen**
(De internationaal-deskundige)

Op vijf juli jongstleden stemde de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties in met een resolutie waarin het online recht op vrijheid van meningsuiting wordt erkend. De Mensenrechtenraad roept landen op om vrije internettoegang te waarborgen zodat internet als middel kan dienen om burgerrechten uit te oefenen.

De Mensenrechtenraad beaamde dat online vrijheid van meningsuiting dezelfde rechtsbescherming verdient als offline vrijheid van meningsuiting. Deze stap is interessant, aangezien de ontwikkelingen in het Midden-Oosten mede het gevolg zijn van het gebruik van sociale media. De online rechten werden gedurende de Arabische Lente offline geclaimd op het Tahrirplein, in Sidi Bouzid en Benghazi met als gevolg verkiezingen in Egypte en het voortgaande geweld in Syrië. Dat termen als "Twitterrevolutie" in deze context worden gebruikt, doet de vraag rijzen: hoe verandert digitalisering de mens?

Naar verluidt is het internet een democratisch platform waar iedereen een stem heeft en waar het makkelijker is voor machtelozen hun mening te verkondigen en potentiële medestanders te vinden. Tunesiërs zouden grootschalig gebruikmaken van Facebook, YouTube en Dailymotion om zich te informeren. De verandering van communicatiemiddelen staat echter niet gelijk aan verandering van de mens.

Volgens socioloog McAdam vereist klassiek activisme, dat gepaard gaat met grote risico's, sterke banden tussen actievoerders. De media die in modern activisme gebruikt worden om mensen tot actie aan te zetten, maken deze banden overbodig. Via Twitter volgt men mensen die ze over het algemeen nooit zullen ontmoeten. Facebook helpt bij het in contact blijven met kennissen en geeft een oppervlakkige inkijk in het leven van vaak bekenden. YouTube geeft je met een beetje geluk je paar minutes of fame.

Hoe verandert digitalisering de mens?

De mogelijkheid van deze moderne communicatiemiddelen om grote groepen van kennissen en vreemden te bereiken geeft macht, maar brengt eveneens machteloosheid met zich mee: de effecten van de boodschap vallen immers niet te beïnvloeden. Bovendien zetten de zwakke connecties via digitale communicatiemiddelen zich zelden om in sterke banden. Digitaal activisme heeft daardoor een minder verplichtend karakter, waardoor het aanzetten tot activisme makkelijker wordt. De keerzijde hiervan is dat de actiegroep constant van samenstelling verandert. De actievoerders zijn dus minder betrokken, terwijl een revolutie tijd en toewijding vereist. Een grondige analyse van het Twittergebruik in Egypte, Tunesië en Jemen liet zien dat de meeste twitteraars zich buiten het land zelf bevonden en tweets in het Engels schreven. Zij konden zich dus met geen mogelijkheid op het Tahirplein begeven en vormden meer een spreekbuis voor de opstandelingen dan dat ze demonstreerden.

Het antwoord op de vraag hoe digitalisering de mens verandert is somber: vrij weinig. Sociale media faciliteren wellicht het in contact brengen van gelijkgestelden, ze veranderen niets aan hoe de mens met deze contacten omgaat. De benodigdheden voor succesvol verzet zijn nog altijd hetzelfde. Dat er nieuwe middelen zijn ontstaan is geen indicatie voor een substantiële verandering. In het beste geval maakt het middel de ervaring enkel rijker.

Marloes Noppen studeert management Stockholm School of Economics

Door Floris de Roy van Zuydewijn (De economie)

Hoe digitalisering de mens (niet) verandert heb ik laatst aan den lijve ondervonden met een trendy spel voor thuis of in de kroeg; The Phone Game. Het concept is simpel, want het spel bestaat slechts uit één enkele regel; de eerste die zijn smartphone uit zijn zak haalt, moet drankjes voor de hele groep betalen. Dus toen ik met mijn friends gezellig aan het borrelen was introduceerde ik terloops deze game. De hele groep stemde vol enthousiasme in, want hoewel iedereen in onze omgeving natuurlijk versmartphoned is, zouden wij toch wel even het tegendeel bewijzen.

Het resultaat was verbluffend; gedurende twee uur touchte niemand een screen, leek niemand zenuwachtig door het gemis van een door Nu.nl ingekochte ANP-paragraaf en voelde niemand de peer pressure om binnen een minuut op elke whatsapp te reageren. Walls waren even leeg, er werden gaten in onze timelines geslagen en foto's van ons vertier werden niet real-time geupload, noch getagd. In de verhitte discussie die losbarstte over de stand van de economie werd geen feit gewikipediaad en geen statistiek gegoogled. Het was zelfs geen gespreksonderwerp, iedereen wachtte geduldig op de eerste die in een zwak moment naar zijn telefoon zou grijpen en voor de hele bende een drankje zou moeten halen. We liketen de avond met elkaar zonder dat digitaal met de hele wereld te delen.

Een goede vriend heeft het spel omwille van het groepsplezier verloren. Toen er werd geopperd om een dobbelspel te spelen, bleek dat er in de kroeg geen steen te vinden was. De natuurlijke reflex: een speciale dice-app. Glorieus ging hij ten onder door – in het buitenland – de app-store te openen, de voorwaarden niet te lezen en de dices in enkele minuten van een totaal onbekend bedrijf binnen te hengelen. Al surfend spendeerde hij zo een rondje bier en €4,- voor ons aller plezier. Dat apps downloaden in het buitenland zo duur is, is natuurlijk een zaak

voor de nieuwe app-afdeling van de European Competition Authorities.

Hiermee kwam The Phone Game tot een eind. We dobbelden met veel plezier op een iPhone, lachten en maakten foto's van elkaar. Na het spel werden de feiten uit de discussie natuurlijk even opgezocht en de statistieken vol verbazing bekeken. In de trein kon ik mooi mijn gemiste whatsapp-gesprekken en mijn mail bijwerken en vlak voor het slapen gaan heb ik toch nog even snel het nieuws gecheckt, via nu.nl. De volgende ochtend ontdekte ik tot mijn grote vreugde dat ik diezelfde avond nog een aantal keer was getagd op Facebook.

Floris de Roy van Zuidewijn studeerde economie en is rijkstraine

Interview met
Bert Brussen

Een niet afgemaakte studie filosofie in Nijmegen weerhield Bert Brussen (1975) er niet van om uit te groeien tot een van Nederlands bekendste bloggers. In 2005 trad hij toe tot de redactie van *GeenStijl* onder het pseudoniem LucasdeLinkseLul. Eind 2006 keerde hij het weblog de rug toe om in 2010 weer terug te keren als freelancer en met een rechtser blik op de wereld. Ondertussen groeide hij uit tot een veelgevraagd spreker als het gaat om bloggen en aanverwante zaken. Daarnaast richtte hij de Nederlandse opiniewebsite *DeJaap.nl* op, een platform voor iedereen die zijn mening of belevenissen fatsoenlijk weet te verwoorden, en werd hij columnist bij *De Volkskrant*. Begin september verliet Brussen *GeenStijl* voor de tweede maal om zich volledig te richten op zijn hoofdredacteurschap bij *DeJaap*. De DEMO sprak met Brussen over de staat van digitalisering in Nederland, twitterende politici en het boek *De onstuitbare opmars van de digitale wereld* dat hij schreef samen met oud-minister Willem Vermeend.

Door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Hoe staat het in Nederland met de digitalisering?

"Nederland loopt voorop op vele andere Europese landen en helemaal in vergelijking met landen buiten Europa. Het aantal internetverbindingen is hoog. Relatief gezien is het Twittergebruik nergens zo hoog als in Nederland, waardoor het regelmatig gebeurt dat Nederlandse onderwerpen een wereldwijd trending topic worden. Maar het kan nog veel beter, met name in de industrie en het bedrijfsleven. De mogelijkheden zijn eindeloos. Zo zou er bijvoorbeeld meer geïnvesteerd moeten worden in het aanleggen van glasvezel en openbare WiFi-netwerken."

Wat moet er gebeuren om deze mogelijkheden te benutten?

"Politiek gezien wordt er weinig actie ondernomen, maar dat is niet vreemd voor een conservatief land als Nederland. Internet bestaat echter al twintig jaar. Het wordt tijd om hierin eens actie te ondernemen. Neem nou de IT bij de Nederlandse overheid. Men loopt verschrikkelijk achter, omdat er veel te weinig onderhoud aan de IT-infrastructuur wordt gepleegd. Ondanks dat er nu veel geld ingepompt wordt, loopt men nog steeds hopeloos achter. Er zijn miljoenen besteed aan oplossingen voor de IT-problemen bij de Nederlandse politie terwijl deze alleen maar erger zijn geworden. Dat is een gevaarlijke ontwikkeling."

Hoe kan het dat in het technologisch vooroplopende Nederland deze IT-problemen bij grote overheidsinstantie blijven doorwoekeren?

"In zulke situaties worden er vaak externe experts ingehuurd om problemen op te lossen. Helaas wordt nogal eens vergeten om iemand in te huren die het proces kan overzien. Iemand die genoeg verstand van de materie heeft om in te grijpen als het project van de rails dreigt te geraken. In het algemeen is er te weinig kennis en te veel incompetentie. Het meest droevige voorbeeld is MuzyQ, het muziekcentrum in Amsterdam

Oost, waar gegevens op straat kwamen te liggen omdat iemand het wachtwoord op de website had gezet. Op een andere schaal is zo'n fout desastreus. Het is ongelofelijk stompzinnig: alsof je een sleutel onder de deurmat legt en een briefje op de deur hangt met 'De sleutel ligt onder de deurmat.'"

De interne digitale infrastructuur van onze instituties staat er volgens u dus niet goed voor. Hoe staat het met onze digitale beveiliging in internationaal perspectief? IT-expert Ronald Prins pleitte recentelijk in de Volkskrant voor een 'cyberleger'. Vindt u dat een goed idee?

"Computervirussen zijn een moderne vorm van wapens. Overheden zijn tegenwoordig dan ook bezig met het produceren van virussen. Het Stuxnet-virus dat onlangs Iran trof is met instemming van president Obama gemaakt. Dat virussen geproduceerd kunnen worden door overheden betekent dat deze ontwikkeld kunnen worden met een onbeperkte financiering. Dat is misschien leuk in vredetijd, maar in oorlogstijd zou een land als de Verenigde Staten zo'n wapen ook tegen Nederland kunnen gebruiken. Het traditionele beeld van oorlog, waarbij tanks de landsgrens oversteken en soldaten vechten, blijft dominant. De infrastructuur van een land uitschakelen kan echter veel eenvoudiger met digitale wapens. Stel je maar eens voor wat er zou kunnen gebeuren wanneer kwaadwillende partijen het voor elkaar krijgen om de koelkasten van je kerncentrales op afstand te besturen. Met een Trojan kun je een land in no-time terugbrengen naar de Steentijd, waarom zou je dan nog met tanks binnenvallen?"

Zijn de Nederlandse politici zelf al het digitale tijdperk binnengetrokken?

"Het verschilt per partij, maar over het algemeen zouden politici er goed aan doen om meer de digitale wijk in te gaan. Zij moeten ook op internet hun oor te luister leggen en weten wat er speelt. Dat is ook wat de partijen op de flanken, SP en PVV, zo populair maakt. Zij zeggen wat de mensen willen horen. Martin Bosma van de PVV, een

echte propagandist, haalt driekwart van wat hij schrijft van internet. Zijn boek *De schijn-élite van de valse munters* is voor de helft bij elkaar gegoogled. Als je dat niet in de gaten hebt dan voer je een ongelijke strijd. Bovendien heeft online campagnevoeren het voordeel van lage kosten. Ik las dat de PvdA voor deze campagne al 800.000 rozen heeft uitgedeeld. Stel dat deze bulkpartij voor 1 euro per roos is aangeschaft, dan ben je al acht ton kwijt terwijl je geen garantie hebt dat de ontvanger van de roos op je gaat stemmen. De PVV is een volledige online partij. Zij hoeven niet de markt op om pluche meeuwen uit te delen en te vragen 'Goh, ken jij de PVV al?'"

Uiteraard is online campagnevoeren een stuk goedkoper, maar willen politieke partijen niet gewoon de straat op om zo direct met de kiezer in contact te komen?

"Die gedachte snap ik, maar het overgrote deel van het campagnebudget gaat nog steeds op aan buttons, pepermuntrolletjes en vaantjes. Wat win je daar uiteindelijk mee? Overigens is bijvoorbeeld de PvdA online goed bezig geweest sinds de laatste verkiezingen. Als ik echter naar de website van Henk Bleker (CDA) kijk, zie ik dat deze in april 2011 voor het laatste geüpdatet is. Sowieso zijn partijen als CDA, ChristenUnie en SGP geen native internetgebruikers. Al vraag ik mij af of het voor de SGP zou uitmaken. Sinds mensenheugenis staan zij op twee zetels en de achterban laat zich alleen informeren via krant en kerk."

U noemde SP en PVV als twee partijen die momenteel online succesvol zijn. Wat doen zij goed?

"Zij zoeken vakkundig uit wat de mensen willen horen. Hiervoor kijken zij ook op internet. Je mist essentiële informatie als je alleen in oude methodes blijft hangen. Daarnaast zijn beide partijen natuurlijk retorisch sterk. Als er weer zo'n hilarisch PVV-partij programma wordt gepubliceerd is het lachen, gieren en brullen. Alle andere partijen spreken schande van het programma terwijl Wilders en Bosma zichzelf ook lachend op de knieën slaan.

Ook bij de SP komt de zetelwinst dankzij retorische gaven. Andere partijen vinden het onfatsoenlijk om de kiezer naar de mond te praten en beloftes te maken die zij niet kunnen waarmaken. Maar met gelul over de toon van het debat schiet niemand wat op. Je kunt wel elke keer schande roepen, maar ondertussen zitten Henk en Ingrid thuis te klappen voor de tv. Het gaat er ook om wie zichzelf tijdens een campagne het meest durft te verloochenen."

Heeft de digitalisering ook het voordeel dat Henk en Ingrid de politici makkelijker kunnen bereiken?

"Direct contact met politici is makkelijker geworden. Uiteraard moet je nog intelligent genoeg zijn om met Twitter om te gaan, maar in principe is het heel gemakkelijk. Toch blijft het voor politici onmogelijk om alle berichten te beantwoorden. Daarnaast

is het voornamelijk de hoogopgeleide elite die via Twitter in contact staat met politici. Twitter is met name effectief om politici en ambtelijke medewerkers op een lokaler niveau te bereiken, zoals gemeenteraadsleden en politieagenten. Partijen kunnen Twitter daarnaast gebruiken als klankbord voor onderwerpen waar verdeeldheid over heerst binnen de achterban. Bij D66 zou dit bijvoorbeeld kunnen gelden voor een onderwerp als Europeanisering."

Twitter is één manier voor burgers om hun mening via digitale kanalen over te brengen. Stemmen is natuurlijk ook digitaal mogelijk. Hoe staat u hiertegenover?

"Zelf ben ik geen fan van dingen als e-voting en online petitie's. Van die (online) handtekeningacties waar je de steun van 40.000 mensen nodig hebt om een onderwerp op de politieke agenda te krijgen

zijn slechts een onnodige belasting voor het parlement. Wel ben ik een voorstander om mensen te laten zeggen wat zij willen. Politici kunnen weliswaar niet alle comments op internet lezen, maar het lijkt mij een verstandig plan als zij een knipselmap krijgen met belangrijke posts die op weblogs verschijnen. Zo sloop je de drempel tussen politici en burgers."

Heeft u zelf een completer of ander beeld gekregen door te lezen wat de mensen op internet zeggen?

"Mijn wereldbeeld is door de discussies op internet veranderd. Van mijn oude linkse wereldbeeld ben ik opgeschoven naar rechts, meer in de richting van de VVD. Toen ik zestien was vond iedereen het oké om Hans Janmaat in een cordon sanitaire te plaatsen. Ik dus ook. Er was geen reden om te twijfelen. Ik was dan wel niet hoogopgeleid, maar

wel intelligent. En als je intelligent was, was je ook automatisch links. Je moest de rechtsstaat oké vinden, allochtonen leuk vinden en niet te streng straffen. Op internet zag ik dat het anders kon. Ik las dingen waarvan ik dacht 'Hé, dat vind ik ook'. Maar je mocht dat niet vinden want dat was het 'onderbuikgevoel'. Zo las ik bij GeenStijl veel reacties waarin mensen aangaven dat er bij Opsporing Verzocht relatief veel allochtonen voorkomen. Eerst ging ik daar tegenin en wees ik op de sociaaleconomische achterstand of discriminatie. Op een gegeven moment dacht ik: 'Nee, die mensen hebben gewoon gelijk' Het is feitelijk juist wat zij zeggen. Nog steeds zie ik internet voor een groot deel als een open riool waar mensen van alles roepen. Bij heel veel van die reacties onder de berichten op GeenStijl dacht ik aanvankelijk 'tsja...wat moet je ermee'. Het kost heel veel moeite om dan precies uit te zoeken wat die mensen bedoelen. De eerste vijf keer blijft het vaak geschreeuw, maar als je maar door blijft vragen, dan blijken zij de zesde keer toch een onderbouwing te hebben voor hun mening. Ondanks alle linkse mensen uit mijn omgeving ben ik opgeschoven naar rechts. Wat dat betreft ben ik een soort Ayaan Hirsi Ali, die begon ook bij de Wiardi Beckmann Stichting en eindigde bij de VVD."

Hoe ziet u de toekomst van deze traditionele media?

"Je ziet dat kranten en omroepen nu in een kloof vallen. Zij weten dat ze de digitale generatie moeten bereiken en maken nu een inhaalslag. Hier hadden ze veel eerder mee moeten beginnen. De gemiddelde luisteraar van Radio1 is boven de zestig, bij kijkers/leden van de publieke omroep ligt de gemiddelde leeftijd boven de 55 jaar. Terwijl het helemaal niet zo moeilijk is om je te begeven in de digitale wereld. Het is een trucje dat iedereen gemakkelijk kan leren."

Er zijn in het verleden al regelmatig voorspellingen gedaan dat kranten binnen een paar jaar zouden verdwijnen. Dat is vooralsnog onjuist gebleken. Als het zo makkelijk is om te werken met digitale producten, waarom blijven oude media dan nog relatief populair?

"In de eerste plaats heeft dat met nostalgie te maken, vooral in het geval van kranten. Mensen zeggen dan dat ze het prettig vinden om van papier te lezen, zodat ze de krant gemakkelijk aan de ontbijt tafel kunnen lezen. Al die nieuwe ontwikkelingen, dat hoeft voor hen niet zo nodig. In het verleden sloegen mensen uit protest tegen modernisering in

de textielindustrie ook weefgetouwen kapot. Tegen de komst van het vliegtuig is eveneens verzet geweest. Er klonken argumenten dat mensen de luxe van stoomboten zouden missen tijdens hun reis naar de Verenigde Staten. Toch werden rederijen die op dit traject voeren opgedoekt omdat deze niet rendabel waren. De kosten voor het maken van een krant bestaan voor 60 à 70 procent uit distributie- en drukkosten. Dat is enorm. Nieuwsverspreiding via internet is uiteindelijk sneller en goedkoper. Er moet echter nog wel wat verbeteren. Zo zijn tablets en e-readers nog vrij prijzig. Daarnaast staan andere technologische ontwikkelingen, zoals oprolbare schermen, nog in de kinderschoenen."

Zijn mensen wel bereid om te betalen voor online media? De teruggang van de krantenoplagen is volgens velen ook te wijden aan de beschikbaarheid van gratis nieuws op internet.

"De vraag is dan of mensen voor kwaliteitsjournalistiek willen betalen. Consumenten willen een hele hoop van internet, maar willen er niet voor betalen. De kranten baseren nu hun winstmodel op de abonnees van vroeger, alleen nrc.next heeft jongeren als een markt. Op internet is er nu echter nauwelijks een winstmodel. Een site als NU.nl, die voornamelijk ANP-berichten doorplaatst, kan haast niet uitbreiden, omdat het dan te veel kost. Alleen aan ANP moet al meer dan een miljoen betaald worden. Mensen moeten doordrongen worden van het feit dat het model van NU.nl ook eindig is. Hetzelfde probleem zie je in de muziekindustrie, ook daar moet een nieuw businessmodel ontwikkeld worden. Al moet je in Nederland 10 cent per nummer betalen, dan nog hebben mensen moeite om de creditcard te trekken. We zijn dan wel niet echt een creditcardland, maar dat we geen geld voor muziek overhebben komt doordat we weten dat het ergens anders voor niets te downloaden is. Gratis downloaden bestaat echter niet, het produceren van een nummer heeft aan de andere kant van de verbinding mensen geld gekost. Zij willen die investering terugverdienen. Producten moeten, en kunnen, wel goedkoper worden. Mensen als Tim Kuik (voorzitter van auteursrechtenorganisatie BREIN -red.) willen echter hun salaris beschermen en werken daarom niet mee aan hervorming."

Zou er subsidies verstrekt moeten worden om deze transitiefase te begeleiden?

"Nee, ik geloof dan dat de objectiviteit in het geding komt. Een ideologisch gekleurde opiniesite als Joop.nl kan gemakkelijk subsidie aannemen. Als NRC Handelsblad of de

Volkskrant subsidies aan zouden nemen, is het nog maar de vraag of ze nog wel kritisch zullen schrijven over het ministerie dat hen financiert."

Een belangrijk verschil tussen internet en de traditionele media is natuurlijk dat iedereen zijn mening op internet kan zetten. Is het belangrijk om burgers voor te bereiden op de veranderde dynamiek in het medialandschap?

"Een vak als mediawijsheid tijdens het lager en/of middelbaar onderwijs lijkt mij geen overbodige luxe. Het voordeel van de nieuwe media is dat de oude journalistieke instituten geen monopolie meer hebben op de waarheid. Iets waar ze bij een krant als NRC Handelsblad overigens nog niet achter zijn. Burgers kunnen nu hun eigen waarheid bij elkaar schrapen. Daarom is het belangrijk om mensen te leren dat niet alles wat op internet staat waar is. Als mensen gaan googlen op "inenting baarmoederhalskanker" en ze komen eerst op pagina's die vertellen dat deze inenting een complot zijn van de farmaceutische industrie, dan heb je een probleem. Je moet kinderen leren hoe ze naar het internet moeten kijken. Overigens kan het onderwijs ook nog wel een digitaliseringslag maken. Het is vreemd dat er in deze tijd nog steeds met boeken en schriften wordt gewerkt. De kinderen groeien thuis op in een digitale omgeving. Jochies van zeven weten meer van internet dan jij en ik bij elkaar. Ook snap ik niet waarom je nog jaartallen uit je hoofd moet leren. Ja, de slag bij Nieuwpoort was in 1600, maar deze informatie is alleen nuttig voor een pubquiz. Wil ik weten waar die Slag ook al weer om ging dan ga ik wel naar Wikipedia."

Tot slot, wat ziet u als uw rol in de digitalisering?

"Met DeJaap.nl heb ik een opinieblog opgericht waarop iedere mening welkom is. In een democratie tellen alle meningen. Je kunt niet zeggen, 'jouw mening kan niet'. Alexander Pechtold doet dat wel. Dat vind ik jammer van D66. Met DeJaap wil ik aantonen dat internet meer is dan een open riool. Daar geloof ik heilig in. Al kan ik wel verder gaan dan traditionele media. Ik houd mij niet aan onzinnige journalistieke richtlijnen zoals de code van Bordeaux of de regels van de Raad voor de Journalistiek. Ik heb het wetboek en mijn eigen moraal. Zolang ik mijzelf nog in de spiegel aan kan kijken, is er niets aan de hand."

Van wie is mijn toverzwaard?

Eigendom in online computerspellen

Met een nieuwbakken portefeuillehouder digitaal komt de digitale wereld steeds dichterbij de politieke belevenissen van JD'ers te staan. Er wordt tot dusver met name aandacht besteed aan de grote, sexy thema's, zoals mensenrechten. Zo prijkte enige tijd geleden op de JD Blog een pleidooi tegen de analogie van offline mensenrechten in de digitale wereld. Het is echter niet op dit onderwerp waar de interessante problemen te vinden zijn. Er is bijvoorbeeld genoeg ruimte voor digitale vrijheid van meningsuiting. Grondrechten zijn namelijk flexibel toepasbaar, en zo zijn ze ook ontworpen. Vrijheid van meningsuiting begon bij de drukpers, groeide door op de radio en televisie en is nu toepasbaar op het internet. Dit is dan ook niet waar de digitale wereld drukt op het rechtsstelsel. Dat is elders, te weten bij digitale toverzwaarden, vreemd genoeg.

Door Robbert Coenmans

In 2009 vond een bankschandaal plaats dat voor de wereld in grote mate onbekend is gebleven. Een bankier, die zelf zijn eigen bank oprichtte, ging er vandoor met een enorm bedrag: 790 miljard van de lokale munteenheid, ruwweg 160.000 dollar. Wat hij daarna deed was echter nog stuitender. Hij zette een film op YouTube waarin hij zijn daad onthulde en toelichtte. Onomwonden stelde hij slimmer te zijn dan zijn slachtoffers en dat die daar maar mee moesten leven. De plek waar deze James Bond-schurk opereerde: EVE Online. Een online computerspel. Dit om aan te geven dat er in computerspellen - met betrekking tot de handel die daar gedijt - een stuk meer speelt dan je op het eerste oog zou vermoeden.

De goederen in deze games mogen doorgaans niet verhandeld worden voor 'echt' geld buiten het spel om. Dat staat in de end-user agreement, het ellenlange document dat bij software hoort en waar

iedereen mee akkoord gaat zonder het te lezen. Dat neemt niet weg dat er een lustige handel is ontstaan. Een beetje World of Warcraft-personage kun je kopen voor 900 dollar. Het hoogst bekende bedrag dat is uitgegeven aan een World of Warcraft-personage is zelfs 7000 euro. Het zou goed kunnen dat er achter de schermen nog hogere bedragen zijn betaald, die we simpelweg niet kunnen achterhalen.

Waarom zetten dergelijke transacties dan druk op het rechtsstelsel? Daarvoor is een (zeer) korte beschouwing van de rechtsgeschiedenis op de plek. Ons recht is min of meer bedacht door de Romeinen, bewaard door de kerk en opgeschreven door Napoleon. Dat betekent dus ook dat er, binnen de overkoepelende systematiek van het recht, geen rekening is gehouden met het juridische eigendom van virtuele toverzwaarden. Iets wat we keizer Justinianus (482-565) niet kwalijk kunnen nemen.

In het Nederlands strafrecht is er al uitsluitend over de vraag wat we aanmoeten met

toverzwaarden. Dit komt doordat bij diefstal enkel wordt vereist dat een 'goed' wederrechtelijk wordt weggenomen. Dat begrip is dus niet opgesplitst in allerlei categorieën die indeling van een nieuw fenomeen bemoeilijken, zoals bij het goederenrecht. Op 31 januari 2012 oordeelde de Hoge Raad dan ook dat een virtueel amulet en masker aangemerkt konden worden als goed in de zin van artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht. Vertaald naar hoe normale mensen praten: je kunt beroofd worden van je toverzwaard. Kritiek op dit vonnis met betrekking tot het strafrechtelijke legaliteitsbeginsel laat ik gemakshalve maar even buiten beschouwing.

In de context is het privaatrecht, het recht tussen burgers onderling, belangrijker. De hoofdvraag is van wie het zwaard nu eigenlijk is. Hier wordt het nogal ingewikkeld, want eigendomsrecht wordt met name een factor als een faillissement wordt uitgesproken en er gekeken moet worden door de curator welke goederen verkocht kunnen worden om de boedel liquide te maken. Juristenpraat

voor: als je failliet gaat wil de curator alles wat van jou is verkopen om de schuldeisers tevreden te stellen en zijn eigen salaris binnen te harken. Daarvoor is het belangrijk om te weten welke goederen precies van een bedrijf zijn, zodat ze verkocht kunnen worden. Het is tot dusver nog niet voorgekomen dat toverzwaarden bij opbod verkocht moesten worden en de rechter heeft hier dus nog niets over gezegd.

Dat neemt niet weg dat digitale toverzwaarden op dit moment een niet makkelijk in te delen onderdeel van het vermogensrecht vormen. Dat stoort juristen mateloos, want dingen indelen (naast vergevorderd begrijpend lezen) is zo ongeveer hun levensdoel.

“Binnen de overkoepelende systematiek van het recht is geen rekening gehouden met het juridische eigendom van virtuele toverzwaarden.”

Waarom is dit dan moeilijk in te delen? Je kunt binnen het vermogensrecht eigendom hebben over ‘goederen’. (Dat is niet per se hetzelfde als in het strafrecht.) Die goederen zijn op te delen in een aantal categorieën en toverzwaarden vallen daar min of meer buiten.

Wetenschappers hebben wel pogingen ondernomen om toverzwaarden in te delen. Sommigen menen dat een toverzwaard een ‘zaak’ is. Dit zijn voor menselijke beheersing vatbare stoffelijke voorwerpen (art. 3:2 BW). Er zijn gekken die stellen dat elektronen stoffelijk zijn en de digitale code hier dus onder moet vallen. But that way madness

lies. Dan kan je namelijk ook stellen dat synapsen en neuronen en de daarin gevatte gedachten en herinneringen stoffelijk zijn en als zaak kunnen worden aangemerkt.

Daarnaast zijn er vermogensrechten, ook weer onder te verdelen in een aantal subcategorieën. Het toverzwaard kan in ieder geval niet aan de speler worden toebedeeld onder de auteurswet. De code is namelijk niet geschreven door de speler, maar door de ontwikkelaar. Aan de oorspronkelijkheidseis van artikel 10 van de Auteurswet is daarmee dan ook niet voldaan. Er zou ten slotte wel gesproken kunnen worden van een licentieovereenkomst, mits de end-user agreement dit toestaat,

waarbij de speler een vordering heeft op de ontwikkelaar van het spel, die hem of haar het recht doet toekomen van het toverzwaard gebruik te maken.

De licentieovereenkomst is de dichtsbijzijnde juridische kwalificatie van het toverzwaard. Ik vind deze echter niet volledig recht doen aan de situatie. Het voorwerp wordt immers door alle rechtsgebruikers behandeld als stoffelijk goed. Het recht gebruik te maken van het goed is niet waar iemand aan denkt als het verhandeld wordt. Nee, je koopt een toverzwaard. Daarnaast is het object ook niet zozeer een vrijblijvend iets, dat een ieder die het spel koopt gewoon kan

gebruiken. Er zijn vaak flinke investeringen in tijd en vaardigheid door de speler voor nodig om het te bemachtigen, naast de gebruikelijke betaling(en) voor het spel. Het gebruik maken van het toverzwaard is niet vanzelfsprekend. Een speler moet er binnen het spel ook arbeid voor verrichten. Het pleidooi mijnerzijds is dan ook recht te doen aan de situatie en een toverzwaard te benoemen als nieuwe zaakscategorie. Een zogeheten sui generis is nodig, een recht dat specifiek voor een bepaalde situatie in leven is geroepen.

Dit betekent dat in het wetboek iets van de volgende strekking moet worden opgenomen: “Overdraagbare virtuele objecten die in het gebruikersverkeer als stoffelijk worden behandeld, moeten ook als zaak kunnen worden aangemerkt.” Niet de code, maar het virtuele goed dat de code representeert is dan de ‘zaak’. Dat is niet zonder gevolgen voor spelontwikkelaars, die eigendom verliezen over de zaken binnen de door hen gecreëerde wereld. Uitbreiden van het recht op deze manier is echter wel wat het best aansluit op de rechtspraktijk en wat de rechtspositie van spelers versterkt. Het zorgt er namelijk voor dat bij faillissement van een spelontwikkelaar spelers eenvoudiger een vordering kunnen aanbrenge ten opzichte van het bedrijf. Als zij geen gebruik kunnen maken van een personage dat enkele honderden euro’s waard is, lijden zij immers schade. Misschien nog wel het belangrijkste echter, is dat het vele malen duidelijker zou zijn. Juristen kunnen toverzwaarden dan gewoon weer indelen; iets wat goed is voor de gemoedsrust van een hele beroepsgroep.

Robbert Coenmans studeerde rechtsgelerdheid en is Secretaris Promotie bij JD Brabant

“Omdat de computer dat vraagt, meneer”

Waarom het je niet lukt zelf je privacy te beschermen

Nadat ik had gehoord van de functie ‘privacy officer’, vond ik het een hele geruststelling als een organisatie er één had. De term riep beelden op van een ouwe rot die mijn privacybelangen bij de bestuurders en aandeelhouders aan tafel verdedigde. Een paar maanden later ontmoette ik mijn eerste privacy officer: “Waarom zou ik ideologisch doen? Ik heb maar één doel: winst maximaliseren binnen de kaders van de wet.”

Door Peter Rogaar

Dit artikel gaat niet over wat er kan gebeuren als je gegevens misbruikt worden. Ik ga ook niet aan je uitleggen hoe de wet in elkaar zit, of hoe technologie je in staat kan stellen om de baas te blijven over je eigen gegevens. Dit artikel biedt een kijkje in de keuken van de omgang met persoonsgegevens: waarom zijn gebruikers niet in staat een vuist te maken tegen bedrijven die hun privacy verkwanzelen? Wat kun je van een bedrijf dat je persoonsgegevens verwerkt verwachten? Wat is de rol die de wetgever hierin zou moeten spelen?

Een voorbeeld: de OV-chipkaart bij de NS

Iedere dag reis je met de trein. Bijna gedachteloos haal je je OV-chipkaart langs de paal - piep! - en stapt in. Je bent niet alleen: dagelijks reizen 1,1 miljoen mensen met de trein. Alle gegevens die daarbij horen, komen in één of andere vorm bij de NS terecht. Daarmee zit onze grootste spoorvervoerder op een enorme berg gegevens. Deze gegevens zijn voor de NS van onschatbare waarde: het maken van de dienstregeling, de inzetbaarheid van treinstellen en het indelen van personeel berust allemaal op het efficiënt gebruiken ervan. Recent is gebleken dat de NS te ver ging in het verwerken van die gegevens: het College Bescherming Persoonsgegevens ontdekte dat gegevens van reizigers, waaronder e-mailadressen van houders van anonieme (!) OV-chipkaarten, onterecht gebruikt werden voor marketingdoeleinden. Vanuit het perspectief van de NS is dit maar al te goed te begrijpen: het levert geld op, het kan best even duren voor je gepakt wordt, en als je de systemen achteraf aanpast, krijg je blijkbaar ook nog eens geen boete.

Grip op je gegevens

De NS is natuurlijk een lastig geval, omdat je niet zomaar even een andere spooraanbieder kiest. Maar bij ‘normale’ bedrijven kun je toch gewoon de concurrent bezoeken als

je het niet eens bent met hun manier van privacybescherming? Dat zou ook het beste passen in een liberale kijk op het onderwerp. In de praktijk zien we dat zelfs mensen die privacy belangrijk vinden, niet in staat zijn om te doorgronden wat bedrijven nu precies uithalen met hun gegevens. Want zeg nou zelf: een mailtje met een aanbieding is toch veel beter dan een NS-marketeer die voor je deur staat (mét je hele reisgeschiedenis onder de arm!) om je een persoonlijk aanbod te doen voor de nieuwste voordeelurenkaart? Toch vallen beide scenario’s onder ‘gebruik van persoonsgegevens voor marketingdoeleinden’. Het verkopen van je gegevens aan derde partijen vind je waarschijnlijk niet altijd een probleem, maar het hangt er vanaf welke derde partij je gegevens koopt. In die zin lijkt privacy op duurzaamheid: er zijn veel consumenten die het een belangrijk onderwerp vinden, en toch lukt het niet om bedrijven effectief verantwoordelijkheid af te laten leggen over hun

beleid op dit vlak. Bij privacy geldt daarnaast nog dat de gevolgen heel persoonlijk zijn: ook onverschillige consumenten kunnen slachtoffer worden van identiteitsdiefstal. Beleid moet dus niet alleen jou in staat stellen jezelf te beschermen, maar ook anderen beschermen als ze dat zelf niet doen.

Wetgever, vervul je plicht

Wie wacht tot het bedrijfsleven met zelfregulerende maatregelen komt, koestert ijdele hoop. Er is gewoonweg te veel te verdienen, de wettelijke kaders zijn ruim en de toezichthouder heeft zulke beperkte middelen dat er in veel gevallen de facto geen toezicht is. Ook van de burger kan, door de geheimzinnigheid van de meeste bedrijven wát ze nou precies met persoonsgegevens doen, niet verwacht worden dat hij krampachtig controle houdt over zijn gegevens. Er is nog maar één conclusie mogelijk: de wetgever is aan zet. Daarbij zijn twee fundamentele veranderingen nodig in de manier waarop de wet privacy beschermt. Ten eerste moet je zelf te allen tijde eigenaar blijven van je gegevens. Dat betekent onder meer dat je altijd inzage moet kunnen krijgen, niet alleen in wélke gegevens er verwerkt worden, maar ook wát er mee gebeurt. Ten tweede moet er voor gegevensverwerking een ‘explain or refrain’-regel gelden: bij gegevensverwerking moet de verwerker zo min mogelijk gegevens gebruiken en altijd kunnen uitleggen waarom hij die gegevens wil verwerken. Kan hij dit niet, dan moet hij zich van gegevensgebruik onthouden. Idealiter gaat dit ‘met minder afkunnen’ gepaard met een overstap van identiteitsgebaseerde verwerking naar een attribuitsgebaseerde verwerking. Hierbij is de kern van je authenticatie niet meer wie je bent (je identiteit), maar welke eigenschappen je hebt (je attributen). Immers, als er op je OV-chipkaart al staat dat je student bent met week-OV in het collegejaar 2012-2013, waarom zou de NS dan überhaupt nog moeten weten hoe je heet?

© Wim Fournier

Peter Rogaar is portefeuillehouder Digitaal

Een digitale rechtsstaat kan alleen op Europees niveau

Door de komst van internet is ons dagelijks leven veranderd. Zo heeft de postbezorger plaatsgemaakt voor e-mail, gaat het meeste bankverkeer digitaal en doen we al boodschappen via internet. Onze huidige wet- en regelgeving speelt hier onvoldoende op in. De snelle ontwikkeling van internet maakt het de wetgever extra lastig om bijtijds adequate maatregelen te nemen. De huidige situatie op het internet is onhoudbaar, zo worden persoonsgegevens doorverkocht en gekoppeld aan dossiers terwijl de burger hiervan niet op de hoogte is. Ook worden websites willekeurig geblokkeerd en worden digitale berichten zonder toestemming onderschept en meegelezen. Alleen een digitale rechtsstaat waarbij er een wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht is, kan deze problemen oplossen.

Door Bas Wallage

Een digitale rechtsstaat is een digitale omgeving (het internet) waarbij specifieke wet- en regelgeving van toepassing zijn. In deze digitale rechtsstaat zal de rol van de overheid relatief beperkt zijn. De overheid moet de wet- en regelgeving gericht op de digitale rechtsstaat handhaven maar hoeft geen verzorgingsstaat te creëren. De identiteiten in de "digitale wereld" bestaan namelijk alleen uit persoonsgegevens. Op een aantal terreinen zal de afhankelijkheid van de burger ten opzichte van de overheid en van de ICT echter sterk toenemen omdat de burger zelf geen zicht meer heeft op het gebruik van zijn persoonsgegevens op het internet.

De nationale overheid heeft grote moeite om de wetten die rondom internet gelden te handhaven. Vooral als het gaat om het zoeken naar een goede balans tussen vrijheid en veiligheid. In het streven naar een veilige samenleving mag men nu ver gaan en worden digitale gegevens van burgers slecht beschermd. Dit leidt soms zelfs tot aantasting van mensenrechten. Politie en justitie mogen bijvoorbeeld zonder toestemming van de gebruiker en de rechter berichten meelezen indien de context van de berichten verdacht is. Ook worden er websites geblokkeerd door private partijen zonder dat hier enig toezicht op is. Het principe van 'checks and balances' ontbreekt volledig op het internet. Dit principe is één van de basisbeginselen van een rechtsstaat en houdt in dat de rechterlijke macht de mogelijkheid heeft de uitvoerende macht te controleren. De grote snelheid waarmee het internet en de ICT-toepassingen zich ontwikkelen zorgt dus voor de nodige problemen. Zo is het voor de burger niet meer duidelijk welke gegevens een organisatie tot zijn beschikking heeft en wat hiermee gedaan wordt.

De snelle opkomst van internet zet onze wetgever dus voor nieuwe politieke keuzes

en vraagt om nieuwe beleidsregels om de burger in de digitale wereld te beschermen. Om een digitale rechtsstaat in te richten is voldoende ICT-kennis een vanzelfsprekende voorwaarde. Momenteel ontbeert het onze huidige wetgever echter aan kennis. Deze neemt daardoor niet de juiste beslissingen. De voorzitter van de Onderzoeksraad concludeerde in juni 2012: "Internet is een blinde vlek, de overheid mist de kennis om het gebruik van ICT goed te beveiligen en te hervormen."

Het proces van formele wetgeving duurt vaak lang en staat te ver van de praktijk af om burgers voldoende rechtszekerheid te kunnen bieden. Beleidsregels en Europese afspraken kunnen deze onzekerheid wegnemen. Deze regels moeten op zijn minst toegankelijk en transparant zijn voor de digitale burger. De huidige situatie waarbij commerciële bedrijven een doorslaggevende invloed hebben op de totstandkoming van wetgeving in de digitale rechtsstaat zorgt voor onduidelijkheid en non-transparantie. De digitale burger mag bijvoorbeeld Facebook gratis gebruiken, maar feitelijk betaalt hij met persoonsgegevens. Deze persoonsgegevens worden opgeslagen in een database en kunnen worden gebruikt door commerciële bedrijven.

Internet is één van de belangrijkste oorzaken van de huidige trend van globalisering. Het zorgt ervoor dat mensen over de hele wereld met elkaar in contact kunnen komen. Door het grensoverschrijdende karakter van internet heeft het inrichten van een louter Nederlandse digitale rechtsstaat weinig nut. Andere digitale wereldburgers kunnen onze wetgeving in deze rechtsstaat immers overtreden en dit valt niet te handhaven. Daarom zijn internationale afspraken noodzakelijk.

Mijns inziens dient de wetgever te streven naar een Europese digitale rechtsstaat. Europese afspraken moeten door meerdere landen worden gehandhaafd. Als dit niet gebeurt, kan de Europese rechter lidstaten terugfluiten.

Bovendien is er geen blinde vlek betreffende ICT-kennis op Europees niveau. De Europese Commissie heeft namelijk het Directoraat Generaal Communications, Networks, Content and Technology dat zich puur richt op ICT. Eurocommissaris Neelie Kroes, die onderdeel uitmaakt van dit directoraat, is zelfs alleen bezig met de digitale agenda. De Nederlandse wetgever heeft daarentegen slechts een ad hoc commissie ICT.

Ook kan er op Europees niveau effectiever worden opgetreden tegen misbruik van persoonsgegevens door de commerciële sector. Europa heeft bewezen in de commerciële sector hard te kunnen optreden als bedrijven in strijd handelen met belangrijke Europese economische rechtsbeginselen. Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon is Europa een koers gaan varen waarbij – ook intern – meer gelet zal worden op rechtsbeginselen die betrekking hebben op de grondrechten van burgers. De combinatie tussen de nieuwe koers, het zwaardere overwicht in de commerciële sector en de specifiekere kennis over ICT maakt Europa een betere hoeder van de digitale rechtsstaat dan Nederland.

In deze Europese digitale rechtsstaat kan worden vastgelegd hoe de burger beschermd wordt op het internet. De rechtsstaat kan worden gebaseerd op een digitale grondwet en digitale formele wetgeving. Een voorwaarde voor deze wetgeving is dat zij transparant is en gecontroleerd wordt. De Europese burger moet weten waar hij aan toe is op het internet. Want ook een moderne, digitale rechtsstaat moet een rechtsstaat zijn die voldoet aan de eisen van de trias politica.

Bas Wallage is student rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Leiden

Door Jeroen Slobbe

Geachte heer Tijs, beste Dirkjan, In het begin van de vorige eeuw is de Auteurswet heringevoerd in Nederland. Het oorspronkelijke idee van de Auteurswet was om investeringen in innovatie te stimuleren. De strekking van dit idee gaat echter niet meer op sinds de introductie van de PC door IBM in de jaren tachtig.

Met de uitvinding van de boekdrukkunst werd het voor het eerst mogelijk om op schrift een groot publiek te bereiken. Dit resulteerde erin dat monarchen, geestelijken en despoten wetgeving creëerden om onwelgevallige publicaties te censureren. Auteurs vonden echter een uitweg. Schrijvers als John Locke kwamen rond 1683 naar Nederland, waar het vrije klimaat hen de ruimte bood om hun werken te laten drukken. Door het openstellen van de pers floreerde de boekdrukkunst optimaal.

Heden ten dage hebben we de boekdrukkunst geperfectioneerd. In een paar milliseconden kunnen we naar hartenlust kopiëren. Het oude idee om auteursrecht toe te kennen om innovatie te stimuleren is inmiddels niet meer van toepassing. Door de komst van het internet kan beschikbare informatie over een veel grotere groep mensen worden verspreid. Hierdoor kunnen sneller dwarsverbanden worden gelegd tussen diverse disciplines, waardoor ontwikkeling van nieuwe kennis wordt gestimuleerd. Daarnaast kan de geïnteresseerde burger onbeperkt kennis consumeren.

Het auteursrecht zou om de bovenstaande redenen moeten worden hervormd met de volgende concrete aanpassingen:

- Het wordt toegestaan auteursrechtelijk beschermd materiaal voor non-commerciële doeleinden te gebruiken.
- Auteursrechtelijk beschermd materiaal waarvan de productie met publieke middelen

is gefinancierd wordt verplicht publiek toegankelijk.

Een bijkomend voordeel van de bovengestelde wetswijzigingen is dat de discussie over het handhaven van auteursrecht in het digitale domein niet meer relevant is. Het monitoren en censureren bij de Internet Service Provider (ISP) is niet meer nodig omdat de burger het materiaal legaal mag gebruiken.

In jouw betoog probeer je auteursrecht te rechtvaardigen door intellectueel eigendom te scharen onder het concept van individueel eigendom, waarmee John Locke de basis voor een welvarende, liberale samenleving legde. De twee vormen van eigendom verschillen echter fundamenteel van elkaar. Intellectueel eigendom is, anders dan gewoon eigendom, onbeperkt consumeerbaar. Consumptie resulteert dus niet in afname of devaluatie van beschikbare kennisbronnen. Daarnaast ligt in eigendom de eigenschap besloten dat het slechts één eigenaar kan hebben die het eigendom kan uitlenen, overdragen of vernietigen. Intellectueel eigendom is enkel overdraagbaar, niet uitleenbaar en eenmaal overgedragen vrijwel onvernietigbaar.

Een andere reden waarom het huidige auteursrecht niet in onze moderne samenleving past, is dat het indruist tegen het principe van de vrije markt, één van de premissen voor een liberaal vrijzinnige samenleving. Een vrije markt valt of staat met de aanwezigheid van concurrentie. Adam Smith, boegbeeld van het vrije marktdenken, betoogde daarom dat steun van de overheid aan elke vorm van monopolies abject is. Met het auteursrecht op het internet creëert de overheid echter een 75 jaar durend staatsgereguleerd monopolie. Het wegnemen van deze belemmeringen zal ervoor zorgen dat de door Dirkjan en mij gewenste innovaties als Spotify en de e-reader zullen expanderen zodat niet enkel Google en Amazon een kans hebben, maar ook de volgende campus startups. Het aanbod zal niet verschromen, maar juist verbreden door

de competitie die een daadwerkelijk vrije markt kan bieden.

Daarnaast grijpt de overheid buitenproportioneel in bij (kleine) internetproviders. Deze worden door de auteursrechtwetgeving verplicht om het internetverkeer te monitoren en te censureren. Zelfs als een website maar een marginale hoeveelheid auteursrechtelijk beschermd materiaal bevat, wordt deze geheel uit de lucht gehaald. Door de filters verliest de internetgebruiker zijn onschuldpresumptie; iedere internetgebruiker wordt bij voorbaat verdacht en wordt daarom gemonitord. Dit enkel om creatievelingen, die niet creatief met verdienmodellen om kunnen gaan, gebruik te laten maken van een negentiende-eeuws verdienmodel. Het voordeel dat het huidige auteursrecht zou kunnen bieden, kan nooit opwegen tegen het verlies van grondrechten als de onschuldpresumptie en het recht op privacy.

Als laatste moet worden opgemerkt dat veel auteurs hun rechten afstaan aan logge platenmaatschappijen. Die keuze lijkt vrijwillig, maar vloeit voort uit het ontbreken van alternatieven. Het auteursrecht zou weer moeten gaan over de rechten van auteurs in plaats van de overdraagbare rechten die anderen kunnen krijgen over hun werk. Ik zie kennis als het enige duurzame, gezonde en onbeperkt beschikbare materiaal dat deze aarde rijk is. De verspreiding van dit goed heeft een heilzame werking voor iedereen en mag daarom niet buitenproportioneel door de staat beperkt worden. Bovendien mag het beschermen van intellectueel eigendom nooit zwaarder wegen dan het recht op privacy en de vrijheid van meningsuiting. Concluderend is het daarom noodzakelijk dat het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal voor non-commerciële doeleinden wordt toegestaan.

Jeroen Slobbe studeert Computer Security aan het Kerckhoffs Institute

Stelling: Het huidige auteursrecht past niet in het digitale tijdperk

Door Dirk-Jan Thijs

Geachte heer Slobbe, beste Jeroen, Inderdaad, ten tijde van de Gouden Eeuw trokken verschillende grote denkers naar het vrije Nederland. John Locke, door jou aangehaald, was één van hen. In een beroemd geworden essay schreef hij dat alle bezit uiteindelijk het product is van arbeid. Hiermee rechtvaardigde Locke individueel eigendom en legde hij één van de fundamenten voor welvarende, liberale samenlevingen. Bedrijven bouwen fabrieken en individuen kopen woningen, omdat ze weten dat ze uiteindelijk de vruchten van hun investering kunnen plukken.

Tot voor kort gold dit ook voor boeken en films, maar nieuwe technologieën hebben het mogelijk gemaakt om producten van creatieve geesten razendsnel te kopiëren en verspreiden. Uitgevers en platenbazen hebben te laat ingespeeld op deze nieuwe ontwikkelingen, waardoor het downloaden van content zonder de makers te vergoeden een vlucht heeft genomen. De vraag rijst of we auteursrechten in deze nieuwe tijd nog moeten beschermen.

Wat mij betreft wel. Het schrijven van een roman, het maken van een jazzplaat of het produceren van een film vergt investeringen in de vorm van geld en tijd. Pleiten voor vrij, non-commercieel gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal doet geen recht aan het gros van de schrijvers en muzikanten die zich juist richten op de consument. Voor kleinere artiesten en schrijvers zullen de investeringskosten niet meer opwegen tegen de baten, met verschraling van het aanbod tot gevolg.

Juist voor deze artiesten biedt de opkomst van het internet veel mogelijkheden. Er zijn meer distributiekanaalen dan ooit tevoren, en dat zonder tussenkomst van een machtige platenbaas of uitgever. Het plaatsen van videoclips op YouTube biedt toegang tot een

miljoenenpubliek, waarbij de artiest deelt in de advertentie-inkomsten. Het succes van initiatieven als Spotify en de Kindle e-reader van Amazon laten zien dat consumenten nog altijd bereid zijn te betalen voor toegankelijke content.

De vrije verspreiding van auteursrechtelijk beschermd materiaal is niet volledig uit te bannen. Ik pleit niet voor een downloadverbod. Maar wanneer we ons best blijven doen deze vrije verspreiding tegen te gaan, zal de gemiddelde lezer of muzik liefhebber uitwijken naar distributiekanaalen die wél recht doen aan de makers.

“Je maakt je zorgen over privacy, en die zorg is terecht”

Terug naar John Locke. Wellicht wilde Locke helemaal geen geld verdienen met zijn ideeën. Mocht hij in dit digitale tijdperk nog leven, dan zou niemand hem verplichten om zijn werk auteursrechtelijk te beschermen. Veel creatievelingen kiezen er zelf voor om hun muziek, films, boeken of games gratis te verspreiden. Die vrije keuze moeten we koesteren.

Zolang die vrije keuze – om eigen werk al dan niet auteursrechtelijk te beschermen – bestaat, is de vrijheid van meningsuiting nooit in het geding. Ook je claim dat de overheid een monopolie in stand houdt is onterecht. Natuurlijk, alleen de Rolling Stones bezitten het eigendomsrecht over Paint it Black. Net zoals alleen Volkswagen de Polo in zijn assortiment heeft. Dat is geen monopolie. Als consument kan ik uitwijken naar de Renault Twingo, net zoals ik de vrijheid heb om naar

de Beatles te luisteren in plaats van naar de Rolling Stones. Van een monopolie op kennis is al helemaal geen sprake, want kennis is niet auteursrechtelijk te beschermen noch te patenteren.

Je maakt je zorgen over privacy, en die zorg is terecht. De dataretentiewet verplicht Nederlandse aanbieders van telefonie- en internetdiensten om communicatiegegevens van klanten een jaar lang op te slaan. Nederland is koploper in het afluisteren van telefoongesprekken. Maar de link die je legt tussen privacy en auteursrecht gaat – zeker in ons land – helemaal niet op. Nederland vervolgt geen individuele downloaders (er bestaat geen downloadverbod) en de ACTA-wet die het mogelijk had gemaakt om schendingen van auteursrechten op het niveau van de consument te handhaven is met grote meerderheid door de Tweede Kamer naar de prullenmand verwezen.

Het doet me goed om in je stuk verwijzingen naar twee grondleggers van het liberalisme te zien. Wat mij betreft houden we de liberale grondbeginselen van het auteursrecht in stand. Door beloning voor gedane inspanningen haal je het beste in de mens naar boven en stimuleer je innovatie. Wanneer iedereen andermans werk zonder toestemming of compensatie naar eigen inzicht kan consumeren of verspreiden, staan schrijvers, muzikanten, fotografen en regisseurs met lege handen.

Zijn we het dan nergens over eens? Jawel. Wat mij betreft mogen de mensen die geld, tijd, energie of creativiteit in digitaal overdraagbare goederen steken daarvan de vruchten plukken. Daarom ben ik het eens met jouw tweede stelling: wanneer wetenschap of kunst met collectieve middelen wordt gefinancierd, verdienen we allemaal toegang tot het eindresultaat.

Dirk-Jan Thijs is Secretaris Politiek van de Jonge Democraten

De pendule van de publieke opinie

Ijzeren wet van de Amerikaanse politiek?

Bestaan er ijzeren wetten in de politiek? Kan men patronen onderscheiden die zich altijd, los van de omstandigheden, zullen blijven herhalen? Of fatalistisch geformuleerd: kent de politiek deterministische elementen? De Britse, conservatieve staatsman Benjamin Disraeli (1804-1881) zou op die laatste vraag een deels bevestigend antwoord hebben gegeven. De ijzeren wet in de politiek was volgens Disraeli namelijk dat "de pendule altijd terugzwaait", waarmee hij doelde op het feit dat als de kiezer genoeg had van de ene partij – in Victoriaans Engeland kon men kiezen tussen de liberalen en de conservatieven – vanzelf zou overstappen op de ander en vice versa. Als de één een tijd van de macht had genoten, betoogde Disraeli, dan was het een kwestie van tijd voor het stokje kon worden overgenomen door de oppositie. Zo werkte de publieke opinie nou eenmaal en voor politici zat er niets anders op dan mee te gaan in deze oncontroleerbare dynamiek.

Door Daniel Boomsma & Jan Jaap Schep

Op 6 november gaan de Amerikanen naar de stembus en het is interessant, met het oog op de theorie van Disraeli, om te zien of de pendule reeds zijn retour maakt. De Democraten en de Republikeinen hebben hun conventies gehad, de belangrijkste speeches zijn gehouden en een groot deel van de tv-debatten zijn achter de rug. Na de voorverkiezingen in New Hampshire en Iowa en Super Tuesday komt de finish nu eindelijk in zicht. Obama heeft in de peilingen 2 procent voorsprong op

Romney – momenteel is de 'stand' 46 om 44 procent. Nu rest er nog een eindsprint die vooral gericht zal zijn op het vermijden van fouten.

Onder de oppervlakte werken echter ook de krachten die Disraeli zo'n grote rol toedichtte. De verkiezingen kunnen in dit perspectief twee kanten op. De strijd tussen Romney en Obama kan enerzijds een schoolvoorbeeld worden van "the swing of the pendulum of public opinion". Anderzijds zou echter ook kunnen blijken dat de pendule Obama gunstig gezind is en dat elke poging van

Romney om het tij te keren tevergeefs zal zijn. De pendule kan voor beide kandidaten onverbiddelijk zijn.

Wat er op 6 november gaat gebeuren staat niet vast, maar uit een aantal zaken valt op te maken dat de Amerikaanse politiek zeer vatbaar is voor wat Disraeli een grootscheepse "shift of opinion" noemde. Ten eerste is er een vrij sterke tweedeling tussen de (sociaal-)conservatieven en de (sociaal-)liberalen (niet te verwarren met het Europese sociaal-liberalisme). Waar Europa een complexer kleurenpalet heeft als het gaat om sociale thema's, moet de

Amerikaan het doen met twee machtsblokken en een schoppende Tea Party. Soms mengt zich nog een onafhankelijke kandidaat in de strijd – dit jaar deed de organisatie Americans elect tevergeefs een poging om een onafhankelijk kandidaat naar voren te schuiven –, maar die is altijd kansloos. De keuze is dus simpel voor de Amerikaanse stemmer. Deze conservatief-liberale tweedeling is echter niet statisch. Een omslag in de publieke opinie ligt altijd op de loer. Een goed voorbeeld hiervan zijn de verkiezingen van de conservatieve Bush Jr. na acht jaar Bill Clinton en die van Obama in 2008; beiden losten hun ideologische tegenpool af.

Ten tweede spelen de financiële en economische crises een belangrijke rol. Het debat over de economie is in de Verenigde Staten namelijk vrij sterk gepolariseerd, zeker na de val van Lehman Brothers in september 2008, die het begin van alle ellende inluidde. In Republikeinse kringen pleit men voor een moderne nachtwakersstaat die zich zo min mogelijk bemoeit met de verschillende staten. De crisis los je op door de overheid een paar stappen terug te laten doen, stellen zij. Paul Ryan, de beoogde vice-president van Mitt Romney, is een aanhanger van dit small government conservatism. Tijdens een campagnestop zei Ryan: "It's not the government's job to pick winners and losers in

the economy. That job is for our entrepreneurs, our investors, our risk-takers." De economische principes die aan het Amerikaanse systeem ten grondslag liggen, staan lijnrecht tegenover de standpunten van Obama, zegt Ryan. De semi-welvaartsstaat – al is Obama in de verste verte geen voorstander van een Europese welvaartsstaat – waar Obama en de Democraten in een bepaald opzicht positief tegenover staan, ziet Ryan als een groot gevaar. De keuze voor de kiezer lijkt dan ook in economische zin gemakkelijk: Keynes of Hayek, small government of (met enige nuance) big government, private sector of publieke sector, laissez-faire laissez passer of de sturende hand van de staat. De economische crisis heeft ook hier de tweedeling versterkt, al moeten de bekende woorden van Herbert Hoover tijdens zijn campagne voor het presidentschap in de jaren dertig – hij had toen al een termijn gezeten – niet vergeten worden: "This campaign is more than a contest between two men. It is more than a contest between two parties. It is a contest between two philosophies of government." Uiteindelijk won zijn uitdager Franklin Delano Roosevelt, de man die met grote staatsprojecten Amerika uit het slop trok en in economisch opzicht compleet tegenover Hoover stond.

Een laatste factor in deze verkiezingen – en dit betreft meer een aanname dan een de theorie

ondersteunende, terugkerende praktijk – is de aard van 'de' Amerikaan: hij is van nature uitermate optimistisch, zelfs opportunistisch. Dat vertaalt zich hoogstwaarschijnlijk naar de verkiezingen: het vertrouwen dat een kiezer heeft in een nieuwe kandidaat (ook al is deze lid van de andere partij dan waar deze kiezer voorheen op gestemd heeft) komt deels voort uit de hoop dat deze nieuwe kandidaat het toch echt anders, en vooral beter, zal gaan doen.

Hoe de strijd tussen Romney en Obama gaat aflopen blijft spannend; daarvoor is de politiek, zoals overal, teveel onderhevig aan het toeval. Daarnaast kunnen 'onvoorziene omstandigheden' (schandalen, leugens, beroerde tv-optredens) altijd roet in het eten gooien. Toch is het op termijn onvermijdelijk dat de progressieve Obama weer wordt afgelost door een behoudzuchtiger staatsman (en in de toekomst vice versa). De opportunistische politieke realiteit, de huidige economische situatie en de strakke conservatief-liberale tweedeling dragen sterk bij aan wat misschien wel de ijzeren wet van de Amerikaanse politiek kan worden genoemd: de pendule zwaait altijd terug.

Daniel Boomsma & Jan Jaap Schep zijn lid van het Team US Elections

Wie verzorgt mijn StadsWiFi?

De afgelopen jaren overwegen steeds meer gemeenten om 'stadsWiFi' te realiseren. Maar wat is 'stadsWiFi' eigenlijk? Is het een echte must-have voor iedere gemeente of is het een geldverspillende profileringsgadget?

Door Nikolai Jacobs

In principe is 'stadsWiFi' niet meer dan een stuk (deels) stadsdekkende digitale netwerkinfrastructuur, vergelijkbaar met een draadloos telecomnetwerk. Er is echter iets bijzonders aan de hand: in tegenstelling tot bijvoorbeeld een telecomfrequentie mag WiFi zonder licentie gebruikt worden. Daardoor kan elke willekeurige partij zonder toestemming een WiFi-netwerk instellen en dit publiek toegankelijk maken.

Op een (WiFi)-netwerkinfrastructuur kunnen verschillende netwerkdiensten draaien. De Universiteit van Amsterdam heeft een draadloze netwerkinfrastructuur in eigendom met daarop meerdere netwerkdiensten waaronder 'Eduroam'. Een gebruiker logt in op één van de netwerkdiensten en merkt daarbij weinig van de netwerkinfrastructuur. Wanneer de gebruiker zich naar de Universiteit Utrecht verplaatst, is er een andere netwerkinfrastructuur, maar blijft dezelfde netwerkdienst 'Eduroam' beschikbaar. De eigenaar van de infrastructuur hoeft dus geen eigenaar te zijn van de dienst(en).

StadsWiFi wordt door Nederlandse politici en beleidsmakers vaak gezien als een WiFi-netwerk waarop tenminste één netwerkdienst wordt aangeboden die geen gebruikers uitsluit en voorziet in (beperkt) gratis internet: een publieke WiFi-netwerkdienst dus. In Nederland zijn dergelijke publieke WiFi-netwerkdiensten sterk in opkomst. Vier jaar geleden waren alleen in Leiden, Rotterdam en Groningen netwerken operationeel of in voorbereiding; inmiddels treft men ze in meer dan dertig steden aan.

De belangrijkste reden om WiFi-netwerken aan te leggen lijkt - niet verrassend - de steeds grotere behoefte aan internetconnectie te zijn: WiFi-netwerken zijn een belangrijke satisfier voor bezoekers en bewoners van een stad. Daar waar drie jaar geleden nog openlijk aan het nut van publieke WiFi-netwerken werd getwijfeld - 'ik heb toch mobiel internet' - is deze houding door de steeds verder stijgende tarieven van mobiele internetaanbieders volledig omgeslagen. 'Natuurlijk moet er WiFi zijn,' vindt men

nu, en het lijkt een kwestie van tijd totdat een publiek WiFi-netwerk een vereiste is voor elk zichzelf serieus nemend stads(winkel) centrum. 'Geen WiFi? Dan hoef ik hier niet te wezen.'

Bovenstaande is voor veel partijen (zowel publiek als privaat) reden om haast te maken met de aanleg van WiFi-netwerken. De Westergasfabriek BV heeft onlangs het hele Westerpark van gratis internet voorzien omdat ze dit beschouwt als belangrijke service voor haar bezoekers. En ook bedrijven zien hun kans schoon: het uit België afkomstige bedrijf Zapfi is bezig om tientallen locaties in Nederland te voorzien van gratis internet. In ruil moet de gebruiker bereid zijn om één keer in het halfuur een vijftien seconden durend reclamefilmpje te bekijken.

"WiFi-netwerken zijn een belangrijke satisfier voor bezoekers en bewoners van een stad."

Ondanks alle initiatieven vanuit de private hoek proberen ook veel gemeenten publieke netwerken te initiëren. Maar is dit nodig? De overheid bemoeit zich immers ook nauwelijks met de telecommarkt.

Ja, zeggen veel gemeenten. Ze zijn bang dat hun stad minder aantrekkelijk wordt voor bewoners en bezoekers als ze deze faciliteit niet aanbieden en zien het daarom ook als hun taak om een netwerk te faciliteren. In Zeeuwse gemeenten wordt bijvoorbeeld jaarlijks 500 euro per opstelpunt betaald aan de lokale netwerkaanbieder, omdat de publieke WiFi-netwerken een belangrijke bijdrage leveren aan de gastvrijheid van de provincie die het vooral moet hebben van toeristen. Ook elders blijken gemeenten bereid om (soms forse) bedragen te investeren in WiFi-netwerken.

Tegelijkertijd pleiten bedrijven en organisaties die inmiddels zelf netwerken hebben draaien tegen interventie vanuit de overheid. Waarom zou de gemeente iets aanbieden als de markt hierin voorziet?

De verschillende meningen over het aanbieden leiden vanwege de vrije frequentie tot een versnipperd WiFi-landschap waarin in een stad verschillende partijen verschillende netwerkinfrastructuren naast elkaar realiseren. Daardoor komen steden vol te hangen met naast elkaar opererende antennes die afzonderlijk hoge aanleg- en beheerskosten hebben en te veel capaciteit bieden. En dat is zonde, zeker als er sprake is van publieke financiering.

Het antwoord op de vraag hoe dergelijke onwenselijke effecten tegengegaan kunnen worden lijkt te vinden in Tilburg. De gemeente Tilburg bemoeit zich daar met de netwerkinfrastructuur, maar laat de netwerkdiensten (op een informatieve netwerkdienst (HotCity) voor bewoners en bezoekers na) over aan private actoren. Ze ziet infrastructuur, net zoals het aanleggen van een fietspad, als gemeentelijke plicht.

Specifieker draagt de gemeente er zorg voor dat alle verschillende WiFi-netwerkinfrastructuren technisch aan elkaar worden gekoppeld waardoor zowel het bereik als de capaciteit worden vergroot. Het netwerk van de universiteit werd bijvoorbeeld aan het netwerk van de ambtenaren gekoppeld, waardoor studenten nu in grote delen van de binnenstad Eduroam kunnen gebruiken en tegelijkertijd ambtenaren via hun eigen netwerk bereik hebben op het universiteitsterrein. Via dezelfde truc kunnen binnenkort ook klanten van verschillende internetproviders van het publieke netwerk gebruikmaken.

Op deze manier slaagt Tilburg erin om tegen relatief lage kosten snel een groot deel van de stad te voorzien van één netwerkinfrastructuur die plaats biedt aan tientallen WiFi-netwerkdiensten. Daarmee doet zij precies wat elke gemeente zou moeten doen: zorgdragen voor goede (digitale) infrastructuur zonder voorwaarden te stellen aan het gebruik.

Nikolai Jacobs studeert Sociale Geografie en Planologie en is oud vice-voorzitter en secretaris van de Jonge Democraten

Digitalisering en

porno

Seks. Het is een onderwerp dat dikwijls in de Tweede Kamer is besproken. In de afgelopen 150 jaar is bijvoorbeeld de porno-industrie voortdurend onderwerp van debat geweest. Van vanzige ansichtkaarten tot betaalde webcams – de politiek vraagt zich steeds af: Wat moeten we eraan doen? Door de opkomst van het internet blijkt eens te meer dat de wet de praktijk maar nauwelijks kan bijbenen.

Door Boris van der Ham

In 1911 was er een groot debat in de Tweede Kamer over de zedenverwildering in Nederland. De christelijke politieke partijen hadden in die tijd een meerderheid en vormden een regering. Zij maakten zich onder meer zorgen over de 'nieuwe technologie' rond de 'prikkellectuur'. Door de voortgang van de fotografie- en druktechniek waren er namelijk erotische ansichtkaarten in omloop gekomen. Een rooms-katholiek Kamerlid omschreef wat er op die kaarten te zien was: "Het is een prentbriefkaart waarop, in een twintigtal kleine plaatjes, op een afschuwelijke wijze wordt weergegeven hoe een schandelijk geklede vrouw een jongen tot kwaad verleidt." De regering besloot dat dit soort afbeeldingen niet in de openbare ruimte verkocht mochten worden. De gedachte was dat de overheid ervoor moest zorgen dat kinderen niet onvoorbereid met dit soort plaatjes werden geconfronteerd.

In de jaren zestig van de vorige eeuw werd deze ban op pornografie grotendeels weer opgeheven. Voor Kamerlid Van Dis van de SGP was zo'n legalisering van porno een gruwel. In andere landen, zoals Denemarken, was pornografie al legaal, en Van Dis wilde die kant zeker niet op. Hij vond Denemarken geen democratie meer, maar een Demon-cratie, "waar de geesten uit de afgrond, eropuit zijn een volk in zedelijk verderf te slepen". Zover gingen andere partijen niet, maar ook zij voelden dilemma's. Het waren juist 'liberale' partijen als de VVD, PvdA en D66 die stelden dat mensen die in dit soort films optraden uitgebuit zouden kunnen worden en dezelfde emotionele schade kunnen oplopen als vrouwen en mannen in de prostitutie. Eén van de 'slachtoffers' van zulke uitbuiting was de bekende pornoster Linda Lovelace, die

optrad in de pornoklassieker 'Deep Throat'. Zij had spijt gekregen van haar optreden, maar werd nog elke dag herinnerd aan haar ooit gemaakte keuze. Ze stelde dat elke keer als de film weer werd vertoond zij zich opnieuw verkracht voelde. Was dat nou keuzevrijheid en zelfbeschikking? Er was meer kritiek. Na aanvankelijk positief te zijn geweest over de seksueel bevrijdende werking van porno, morde de vrouwenbeweging al snel. Zij vond de porno in toenemende mate liefdeloos, industrieel en stelde dat de vrouw alleen maar nuttig leek om de lusten van de man te bevredigen, en nauwelijks andersom.

Nieuwe technologie, nieuwe dilemma's

In de jaren na de legalisatie van pornobioscopen stond de porno-industrie niet stil. Door de introductie van de videorecorder konden mensen via de videotheek pornofilms huren en thuis bekijken. Videotheken mochten weliswaar niet aan minderjarigen verhuren, maar voor de rest werd het bekijken ervan als een privézaak gezien. Maar in 1986 drong porno nog meer de huiskamer in. Er kwamen 06-lijnen beschikbaar waar bedrijven diensten mee konden aanbieden. Meteen dook de seksindustrie hierop. Bij deze lijnen was het alleen heel lastig de wettelijke minimumleeftijden te handhaven. Dat werd alleen nog maar moeilijker met internet, dat in de negentiger jaren opkwam. Internet was bij uitstek een internationaal netwerk, waar nationale grenzen en wetten weinig vat op konden krijgen. Hoe moesten jongeren beschermd worden tegen misbruik? In 1995 besloot het seculiere Paarse kabinet niettemin het bezit van kinderporno strafbaar te stellen, juist ook omdat het door internet veel makkelijker te verspreiden was en het misbruik nog meer dreigde toe te nemen. Het beschermen van de jeugd – een belangrijke

liberale waarde – werd terecht kracht bijgezet. Moeilijk, maar zeer noodzakelijk.

De porno-industrie in de problemen?

Naast het misbruik via internet, zijn er ook andere, positievere ontwikkelingen. De porno-industrie dacht met het internet een onuitputtelijke bron van inkomsten te hebben aangeboden, maar de praktijk is inmiddels minder rooskleurig gebleken. Mensen blijken niet alleen porno te consumeren, ze maken het ook steeds vaker zelf. Met amateurvideo's en webcams worden seksueel geladen filmpjes uitgewisseld of online gezet. Tot hun grote schrik loopt de porno-industrie hierdoor zeer veel geld mis. Natuurlijk zijn hier ook risico's: vrijwillig gemaakte seksuele opnamen kunnen nog jaren rondwaren op internet, ook als men er inmiddels spijt van heeft gekregen. Om ervoor te zorgen dat er geen nieuwe Linda Lovelaces ontstaan moeten internetproviders consumenten helpen om in dit soort gevallen filmpjes en foto's te kunnen verwijderen. Maar deze 'grassroots porn' is vooral een interessante ontwikkeling, ook in moreel opzicht. Het nare karakter van de porno wordt immers wat bijgesteld. De SGP zal deze decentralisatie van de porno waarschijnlijk niet kunnen bekoren, maar voor liberalen is het ontdoen van het industriële karakter van porno een stap in de goede richting.

Boris van der Ham is voormalig JD-voorzitter en Kamerlid

Dit artikel is een bewerking van een hoofdstuk uit 'De Vrije Moraal – Seks, drank en drugs in de Tweede Kamer' het boek dat Boris van der Ham onlangs publiceerde. Het boek is een duik in het ontstaan van het 'wilde' imago van Nederland en de dilemma's die seks drank en drugs voor een liberaal met zich meebrengen. Op de achterkant van deze DEMO vind je een speciale kortingsbon waarmee je slechts 10 euro betaalt voor het boek.

GAST COLUMN

Steeds vaker wordt er van ons verwacht dat we ons legitimeren bij een bezoek of een handeling. Daarmee wordt de schijn gewekt dat er een goede controle plaatsvindt. Toch is het maar de vraag wat die controle oplevert en of het de veiligheid daadwerkelijk verhoogt. Om de controle efficiënt uit te voeren, zijn er officiële kenmerken om een legitimatiebewijs op echtheid te controleren. Bij de Nederlandsche Bank gebeurt dit zelfs geautomatiseerd per computer. Als al deze controlemechanismen falen, ontstaat de nare situatie dat je denkt te weten met wie je zaken doet, terwijl dit niet zo is.

Door Brenno de Winter

Precies om dit punt te maken, heb ik vanaf januari een Lichtbildausweis gebruikt om mij te legitimeren. Dit kaartje met daarop mijn persoonsgegevens heb ik voor vijftien euro laten maken op een Duitse hackersbeurs. De Duitse instantie die de kaart zou hebben uitgegeven, bestaat in werkelijkheid niet. Op de kaart staan meerdere indicatoren die niet rijmen met de echtheidskenmerken van een officieel legitimatiebewijs. Zo is een veld 'religieuze naam' toegevoegd met daarop de aanduiding 'Bigwobber', de bijnaam die ik gebruik voor Wob-verzoeken die ik bij de overheid indien. Ook zitten er geen hologrammen op de kaart. Verder ontbreken de kenmerken die onder ultraviolet licht zichtbaar worden. Een kleuter zou kunnen detecteren dat het om namaaklegitimatie gaat.

Vrij baan voor het Lichtbildausweis

Maar het kleuterniveau is te veel gevraagd voor de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Algemene Zaken, Sociale Zaken, Justitie en Volksgezondheid. Zij keuren het Lichtbildausweis goed, net als drie politiekorpsen, de OPTA, de Onderzoeksraad voor Veiligheid, de Marechaussee voor het Koninklijk Paleis en – ahum – zelfs de AIVD. Die laatste heeft een strenge procedure aan de deur, waarbij het legitimatiebewijs zelfs eventjes wordt ingenomen om vervolgens aan een grondige inspectie te worden onderworpen. Ook de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid (NCTV) trapt in de kaart.

Verder is het afhalen van een pakketje of een aangetekende brief geen enkel probleem en accepteren hotels moeiteloos een Lichtbildausweis als waarborg. Het kan nog gekker: bij de verkiezingen op 12 september kreeg ik zelfs toegang tot het stembokje zonder dat er vragen werden gesteld. Natuurlijk heb ik na het stemmen wel het goede legitimatiebewijs laten zien om het verkiezingsproces niet in gevaar te brengen. Maar waarom een niet bestaand Duits legitimatiebewijs mij toegang geeft tot Nederlandse verkiezingen is voor mij een compleet raadsel.

Slecht advies

De les lijkt mij eenvoudig te trekken. Een legitimatiebewijs vraag je alleen als het nodig is. Daar ben je terughoudend mee, omdat het vaak niet nodig is. Maar als het nodig is, moet dit wel goed gebeuren. Dit betekent dat er gebruik moet worden gemaakt van kennis die beschikbaar is. Bijvoorbeeld via lijsten met afbeeldingen van geldige identiteitsbewijzen en er zijn opleidingen om mensen te leren omgaan met rechtsgeldige ID-kaarten. Een beetje oplettendheid moet de problemen dus kunnen voorkomen en daarvoor is goede voorlichting noodzakelijk.

De aanpak van de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid (NCTV) wijkt hier ver van af. Op het moment dat hij lucht kreeg van de zaak, besloot hij te waarschuwen voor mijn persoon via een soort alarmlijst. De waarschuwing ging gepaard met een foto van mij. Beter dan dit kan het falen niet worden weergegeven. Je bent bang

voor de journalist en niet voor de crimineel met nagemaakte legitimatiebewijzen. Je waarschuwt voor een media-effect, maar wijst niet op hoe je fatsoenlijk legitimatiebewijzen controleert. Het rondmailen van foto's van mensen met verzonnen of vervalste identiteitsbewijzen werkt niet. Ik ken meer mensen met een Lichtbildausweis: zij konden ook moeiteloos beveiligingscontroles passeren. Het personeel moet niet zoveel mogelijk foto's van 'overtreders' onthouden, maar moet een Lichtbildausweis kunnen onderscheiden van echte identiteitsbewijzen

Ik blijf me verbazen over de domheid. Kwaadwillenden zetten een valse naam op het identiteitsbewijs en frauderen er vrolijk op los. Zij lopen langs iedere controle, want er moet gezocht worden naar journalisten die dat falen aanklaagt. Als ik NCTV was geweest, was ik me een hoedje geschrokken en had ik me druk gemaakt over het onderliggende probleem. Ik was kritisch gaan kijken naar de locaties waar gevraagd wordt om legitimatie. Is het op deze plekken daadwerkelijk nodig? Daarna zou ik direct zorgen dat de mensen die verantwoordelijk zijn voor controles in staat zijn om echte ID-kaarten te herkennen. Want niets is gevaarlijker dan een organisatie die denkt iemand te hebben gecontroleerd en vervolgens met verkeerde gegevens werkt. De burger is daarvan de dupe, omdat iemand die zich namens hem uitgeeft allerlei schulden en kosten kan maken. Een bekeuring die in de trein is uitgeschreven aan de verkeerde persoon betekent een hele hoop ellende voor een onschuldige reiziger. Een systeem van legitimatieplicht hoeft niet ingewikkeld te zijn, mits de autoriteiten zich bewust zijn van de verantwoordelijkheid die hiermee gepaard gaat. Mijn journalistieke ingreep heeft aan het licht gebracht dat de NCTV zich dit totaal niet beseft.

Brenno de Winter is onderzoeksjournalist gespecialiseerd in IT-beveiliging en privacy. De Winter schrijft onder meer voor NU.nl, HP/DeTijd en Webwereld

ADVOCAAT VAN DE DUIVEL

Omdat de DEMO openstaat voor allerlei geluiden, bieden wij de advocaat van de duivel iedere editie de ruimte om aan te geven waarom de Jonge Democraten het volledig verkeerd zien. In deze DEMO pleit de advocaat tegen de door veel Jonge Democraten gelauwerde vrijheid van informatiedeling.

Waarom moet volgens u geen volledige vrijheid van informatiedeling gelden op internet?

Omdat internet een vrij nieuw fenomeen is, moeten mensen er nog mee leren omgaan. Vaak beseffen we ons dat niet, omdat het gebruik van internet ons lijkt te passen als een tweede huid. Het is een integraal onderdeel geworden van het dagelijks bestaan. Dat alles tegenwoordig zo gemakkelijk via internet gaat, brengt een gevaar met zich mee. Door het gemak waarmee internet te gebruiken is, hebben mensen de neiging om veel informatie over zichzelf of anderen met het grootste gemak te delen. Bovendien ziet de gemiddelde burger slechts hoe internet er aan de gebruikerskant uitziet. De technische infrastructuur die erachter schuilgaat is iets waar hij meestal niet over nadenkt. Hierdoor kunnen kwaadwillenden met verstand van ICT misbruik maken van de onwetendheid van de gemiddelde burger.

U vindt de burger onwetend en daarom moet hij door de overheid betutteld worden?

Beschermd worden is niet hetzelfde als betutteld worden. Liberalen gaan er vanuit dat mensen er altijd toe in staat zijn om voor zichzelf te bepalen wat het beste voor hen is. Dit is een utopie. Mensen kunnen onmogelijk expert op alle gebieden zijn. Bovendien willen burgers wel degelijk beschermd worden. Een motorrijder draagt echt niet alleen een helm omdat het moet. Het is daarom goed als experts op het gebied van ICT nauwkeurig aangeven waar de gevaren van internetgebruik liggen. Op basis daarvan kunnen dan restricties aan het internetgebruik worden verbonden. Een mogelijke manier om dit in te vullen, zou een permanente Kamercommissie voor ICT zijn.

Draagt openheid niet bij aan een veiligere en gelijkere wereld?

Niet altijd. Op het klokkenluidersplatform

Wikileaks kon iedereen anoniem informatie plaatsen, met name overheidsdocumenten. Toen er documenten van de Amerikaanse overheid over de oorlog in Afghanistan op Wikileaks verschenen, waren Afghaanse collaborateurs hun leven niet meer zeker. De wereld werd voor hen in één klap onveilig. Ook de gelijkheid is in dit voorbeeld ver te zoeken. De klokkenluiders zijn niet verplicht hun identiteit bekend te maken. Het is daardoor onmogelijk om de intenties van de informatieverspreider te achterhalen. Als het om persoonlijke informatie gaat, ontstaat hierdoor een ongelijkheid tussen degene die de informatie aandraagt en degene over wie de informatie gaat.

Vindt u dat mensen gedwongen moeten worden om altijd met hun echte identiteit uitlatingen op internet te doen?

Dwang is nooit goed. Maar als iemand weigert zijn identiteit bekend te maken en toch gevoelige informatie verspreidt op het internet, dan moeten er consequenties verbonden worden aan hoe serieus de informatie wordt genomen. Met oude media voelen we dat beter aan dan met digitale media. Als je bijvoorbeeld een opiniestuk naar de krant stuurt, formuleer je met grote precisie de identiteit van waaruit je je stem laat horen. Die identiteit vormt voor de lezer een richtlijn voor hoe het artikel gelezen moet worden en bepaalt hoe serieus het artikel opgevat moet worden. Ook in televisie-interviews en actualiteitenprogramma's wordt de identiteit die de spreker op dat moment heeft in een aantal woorden weergegeven. Identiteit hoeft dus niet altijd je naam te zijn. Als de omschrijving maar duidelijk aangeeft vanuit welke positie het punt wordt gemaakt. Op internet voelt het minder logisch voor mensen om hun identiteit per se bekend te maken. Dit terwijl aan een platform als Wikileaks wel de autoriteit wordt toegekend die in de klassieke media slechts voor niet-

geanonimiseerde uitingen is weggelegd. Dit kan tot gevaarlijke situaties leiden.

Maar u bent tegen het gedwongen bekendmaken van de identiteit. Welke oplossing zou u dan aandragen voor dit probleem?

Het probleem komt voort uit de nieuwheid van het fenomeen internet. De opmars van internet is zo snel gegaan, dat mensen niet de tijd hebben gehad om af te tasten hoe ze om moeten gaan met gevoelige kwesties op internet. Het is daarom van belang dat mensen of organisaties verantwoordelijkheid nemen voor wat er op internet wordt verspreid. Die verantwoordelijkheid bestaat voor een groot deel uit het inschatten hoe serieus jouw uitlatingen worden genomen op basis van je identiteit. Wikileaks faciliteert een anoniem platform maar heeft op zichzelf een identiteit en moet daarom zelf de verantwoordelijkheid dragen voor de consequenties van de uitingen die op het platform worden gedaan. Als die verantwoordelijkheid te zwaar blijkt, zit er niets anders op dan het verbinden van restricties aan de verspreiding van informatie.

Mensen die in onderdrukkende regimes leven, hebben vaak geen andere keuze dan anoniem hun boodschap verkondigen. Klopt. In de klassieke media zijn er journalisten die ervoor kiezen om een geanonimiseerd verhaal te verslaan van een onderdrukte. De identiteit spreekt dan uit het verhaal en het verhaal wordt serieus genomen door het medium waar het in verschijnt. De verantwoordelijkheid voor de consequenties van het geplaatste artikel ligt bij de krant. Als de verantwoordelijkheid niet wordt genomen, mag de persvrijheid worden ingeperkt. Ditzelfde zou moeten gelden voor internet.

Europa: op naar een nieuw maatschappelijk systeem

In de tijdspanne tussen wieg en graf schittert Vader Staat steeds meer door afwezigheid. 'The sky is the limit' blijkt een loze kreet nu de markteconomie tegen het plafond blijft hikken. De tanende welvaart bewijst het gelijk en het ongelijk van twee maatschappelijke systemen die gezamenlijk zeventig jaar hebben gedomineerd. Is het tijd voor een nieuw systeem?

Door Guy Geoffroy Chateau

De economische malaise teistert Europa inmiddels vier jaar. Het is alom bekend dat deze tegenspoed te herleiden is naar de maatschappelijke veranderingen van begin jaren tachtig. In navolging van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk zetten diverse West-Europese regeringen destijds hun zinnen op het Angelsaksisch model: minder overheidsbemoeienis, meer markteconomie. West-Europa had goede redenen om voor dit maatschappelijke systeem te kiezen. De politieke en economische kern van de EU (Duitsland/Frankrijk/Benelux) groeide vanaf 1945 uit tot een geheel van verzorgingsstaten. Dit gebeurde via het Rijnlandse model, een systeem waarin de overheid zich een actieve rol toedicht en de sociale partners nauw betrokken bij besluitvorming.

De welvaart groeide als kool, maar medio jaren zeventig werd de keerzijde zichtbaar: de werkloosheid liep op, waardoor de overheidsinkomsten aan belastingen terugliepen. Een funeste ontwikkeling, aangezien de overheden en sociale voorzieningen vanwege hun grootschaligheid gebaat waren bij voldoende belastinginkomsten. Het neoliberalisme, zoals het Angelsaksisch model tegenwoordig regelmatig met een nare bijklank wordt genoemd, was in dat kader een welkome uitkomst.

De ommekeer: kredietcrisis en eurocrisis

Het Angelsaksisch model kende echter eveneens een zwartgallige keerzijde. Toen de kredietcrisis en de aansluitende eurocrisis in de late jaren nul uitbraken, bleek dat neoliberale uitwassen de economie hadden ontworcht. Onverantwoorde investeringen en kredietverstrekkingen, schadelijke financiële producten en de bonuscultuur dwongen overheden tot kostbare reddingsoperaties van invloedrijke financiële dienstverleners.

De staatsschulden rezen hierdoor de pan uit met de huidige eurocrisis als gevolg.

In het najaar van 2008, toen de kredietcrisis vertaald was in economische terugval, domineerden de christendemocratie en het rechts-liberalisme in de EU-kern. Beide stromingen bleken hardnekkige aanhangers van het Angelsaksisch model: de crisisaanpak van de toenmalige regeringen richtte zich voornamelijk op het herstel van de financiële

“Een radicale wending naar links zou met het oog op de staatsschulden onverstandig zijn, alhoewel het aanhouden van een neoliberale inrichting eveneens een onzekere, grillige sociaaleconomische toekomst betekent.”

dienstverleners. Er staan nu kritische kanttekeningen bij het functioneren van de financiële dienstverleners, maar van broodnodige hervormingen is nauwelijks sprake.

Populisme gijzelt Europa

De economische onrust manifesteerde zich niet in een afkeer van de neoliberale uitwassen, maar in nationalistische en populistische maatregelen: Frankrijk zette Roma uit, Merkel opperde dat de opbouw

van een multiculturele samenleving in Duitsland was mislukt, Nederland hield voet bij stuk inzake de blokkade van Roemenië en Bulgarije tot de Schengenzone. Dergelijke sentimenten waren ook merkbaar tijdens de Belgische regeringsformatie van 2010-2011. De moeizame formatieperiode trok het voortbestaan van België in twijfel, het belgicisme zag het Vlaamse separatisme aanzwellen.

Herman van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad, uitte hierover zijn zorgen: “Iemand die bang is, kiest voor zichzelf en ziet in de ander een potentiële tegenstander”, aldus Van Rompuy.

Etnische minderheden, immigranten en de publieke sector zijn de afgelopen vier jaar vaak beschouwd als de potentiële tegenstander waar Van Rompuy op doelt. Grenscontroles, immigratiebeperking en ‘snijden in het eigen vlees van de overheid’ zijn echter niet of nauwelijks doeltreffend in de huidige crisisbestrijding. Ze leveren geen kostenbesparend of inkomstengenererend beleid op dat noodzakelijk is om de Europese economie aan te wakkeren.

Gijzeling ten einde, ‘Merkozy’ in beweging

In de tweede helft van 2011 ontstond een kentering, de christendemocratie en het rechts-liberalisme wierpen het populistische juk af. In Denemarken, waar de populistische Deense Volkspartij tien jaar lang een centrumrechtse coalitie gedoogde, verloren de rechts-liberale partijen de verkiezingen. Het Deense electoraat had een voorkeur voor links, met als gevolg een nieuwe regeringssamenstelling bestaande uit sociaaldemocraten, socialisten en progressief-liberalen. Kort daarna kreeg België een kabinet met een sociaaldemocratische regeringsleider.

In Duitsland en Frankrijk bedienen de nationale leiders zich van een populistische stijl. De erkende noodzaak van supranationale

crisisbestrijding uitte zich in de samenwerking tussen staatshoofden Merkel en Sarkozy ('Merkozy'). Het Euro Plus Pact en het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) zijn hiervan de meest kenmerkende producten, waar overigens een brede betrokkenheid van de gehele EU aan voorafging. Het Euro Plus Pact en het ESM waarborgen de wil waarvoor de achterban van Merkel (de christendemocraten) en Sarkozy (rechts-liberalen) in economisch opzicht voor staat: een aangesterkte markteconomie, dus het lijfsbehoud van het neoliberalisme. De christendemocraten en rechts-liberalen kiezen dan ook voor overheidsbezuinigingen, hervormingen in de sociale zekerheid en btw-verhoging.

Sociaaldemocratie roept om groei

De bevolking van de EU-kernlanden voelt hier na bijna vier jaar van economische malaise echter steeds minder voor, de roep om groei wordt luider. Een stijgende werkgelegenheid en consumptie vereist overheidsinvesteringen, wat dus haaks op de heersende bezuinigingstendens staat. Dit is dan ook het weerwoord van de sociaaldemocratie jegens de christendemocratie en het rechts-liberalisme. En eerstgenoemde heeft gehoor gekregen.

Frankrijk is onder de sociaaldemocratische president Hollande een nieuwe koers ingeslagen en ook in Duitsland is er sprake van een rode opmars: in de verkiezingen te Noordrijn-Westfalen leed het CDU (de christendemocraten), de partij van Merkel, op 13 mei een fikse nederlaag. De SPD (de sociaaldemocraten) boekte daarentegen een monsterzege in deze deelstaat. De verkiezingsuitslag in Noordrijn-Westfalen wordt beschouwd als een serieuze voorbode op de Duitse Bondsdagverkiezingen van 2013.

Nederland schuift naar links

In eigen land voorspelde SP-leider Emile Roemer een 'warme, linkse zomer'. Geen blufpoker van Roemer, want het Nederlandse electoraat bleek na de verkiezingen van 2012 genadeloos te zijn voor de PVV en het CDA. Laatstgenoemde probeerde het verwachte zetelverlies in te perken met een stellingname in het 'radicale midden', maar het mocht niet baten voor de christendemocraten. Roemer en PvdA-leider Samsom hebben de wederzijdse welwillendheid om een

"Hoewel de socialisten vaak eurokritisch zijn, hameren de sociaaldemocraten traditiegetrouw op Europese stabiliteit en solidariteit."

centrumlinkse coalitie te vormen niet onder stoelen of banken gestoken, alhoewel een dergelijke regeringssamenstelling vooralsnog onrealistisch lijkt.

Waar de overige partijen beducht op moeten zijn, is dat de socialisten en sociaaldemocraten inhoudelijk dicht bij elkaar staan. De VVD neemt als grootste partij de leiding in de formatie, maar dient rekening te houden met dat de PvdA een brede sympathie op de linkerflank geniet. Op de rechterflank

is sprake van een tegengesteld fenomeen: de banden tussen de PVV en de VVD zijn na het futiele Catshuisberaad vergiftigd en een nieuw samenwerkingsverbond tussen beide partijen is verder weg dan ooit. Het midden, bestaand uit de christendemocraten en progressief-liberalen, vormt niet meer dan een substantiële minderheid.

Tussen Rijnlands en Angelsaksisch model

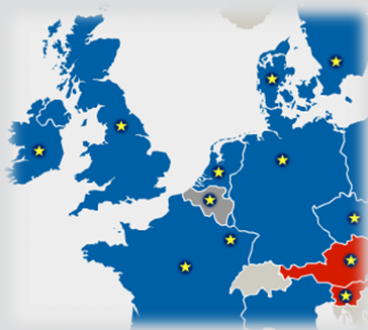
De 'socialisering' van de EU-kernlanden ontziet Nederland dus niet. Hoewel de socialisten vaak eurokritisch zijn, hameren de sociaaldemocraten traditiegetrouw op Europese stabiliteit en solidariteit. Het EU-beleid van Duitsland, Frankrijk en de Benelux zal ook de komende jaren voldoende aandacht en bevordering krijgen. Het ligt dan ook in de lijn der verwachtingen dat de aard van de crisisaanpak zal veranderen. Een radicale wending naar links zou met het oog op de staatsschulden onverstandig zijn, alhoewel het aanhouden van een neoliberale inrichting eveneens een onzekere, grillige sociaaleconomische toekomst betekent.

Europa zal uiteindelijk gebaat zijn bij een nieuw maatschappelijk systeem. De hamvraag is: hoe dient dit systeem vorm te krijgen? Een dirigistische markteconomie? Een afgezwakte variant van het Keynesianisme? De aanleg van een gulden middenweg van het Rijnland naar de Angelsaksische wereld lijkt de oplossing. Om die te verwezenlijken zal een brede, Europese aanpak noodzakelijk zijn, of de eurosceptici en de populisten het leuk vinden of niet.

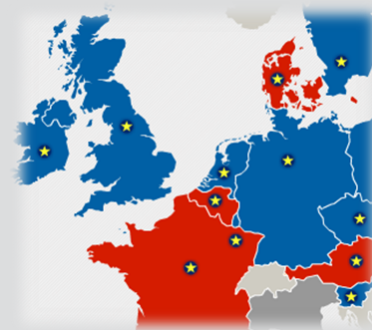
Guy Geoffroy Chateau studeerde International Communication en is oud-secretaris Internationaal van de JD Maastricht

De afbeeldingen hieronder geven de politieke verschuiving in de EU-kernlanden weer

- Blauw: christendemocratisch/rechts-liberaal kabinet
- Rood: sociaaldemocratisch kabinet,
- Donkergrijs: zakenkabinet
- Lichtgrijs: geen EU-lidstaat

September 2011: De christendemocratie en het rechts-liberalisme domineren in de EU-kern.

September 2012: De sociaaldemocratie wint terrein.

Bron: The Guardian

Europa?

Graag, maar niet tegen iedere prijs

Hoezeer kan de stemming in een land binnen een jaar omslaan? In het Griekse geval blijkt dit aanzienlijk te zijn. Als ik terugdenk aan het Griekenland van een jaar geleden, herinner ik me sterk dat de Grieken vooral kwaad waren op zichzelf; de oorzaak van de crisis in het land legden zij bij corrupte, incapabele bestuurders, luiheid en een algehele onderhandse graaicultuur. Er moest onverbiddeijk worden opgetreden om verandering te brengen in de crisis. Dit was de uitleg die in Noord-Europese landen voor de economische situatie in Griekenland gegeven werd en die boodschap leek met succes op de Grieken te zijn overgebracht. Het minderwaardigheidsgevoel dat in Griekenland heerste, verontwaardigde mij destijds zeer, maar bij mijn bezoek van deze zomer constateerde ik hierin een belangrijke verandering. Boosheid en cynisme zijn nog steeds alom aanwezig, maar het beantwoorden van de schuldvraag heeft inmiddels een meer externe focus gekregen.

Door Eva Rogaar

Nog altijd is politieke corruptie een belangrijk object van kritiek voor de Grieken, maar sterker dan een jaar geleden meten zij zichzelf een slachtofferrol aan. Sterker dan een jaar geleden beschouwen zij de hebberigheid en het opportunisme van Noord-Europese landen om geld te verdienen aan dure leningen aan Griekenland als de kern van de enorme Griekse staatsschuld. Ook zien ze illegale immigranten als een belangrijke oorzaak van de problemen in Griekenland omtrent de toename in werkloosheid, misdaad en geweld. Allerlei complottheorieën doen bovendien de ronde over pogingen om Griekenland en het Griekse volk uit jaloezie kapot te maken; om die reden zou Griekenland weinig hulp van de rest van de EU krijgen om illegale immigranten te weren, zou de Albanese regering zijn gevangenen hebben vrijgelaten zodat die in Griekenland konden moorden en roven, en zouden er Turken met opzet Griekse bossen in brand steken. En uiteraard zijn de onmogelijke Duitse en Nederlandse hervormingseisen bedoeld om Griekenland uit te schakelen.

Wat er precies van deze geruchten waar is, is moeilijk te zeggen. Belangrijker is echter wat de Grieken geloven en het lijkt erop dat zulke ideeën over bedreiging van het Griekse volk onder een groeiend deel van de bevolking voor waar aangenomen worden. De manier waarop de Griekse overheid hiermee omgaat roept bij mij sterke twijfels op. Zo worden er de laatste tijd voor brandstichting, verkrachting en moord buitenproportioneel veel buitenlanders als schuldigen aangewezen, en worden illegale immigranten erg slecht behandeld in de 'opvangkampen' waar zij worden ondergebracht. Zulke zaken,

waarover overigens regelmatig in het Griekse nieuws bericht wordt, lijken op de Grieken echter weinig indruk te maken. Sterker nog, de Grieken zijn blij dat er af en toe iets tegen misdadigers gedaan wordt. Niet voor niets wint de extreemrechtse partij Xrysi Avgi juist steeds meer sympathie door gewelddadige acties tegen illegale immigranten die overlast zouden veroorzaken.

De Grieken lijken af te drijven en langzamerhand hun gevoel van verbondenheid met de rest van Europa te verliezen, ondanks dat de meeste Grieken wel aangesloten willen blijven bij de eurozone. Op dit moment hebben zij echter niet het gevoel dat zij als

aan Griekenland gesteld worden, worden gepresenteerd als een keuze die logisch en noodzakelijk is voor een land dat in de eurozone wil blijven, terwijl deze eisen in landen als Duitsland of Nederland nooit geaccepteerd zouden worden. Mijns inziens kan in Noord-Europa niet met goed fatsoen worden beweerd dat er een welgemeende reddingspoging wordt ondernomen zonder, zoals nu het geval is, voldoende rekening te houden met de daadwerkelijke haalbaarheid ervan.

Als het de bedoeling van de Noord-Europese landen is om het Griekenland zo moeilijk te maken dat het genoodzaakt is zelf uit de

“Dankzij alle informatie die wij zelf achterlaten, kan ons leven juist een stuk makkelijker worden”

een volwaardig lid behandeld worden. Het vertrouwen dat er oprechte pogingen worden ondernomen om Griekenland uit zijn huidige crisis te helpen neemt af en onder de huidige omstandigheden groeit de twijfel onder de Grieken over de meerwaarde die de euro nog voor hen heeft. Zij voelen zich meer proefkonijnen voor een hervormingsoperatie die hierna nooit elders herhaald kan en zal worden omdat hij enerzijds voor de burgers gewoonweg niet vol te houden is en anderzijds de dieperliggende economische en sociale problemen niet structureel verhelpt.

Dat nog niet alle geëiste hervormingen zijn doorgevoerd is daarom niet zozeer een kwestie van onwil en luiheid, zoals in Noord-Europa regelmatig gesteld wordt, maar komt grotendeels doordat de grenzen aan wat de meeste Grieken kunnen inleveren bereikt zijn. De hervormings- en bezuinigingseisen die

eurozone te stappen, zijn ze flink op weg. Maar wat hun bedoelingen ook zijn, laten zij hier in ieder geval duidelijk voor uitkomen en er ook daadwerkelijk naar handelen. De huidige, halfbakken aanpak heeft in de beleving van de Grieken vooralsnog grote negatieve gevolgen gehad en een enorme verwarring veroorzaakt. Vijandige sentimenten en een heel grimmige sfeer worden hierdoor in de hand gewerkt. Hierdoor ontstaat een situatie die weleens uit de hand zou kunnen lopen als er niet, behalve voor getallen en mooie woorden, ook aandacht komt voor de mensen over wie het gaat. Als de situatie in Griekenland uit de hand loopt, zou het Noorden daar zeker zijn aandeel in hebben, hoe graag het dit ook zou willen ontkennen.

Eva Rogaar is student Europese Studies aan de UvA en half-Griekse

EEN KRUIMELTJE FILOSOFIE

'Van mij mogen ze alles weten, ik heb toch niets te verbergen.' Deze zin wordt regelmatig uitgesproken wanneer het gesprek gaat over privacy. Op menig borrel of verjaardagspartijtje is er wel een naïeve oom of tante te vinden die deze zin bezigt. Naïef? Ja, volgens de filosoof James H. Moor wel. Hij betoogt dat privacy een zeer belangrijk element is voor onze maatschappij.

Door Pim den Dekker

Moor wijst ons er namelijk op dat zonder privacy onze maatschappij niet in staat is om te bloeien en geen lang bestaan zal hebben. De redentatie van Moor is als volgt. Volgens hem bestaan er zogenaemde kernwaarden: waarden die alle mensen, ongeacht cultuur, religie, tijd en plaats, met elkaar delen. Moor noemt bijvoorbeeld 'leven', 'geluk', 'vrijheid', 'kennis' en 'veiligheid'. Het zijn waarden die nodig zijn om in leven te blijven. Moor schrijft: 'To abandon the core values completely is to abandon existence.' Maar is privacy dan een kernwaarde? Dat is het, helaas voor Moor – het zou de rechtvaardiging van privacy een stuk eenvoudiger maken – niet. Moor ziet het anders. Hij schrijft dat privacy een uitdrukking of invulling kan zijn van een belangrijke kernwaarde, namelijk die van 'veiligheid'.

Hoewel ieder mens de kernwaarden onderschrijft, of op zijn minst nodig heeft om te overleven, zit in de invulling ervan verschil. Zoveel mensen, zoveel verschillende invullingen die aan de kernwaarden gegeven kunnen worden. Neem bijvoorbeeld kennis of eten. Beide zijn belangrijk voor het voortbestaan van (groepen) mensen, maar het verschilt van cultuur tot cultuur welke kennis wordt doorgegeven of welk eten men (graag) nuttigt. Zo bestaan er dus ook verschillende invullingen van de kernwaarde 'veiligheid'. Eén zo'n invulling is privacy. En hoewel alle maatschappijen 'veiligheid' nodig hebben om te bloeien en te overleven, hebben niet alle maatschappijen privacy als uitdrukking van die 'veiligheid'.

In onze maatschappij is privacy een uitdrukking van de kernwaarde 'veiligheid' omdat

informatie over onszelf zeer gemakkelijk door computers gemanipuleerd kan worden. Informatie kan immers eindeloos en zeer efficiënt worden bewaard en zonder enige moeite worden teruggevonden. Daarbij worden veel persoonlijke gegevens opgeslagen. Denk hier bijvoorbeeld aan de vele interne formulieren die je tegenwoordig moet invullen wil je iets van een bedrijf of instelling ontvangen en hoeveel 'irrelevante' informatie je over jezelf moet geven. Maar ook Google slaat zoektermen op en Albert Heijn weet dankzij de Bonuskaart precies welke boodschappen je doet. Dat is het probleem nog niet eens. Dankzij alle informatie die wij zelf achterlaten, kan ons leven juist een stuk makkelijker worden. Het is volgens Moor dan ook voor ons de uitdaging om de digitale wereld in ons eigen voordeel te gebruiken, zonder dat de digitale wereld ons gebruikt.

De roep om privacy ontstaat op het moment dat informatie greased – 'ingeveet' – wordt. Met greased informatie bedoelt Moor informatie die gedigitaliseerd is en daarmee heel makkelijk en snel rond kan gaan en terug te halen valt. Het probleem van greased informatie is dat, vanwege het gemak en de snelheid waarmee het rond kan gaan, het juist moeilijk is om er zicht op te houden. Vandaar dan ook de behoefte aan privacy. Informatie kan immers misbruikt worden en hoewel dat van alle tijden is, is het tegenwoordig stukken makkelijker geworden vanwege het greased zijn van informatie.

Om misbruik van informatie te voorkomen stelt Moor een beleid voor waarin individuen bepaalde privé-cirkels hebben. Het individu kan dan zelf bepalen welke informatie hij in welke cirkel prijsgeeft en welke personen toegang tot welke cirkel krijgen. Privacy gaat

dan niet om het soort informatie, maar om de cirkel waarin de informatie zich bevindt. Dit illustreert Moor aan de hand van een voorbeeld. In de eerste situatie krijgt een medewerker van een popster de opdracht om belastinggegevens op te vragen. In de tweede situatie krijgt de medewerker van de popster dezelfde belastinggegevens maar dan door zelf hiernaar te zoeken op de computer van de popster. In de eerste situatie wordt de privacy niet geschaad, in het tweede geval wel degelijk, ondanks het feit dat de informatie die de medewerker onder ogen krijgt hetzelfde is.

Moor stelt in zijn theorie, de control/restricted access theory, voor dat mensen toegang krijgen tot informatie op basis van de noodzaak om te weten, en anders niet. Daarbij moeten mensen geïnformeerd worden wat er gebeurt met de informatie die zij afstaan en in welke gevallen wordt afgeweken van het zogenaemde principe van publicity. Anders is het voor onze naïeve oom of tante niet mogelijk om de cirkels van privacy op te bouwen en informatie die zij toch liever privé houden te beschermen.

Pim den Dekker is Portefeuillehouder filosofie

James H. Moor is professor intellectuele en moraalwetenschap aan de Dartmouth College in Hanover, New Hampshire, U.S. Hij schreef een artikel over dit onderwerp dat voor deze bijdrage aan de Demo is gebruikt: J. H. Moor, 'Towards a Theory of Privacy in the Information Age', *Computers and Society*, (september 1997) 27-32.

GEEST VERRUIMENDE MIDDELEN

Door Ayla Schneider

Dag lezer! Bedankt voor het openen van deze DEMO, het scannen van de eerste zin en het verder lezen van de tweede. Is je concentratieboog nog gespannen? Is er een woord geweest dat als een pijl je hersenen heeft geraakt en als een anker is blijven hangen? Ik ben geen plaatje. Ik ben geen like. Ik ben geen theatrale status. Wat ik wel ben... Is niet geheim, maar wel voor jou alleen.

Toen Stine Jensen (1972), literatuurwetenschapper en filosofe, ons een paar jaar geleden met haar essay 'Wakker worden! We leven in McFacebook!' wilde waarschuwen voor de 'bijkomstigheden' (om het maar geen 'gevaren' te noemen) van Facebook, had niemand daar een boodschap. Het boek 'Dag vriend' lijkt beter getimed. Een Arabische lente, Julian Assange, Robert M. en vele discussies over de grenzen van privacy later, gaat Jensen opnieuw de uitdaging aan om ons gedrag in het digitale tijdperk te duiden.

'Dag vriend' gaat over het gebruik van Facebook en andere sociale media en wat dat voor invloed heeft op onze persoonlijkheid. Jensen komt tot eventuele verklaringen van ons gedrag in dit digitale tijdperk en legt daarmee een interessant en herkenbaar dilemma bloot: hoe kun je leven in een wereld die functioneert op de snelheid van digitale technieken maar ondertussen niet jezelf volledig verliezen in die virtuele wereld?

Aan de hand van een theorie van socioloog Pierre Bourdieu legt Jensen het zenuwstelsel van ons gedrag ten opzichte van dit digitale tijdperk bloot. Bourdieu stelt dat je als mens in het bezit bent van vier 'kapitalen'. Economisch kapitaal (geld en onroerend goed), cultureel kapitaal (kennis, vaardigheden en opleiding), sociaal kapitaal (netwerk en relaties) en symbolisch/linguïstisch kapitaal (eer, prestige en imago). Jensen voegt daar, vlijmscherp, een vijfde kapitaal aan toe dat deze kapitalen met elkaar in verbinding brengt: 'het intiem kapitaal' dat alles behelst wat betrekking heeft op waardevolle persoonlijke informatie, van politieke voorkeur tot seksuele gedragingen.

Stine Jensen geeft zichzelf bloot door persoonlijke voorbeelden te noemen die de lezer uitdagen zich van een aantal dilemma's bewust te worden. Via moderne communicatiemiddelen komen mensen steeds meer over elkaar te weten, maar kun je elkaar door bijvoorbeeld Facebook wel echt leren kennen? Al lezende kom je tot de conclusie van niet. Echte zielenroerselen en dus ook de visies en wereldbeelden van politici zijn niet in 140 tekens te vatten. We leven snel, resultaatgericht in een bevestigingsoorlog van individuen. We hebben minder geheimen, terwijl ons intieme kapitaal, onze binnenwereld steeds vaker onaangeraakt blijft.

'Dag Vriend' is behalve een aanleiding voor interessante vraagstukken een aanmoediging om je binnenwereld bewuster te voeden. Niet door je Facebookprofiel of Twitteraccount per direct te deactiveren, maar door je intieme kapitaal uit te bouwen met het creëren of bewaren van geheimen. Bijvoorbeeld door ineens anders naar je werk te fietsen en het aan niemand te vertellen. Of, zoals ik gisteren heb gedaan, mee te gaan bowlen met drie vreemden die mij en een vriendin daarvoor uitnodigden. Ze hadden immers een baan voor zes. Ik heb er vervolgens een half uur over getwijfeld om er iets over op Facebook te posten en heb dat uiteindelijk niet gedaan.

Dag Vriend

Stine Jensen

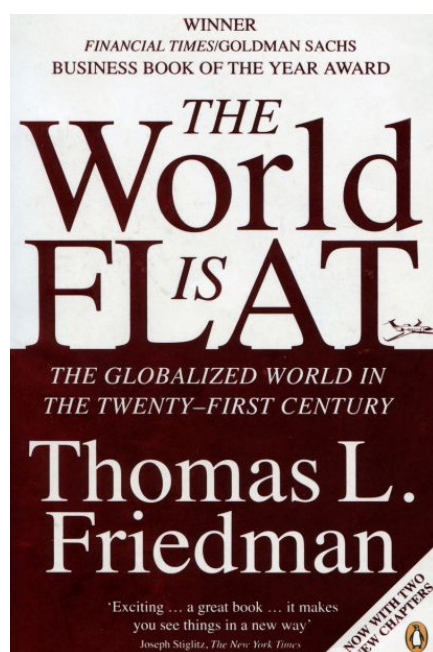
Dag Vriend
Auteur: Stine Jensen
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 904 770 457 6

Door Dirkjan Tijs

The world is Flat

Thomas Friedman

The World is Flat

Auteur: Thomas Friedman

Uitgeverij: Klett Ernst /Schulbuch

ISBN: 312 573 799 0

De wereld is plat. Dat claimt Thomas Friedman, columnist van de New York Times en drievoudig winnaar van de Pulitzer Prize in zijn bestseller *The World is Flat* uit 2005. Het internet geeft mensen aan de randen van Bombay en Shanghai de mogelijkheid hun diensten aan te bieden aan de gehele wereld. Niet langer is iemands geboorteplaats de doorslaggevende factor in de kans tot succes: "As the world has gone flat, and so many people can now plug and play from anywhere, natural talent has started to trump geography."

In de eerste deel van zijn werk gaat Friedman in op wat volgens hem de oorzaken zijn de "flattening of the world". Hij wijdt uit over de val van de Berlijnse muur, de uitvinding van de webbrowser, en ontwikkelingen als Wikipedia en blogging-software. De materie is zo nu en dan erg technisch en gedetailleerd, maar de prettige schrijfstijl van Friedman en de vele anekdotes die in het boek verwerkt zijn, maken het ook voor digibeten behapbaar.

De volgende delen van *The World is Flat* gaan in op de gevolgen van deze nieuwe ontwikkelingen. Hier wordt het boek écht interessant. De tijd dat alleen laaggeschoolde arbeid geoutsourced werd is voorbij. Röntgenfoto's van Amerikaanse patiënten worden met behulp van het internet verstuurd en geanalyseerd door – goedkopere – Indiase artsen. In China worden fiscalisten opgeleid die gespecialiseerd zijn in belastingssystemen uit de Verenigde Staten en Europa, en het inhoudelijke werk uitvoeren voor Westerse belastingkantoren.

Dit gebeurt zonder dat de consument het in de gaten heeft. Aan outsourcing kleef nog altijd een negatief imago: "When you lose your job, the unemployment rate is not 5.2 percent; it's 100 percent." Met behulp van de theorie over comparatief voordeel van David Ricardo legt Friedman uit waarom het uitbesteden van werk uiteindelijk in ieders belang is. Een groot gedeelte van het boek kan gezien worden als een pamflet voor een vrije wereldmarkt.

Om als Westers land ook in de 'platte' wereld de welvaart te behouden, is investeren in onderwijs en wetenschap van cruciaal belang. De jeugd dient volgens Friedman vooral aangespoord te worden om te kiezen voor wetenschap, bouwkunde en wiskunde. De beroepsbevolking moet op haar beurt gestimuleerd worden om kennis op te doen en vaardigheden te blijven ontwikkelen.

The World is Flat is een inspirerend boek dat een succesvolle poging doet om het huidige tijdsgewricht – vanuit een Amerikaans perspectief – te duiden. Uiteraard is de wereld (nog) niet plat. Het gros van de voorbeelden die Friedman aanhaalt spelen af in grote steden van opkomende BRIC-landen. Velen leven buiten deze cyclus, in landen zonder toegankelijk onderwijs, in conflictregio's of in afgelegen rurale gebieden. De wereld is pas werkelijk plat wanneer al deze mensen er deel van uitmaken.

Verskillende critici zetten *The World is Flat* weg als een neoliberaal manifest, dat pleit voor het vergemakkelijken van het uitbesteden van arbeid in het belang van grote multinationals. Deels is die kritiek begrijpelijk, en daar stapt Thomas Friedman wel erg gemakkelijk overheen. De globalisering is echter een onomstotelijk feit. De negatieve effecten ervan bestrijd je niet door de handelsbarrières op te hogen, maar door je bevolking met fantastisch onderwijs klaar te stomen voor een leven in de (platte) wereld.

Moeten we investeren in kernenergie?

Kernenergie zorgt al decennia voor een sterk versplinterd politiek landschap. Grofweg 50 procent is voor het gebruik van kernenergie en 50 procent is tegen. Ook bij de Jonge Democraten zijn er meningsverschillen. De JD Amsterdam ging naar het Reactor Instituut Delft en sprak over de voor- en nadelen van kernenergie.

Door Wiebe Janssen

De kernreactor in Delft draagt bij aan wetenschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld ter verbetering van zonnecellen. Deze reactor is echter niet te vergelijken met een kerncentrale. Het vermogen van de reactor in Delft is 2 MW, vergelijkbaar met het vermogen van een kleine windturbine. Andere bekendere reactoren hebben een veel groter vermogen: Borssele is 485 MW en Doel (België) is 2911 MW.

De discussie over kernenergie werd bij ons bezoek aan Delft uiteraard ook geopend. Er werden verschillende voorbeelden aangehaald van innovaties en ideeën om kernenergie veiliger en efficiënter te maken. Door deze ontwikkelingen wordt de kans op een ongeval kleiner. De gevolgen van een ongeval kunnen echter zeer groot zijn. Een kleine kans op een groot ongeluk maakt de discussie complex. Welke kans op een ongeval kunnen wij als samenleving accepteren?

Natuurkundige en eerste Nederlander in de ruimte Wubbo Ockels zei ooit: "Kernenergie gaat ons te boven, het is te groot." Hier heeft hij gelijk in. Een kerncentrale kan nog zo veilig zijn, 100 procent veiligheid is nooit te garanderen. Wat we ook doen om de kansen op een ramp te verminderen, er blijven altijd grote risico's kleven aan kernenergie. De gevolgen van een ongeluk spreken na enkele nooit verwachte kernrampen tot de verbeelding. Voorbeelden van kernrampen zijn Three Mile Island (USA, 1979), Tsjernobyl (USSR, 1986) en Fukushima (Japan, 2011). De recente kernramp in Fukushima heeft ons laten nadenken over de gevaren van kernenergie in combinatie met de kracht van de natuur. De natuur kunnen we als mens nooit volledig controleren. De gevolgen van Fukushima op de lange termijn zijn onbekend. Recentelijk hebben wetenschappers wel ontdekt dat er mutaties onder vlinders zijn veroorzaakt. Over de opslag van het radioactieve afval werden we in Delft ook goed geïnformeerd.

Het afval bestaat uit laag-, middel- en hoogradioactieve delen. In een periode van 100 jaar zal een groot gedeelte van het laag- en middelactieve afval vervallen. Vervallen wil zeggen dat het radioactieve afval uiteenvalt in niet-radioactieve stoffen. Het vervallen van het hoogradioactieve afval duurt echter meer dan 100.000 jaar. Het hoogradioactieve afval uit Borssele wordt in Frankrijk eerst 'opgewerkt' (het recyclen van bruikbare bestanddelen). De bruikbare bestanddelen kunnen weer als brandstof gebruikt worden in een kerncentrale. Of kernafval wordt opgewerkt, is een politieke keuze. Veel landen kiezen hier niet voor vanwege de hoge kosten. De hoeveelheid hoogradioactief afval is zonder opwerking echter een factor 20 hoger. Na opwerking wordt het Nederlandse afval verglaasd opgeslagen in Vlissingen. Verglaasd wil zeggen dat de afvalstoffen worden verwerkt in glas om deze te isoleren. Voor de komende 100 jaar ligt dit afval in Vlissingen in de bijna surrealistische COVRA (Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval).

De COVRA is een tijdelijke oplossing tot de politiek een besluit neemt over de wijze van definitieve opslag. Op dit moment is er geen enkel land ter wereld met een definitieve opslagplaats (eindberging) voor kernafval. De wetenschappelijke wereld verwacht dat er in de toekomst mogelijkheden zijn voor opslag in zoutkoepels of kleilagen. Maar net als bij Fukushima moeten we ook bij de opslag van kernafval niet vergeten dat we als mens niet de baas kunnen zijn over de natuur. Er blijven voor 100.000 jaar risico's aan het afval kleven. Op de geologische tijdschaal is 100.000 jaar niet veel, voor de mensheid is het een enorm lange tijd. We moeten toekomstige generaties niet met dit probleem opzadelen.

Naast resten van de brandstof uit een kerncentrale is radioactief afval afkomstig uit nog twee bronnen: resten van radioactief materiaal uit de industrie en gezondheidszorg

en de minst bekende maar zeer kostbare bron is de kerncentrale zelf. Met ontmanteling van het deels radioactieve gebouw is wereldwijd nog weinig ervaring. De kosten worden hoog ingeschat maar zijn door de beperkte kennis lastig vast te stellen. In 2010 werd duidelijk dat het ministerie van VROM zich ernstige zorgen maakt over de kosten van de ontmanteling (in 2045) van de kerncentrale in Dodewaard. Op dit moment worden deze kosten geschat op 180 miljoen euro.

Kernenergie wordt vaak gezien als de ideale transitieoplossing naar duurzame energie. De kosten van kernenergie zijn door alle extra veiligheidsmaatregelen en nieuwe innovaties echter flink aan het stijgen. Citigroup heeft in 2009 onderzocht dat een nieuwe kerncentrale tot 3500 euro per kW vermogen kost. Zowel zon- als windenergie kost momenteel 1430 euro per kW. Een gemiddelde kerncentrale (1600 MW) kost dan 5,6 miljard euro. Dit onderzoek was voor Fukushima, gemiddeld zijn in het verleden de kosten van een kerncentrale na elke ramp met 90 procent gestegen. Daarbij komt dat het bouwproces van kerncentrales uiterst onzeker is. Tien jaar is momenteel een verwachte acceptabele bouwtijd. Economen zeggen dan ook volmondig nee tegen een nieuwe kerncentrale; de kosten zijn te hoog en de onzekerheden te groot.

Al met al wegen de voordelen van kernenergie niet op tegen de risico's, kosten en het afvalprobleem. Kerncentrales zijn daarom geen oplossing voor de transitie naar duurzame energie. Laten we het Zwitserse en Duitse voorbeeld volgen en ook definitief een streep zetten onder kernenergie. Dit betekent dat er geen nieuwe centrales komen en dat de huidige centrale in Borssele uiterlijk in 2022 wordt gesloten.

Wiebe Janssen is voorzitter van de commissie Almere en studeert Natuurwetenschap & Innovatiemanagement en Economie & Bedrijfseconomie aan de Universiteit Utrecht

Democratie in de digitale samenleving

Dankzij het verschijnen van films als de Matrix lijken velen te denken dat de digitale wereld een unieke virtuele dimensie is. Een soort van Wilde Westen waar de regels nog uitgevochten moeten worden, waar de grenzen nog bepaald moeten worden. Ondertussen wordt zij ook de grote bevrijder genoemd, die de democratische harten van onderdrukte bevolkingen sneller doet kloppen. In deze stroom van utopische en angstvallige gedachten wordt vergeten dat de digitale wereld een neutraal onderdeel van onze samenleving is, dat zowel vóór als tegen de democratie gebruikt kan worden.

Door Stas Verberkt en Jeroen Slobbe

Nu onze samenleving naar een digitale samenleving transformeert, zal onze democratie ook de digitale wereld moeten omarmen. Daarbij is het belangrijk om zowel de kansen als de risico's realistisch te beschouwen. In de digitale samenleving kan politieke participatie verhoogd worden dankzij de goedkope communicatiemogelijkheden, door de transparantie en door de vele mogelijkheden om censuur te doorbreken. Daar staat echter tegenover dat de democratie ook een sterke klap op kan lopen doordat gebruik wordt gemaakt van digitale middelen om slim de massa te bespelen, door mensen te overspoelen met informatie en door de grote mogelijkheden tot vermaak als afleiding in te zetten.

Burgerparticipatie door open en vrije communicatie

De mogelijkheden die digitale communicatiemiddelen met zich meebrengen om snel met veel mensen in contact te komen zijn immens. Een enkele tweet van Julian Assange bracht onlangs een grote menigte op de been om te voorkomen dat het Verenigd Koninkrijk de soevereiniteit van de ambassade bruto zou schenden. De massaliteit van sociale netwerken toont zich in dat geval als een grote kans voor de democratie. Ook kunnen moderne communicatiemiddelen de kloof tussen politici en burgers verkleinen; politici hebben een enorm arsenaal aan mogelijkheden om hun mening te uiten en deel te nemen aan het publieke debat.

In Afrika werd onlangs de keerzijde van moderne communicatiemiddelen duidelijk. Door gebruik te maken van de digitale communicatiemiddelen was het mogelijk om raciaal geweld tussen stammen hevig en versneld op te doen laaien. Een ander probleem is dat veel van de nieuwe mogelijkheden om te communiceren kort en vluchtig zijn. Dit betekent dat politici geacht worden snel te reageren op complexe

kwesties, wat de kwaliteit van de politiek niet altijd ten goede komt: 140 tekens is weinig voor nuance en diepgang.

Verdrinken in de transparantie

Dat informatie in de digitale wereld snel verspreid kan worden, kan werken als katalysator voor burgerparticipatie. Om de burger succesvol te laten participeren, is het noodzakelijk dat deze van volledige informatie wordt voorzien. De overheid moet zich dus transparant naar de burger toe opstellen. Er zijn twee vormen van censuur: te weinig vertellen, waardoor de informatie geheim blijft, of te veel vertellen, zodat de waarheid verdrinkt.

Standaard dienen alle overheidsdocumenten openbaar beschikbaar te zijn op een voor iedereen begrijpelijke en toegankelijke wijze. Indien dit om sterke redenen onmogelijk blijkt is een uitleg in plaats van het document vereist. Op deze manier kan niet alleen de politieke elite de uitvoerende macht controleren, maar kan elke burger meedoen aan dit essentiële democratische proces.

Het einde van de censuur

De nadelen van de digitale wereld voor de democratie blijven niet bij het ondermijnen van transparantie. De mogelijkheden van censuur zijn eveneens gigantisch nu de automatisering zich getoond heeft. Dictators maken gretig gebruik van technieken om al het internetverkeer binnen hun land te bespioneren. Deze technieken zijn beschikbaar dankzij het westerse bedrijfsleven dat ze onder andere voor de westerse contentpolitie ontwikkeld heeft. De Chinese overheid heeft zelfs in de kosten voorzien van een onderzoek naar

digitale surveillance door een Amerikaanse universiteit. Dictaturen kunnen dus op legitieme wijze van westerse onderdrukkingstechnologie profiteren.

Gelukkig viereen initiatieven die censuur tegengaan ook hoogtij. Zo geniet software waarmee anonimiteit door de digitale wereld bewogen kan worden (zoals Tor) momenteel grote populariteit. Autoritaire regimes spelen hierop in door censuur steeds vaker te vervangen door vermaak, waarmee burgers worden afgeleid. Dat dit werkt zal niet verbazen: ook in westerse landen kijken veel mensen liever naar amusement dan dat ze zich informeren over de politieke situatie. Veel internetgebruikers kijken liever naar amusement op YouTube dan dat ze een kritische beschouwing van de politieke situatie lezen op de website van de New York Times. De Russische overheid heeft dit goed begrepen: zij produceert een online televisiekanaal met platvloerse televisieshows om mensen vooral geamuseerd te houden. Dit is vele malen succesvoller dan censuur, daar censuur enkel de nieuwsgierigheid naar de verboden vruchten versterkt.

Op naar een digitale democratische samenleving

De democratie is gebaat bij het goed gebruiken van de mogelijkheden die ontstaan zijn dankzij de digitale samenleving, maar wel met een realistisch perspectief. De digitale wereld kan gebruikt worden vóór de verhoging van de politieke participatie, vóór de versterking van de transparantie en vóór de vrijheid van informatie. Hierbij moet het geloof in de democratiserende werking van de digitale samenleving vervangen worden door een digitaal realisme dat ook negatieve kanten onder ogen ziet. Wij pleiten voor een open, vrije en transparante digitale samenleving, waarmee de democratie versterkt wordt.

Stas Verberkt en Jeroen Slobbe studeren Computer Security aan het Kerckhoffs Institute

Door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Hoe ben je bij de JD terechtgekomen?

In het voorjaar van 2009 werd ik lid, al had ik het gevoel dat ik al veel langer lid was omdat ik tijdens de middelbare school al vaak politieke activiteiten bezocht. Bij de JD/D66 voelde ik me thuis vanwege de pro-Europese en internationale houding. Uiteindelijk gaf mijn docent maatschappijleer me de doorslag om lid te worden. Hij wist dat ik geïnteresseerd was in politiek en was bang me te verliezen aan de JOVD/VVD. Die zijn hier in Breda namelijk het grootst en organiseren veel vaker een activiteit dan de JD. De JOVD-activiteiten bezocht ik vanuit mijn politieke interesse. Maar doordat ik me bij de JD/D66 veel meer thuisvoel dan bij de JOVD/VVD, was het niet lastig voor mijn docent om mij over te halen.

Je voelt je voornamelijk thuis bij de JD/D66 vanwege de internationale houding. Welk ander JD/D66-geluid vind jij daarnaast belangrijk?

De JD was één van de eerste die openlijk voorstander was van het verhogen van de AOW-leeftijd. Dat vond ik van lef getuigen en inhoudelijk ben ik het er ook mee eens. Als we de leeftijd van de AOW niet verhogen, is er straks voor niemand meer AOW. De JD en D66 kijken verder en durven dit soort impopulaire maatregelen voor te stellen. Een ander voorbeeld hiervan is de hypotheekrenteaftrek.

Met welke JD- of D66-standpunten ben je het niet eens?

Dat zijn voornamelijk kleine dingen. Ik ben bijvoorbeeld nooit zo'n voorvechter van de kroonjuwelen. De gekozen burgemeester en het referendum vind ik zelf niet het belangrijkste. Ik begrijp dat D66 hier eigenlijk voor is opgericht, maar ik vind dat er partijstandpunten zijn die meer aandacht verdienen.

Waarom ben je actief geworden bij de JD? Na de middelbare school ben ik in Maastricht gaan studeren. De eerste activiteit die ik in Maastricht bezocht, ging over Europa. Ik vond het een interessante avond dus vanaf toen ben ik naar bijna elke activiteit geweest. Een paar weken later zou de functie van Secretaris Internationaal vrijkomen. Toen ik net lid werd van de JD zag ik een bestuursfunctie echt als erebaantje. Maar in Maastricht kwam ik er vrij snel achter dat er binnen de JD juist veel ruimte is voor jonge leden om ook bestuurservaring op te doen. Dus toen ben ik Secretaris Internationaal van de JD Maastricht geworden.

Wat heb je als Secretaris Internationaal in Maastricht gedaan?

De eerste grote activiteit voor mij als Secretaris Internationaal was BeNeLiberales. Dit is een bijeenkomst van liberale jongerenpartijen uit België en Nederland. De tweede grote activiteit was een twinning met een Noorse politieke jongerenorganisatie. De Noren kwamen in december naar ons. Ze waren erg verbaasd over Sinterklaas en konden niet begrijpen dat we zo'n racistisch volksfeest vierden. Toen ze weer in Noorwegen waren, kreeg ik een e-mail met daarin de mededeling dat ze ernaar uitzagen om met ons tijdens het tweede deel van de twinning 'constitution day' oftewel 'hun niet-racistische nationale feestdag' te vieren.

Samen met Utrecht is Maastricht de enige JD-afdeling met een Secretaris Internationaal. Hoe belangrijk is deze voor een afdelingsbestuur?

Maastricht is de internationale stad van Nederland bij uitstek. Brussel, Aken, Keulen liggen allemaal veel dichterbij dan bijvoorbeeld Amsterdam. Daarom zijn veel lokale politieke onderwerpen in Maastricht al gauw grensoverschrijdend. Hierdoor denken we er in Maastricht eigenlijk eerder aan om bijvoorbeeld de Julis (Jungen Liberalen – red.)

uit Aken uit te nodigen voor een discussieavond dan andere Nederlandse PJO's.

De internationale dimensie loopt als een rode draad door jouw leven. Hoe is dat zo ontstaan?

De hele wereld is erbij gebaat om in vrede samen te leven en dat kan alleen als er internationaal afspraken worden gemaakt. Dat vind ik al van jongs af aan. Als kind ging ik vaak op vakantie naar plekken waar niet veel Nederlanders kwamen dus ik kom van jongs af aan met vreemde talen en buitenlandse mensen in contact. Ook heb ik op een middelbare school gezeten die internationaal gericht was en zodoende ben ik met mijn middelbare school twee keer naar Sicilië op uitwisseling geweest. Ik vind het heel interessant hoe mensen anders denken en anders zijn. Daar moeten we met elkaar iets moois van maken.

Vind jij dat mensen meerdere talen moeten leren om internationaal contact te leggen of moeten we uiteindelijk naar een Lingua Franca?

Ik vind het juist prachtig dat er verschillende talen zijn. Het klinkt misschien conservatief, maar ik vind het heel mooi dat een land iets eigens heeft (zoals een taal). Het is heel belangrijk dat kinderen van jongs af aan vreemde talen aangeleerd krijgen, en niet alleen Engels. In aanraking komen met mensen uit andere culturen is belangrijk en inspirerend en dat gaat gemakkelijker als je de taal spreekt. Natuurlijk kun je niet iedereen verplichten een tweede vreemde taal te leren, maar je kunt wel zorgen dat de interesse wordt gewekt. De rest komt dan vanzelf.

Kevin Schelvis was Secretaris Internationaal van JD Maastricht en studeert nu in Canada

VOORZITTERS HAMER

Door Nikie van Thiel

De verkiezingen zijn geweest, het feest der democratie is weer voorbij. In tegenstelling tot veel andere partijen hebben we gewonnen! Of althans, D66 heeft gewonnen, maar dat onderscheid maken we wel weer als ze verliezen. Jonge Democraten verliezen nooit.

Die winst is heel erg mooi. Dat het 'slechts twee zetels' zijn, doet daar niets aan af. D66 komt niet van tien zetels, maar is nog steeds aan het opbouwen vanaf de drie zetels waarmee ze in 2006 bleef zitten.

"Ik zou als kiezer als eerste willen weten of ik me kan vinden in de idealen en het mensbeeld van een partij en hoe deze gereflecteerd worden in de verschillende aspecten van onze samenleving"

Het jojo-effect dat zo kenmerkend was voor onze moederpartij wordt langzamerhand verleden tijd. De electorale macht van D66 blijft echter beperkt. Als PvdA en VVD besluiten samen te regeren én te hervormen, kan het voor D66 wel eens lastig worden om sterk oppositie te voeren. Als D66 meeregeert met deze twee partijen, kunnen ze gemakkelijk buitenspel worden gezet halverwege de vier regeringsjaren. Oftewel: het is weer koffiedik kijken alom.

In de campagne zelf ging het met name over de hervormingen op de woningmarkt, arbeidsmarkt en pensioenen. Ook de zorgkosten en Europa waren dagelijkse kost. Maar voor alle lijsttrekkers bleek het

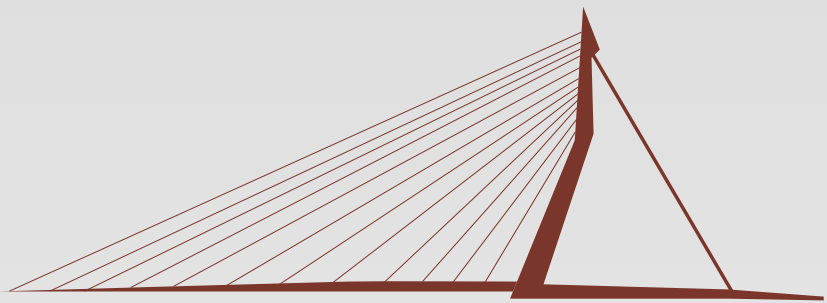
moeilijk te zijn om op metaniveau de kiezer te overtuigen. Dat de SP tegen en VVD vóór versoepeling van het ontslagrecht waren, was voor de campagne ook wel duidelijk. Maar hoe zien de partijen de arbeidsmarkt over 20 jaar het liefst? En waarom zou dit de ideale arbeidsmarkt voor Nederland zijn? En welke stappen zijn de komende vier jaar nodig om dit ideaalbeeld te verwezenlijken? Men staart zich blind op beleidswijzigingen zonder de discussie over die stip aan de horizon te voeren. Dit wekt verwarring op – in ieder geval bij mij. Ik zou als kiezer als eerste willen weten of ik me kan vinden in de idealen en het mensbeeld van een

partij en hoe deze gereflecteerd worden in de verschillende aspecten van onze samenleving. Aangezien het beleid daar logischerwijs uit zou moeten voortvloeien, is dat van ondergeschikt belang. Helaas kwamen we ook deze campagne weer niet verder dan wel of niet het eigen risico verhogen, wel of geen hypotheekrenteaftrek en wel of niet de AOW-leeftijd verhogen. Genoeg nu! Zonder campagne kunnen we ook weer nieuws uit het buitenland bekijken. Zo heeft Poetin zich weer van zijn slechtste kant laten zien door Pussy Riot in het gevang te gooien, wat niet alleen op zichzelf erg is, maar ook kenmerkend voor het niveau van de Russische rechtsstaat. Rusland pretendeert een rechtsstaat te zijn, en heeft het Europees

Verdrag voor de Rechten van de Mens ondertekend. Daarom is het van belang dat deze zaken van mensenrechtenschending voortvarend worden behandeld bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg.

Zonder campagne gaan we ook weer op normale tijden naar bed en besteden we onze tijd weer aan iets anders dan niet-helemaal-de-waarheid-weergevende leuzen op kleine stukjes papier. Zo is het weer tijd voor het congres eind oktober, mijn laatste als voorzitter, en waar het overgrote deel van het bestuur gewisseld wordt. Als je nog nadent om te solliciteren voor dit of volgend jaar, grijp je kans! De levenservaring die je in een Landelijk Bestuursfunctie opdoet is uniek. Je huppelt het ene moment een radiostudio binnen en het volgende moment op het Binnenhof. De ene dag overleg je met de Secretaris Politiek over het programma van de JD, de andere dag met Alexander Pechtold over het verkiezingsprogramma van D66. Vooruitlopend op ons laatste kunstje komend congres, kan ik alvast zeggen dat wij als bestuur een fantastische tijd hebben gehad. En dat komt mede door jullie. Dit jaar hadden wij niks kunnen doen zonder de energie van alle JD-leden. Of je nu zelf dag in dag uit bezig bent bij een afdelingsbestuur of dat je af en toe een keer langskomt: de stem van jongeren is altijd en overal nodig. Bedankt daarvoor!

Nikie van Thiel is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl

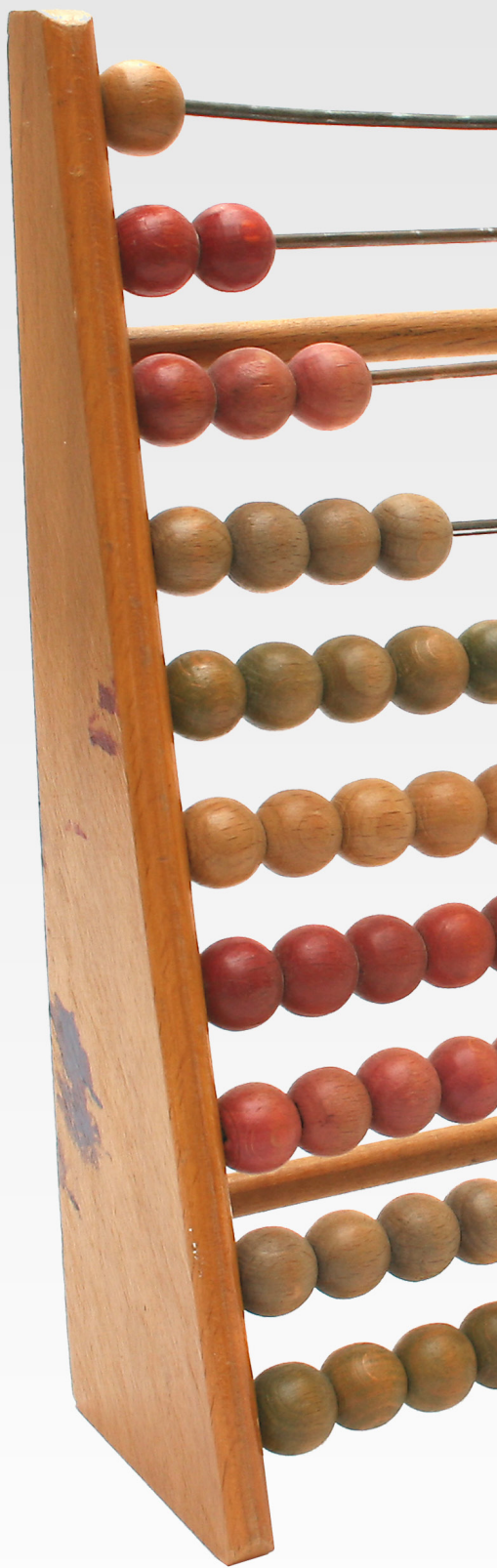

ROTTERDAM

NAJAARSCONGRES JONGE DEMOCRATEN

26 t/m 28 oktober | De zaal van Staal/WTC congrescenter

Kijk voor meer info op www.jdcongres.nl

**Bij inlevering
van deze bon
bij de erkende
boekhandel**

**BETAALT U €10,00
I.P.V. €12,50**

**€2,50
KORTING!**

WWW.PBO.NL

ACTIENUMMER: 502-54330 • GELDIG VAN 2-8-2012 T/M 2-11-2012

Ledenmagazine Jonge Democraten - Winter 2013

DEMO

GENDER

In deze DEMO:

Boris Dittrich – Linda Duits

'One of the guys' of maffiameisje – Global Culture Wars

Een pleidooi voor de gelukkige huisvrouw – Over de vrijheid om een jurk aan te trekken – en meer...

Is de JD al **verder dan de smurfen?**

Door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Net voordat wij als DEMO-hoofredactie werden verkozen in Utrecht vuurden JD'ers zoals wij hadden verwacht enkele kritische vragen op ons af. Vrijwel alle vragen waren inhoudelijk van aard en hadden wij, min of meer, voorzien. Willen jullie dingen wijzigen aan de DEMO? Wat gaan jullie met het lezersonderzoek doen? Wie willen jullie interviewen? Vragen waarop misschien geen pasklaar antwoord past, maar wel vragen waarop wij vooraf de contouren van een antwoord hadden geschetst. Eén JD'er wist het de mannelijke helft van de redactie een stuk moeilijker te maken. Waarom besloten was dat de man voor de positie als hoofdredacteur zou gaan? Of dit niet een bevestiging zou zijn van de traditionele hiërarchie? En welke uitwerking zou dit hebben op de machtsverhoudingen binnen de redactie?

Op deze manier hadden wij niet tegen onze beoogde rolverdeling aangekeken. Van onze voorgangers hadden we begrepen dat het voornaamste verschil tussen de functies zat in de titel. Zij gaven aan dat er geen vaste taakverdeling was tussen beide redacteurs en dat de één niet meer inbreng of inspraak had dan de ander. De hoofdredactie van de DEMO heeft alleen op papier een hiërarchische structuur. Dat wij ervoor kozen om de mannelijke helft als hoofdredacteur te

kandideren had simpelweg te maken met het gegeven dat de één meer ervaring had met voor de DEMO schrijven dan de ander. Daar zaten geen diepzinnige bespiegelingen over het al dan niet bevestigen van traditionele genderrollen bij.

Zulke vragen geven aan dat zelfs binnen een progressieve vereniging die het individu als uitgangspunt neemt discussies over een gelijke positie tussen geslachten nog niet tot het verleden behoren. Regelmatig steken binnen de vereniging discussies de kop op over de rol van vrouwen. Bestaat het glazen plafond, en zo ja, hoe dient deze doorbroken dient te worden? Moet hier actief (voorkeurs)beleid op gevoerd worden of functioneert het garanderen van gelijke kansen als sloopkamer van het plafond? Vragen waar binnen de JD nog regelmatig over gesteggeld wordt.

Niet alleen binnen de JD, maar binnen de gehele samenleving wordt al decennialang gediscussieerd over gelijkheid tussen de geslachten. Zelfs de smurfen worden betrokken in de discussie. Jarenlang bestond de smurfengemeenschap alleen uit mannen. Terwijl zowel aanhangers van Charles Darwin als van de onbevleete ontvangenis hun hoofd braken over hoe deze gemeenschap heeft kunnen ontstaan, waren feministen boos over het eenzijdige mannelijke wereldbeeld dat kinderen werd voorgeschoteld. Smurfenschepper Peyo

introduceerde daarom in het oprichtingsjaar van D66 Smurfin. Zij was gecreëerd door Gargamel, vijand van de smurfen, om onenigheid te kweken tussen de hitsige blauwe wezentjes.

Ondanks de introductie van Smurfin bleven veel feministen boos. Inmiddels wordt er zelfs gesproken van een Smurfette Principle. Dat houdt in dat er in series die gericht zijn op een gemengd publiek vaak onevenredig veel mannelijke personages voorkomen. Bovendien voldoen de vrouwelijke personages vaak aan het (gepercipieerde) mannelijke ideaalbeeld: slank, mooie benen op hoge hakken en een gewillige blik.

Vrouwen zijn vanzelfsprekend meer dan hun uiterlijke voorkomen. Net als mannen meer zijn dan machtsbeluste wezens die vrouwen alleen op uiterlijk beoordelen. Het thema Gender behelst overigens ook meer dan man/vrouwkwesties. Er valt ook veel te zeggen over de positie van homoseksuelen, transgenders en geslachtslozen. Gelukkig zijn er weer veel leden bereid geweest om hun scherpe pen in te zetten om het thema vanuit allerlei hoeken te belichten. Wel beschouwd bestaat de hoofdredactie misschien alleen uit adjunct-hoofdredacteurs. Adjunct betekent letterlijk 'helper'. Wij zien onszelf als niets meer of minder dan helpers van alle leden die hun ideeën met een breder publiek willen delen.

INHOUD

- 4 De Visionair
- 6 Boris Dittrich
Een interview met Advocacy Director LGBT bij Human Rights Watch
- 10 'One of the guys' of maffiameisje?
- 12 De problematische positie van transgenders in Nederland
- 13 Een pleidooi voor de gelukkige huisvrouw
- 14 Polemiek
- 16 Over de vrijheid om een jurk aan te trekken
- 17 Het gevecht van #YoSoy132
Hoe een Mexicaanse jongerenbeweging strijdt voor verandering
- 18 Positief of negatief, het blijft discriminatie
- 19 Gender en conflict
- 20 Linda Duits
Vrouwelijke politici in de media
- 21 Advocaat van de Duivel
Homo's en bloeddonatie
- 22 Global culture wars
De strijd om seksuele rechten
- 24 Het homohuwelijk als bron van onenigheid bij de Democraten
- 25 Een kruimeltje filosofie
De angst voor een genderneutrale maatschappij
- 26 Geestverruimende middelen
- 28 Feitenvrije vs. meningenvrije politiek
- 30 Op bezoek bij
Deborah Binnendijk – JD Amsterdam
- 31 Voorzittershamer

COLOFON

29e jaargang - nummer 2 winter 2012
DEMO is een uitgave van de Jonge Democraten, onafhankelijke politieke jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5800 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline DEMO 1: 28 maart. Thema: Wetenschap
Nb: niet-themagerelateerde stukken ook welkom.

Hoofdredacteur:
Tim Jansen

Adjunct-hoofdredacteur:
Lonneke van der Holst

Hoofdvormgever:
Emil Pepic

Vormgever:
Niels Joormann

Eindredactie:

Jorine Boink, Daniel Boomsma, Lonneke van der Holst, Tim Jansen en Iris Paris

Landelijk bestuur JD

Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 – 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker

Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 – 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze DEMO werkten mee:

Steve Bertens, Deborah Binnendijk, Jorine Boink, Daniel Boomsma, Anne Breure, Jan Willem de Bruin, Robbert Coenmans, Tom van Dijk, Boris Dittrich, Linda Duits, Mike Emmerik, Bram Has, Lonneke van der Holst, Moana van IJsseldijk, Tim Jansen, Niels Joormann, Kristiaan Kiwitz, Stefan de Koning, Tom Louwerse, Marloes Noppen, Iris Paris, Eva Rogaar, Floris de Roy van Zuydewijn, Sophie Schellens, Jeroen Slobbe, Wieke Timmermans, Stas Verberkt, Bas Wallage, Gijsbert Werner

Wil je DEMO voortaan liever alleen digitaal ontvangen? Mail dan naar digidemo@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@jongedemocraten.nl.

Door Gijsbert Werner
(De bioloog)

Anno 2013 lijkt het opheffen of minimaliseren van de verschillen tussen man en vrouw een geaccepteerd - haast verplicht - doeleinde te zijn geworden van zo goed als elke politieke stroming. Maar is dat eigenlijk wel haalbaar? Zijn we niet gewoon gebonden aan onze evolutie en genetica? Mensen zijn wat biologen een seksueel dimorfe (tweevormige) soort noemen. Dat betekent dat er duidelijk observeerbare verschillen tussen de geslachten zijn. Dat geslachten verschillen lijkt wellicht vanzelfsprekend, maar is het niet. De meeste planten verenigen beide geslachten in één individu, net als veel weekdieren. En lang niet alle soorten

met twee geslachten zijn seksueel dimorf. Bij sommige vogelsoorten zijn de geslachten nauwelijks te onderscheiden, wat zelfs tot vergissingen bij de paring kan leiden. Maar onder zoogdieren is seksueel dimorfisme het meest voorkomend. Dat hoeft niet te betekenen dat geslachten op alle aspecten volledig verschillend zijn. Mensen bijvoorbeeld zijn dimorf in spiermassa, maar niet in intelligentie. Vergeleken met onze nauwere verwanten de primaten (apen en halfapen), heeft Cambridge-bioloog Clutton-Brock berekend dat mensen een laag tot gemiddeld dimorfe soort zijn. Er zijn grotere verschillen tussen geslachten dan bijvoorbeeld bij gibbons, een groep

mensapen uit de jungles van Zuidoost-Azië, maar lang niet zulke grote verschillen als bij gorilla's, waar mannetjes twee keer zo zwaar zijn en een grote harem van vrouwtjes onderhouden. Daarmee hebben we ook meteen één van de belangrijkste verklaringen voor het bestaan van seksuele dimorfie te pakken: de samenlevingsverbanden van soorten, en dan vooral partnerbinding en -keuze. Grotere dimorfie hangt over het algemeen samen met sterkere seksuele selectie, dat wil zeggen, grotere competitie tussen mannetjes over toegang tot vrouwtjes. Bij gibbons vindt relatief weinig strijd plaats om vrouwtjes. Mannetjes hoeven

geen harem te verdedigen, en paartjes leven vooral monogaam. Een dominante gorillaman leidt een volstrekt ander leven: hij moet zijn harem constant verdedigen tegen concurrenten. De winnaar van deze strijd plant zich voort, de verliezer staat met lege handen en ziet zijn genen verdwijnen. Dit leidt tot de evolutie van grotere en agressievere mannetjes, bekwaam in het gevecht, terwijl vrouwtjes kleiner blijven. En voilà: een seksueel dimorfisme is ontstaan. Natuurlijk zijn mensen meer dan alleen het product van de evolutie. Niettemin noopt het bovenstaande tot enige scepsis over de haalbaarheid van het opheffen van man-vrouw-verschillen. Vele seksueel dimorfe

eigenschappen zijn sterk genetisch bepaald, zowel uiterlijke als meer gedragsmatige. Lang niet al die eigenschappen zijn nog zo relevant in de moderne tijd, maar sommige wellicht wel. Een bioloog zou niet zo snel verwachten dat een seksueel tweevormige soort op korte termijn éénvormig wordt. Een knappe minister van emancipatie die duizenden generaties seksuele selectie weet te neutraliseren.

Gijsbert Werner promoveert in de biologie aan de VU

Door Marloes Noppen
(De internationaal-deskundige)

Hoe kan het toch dat vrouwen tegenwoordig in groten getale naar de universiteit gaan, maar de ongelijkheid in het bedrijfsleven nog verre van verdwenen is? De inkomensverschillen tussen man en vrouw blijven aanwezig en ook het glazen plafond is nog niet geheel doorbroken. Als één vrouw dat glazen plafond eenmaal doorbroken heeft, bevindt zij zich op een voetstuk daar ver boven. Dit voetstuk wordt door dat glazen plafond heen goed in de gaten gehouden door ons allen onder het glazen plafond. Het succes verandert in een schavot dat van alle kanten geanalyseerd wordt. Marissa Mayer, nieuwe bestuursvoorzitter van Yahoo!: fout!

Vrouwen die binnen de opt-out revolutie vallen: fout! Vrouwen met een topfunctie vervullen als het ware een dubbelrol: die van hun functie en die als vrouw. Wat deden deze vrouwen dat ons hun keuzes doet bekritisieren? Mayer beviel aan het einde van de zomer van haar eerste kind. Wat een intiem moment voor haar was, werd compleet door de media uitgelicht. Wat was het geval? Toen ze aangenomen werd bij Yahoo! gaf ze aan dat ze enkel een aantal weken van haar zwangerschapsverlof op zou nemen en thuis door zou blijven werken. Zo gezegd, zo gedaan. Wat Time Magazine een 'blink-and-it's-over' zwangerschapsverlof noemde, deed

heel wat stof opwaaien. Haar vermogen beide te doen was onmenselijk. Ze zou de lat te hoog leggen voor vrouwen en zodoende een slecht precedent scheppen. De opt-out revolutie refereert aan de toestroom van succesvolle vrouwen die ineens hun carrière inwisselen voor een gezinsleven. Deze term werd voor het eerst gebruikt door Lisa Belkin in een New York Times-artikel in 2003. Vrouwen zijn vandaag de dag duidelijk vertegenwoordigd op universiteiten: ze gaan er massaal heen en halen hoge cijfers. Met andere woorden, ze beginnen sterk. Ze werken en werken, en dan ineens houdt het op. De obstakels die vrouwen ondervinden bij het combineren van een

gezinsleven en een carrière wordt door een groot gedeelte van hen onoverkomelijk bevonden. Daarom stoppen ze hun carrière. Het aantal moeders dat thuisblijft is in de Verenigde Staten in het begin van deze eeuw zelfs gestegen. Eenmaal van de arbeidsmarkt af is de stap voor herintreding naar een fulltime baan vaak te groot. Dit zijn twee voorbeelden van vrouwen die hoogopgeleid zijn. Terwijl de één kiest voor doorwerken stopt de ander haar carrière. Maar dienen de keuzes van deze vrouwen representatief te zijn voor een groep? Is er aan sich iets mis mee als een vrouw ervoor kiest thuis te blijven of juist door te werken als zij net een kind heeft gekregen? Het zijn

de keuzemogelijkheden die op iedereen van toepassing zijn. Het feit dat er mogelijkheden bestaan is een gigantische stap vooruit. Onze focus dient te liggen bij de opties van eenieder, niet bij het bekritisieren van keuzes van een individu.

Marloes Noppen studeert management Stockholm School of Economics

Door Floris de Roy van Zuydewijn
(De econoom)

Beleid moet gericht zijn op gelijke kansen en niet op gelijke gevolgen van keuzes. Het recht maakt geen onderscheid tussen seksen. Toch kan elke cipier u vertellen dat er in Nederland meer mannen (11.965) dan vrouwen (775) in de cel zitten. Een bioloog kan u vertellen dat mannen gemiddeld 10 procent meer herseninhoud bezitten dan vrouwen. Toch heeft elke mannelijke bachelorstudent (waar er in Nederland 13.750 van zijn) de schone blondines in de universiteitsbanken voor het uitzoeken omdat er meer vrouwen (17.000) studeren. Macro-economie is misschien wel de meest geëmanciperde studie ooit. Bij

mijn weten is geen enkel economisch model gebaseerd op het verschil tussen man en vrouw. Toch zal een Etos-verkoper u verzekeren dat haarconditioner (wat doet dat?) voor vrouwen bedoeld is. Hetzelfde geldt voor rare smaakjes thee, geurende stokjes, cola light en kaarsenmeuk. Ik wil maar zeggen, een econoom zal u vertellen dat mannen en vrouwen beiden consumenten zijn, maar wel met compleet verschillende indifferentiecurves. Zij maken andere keuzes. Deze keuzes zijn niet beter, niet slechter, maar gewoon anders. Zo ook op de arbeidsmarkt: neem de vierdaagse werkweek, overwerk of überhaupt het aantal gewerkte uren. Feit is dat zelfs in typisch "vrouwelijke

sectoren" mannen per week meer uren werken dan vrouwen, zoals in de zorg (7,7) of het onderwijs (5,8). Het is daarom ook logisch dat mannen, aangenomen dat de productiviteit hetzelfde blijft, sneller en vaker carrière maken dan vrouwen. Geen discriminatie, maar het simpele gevolg van meer vlieguren. Een keus is wel iets anders dan een kans. Zo is discriminatie het op voorhand uitsluiten van mensen op basis van iets totaal irrelevant, bijvoorbeeld geslacht. Bij discriminatie wordt het slachtoffer dus een eerlijke kans ontnomen. Voor een gelijke kans moeten de startblokken wel op gelijke afstand liggen en moet een valse start worden afgefloten.

Beleid moet gericht zijn op gelijke kansen en niet op gelijke gevolgen van keuzes. Het lijkt er soms op dat we de neiging hebben om op dit onderwerp aan symptoombestrijding te doen. Een vrouwenquota is hier een bekend voorbeeld van. Dit blijkt al jaren een ineffectief beleid. Logisch, want het is net zo effectief als een quota voor immigranten, oudere werkzoekenden, jongeren of mensen met flaporen. Waarom? Omdat het niet op kansen maar op keuzes focust. En de overheid heeft weinig effectieve middelen om de individuele keuzevrijheid te beïnvloeden. Dit betekent niet dat je niets moet doen. Old-boys networks, vriendjespolitiek of regelrecht machtsmisbruik van mannen

tegenover vrouwen moet uiteraard worden gecorrigeerd. Via het recht, meldpunten en ondernemingsraden, gewoon op basis van het antidiscriminatiebeginsel, artikel 1 van onze grondwet. Dit leidt niet automatisch tot gelijke inkomens of carrières van mannen en vrouwen. Het spreekt slechts over een gelijke behandeling (kans) en niet over de gevolgen van keuzes.

Floris de Roy van Zuidewijn studeerde economie en is rijkstraine

Interview met **Boris Dittrich**

De vader van Boris Dittrich vluchtte voor de communistische dictatuur in Tsjecho-Slowakije naar Nederland, het land waar zijn zoon na een rechtenstudie advocaat en rechter werd alvorens hij in 1994 als Tweede Kamerlid voor D66 werd gekozen. In 2003 werd Dittrich fractievoorzitter van D66. Na twaalf jaar, waarin onder meer op zijn initiatief het huwelijk werd opengesteld voor mensen van gelijk geslacht, verliet hij de Tweede Kamer. Dittrich besloot na zijn Kamerlidmaatschap een jongensdroom na te jagen: wonen en werken in New York. De D66'er ging begin 2007 aan de slag als Advocacy Director LGBT-rights (Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender) bij Human Rights Watch. In deze functie trekt hij de gehele wereld over met de ogenschijnlijk simpele boodschap dat LGBT-rechten ook mensenrechten zijn. Daarnaast schrijft hij romans. Eind februari zal zijn tweede roman 'De Waarheid Liegen' bij de Arbeiderspers verschijnen.

Door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

In Nederland introduceerde u het homohuwelijk. Was het altijd uw doel om u verder in te zetten voor LGBT-rechten?

"Nee, alhoewel mensenrechten altijd een zwaarwegende rol hebben gehad in mijn werkzaamheden. Als advocaat was ik betrokken bij de anti-apartheidsstrijd in Zuid-Afrika. Onderwijl Nelson Mandela nog gevangen zat op het Robbeneiland werkte ik op het kantoor van zijn advocaat in Johannesburg. De strijd tegen onrecht vind ik zeer belangrijk. Mijn inzet voor LGBT-rechten ontstond toen ik in 1993 door Hans van Mierlo werd gevraagd of ik mij kandidaat wilde stellen voor de Tweede Kamer."

Waarom toen?

"Het was bekend dat ik homo was. Mensen binnen D66 zeiden toen: 'Daar moet je niet over praten, dat gaat stemmen kosten. Dat is funest voor je politieke carrière. Nederland is nog niet toe aan openlijk homoseksuele politici.' Een journalist vroeg mij destijds hoe het was om als homo in de politiek te zitten. Toen dacht ik: Het is belachelijk dat ik ga luisteren naar mensen die zeggen dat ik het er niet over mag hebben. Hoe kun je van mij verwachten dat ik het volk ga vertegenwoordigen als ik niet eens mijzelf mag vertegenwoordigen? Daarna ben ik in interviews gaan benadrukken dat ik het belangrijk vond dat er ook een homo in de Tweede Kamer kwam."

Hoe werd dit ontvangen?

"Ik ontving veel positieve reacties, ook van mensen die mij aanvankelijk hadden ontraden om hiermee naar buiten te treden. Er heerste simpelweg koudwatervrees. Journalisten vroegen mij wat ik voor homoseksuelen ging betekenen. Daar had ik eigenlijk geen antwoord op. Ooit was ik in gesprek geraakt met iemand die het belachelijk vond dat het huwelijk alleen opengesteld is voor mensen van een verschillend geslacht. Daar was ik het mee eens. Het huwelijk openstellen voor mensen van hetzelfde geslacht leek mij een mooi vergezicht."

Toch heeft het vanaf 1994, toen u in de Kamer kwam, nog zeven jaar geduurd voordat het huwelijk ook voor paren van een gelijk geslacht werd opgesteld. Waarom zo lang?

"In 1998 werd er een motie aanvaard die zei 'u moet het homohuwelijk invoeren'. Toen zei premier Wim Kok: 'Toch doen we het niet. Dan zijn we gekke Henkie in de wereld. Want nergens in de wereld kunnen homo's trouwen.' Normaal zou je het kabinet wegsturen als het weigert een motie uit te voeren, maar nu was het de laatste dag voor het verkiezingsreces. D66 verloor deze verkiezingen, maar ging

belangrijke stap in de strijd voor gelijke rechten voor homo's. In andere landen is de situatie voor homo's vaak veel gevaarlijker. Wat voor problemen spelen daar en hoe wil Human Rights Watch deze aanpakken?

"In veel Afrikaanse landen hebben homo's, transgenders en lesbiennes het erover dat ze niet mishandeld, gearresteerd en gemarteld willen worden. Ze mogen vaak lukraak ontslagen en hun huis uitgegooid worden, alleen maar omdat ze houden van iemand van hetzelfde geslacht. Zij zijn totaal niet geïnteresseerd in het homohuwelijk. Sterker nog, zij willen er niet eens over praten."

"Als Nederland het homohuwelijk niet had ingevoerd, was het waarschijnlijk nog steeds nergens ter wereld ingevoerd."

toch meeregeren in Paars II. VVD en PvdA wilden niet samenwerken zonder D66. Dat was prima, maar wij wilden een paar beeldbepalende onderwerpen binnenhalen, zodat we konden laten zien dat de inbreng van D66 er toe doet. Daar kwam een lijstje uit, met onder andere het homohuwelijk. Dat werd meteen aanvaard. Ook was er steun van oppositiepartijen, zelfs binnen het CDA werden partijleden vrijgelaten in hun keuze omtrent dit onderwerp. Al heeft de overgrote meerderheid van het CDA tegen gestemd."

Heeft Nederland op het gebied van het homohuwelijk een leidende rol gespeeld?

"Zeker. Als Nederland het homohuwelijk niet had ingevoerd, was het waarschijnlijk nog steeds nergens ter wereld ingevoerd. België heeft min of meer het Nederlandse wetsvoorstel gekopieerd. Na België kwamen onder meer Canada en Zuid-Afrika. Zonder voortrekkersrol van Nederland was dit er waarschijnlijk nooit van gekomen."

De invoering van het homohuwelijk werd door veel Nederlanders gezien als een

Wanneer er gesproken wordt over een betere (grond)wettelijke bescherming van seksuele minderheden, dan verwijzen politici vaak naar het schrikbeeld van het homohuwelijk. Straks willen ze nog trouwen ook. Mijn werk voor van Human Rights Watch concentreert zich met name op mensenrechtenschendingen. Het niet invoeren van het homohuwelijk kan door homo's als vervelend worden ervaren, maar het is geen schending van de mensenrechten. In landen waar het huwelijk bediscussieerd wordt, zoals in Australië waar het homohuwelijk onlangs werd afgewezen, zijn er vaak genoeg andere organisaties die het onderwerp onder een volgende regering weer kunnen agenderen."

Hoe gaat Human Rights Watch te werk in landen waar de mensenrechten geschonden worden zonder tegen het verwijt van 'westers cultureel imperialisme' aan te lopen?

"De kern van ons werk is het maken van onderzoeksrapporten. Daarvoor interviewen wij mensen die slachtoffer zijn van mensenrechtenschendingen. Wij bestuderen de wetgeving in zo'n land alsmede de

internationale verplichtingen om te kijken waar de nationale wetgeving niet voldoet aan deze verplichtingen. Vervolgens doen wij aanbevelingen aan zo'n land, bijvoorbeeld om de wet aan te passen. Regelmatig krijgen wij het verwijt dat we westerse normen en waarden willen opdringen. Dat is natuurlijk onzin, want het gaat om de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Mensenrechten gelden voor iedereen, overal en onder alle omstandigheden. Daarom is het belangrijk dat we nu Ban-Ki Moon bereid hebben gevonden om deze boodschap met verve uit te dragen."

Maar de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens zijn wel gebaseerd op de Europese historie...

"Ja, maar ze zijn niet door Europeanen opgesteld. Dat is gebeurd onder leiding van Eleanor Roosevelt, samen met onder meer Chinezen, de paus en mensen uit Latijns Amerika. Deze zijn opgesteld na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog, toen men dacht 'Dit nooit meer'."

U noemt de paus als medeopsteller van de mensenrechten. Toch komt het Vaticaan regelmatig in het nieuws met uitspraken die als homo-onvriendelijk zouden kunnen worden gekwalificeerd. Hoe kan het Vaticaan bewegen worden om zich in te zetten voor homorechten?

"We hebben diverse canoniekrechtelijke uitspraken nauwkeurig bestudeerd en kwamen erachter dat de paus iedere vorm van geweld tegen mensen afwijst, omdat dit in strijd is met het christendom. In sommige landen worden mensen nog steeds vermoord vanwege hun seksuele voorkeur. Ooit had ik een gesprek met iemand van De Heilige Stoel en ik vroeg hem waarom zij zich niet uitspraken tegen dergelijke ontwikkelingen. Hij antwoordde dat zij tegen elke vorm van geweld zijn, maar dat het hen nooit was gevraagd om zich hierover uit te spreken. Dat is natuurlijk flauwekul. Elk jaar organiseer ik op Internationale Mensenrechtendag een debat in de VN. In 2009 hebben we het Vaticaan uitgenodigd en die hebben toen een verklaring ondertekend waarin zij aangeven elke vorm van geweld tegen homo's en lesbiennes af te wijzen. Alsmede dat ze tegen het strafbaar stellen van homoseksualiteit zijn. Daaraan voegen ze wel toe dat ze relaties tussen twee mensen van het geslacht niet steunen. Toch was deze verklaring een enorme eyeopener voor een heleboel landen in de wereld, zoals het zeer christelijke Kameroen en Oeganda. Deze verklaring neem ik vaak mee naar landen waar in kerken tegen homo's gepredikt worden. Wij houden dit document voor aan

bisschoppen en geven aan dat de paus het niet met hen eens is. Soms vergezeld van de boodschap dat hun haatdragende houding op repercussies van het Vaticaan kan komen te staan."

Helpen dergelijke acties?

"In Oeganda is recentelijk een wetsvoorstel ingediend om de doodstraf op homoseksualiteit in te voeren. Deze discussie heeft eerder gespeeld. Destijds sprak ik met een potentiële opvolger van de paus uit Ghana (Kardinaal Peter Turkson – red.). De Rooms-Katholieke kerk heeft toen afstand genomen van de voorgenomen maatregel, al had dit krachtiger gekund. Zij hebben middels een televisie-uitzending en een krantenadvertentie hun standpunt bekendgemaakt. En dat was het. Ik vind dat je dan ook echt de barricaden op moet. Daar is nog een wereld te winnen. Gelukkig is de anti-homowetgeving voorlopig opgeschort, vanwege ruzie in het Oegandese parlement over andere onderwerpen. Helaas blijven dergelijke wetsvoorstellen populaire stokpaardjes van politici die in verkiezingstijd de steun van het volk willen verwerven."

Anti-homomaatregelen ontvangen steun van een deel van de Oegandese bevolking. Is het in dit soort gevallen belangrijk om bottom-up bewustwording te creëren?

"Dat is heel belangrijk, maar bijna onmogelijk. Oegandese homo-organisaties zijn illegaal. Als zij vergaderen wordt de vergadering door de politie verstoord en worden mensen opgepakt. Iets bottom-up organiseren is niet mogelijk, daarom vragen ze of Human Rights Watch wil assisteren. Wij worden niet opgepakt."

Is het juridisch niet mogelijk dat ze u dan arresteren?

"Als de voorgestelde wet wordt aangenomen wel. Dan zou zelfs een Oegandees die naar Nederland komt en hier seks heeft met een Nederlander van hetzelfde geslacht strafbaar zijn. Ook de Nederlander zou dan opgepakt kunnen worden als hij naar Oeganda komt. Bottom-up is ook zeer moeilijk omdat de bevolking zelden feiten kan lezen over het onderwerp. Veel kranten zijn in handen van de staat en journalisten schrijven alleen op een sensationele manier over homo's. Eén van de kranten publiceerde een 'top 100' van homo's, hieronder bevonden zich ook mensen die zich actief inzetten voor de homobeweging. Op deze manier wordt een klimaat van haat geschapt. Een homoactivist die op de lijst stond is later vermoord. Toen de dienstdoende priester bij zijn begrafenis ontdekte dat er een homo in de kist lag, wilde hij de kist niet aanraken."

Speelt het internet een belangrijke rol daar waar traditionele media gecontroleerd worden door de overheid?

"Het internet is voor ons een geweldige uitvinding. Iedereen in de homorechtenwereld kent elkaar enigszins, zelfs in landen waar homoseksualiteit strafbaar is. Op deze manier kunnen we gemakkelijk afspraken maken voordat we een land bezoeken. Zodoende ontdekken we ook wie sleutelfiguren binnen nationale homobewegingen zijn. Daarnaast speelt internet een belangrijke rol in de beeldvorming. Zo staan in veel landen jongere generaties positiever tegenover homoseksualiteit, mede doordat zij via internet ook andere verhalen lezen."

Hoe worden de landen waar jullie te werk gaan geselecteerd?

Door de beperkte omvang van Human Rights Watch en de grootte van het probleem kunnen we helaas niet overal werken. We selecteren de landen waar de situatie vreselijk is, maar ook landen waar draagvlak is. Human Rights Watch verricht geen werk in landen waar de LGBT-beweging niet zit te wachten op onze inmenging.

Helpen jullie mensen ook te vluchten als zij vanwege hun geaardheid worden bedreigd?

"We behandelen geen individuele zaken, maar wij werken wel samen met allerlei leiders in LGBT-gemeenschappen. Mocht de wet in Oeganda worden ingevoerd dan zijn wij bang dat er een soort volksgericht ontstaat. Wij trekken dan ook op met andere organisaties, in Afrika werken we onder meer samen met de Nederlandse ontwikkelingsorganisatie Hivos."

Prefereren jullie in dat soort gevallen opvang in de regio?

"Ja, dat is zeker verkiest. Wanneer mensen Franstalig zijn, is het fijn dat zij naar een ander Franstalig land kunnen. Toch biedt dat niet altijd soelaas, omdat er in buurlanden vaak ook homohaar heerst. Als mensen er zelf voor kiezen om naar Canada of Nederland te gaan, ondersteunen we dat. Maar als oud-advocaat die vluchtelingen bijstond weet ik dat het vaak lastig is voor getraumatiseerde Afrikanen om moederziel alleen in het koude Nederland aan te komen."

In uw boek Elke liefde telt valt op dat er in veel Latijns-Amerikaanse landen progressie wordt gemaakt op het gebied van homorechten. Waarom is hier overwegend meer steun dan in Afrikaanse landen?

"Latijns-Amerika heeft levendige democratieën, waar NGO's een actieve rol spelen. Veel van de Latijns-Amerikaanse landen waren niet al te

lang geleden een dictatuur. Huidige politici bewaren slechte herinneringen aan die tijden en begrijpen hoe belangrijk mensenrechten zijn. Dus daar is het gemakkelijker om gesprekken te houden over bijvoorbeeld het homohuwelijk. Veel Afrikaanse landen zijn nog steeds een dictatuur."

U werkt nu circa zes jaar bij Human Rights Watch. Hoe heeft u uw functie vormgegeven?

"Mijn arbeidscontract is gebaseerd op input die ik tijdens de sollicitatie heb aangegeven. Ik vond het met name belangrijk dat er zowel op landenniveau als bij internationale organisaties aandacht wordt gevraagd voor LGBT-rechten. Net voor ik begon, werden de Yogyakarta-beginselen opgesteld en deze brengen we continu onder de aandacht. De kernboodschap van deze beginselen is dat LGBT-rechten mensenrechten zijn. Deze beginselen vormen een eyeopener voor veel mensen, omdat ze niet beseffen dat het schenden van het mensenrecht van een homo simpelweg het schenden van een mensenrecht is. Er bestaat nog altijd een grote discrepantie tussen internationale afspraken en beleid op nationaal of lokaal niveau. Zo mag je in Moskou geen Gay Pride organiseren, omdat homo's volgens de burgemeester satanskinderen zijn."

Niet alleen in Moskou, maar ook in Balkanlanden is het moeilijk om een Gay Pride te organiseren.

"Dat verschilt. In Zagreb was het relatief gemakkelijk om een Pride te organiseren, maar in het eveneens Kroatische Split was

dit een stuk moeilijker. Overigens krijgen we bij de organisatie van deze Prides veel steun van Nederlandse ambassadeurs. De Nederlandse ambassadeur in Kroatië liep mee met de Pride in Split en werd met stenen bekogeld. In 2012 werd opnieuw een Pride gehouden, maar onder stevige politiebewaking. Dat is belangrijk. De staat is er om ons te beschermen tegen agressie en mag zo'n demonstratie niet afgelasten onder het mom van dreigende ordeproblemen. Als demonstraties doorgaan raken mensen gewond aan deze protesten. Zo worden Prides een onderdeel van de samenleving. Beeldvorming bij dergelijke demonstraties is cruciaal. Door in pak en stropdas te verschijnen verandert het beeld. Mensen zien dan dat niet elke homo met een boa omloopt en dat je als homoseksueel ook een zakenman kan zijn."

Kroatië treedt hoogstwaarschijnlijk toe tot de Europese Unie. Zou de Europese Unie van toetreders moeten eisen dat zij hun LGBT-mensen beschermen?

"In principe is dit al een harde eis. Zij moeten hun wetgeving aanpassen zodat deze strookt met het *acquis communautaire* (het recht van de Europese Unie – red.). Het enige probleem is dat wanneer zij eenmaal in de Europese Unie zitten er weinig middelen zijn om ze tot de orde te roepen als zij terugzakken. Dit probleem speelt bijvoorbeeld in Litouwen. Daar wil men wetten invoeren die indruisen tegen Europese richtlijnen. De ultieme sanctie is een land uit de Europese Unie zetten, maar dat gebeurt niet. Naming en shaming is daarom enorm belangrijk."

Wordt het werk van Human Rights Watch bemoeilijkt door de economische crisis?

"Dat is enorm meegevallen. We zijn aanvankelijk wel ingekrompen en konden een jaar geen nieuw personeel aannemen. Inmiddels krijgen we steeds meer geld binnen. Vanuit Nederland ontvangen we bijvoorbeeld steun van de Postcodeloterij. Human Rights Watch weigert principieel elke overheidssubsidie, omdat we onafhankelijk moeten blijven. In 2010 hebben we een Nederlands kantoor geopend, onder meer om te kijken of welgestelde Nederlanders ons willen steunen. Inmiddels is Nederland, na de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, het derde land in termen van financiële steun aan Human Rights Watch."

Wat wilt u bereiken hebben als u deze functie neerlegt?

"Dat is een lastige vraag, deze functie is nooit af. Er zijn 193 lidstaten van de VN en 76 stellen homoseksueel gedrag strafbaar. Dat gaat, als het überhaupt ooit lukt, decennia duren voordat zoiets verandert. Niets is zo vreselijk om naar een gevangenis in Oeganda of Kameroen te gaan. Mensen leven onder erbarmelijke omstandigheden met besmet drinkwater, uitwerpselen op de vloer, cellen met 40 man, verkrachtingen en zij moeten slapen op een betonnen vloer. Een realistisch doel zou een moratorium zijn op het arresteren van mensen vanwege hun geaardheid. Als we dat zouden kunnen bereiken, is het geweldig."

'One of the guys' of maffiameisje?

Over de onderschatte rol van de vrouw in de criminaliteit

Na de rellen in Haren, eind september, twitterde Femke Halsema dat de media moeten stoppen met het gebruik van het politiek correcte begrip 'jongeren'. "Laten we 't beestje eens bij de naam noemen: jongens." Bert Brussen reageerde instemmend met een opiniestuk op De Jaap waarin hij Halsema gelijk gaf en stelde dat we bij geweldsmisdrijven nooit denken aan doorgesnoven milfs, agressieve hockeymeisjes ofrellende damesdisputen omdat de verdachten bij geweldsmisdrijven nu eenmaal vrijwel altijd man zijn. Ze lijken een punt te hebben: wanneer we beelden zien van dit soort incidenten, zien we vrijwel uitsluitend mannen. Ook in Haren lijkt dat het geval geweest te zijn; afgezien van de jarige Merthe, die vergat het knopje 'besloten' aan te vinken op het Facebookevent van haar zestiende verjaardag, kon vooral het mannelijk geslacht verantwoordelijk gehouden worden voor de ravage in het Groningse dorp. Is het nu werkelijk zo dat criminaliteit eigenlijk gewoon een mannending is?

Door Steve Bertens

Dat mannen sterk oververtegenwoordigd zijn in het strafrechtstelsel, is een feit. In Nederland is minder dan één op de tien gedetineerde vrouw. Vrouwen scoren nog relatief hoog bij misdrijven als diefstal, fraude en verduistering, maar geweldsmisdrijven worden vrijwel uitsluitend gepleegd door mannen. Bij het zoeken naar een verklaring hiervoor is in de criminologie

de laatste decennia vaak het begrip gender gehanteerd. Hierbij wordt gezocht naar sociale constructies van 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid', ofwel de toeschrijvingen en verwachtingen ten aanzien van de relaties en omgangsvormen tussen mannen en vrouwen zoals die zich in de maatschappij hebben ontwikkeld. Dat staat los van de biologische verschillen; vroege denkers als Lombroso en Freud stelden namelijk nog dat vrouwen niet de juiste 'uitrusting' hadden

om criminaliteit te plegen. Tijdenlang werd daardoor vrouwelijk ouderschap vrijwel genegeerd. Sinds de jaren zeventig is de discussie over gender en criminaliteit echter veel gevoerd en verschillende criminologische stromingen zoeken een verklaring voor de grote verschillen tussen man en vrouw in de criminaliteit.

Een populaire verklaring binnen de criminologie is het sociologische concept

doing gender: jongens en meisjes worden volgens deze theorie in een mannelijke of vrouwelijke genderrol opgevoed. Meisjes worden beschermd opgevoed en zullen minder snel in aanraking komen met geweld. Daarentegen worden jongens juist gestimuleerd om hun mannelijkheid te bewijzen door stoer gedrag. Als kind wordt dat gedaan door het gebruik van stoere taal en het klimmen in bomen; later door agressie en gebruik van geweld. Volgens deze mannelijke genderrol kan geweld een mogelijkheid zijn om mannelijkheid te bewijzen: bijvoorbeeld voor jonge mannen die niet zijn geslaagd in de maatschappij en voor wie geweld de snelste manier is naar erkenning of aanzien. Daarnaast kan geweld ook als middel dienen om mannelijkheid te herstellen: bijvoorbeeld in een situatie van bijzondere kwetsing of vernedering.

Belangrijk om te vermelden is dat de mannelijke genderrol niet per se vertolkt hoeft te worden door een man: gender staat los van sekse. Vrouwelijke criminaliteit kan aldus bestaan wanneer een vrouw de mannelijke genderrol aanneemt: bijvoorbeeld wanneer een meisje in een jeugdbende zich wil bewijzen als one of the guys. Wanneer een persoon, man of vrouw, zich op deze manier wil bewijzen, neemt deze persoon de mannelijke genderrol aan.

Doing gender wordt als basis gebruikt voor verschillende criminologische theorieën waarin gender een grote rol speelt. De theorie speelt in op de heersende stereotypes 'man' en 'vrouw' en kunnen aldus een verklaring geven voor het grote sekseverschil. Maar de oorzaak van de ondervertegenwoordiging van het vrouwelijk geslacht in de criminaliteit kan ook ergens anders in schuilen. Ik noem drie mogelijke oorzaken.

De eerste mogelijke oorzaak is het feit dat er minder vaak aangifte wordt gedaan tegen meisjes en vrouwen. Dat houdt immers niet in dat er ook zo weinig aangiftes gedaan kunnen worden. Wellicht komt het omdat de vergrijpen van vrouwen minder ingrijpend zijn – het letsel veroorzaakt door mannen is doorgaans ernstiger. Of misschien komt het doordat mannen minder snel toegeven dat zij slachtoffer zijn van vrouwelijke agressie en daarom minder snel aangifte doen. In verschillende zelfrapportageonderzoeken is het percentage vrouwen dat regelovertredend gedrag vertoont immers significant hoger dan in officiële statistieken. Ter illustratie: in het onderzoek naar huiselijk geweld dat het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) in 2010

naar buiten bracht, waren vrouwen met 60 procent oververtegenwoordigd in de dadersteekproef. Dat terwijl het leeuwendeel van het aantal aangiftes in deze categorie wordt gedaan tegen mannen. Een deel van de problematiek lijkt dus niet zichtbaar.

De tweede mogelijke oorzaak is het feit dat vrouwen die met politie of justitie in aanraking komen milder worden gestraft dan hun mannelijke collega's voor dezelfde vergrijpen. Dat blijkt uit veel criminologische onderzoeken en heeft met twee dingen te maken. Allereerst met dat rechters vrouwen in het algemeen minder gevaarlijk inschatten dan mannen – een gevolg van de clichématige vrouwelijke genderrol. Een tweede factor die hierin meespeelt is het feit dat bij vrouwelijke delinquenten vaker sprake is van een psychische stoornis (zoals een depressie of een posttraumatische stressstoornis) dan bij hun mannelijke collega's. Daardoor kunnen zij eerder op empathie rekenen. Dat volgt ook uit de zogenaamde genderparadox. Deze paradox houdt in dat vrouwen in aanleg, onder meer door beter ontwikkelde empathische vermogens, minder geneigd zijn tot delinquentie dan mannen. Daardoor moet er sprake zijn van meer risicofactoren (zoals misbruik, verwaarlozing, delinquente vrienden of psychische stoornissen) voordat zij over zullen gaan tot delinquent gedrag. Mannen zullen al eerder overgaan tot dit gedrag. Hierdoor is het begrijpelijk dat het percentage delinquente vrouwen dat daadwerkelijk lijdt aan een psychische stoornis (en dat dus bijvoorbeeld een beroep zal kunnen doen op een strafuitsluitingsgrond), hoger is dan bij delinquente mannen.

Een derde aanwijzing voor de hypothese dat de vrouwelijke rol in de criminaliteit groter is dan gedacht vinden we in een onderzoek naar criminaliteit op Curaçao. Hierin kwam naar voren dat de vrouwen of vriendinnen van mannen die veel (drugsgelateerde) delicten plegen vaak niet de onwetende huisvrouwen zijn waar ze voor worden aangezien. Ze verlenen hun partner daarmee of hebben zelfs een actieve rol in de misdaad; de zogenaamde maffiameisjes. Deze bevinding komt vaker voor in onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit. Daarnaast wordt de invloed van deze vrouwen op de opvoeding van hun kinderen in recent criminologisch onderzoek benoemd: veel kinderen uit deze gezinnen eindigen zelf ook in de criminaliteit. Daarmee lijkt het erop dat vrouwen de vicieuze cirkel in stand houden; ze voeden hun zoons op als 'foute mannen' en hun dochters als

liefhebbers ervan. Ondanks alles geldt als heersende opvatting nog altijd dat vrouwen mannen vooral ontmoedigen om zich in te laten met criminaliteit. Niets zou zo goed helpen bij het stoppen met de misdaad als het vinden van een vaste (lees: brave) vriendin. Deze stellingen blijken dus niet altijd juist; vrouwen kunnen juist een grote faciliterende rol hebben bij het in stand houden van delinquent gedrag.

Ja, criminaliteit is een mannending. Maar toch kan de rol van de vrouw niet worden gebagatelliseerd, hoewel dat vaak wel gebeurt. De rol die gender speelt in de criminologie, lijkt verrassend genoeg vooral positief uit te vallen voor de vrouw. Juist de vooroordelen die bij de vrouwelijke genderrol horen zorgen ervoor dat van vrouwen veel minder snel verwacht wordt dat zij op het slechte pad raken. En als ze dat wel doen, zijn er verschillende factoren die kunnen voorkomen dat ze daarvoor worden gestraft. Kortom: als het gaat om delinquent gedrag heeft de vrouw voordeel van het heersende stereotype. Een conclusie als die van Femke Halsema lijkt daarom voorbarig. Vrouwelijke delinquenten springen niet zo in het oog als mannen, die zich geregeld presenteren als geweldadige apen op een rots tijdens een potje rellen zoals in Haren. Nee, de rol van de vrouw is minder zichtbaar, discreter wellicht – maar mag niet worden onderschat.

Steve Bertens studeerde strafrecht aan de Universiteit Utrecht, is oud-secretaris Scholing & Vorming van de Jonge Democraten en is man.

Verder lezen:

Dirk J. Korf, Martina Althoff & Els Enhus, "Sneeuwvuijze en de machoman: Sekse en gender in de (Nederlandstalige) criminologie", Tijdschrift voor criminologie, 2010, p. 335-350.
James W. Messerschmidt, "Doing Gender: The Impact and Future of a Salient Sociological Concept", Gender & Society, 2009, p. 85-88.
Kathleen Daly & Rebecca L. Bordt, "Sex Effects and Sentencing: An Analysis of the Statistical Literature", Justice Quarterly, 1995, p. 141-75.
Marion van San, De aantrekkingskracht van 'gevaarlijke' mannen, Den Haag: Boom Lemma uitgevers, 2009.

De problematische maatschappelijke positie van transgenders in Nederland

Een tijdje geleden hoorde ik van een jonge arts een verhaal dat me aan het denken heeft gezet. Eén van de patiënten die onder narcose gebracht moest worden was een man die vrouwelijke hormonen gebruikte maar geen geslachtsveranderende operatie had ondergaan. Dit geval zorgde voor verwarring, want moest deze patiënt nu als man of als vrouw behandeld worden? Als hier al protocollen voor waren, waren die de arts in ieder geval niet bekend en deze besloot daarom om "gewoon maar iets" te proberen. Voor mij liet dit voorval een stuk van het onbegrip zien waarmee transgenders in de samenleving geconfronteerd worden, met name wanneer zij geen sekseverandering hebben ondergaan. Want waar het vaak al als schokkend wordt ervaren als iemand geheel overgaat tot het andere geslacht, weten burgers noch wetenschap en overheid wat te doen met iemand die zich in hun optiek ergens in het grijze gebied tussen de veilige categorieën 'man' en 'vrouw' bevindt.

Door Eva Rogaar

Volgens het transgenderennetwerk wonen er in Nederland naar schatting tussen de 30.000 en 100.000 transgenders; mensen die zich niet (geheel) kunnen identificeren met het geslacht waarmee ze geboren zijn, maar met het andere geslacht, beide geslachten of juist geen van beide. Soms kiest een transgender ervoor om, in meer of mindere mate, te leven als iemand van de andere sekse. Dit kan zich beperken tot het dragen van kleding bedoeld voor de andere sekse en het nemen van hormonen, maar ook uitgebreider zijn in de vorm een geslachtsveranderende operatie. De eisen die de Nederlandse wet tot op heden stelt om officieel van geslacht te veranderen, dus om identiteitspapieren en dergelijke te laten aanpassen, zijn erg zwaar: een hormoonbehandeling, een geslachtsveranderende operatie en een definitieve sterilisatie in de vorm van verwijdering van de baarmoeder of de testikels zijn hiervoor verplicht.

Het is niet vanzelfsprekend dat iedere transgender deze wetgeving kan en wil volgen. Om te beginnen zijn de wachtlijsten voor dergelijke ingrepen lang en duurt het een aantal jaar voordat het hele traject van officiële geslachtsverandering is doorlopen, wat het een langslappende zaak maakt. Bovendien zijn een geslachtsveranderende operatie en sterilisatie erg duur en zeer ingrijpend, waardoor veel transgenders hier niet toe kunnen of willen overgaan. Ook de correctie van secundaire geslachtskenmerken (zoals baardgroei en borsten) is voor transgenders lang niet altijd mogelijk of betaalbaar. Dit heeft, in combinatie met de strenge wetgeving omtrent officiële geslachtsverandering, als

gevolg dat veel transgenders zich wel voelen en kleden als iemand van het andere geslacht, maar dat zij niet officieel zo geregistreerd kunnen worden.

Mede door deze wetgeving is de maatschappelijke positie van transgenders problematisch. Dit wijst ook een rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) uit dat in november 2012 is verschenen naar aanleiding van een onderzoek naar het leven van transgenders in Nederland. Veel transgenders hebben beperkte toegang tot de zorg die zij nodig hebben, vanwege de genoemde lange wachtlijsten en gebrekkige vergoedingen voor medische ingrepen en psychische zorg. Bovendien ervaren velen van hen zowel in de samenleving als op de werkvloer discriminatie. Ongeveer een derde van de transgenders houdt zijn genderidentiteit verborgen in zijn privéomgeving. Op de werkvloer is dit zelfs ruim de helft. Velen van wie wel volgens hun genderidentiteit leven hebben te maken met negatieve reacties. De noodzaak die transgenders voelen om hun identiteit te verbergen of het onbegrip waar zij op stuiten wanneer ze deze wel tonen, leidt niet zelden tot vereenzaming en een slechte inkomenspositie, hoewel een hoog percentage van de transgenders in Nederland, ongeveer de helft, hoogopgeleid is. Ook het aantal zelfmoorden en pogingen hiertoe is hoog onder transgenders.

Mensenrechtenorganisaties en de Europese Commissie voor Mensenrechten hebben zich de afgelopen jaren ingezet om de strenge wetgeving voor officiële geslachtsverandering te herzien. Met name de sterilisatie-eis werd beschouwd als een schending van de mensenrechten. Inmiddels is er in Nederland een wetsvoorstel in behandeling dat het

makkelijker moet maken voor transgenders om hun geregistreerde geslacht te wijzigen. Hiervoor zouden ze geen geslachtsoperatie, sterilisatie of hormoonbehandeling meer hoeven te ondergaan maar is het voldoende als een rechter en een deskundige bevestigen dat de overtuiging van de transgender 'blijvend van aard' is. Ook worden vanuit de regering stappen ondernomen om de emancipatie van transgenders te verbeteren en discriminatie van deze groep te bestrijden.

Dit wetsvoorstel is een belangrijke stap voor transgenders omdat het een officiële geslachtsverandering minder kostbaar en ingrijpend maakt. Er zullen minder transgenders tegen het probleem aanlopen dat zij anders geregistreerd staan dan zij eruitzien. Toch zijn hiermee de problemen niet geheel verholpen. Want wie zullen deze 'deskundigen' zijn die vaststellen of een transgender wel echt van geslacht wil veranderen; in wiens belang handelen zij en zullen zij de oprechte gevallen altijd erkennen? En zal de nieuwe wetgeving er niet vooral voor zorgen dat transgenders nu onopvallender van geslacht kunnen veranderen, zonder dat er meer erkenning komt voor hun positie? Ook is het wetsvoorstel weinig bevredigend voor transgenders die zich met beide of juist met geen enkel geslacht identificeren. Maar gezien het feit dat het man-vrouw-denken diep geworteld is in ons mensbeeld, is het wellicht teveel gevraagd om hierin op korte termijn verandering te verwachten. En hoewel de nieuwe wet het denken in hokjes niet zal veranderen, wordt het in elk geval makkelijker om van het ene naar het andere hokje over te gaan.

Eva Rogaar studeert Europese studies

Een pleidooi voor de gelukkige huisvrouw

In de politiek gaan steeds meer stemmen op om vrouwen te stimuleren actiever te worden op de arbeidsmarkt. Ik wil een pleidooi houden voor de gelukkige huisvrouw.

Door Bram Has

Doordat alleen vrouwen geboorte kunnen geven aan een kind, verslechtert hun positie op de arbeidsmarkt. Werkende vrouwen moeten nu eenmaal zwangerschapsverlof opnemen om hun kind op de wereld te zetten. Na de daad zit het fysiek noodzakelijke aandeel van de man ten aanzien van de zwangerschap erop. Ik heb nog nooit gehoord van enig man die hier enkele weken verlof voor moest opnemen. Mannen hebben dus een biologisch voordeel op de arbeidsmarkt ten opzichte van vrouwen. Daarbij hechten mannen veel waarde aan hun carrière. Zij realiseren zich dat zij daarvoor moeten werken.

Kinderen vergroten het inkomensverschil tussen man en vrouw, zo blijkt uit onderzoek van de OESO. Bij partners zonder kinderen is dit verschil gemiddeld 7 procent. In Nederland

huisvrouw is geen mythe. Een deel van de vrouwen wil alleen maar werken, veel vrouwen willen echter ook moeder worden. Van die laatstgenoemde groep wil een deel dat combineren met een carrière, anderen prefereren het fulltime moederschap.

Het benadrukken van het belang van vrouwelijke emancipatie op de arbeidsmarkt is een economisch streven. Dat is op zichzelf niet erg, maar dit is wel belangrijk om te beseffen. Er ontstaat een steeds eenzijdiger beeld in de maatschappij, waarin vrouwen hun leven moeten modelleren naar dat van mannen. Economisch gezien is het voordeliger als meer mensen arbeid verrichten, omdat de druk en de lasten voor werkenden daarmee lager komen te liggen. De emancipatie van vrouwen op de arbeidsmarkt zorgt er tevens voor dat zij als individu financieel onafhankelijker zijn. Dat heeft als voordeel dat zij meer dan vroeger eigen keuzes kunnen maken.

"Er ontstaat een steeds eenzijdiger beeld in de maatschappij, waarin vrouwen hun leven moeten modelleren naar dat van mannen."

verdienen mannen met kinderen gemiddeld 17 procent meer dan vrouwen met kinderen. Daarmee scoren we iets beter dan het OESO-gemiddelde van 22 procent. In ons land wordt de helft van dit verschil veroorzaakt doordat 75 procent van de Nederlandse vrouwen met kinderen parttime werkt. In Frankrijk werkt bijvoorbeeld slechts 26 procent van de vrouwen parttime.

Het feit dat in Nederland veel moeders parttime werken wordt overigens niet alleen bepaald door de biologische aspecten en ongelijke beloning op de arbeidsmarkt. Uit onderzoek van sociologe Brinkgreve blijkt dat Nederlandse moeders zichzelf de beste opvoeders van hun kind vinden. De gelukkige

Toch heeft de emancipatie ook neveneffecten. Een niet te negeren groep bezwijkt onder de eisen van carrière én moederschap. Bovendien neemt het aantal eenoudergezinnen toe. Waar vroeger een scheiding een schande was en voor de vrouw financieel niet haalbaar, heeft zij nu een betere positie. Vrouwen hoeven minder te pikken van hun partner en kunnen meer eisen. Dat leidt overigens ook tot een verandering van geschikt bevonden mannen als vader. Zowel het aantal mannen met een tweede leg als het aantal mannelijke singles groeit.

Nadelen van eenoudergezinnen zijn dat zij bovengemiddelde financiële druk kennen en dat in deze setting één van de twee

rolmodellen in de opvoeding ontbreekt. Veelal is dit de mannelijke. Mannen blijken, vooral voor jongens ouder dan twee jaar, als rolmodel te fungeren. Ook in opvoeding buiten het gezin zijn er voor het opgroeiende kind weinig mannelijke rolmodellen. Op het kinderdagverblijf is minder dan 1 procent van de pedagogisch medewerkers man, in het basisonderwijs en in toenemende mate in het middelbaar onderwijs zijn voornamelijk vrouwen werkzaam. Deze ontwikkeling versterkt het feit dat jongens al van jongs af aan opgroeien in een vrouwenwereld. Het enthousiasmeren van mannen voor deze beroepen blijkt lastig.

Naast het stimuleren van meer mannelijke inbreng in de opvoeding van kinderen meen ik dat ouders zoveel mogelijk keuzevrijheid moeten hebben in hoeverre zij hun kind zelf willen opvoeden. Zeker zolang de thuisblijvende ouder geen of nauwelijks aanspraak maakt op gemeenschapsgeld en zijn of haar financiële verplichtingen nakomt (al dan niet via de partner), dan vind ik dat verder moet worden gekeken dan het economisch streven. Welke maatregelen er ook worden getroffen, vooral vrouwen willen nu eenmaal liever zelf voor hun kind zorgen. Dat is een vitale behoefte. Het kost de gemeenschap weliswaar geld, maar levert niet alleen nadelen op. Ook ontkomen we niet aan het zelfbeeld van moeders als opvoeder. Dat blijkt zeer lastig te veranderen.

Wij moeten ernaar streven om vrouwen vrij te laten in hun keuzes zodat zij kunnen doen waar hun verlangen naar uitgaat: moeder worden, borstvoeding geven en kinderen verzorgen. Gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen is belangrijk, ook op de arbeidsmarkt. Wat dat betreft is het rapport van de OESO zorgelijk. Maar als vrouwen een tijdje voor de kinderen willen zorgen, moet dat mogelijk zijn. Hun vitale behoeften zijn nu eenmaal vaak anders dan die van de meeste mannen.

Bram Has is socioloog

Door Sophie Schellens

Als liberalen vertrouwen wij op de eigen kracht van mensen. Mensen moeten zelf de kansen grijpen die de maatschappij hen biedt. Voor mij betekent dit ook dat binnen de structuren van de maatschappij iedereen evenredig toegang heeft tot die kansen, met een overheidsbeleid dat dit waarborgt. Ondanks de emancipatie van de afgelopen veertig jaar, zijn er toch traditionele, en hardnekkige, genderrollen blijven bestaan. Vrouwen en mannen nemen nog steeds bepaalde taken op zich op basis van het geslacht dat zij hebben. Als de overheid geen rekening houdt met deze maatschappelijke indeling, kan overheidsbeleid, afhankelijk van iemands genderrol, een disproportioneel (negatief) effect hebben. Dit leidt tot een ongelijke maatschappelijke structuur, waar één geslacht boven het andere geplaatst wordt, met een verschil in kansen tot gevolg.

Een duidelijk voorbeeld hiervan is het beleid voor kinderopvang. Sinds de invoering van de Wet Kinderopvang is de arbeidsparticipatie van vrouwen flink toegenomen. Het SEO Economisch Onderzoek concludeert dat het halveren van de kinderopvangkosten leidde tot een stijging van 5 á 9 procent (afhankelijk van de leeftijd van de kinderen) in de door moeders gewerkte uren. Desalniettemin blijven verzorging en opvoeding grotendeels de taak van de vrouw. Een verbetering van de kwaliteit van en betere toegang tot de kinderopvang heeft als direct gevolg dat vrouwen deze taak deels kunnen uitbesteden, met een verhoging van hun arbeidsparticipatie tot gevolg. Ook de bezuinigingen in de zorg zijn gekoppeld aan gender. Mensen zullen meer terugvallen op de zorg uit eigen kring. De traditionele rolverdeling, en het feit dat mantelzorgers vaak vrouw zijn, leiden ertoe dat onevenredig veel vrouwen hiervoor de economische prijs zullen betalen.

Om ongelijke neveneffecten en structuren op het gebied van gender te voorkomen, of in ieder geval te beperken, pleit ik daarom voor een genderanalyse (ook wel "gendermainstreaming") wanneer er nieuwe regelgeving of beleid door de overheid wordt geïntroduceerd. Per geslacht worden de gevolgen van beleid in kaart gebracht. Een genderanalyse past prima in het rijtje toetsen die nu al voorafgaand aan nieuw beleid worden uitgevoerd, zoals de financiële toetsing door het Ministerie van Financiën. Om de kosten zo laag mogelijk te houden stel ik twee toetsingsniveaus voor. Eerst een korte standaardanalyse waar elk nieuw beleid aan wordt getoetst. Indien deze een mogelijk disproportioneel negatief effect laat zien, dan moet er een uitgebreide analyse worden toegepast. Negatieve resultaten hoeven niet meteen te leiden tot een enkelte prullenbak, de minister kan er ook voor kiezen maatregelen te nemen om de negatieve gendereffecten te ondervangen of te motiveren waarom de regelgeving wel door moet gaan. Het is dan uiteindelijk aan de Tweede Kamer om consequenties aan de analyse te verbinden.

In 2001 concludeerde het Ministerie van Sociale Zaken al dat gendermainstreaming voor een algehele kwaliteitsverbetering van beleid zal zorgen. Zo zorgt gendermainstreaming voor een betere en transparante beoordeling van beleid, waarbij het in kaart brengen van de effecten van beleid voor mannen en vrouwen mee kan worden genomen in de evaluatie. Als sociaal-liberaal vind ik ook dat de overheid in haar beleid niet voor bepaalde groepen een bevoorrechte positie moet creëren, bewust of onbewust. Bovendien geloof ik dat de emancipatie van vrouwen én mannen op sociaal en economisch vlak een duidelijke meerwaarde heeft gehad. De toetreding van vrouwen tot de arbeidsmarkt heeft de economie een duw in de goede richting gegeven, door het vergroten van het aantal

arbeidskrachten en het economiseren van hun specifieke talenten, en werkgevers hebben nu de keuze uit een diverser aanbod voor openstaande functies. Sociale en culturele participatie is met het doorbreken van bepaalde gendernormen ook vrijer geworden, met mooie nieuwe initiatieven tot gevolg. Ik wil niet dat de overheid dit proces met bijbehorende vooruitgang, ook al is het onbewust, de nek omdraait.

Mijn opponent stelt dat vanwege de saaiheid van gender er geen genderanalyse nodig is. Afgezien van het zeer arbitraire, niet-inhoudelijke en subjectieve aspect van 'saaiheid', stel ik dat het geen criterium mag zijn voor het wegeven van relevantie en discussie van een thema. Indien 'saaiheid' wel een criterium is, dan kunnen wij, naar mijn mening, ook afzien van de discussie over pensioenen en ruimtelijke ordening. Gender is, net zoals pensioenen en ruimtelijke ordening, een onderdeel van onze maatschappij. De angst van homo's om uit de kast te komen, de 'maagdelijkheidsstest' voor vrouwen in Egypte, werknemers die minder respect hebben voor mannen die parttime werken, prostitutie, het gebruik van 'homo' als scheldwoord, de relatief lagere salarissen voor vrouwen, het afluiten en -roepen van vrouwen op straat en het belachelijke idee dat bepaalde vrouwelijke kleding tot verkrachting oproept, het is allemaal gender. Ik verwijs graag naar het artikel over conflict en gender in deze DEMO. Gender is mede bepalend voor de persoonlijke beleving en overleving van een conflict. Saai, tja, mannen in een bevoorrechte positie die niet verder kijken dan hun eigen neus, die vind ik pas saai.

Sophie Schellens is portefeuillehouder diversiteit

Door Robbert Coenmans

Beste luitjes, Sophie, eens, lang geleden, merkte ik op Facebook op dat ik het thema van deze DEMO; 'gender', onmetelijk saai vond. Ik zou interessantere artikelen kunnen schrijven over behang (en dat heb ik ook gedaan). Dat was echter een stomme opmerking, zo werd mij door de portefeuillehouder diversiteit uitgelegd. Gender is schijnbaar wel degelijk een fascinerend thema. Dat wist ik niet. Sophie werd mijn co-auteur in deze roemruchte rubriek en hierover zouden wij een stukje schrijven. Toen kwam de stelling die als kapstok zou moeten dienen voor dit artikel: genderanalyse in beleid. U snapt dat ik geneigd was eieren voor mijn geld te kiezen, want zo'n spannend, strak onderwerp, daar zou ik bijna geen weerwoord op kunnen verzinnen. Dus daar gaan we beste lezers: Genderanalyse. Ik raad u aan uw hoed stevig op uw hoofd te houden en onbreekbare klompen aan te trekken.

Met betrekking tot genderanalyse zelf wil ik het volgende opmerken. In de regel is het een vuig teken als er een algemene beleidstoets wordt bepleit. Dat betekent namelijk dat alle normale beleidsvoorstellen op dit vlak al zijn gedaan, waardoor andere vormen van beleid de zak zijn; een gendersausje dient eroverheen te worden gekieperd. In de regel levert dit natuurlijk veel minder op dan gericht genderbeleid. Bij gericht genderbeleid valt bijvoorbeeld te denken aan het aanpakken van de wachtrijen voor kinderdagopvang of het verplicht stellen van een kinderdagopvangvoorziening bij grotere werkgevers. Dergelijke vormen van gericht genderbeleid verdienen dan ook de voorkeur. Maar goed, als je niets origineels kunt verzinnen omdat alles toch al plaatsvindt, dan moet je iets. Et voilà, een algemene genderbeleidstoets. Wat mij betreft is de noodzaak voor dit alles dan ook gering

en besteed ik liever tijd, geld en creatieve energie aan het in elkaar timmeren van doelgericht beleid.

Maar er is meer mis. Het voorstel van mijn opponent tuigt namelijk een fors ambtenarenapparaat op om dergelijke toetsen uit te voeren; iets wat vaak totaal overbodig zal zijn. Tenminste, ik kan me niet voorstellen dat bij het vaststellen van

"...ik kan me niet voorstellen dat bij het vaststellen van een bestemmingsplan voor een woonwijk in Lutjebroek er erg spectaculaire dingen uit de genderanalyse zullen rollen."

een bestemmingsplan voor een woonwijk in Lutjebroek er erg spectaculaire dingen uit de genderanalyse zullen rollen. Ik kan me ook niet voorstellen dat de economische baten (als die er al zijn) opwegen tegen de lasten. Het kost immers een hoop geld om meer ambtenaren aan het werk te zetten of dezelfde ambtenaren langer te laten werken. Ook bij een tweetrapsmodel zoals geschetst hiernaast. Daarnaast denk ik dat het vrij ingewikkeld is onbewust het genderbeleid de nek om te draaien met

één enkele beleidswijziging, het risico dat Sophie schetst. En als de overheid al zoiets radicaals mocht voorstellen - hoewel ik me moeilijk kan voorstellen wat dat dan zou zijn - dan ga ik ervan uit dat er iemand wakker blijkt in de Tweede Kamer. Al met al ben ik dus niet bepaald weggeblazen door het verhaal van mijn opponent.

Daarnaast wil ik toch graag nog even stellen dat gender nog altijd een spuugsaaie thema is. Natuurlijk is het belangrijk, ook wat mij betreft. Al heb ik daar vanuit mijn bevoorrechte positie als man - met mijn harem - weinig zicht op. Hoewel ik in het verleden wel enkele vrouwelijke vrienden had (die bijzonder smakelijke taarten konden bakken). Dus wie weet is mijn blik nog niet zo stratosferisch vervreemd van dit onderwerp als mijn geslachtsdelen zouden doen vermoeden. Iedereen verdient het immers om gelijke kansen te krijgen en dat ga ik zeker niet betwisten. Het is alleen zo verschrikkelijk uitgekauwd en ik hoef er niet per se over te lezen in de DEMO. Mede ook omdat er weinig originele of flitsende ideeën spelen bij dit onderwerp. Noem mij ouderwets, maar ik zie in de DEMO toch ook graag nog wel eens een thema waarbij nog enige delen van mijn hersenen daadwerkelijk aanslaan en ik niet half slapend alle argumenten op zou kunnen lepelen. Wat mij betreft is genderanalyse symptomatisch voor dit gegeven. Dus nogmaals, ik zeg niet dat gender vanwege zijn saaiheid ook onbelangrijk is. Ik zeg alleen dat ik er niet over hoef over te schrijven. Maar dat heb ik nu toch gedaan, dus Sophie heeft volgens mij gewonnen.

Robbert Coenmans studeerde rechtsgeleerdheid en is Secretaris Promotie bij JD Brabant

Over de vrijheid om een jurk aan te doen

Hoe wordt gender bepaald? In hoeverre doen we dat zelf? En in hoeverre mogen we dat zelf? Over Judith Butler, een kind uit Worcestershire, de paus en de vrijheid om wel of niet een jurk aan te doen.

Door Anne Breure

Een Britse vriend vertelt me tijdens een discussie over gender vol bewondering over een kind uit Worcestershire dat een poos geleden op de BBC was. Het kind is tien jaar oud en het is geboren als een jongen. In de zomer besluit hij echter dat hij na de vakantie als meisje terug gaat naar school. Hij begint zich te kleden als een meisje en ouders en school proberen hem zo veel mogelijk te steunen bij zijn beslissing. Mijn Britse vriend, homo en in de twintig, vertelt hoe 'amazing' de jongen is, en hoe gearticuleerd en gedurfd hij spreekt over wat hij doet.

Als we over gender spreken is één van de meest gehoorde namen die van Judith Butler. Op basis van het onderscheid tussen sekse en gender, stelt Butler dat we niet geboren worden met het één of het andere geslacht, maar dat ons gedrag onze genderidentiteit bepaalt. Ze spreekt over het performen en de performativiteit van ons gender.

Met het performen van gender bedoelt Butler dat we een rol hebben in het dagelijks leven en dat we op een bepaalde manier 'toneelspele' volgens deze rol. Die rol bepaalt welk gender we zijn en welk gender we presenteren naar de rest van de wereld. Het begrip performativiteit voegt daaraan toe dat het performen van ons gender ook een effect heeft naar buiten toe. De manier waarop we dingen doen, lopen, praten etc., versterkt het beeld van welk gender we zijn en daarmee bepaalt het hoe we door de ander waargenomen en gecategoriseerd worden.

Butler zegt dat we vaak doen alsof het zijn van vrouw of man puur een soort innerlijke realiteit is, maar dat het in werkelijkheid iets is wat continu en keer op keer wordt geproduceerd en gereproduceerd door het gedrag dat we vertonen. De tienjarige jongen die op BBC was, veranderde zijn rol en met name zijn gedrag en daarmee het gender dat hij heeft, of beter gezegd: zij heeft, en hoe zij door de buitenwereld gezien wil worden.

Met haar theorie over gender be vraagt Butler hoe gendernormen ontstaan en hoe deze in stand worden gehouden. Ze bekritiseert met name hoe instituties, instellingen en samenlevingen ons in onze genderrol proberen te houden. In haar overtuiging wordt gender voor een deel cultureel gevormd, maar is het ook een domein van vrijheid. Ze benadrukt hoe belangrijk het is om ons te verzetten tegen gendernormen en het geweld met welke deze kunnen worden opgelegd, met name als het gaat om degene

"Gender gaat dan ook niet alleen simpelweg over het man of vrouw zijn, maar staat bovendien symbool voor een vrijheid om te kiezen wie je bent, hoe je wilt zijn en hoe je gezien wilt worden."

waarbij de genderpresentatie en het geslacht niet overeenkomen. Zoals bijvoorbeeld de voormalige jongen op BBC. Dat de ouders en school ondersteunend zijn en dat zij door haar klasgenoten geaccepteerd wordt zoals zij is, is vrij uitzonderlijk.

De paus ging in zijn recente kersttoespraak, die in Nederland veel ophef veroorzaakte, uitgebreid in op het idee dat ons gender niet bepaald zou zijn door onze sekse. Hij vat de door hem verwerpelijk geachte theorie samen als: "Men denkt tegenwoordig: het is niet God die de mens heeft geschapen als man of vrouw – tot nu toe deed de maatschappij dit, maar vanaf nu beslissen we dat zelf." om vervolgens zijn oordeel

te vellen: "Als de vrijheid om scheppend te zijn betekent dat we onszelf creëren, dan betekent dit noodzakelijkerwijs dat de Schepper zelf wordt genegeerd." Dit zou volgens de paus lijden tot het verliezen van onze menselijke waardigheid.

De paus verwierp met zijn uitspraken vooral het idee dat we zelf zouden kunnen beschikken over wie we zijn. Dat we zelf onze rol en gedrag en daarmee gender bepalen is hiermee eveneens verwerpelijk. Daarmee is de paus niet alleen antihomo, zoals de boodschap door velen is vereenvoudigd, maar bovenal tegen het idee dat de mens zelf kan beslissen wie hij is. Dat de jongen zelf kan bepalen of hij een meisje of een jongen is en een jurk aan doet of niet. Gender gaat dan ook niet alleen simpelweg over het man of vrouw zijn, maar staat bovendien symbool voor een vrijheid om te kiezen wie je bent, hoe je wilt zijn en hoe je gezien wilt worden. Een vrijheid die te allen tijde verdedigd zou moeten worden.

Dit is waar Butler over spreekt als ze zegt dat gender een domein van vrijheid is. Dat mijn Britse vriend zo enthousiast en vol bewondering spreekt over de tienjarige jongen, die besluit vanaf nu een meisje te zijn, is ook precies hierom. Hij bewondert de moed die de voormalige jongen heeft om te zijn wie hij/zij wil en zich niet conformeert aan eventuele heersende normen. Gender gaat niet alleen over man of vrouw zijn – het gaat ook over de vrijheid om als meisje een meisje te zijn, als meisje een jongen te zijn, als jongen een jongen te zijn, als jongen een meisje te zijn. Zelf te kunnen beslissen wie je bent, wat je aan doet en hoe je je gedraagt. Zelf te kunnen beslissen of je – overigens net als de paus – een jurk aan doet.

Anne Breure doet een master Art and Politics aan de Goldsmiths University of London

Het gevecht van #YoSoy132, of Mexico terug bij af

Op 11 mei 2012 bracht Enrique Peña Nieto een bezoek aan een privé-universiteit in Mexico. Dit was het begin van de verkiezingscampagne. Peña Nieto is op dat moment de presidentskandidaat voor de PRI, de politieke partij die 71 jaar lang de macht had in Mexico tot aan het jaar 2000. Wat vooraf een eenvoudig bezoek leek, mondde uit in een studentenbeweging van grote omvang.

Door Marloes Noppen

Peña Nieto, destijds gouverneur, werd gedwongen verantwoording af te leggen voor het overheids geweld dat gebruikt werd gedurende zijn ambtsperiode. De onvrede onder de studenten over zijn handelen was groot waardoor de presidentskandidaat spoedig het universiteitsterrein verliet. In de Mexicaanse media werd het beeld geschetst dat het geen 'echte studenten' waren, maar acteurs die daar geplaatst waren door de andere politieke partijen. Deze onjuiste weergave van het incident bracht 131 studenten ertoe zelf media-aandacht te zoeken via YouTube. Op YouTube lieten deze 131 studenten hun studentenkaart zien en vertelden zij hun kant van het verhaal. Spoedig mobiliseerde het filmpje sympathisanten die de zin gebruikten: "Ik ben 132", refererend aan de 131 studenten. Bij gebrek aan berichtgeving in de traditionele media zochten de studenten hun toevlucht tot de sociale media, waar zij zich vrij konden uiten. Zo vormden Facebook, YouTube en voornamelijk Twitter de ruggengraat van de beweging #YoSoy132.

Structuur van #YoSoy132

#YoSoy132, stopte niet daar, maar zette zich voort en breidde zich uit. Op 23 mei 2012 bracht de beweging haar Manifesto uit. De beweging presenteerde zich op gedecentraliseerde wijze met een horizontale structuur. Ze poogde hiermee even democratisch en egalitair te zijn als sociale media. #YoSoy132 maakt veel gebruik van digitaal verkeer en hoopt zo gesegregeerde groeperingen bij elkaar te brengen met hetzelfde doel: zich tegen Peña Nieto keren en strijden voor vrije pers. Dit met de hoop een groepering bijeen te brengen bestaande uit mensen die over het algemeen vanwege tradities ofwel sociaaleconomische achtergrond niet met elkaar verbonden zijn. De groepering moet de civil society versterken. In dit opzicht is het gebruik van sociale media zowel het medium als de boodschap. De horizontale structuur van de organisatie uit

zich voornamelijk in het opzicht dat iedereen kan en mag spreken als #YoSoy132. Door critici wordt voornamelijk deze zijde van de organisatie gezien als fragiel en beperkend. Waar een echte leiding ontbreekt, is sturing immers gecompliceerd. Bovendien zou het kapingen in de hand werken.

Strijd voor democratisering: succes en falen

Het verzet vindt niet enkel plaats op het internet. #YoSoy132 was sterk vertegenwoordigd op massademonstraties in de grote steden. De allereerste vond plaats onder de slogan Las Golondrinas, dat refereert aan een bekend Mariachi-afschiedslied. Op 23 mei 2012 is de tweede

controversiële onderwerpen werden niet gemedan.

Op 1 juli 2012 vonden presidentiele verkiezingen plaats in Mexico. De meest voornamelijk kandidaten waren Peña Nieto van de PRI, Andrés Manuel López Obrador van de PRD en Josefina Vázquez Mota van de PAN – de afgelopen termijn leverde de PAN de president. Woensdag 4 juli werden de officiële uitslagen door het IFE (het instituut voor federale verkiezingen) bekend gemaakt: Peña Nieto heeft gewonnen. Bij de vorige presidentiele verkiezingen in 2006 was het een nek-aan-nek race en de runner-up verloor met een enkel procentpunt.

"Door de wijdverspreide verkiezingsfraude weigerden velen de uitslag te accepteren..."

grote demonstratie georganiseerd tegen Televisa. In Mexico is er een duopolie voor televisiezenders. De twee televisiegiganten weigerden in eerste instantie het tweede verkiezingsdebat landelijk live uit te zenden. Dankzij deze demonstratie werd besloten het verkiezingsdebat alsnog uit te zenden. In het nastreven van vrije pers organiseerde #YoSoy132 bovendien zelf een derde debat. Er was veel beklag over de reeds gehouden verkiezingsdebatten, omdat de 'echte' vragen niet gesteld werden. Mexico, een land met een gigantische informele sector, heeft oplossingen nodig voor vraagstukken waar in de eerste twee debatten niet over gerept werd. Wat gaat de volgende president doen met de drugsoorlog? Met de onveiligheid? De duopolie op het gebied van telecommunicatie, internet en televisie? Drie kandidaten accepteerden de uitnodiging en zijn gekomen, Peña Nieto was afwezig. Het debat is live uitgezonden via YouTube en een aantal andere websites. De onderwerpen liepen sterk uiteen en ook

Door de wijdverspreide verkiezingsfraude weigerden velen de uitslag te accepteren met eindeloze rellen en demonstraties als gevolg. Nu, zes jaar later, komen opnieuw verschillende vormen van verkiezingsfraude aan het licht. Helaas heeft #YoSoy132 niet haar dromen weten te realiseren en werd Peña Nieto afgevolgd door de nieuwe president van Mexico. De partij, die afgezien van de afgelopen twaalf jaar altijd aan de macht is geweest, is terug. Met een dergelijke uitslag zou men tot de conclusie kunnen komen dat de beweging niet succesvol is gebleken. Tegelijkertijd heeft zij in een korte tijd een sterke civil society op de been gebracht. #YoSoy132 blijft zich inzetten voor de democratie van het land en een eerlijke pers.

Marloes Noppen liep ten tijde van de Mexicaanse presidentsverkiezingen stage in Mexico bij een denktank voor internationale betrekkingen

Positief of negatief, het blijft discriminatie.

Elke keer als wij de term 'positieve discriminatie' horen, volgt de nodige discussie. Dit komt doordat de ladingen van beide woorden lijnrecht tegenover elkaar staan. Discriminatie is naar zijn aard negatief, dus hoe kan discriminatie dan als iets positiefs worden beschouwd?

Door Bas Wallage, Stas Verberkt en Jeroen Slobbe

Volgens de Van Dale betekent discriminatie het volgende: "het maken van ongeoorloofd onderscheid". Als discriminatie naar zijn aard ongeoorloofd is, betekent dit logischerwijs dat discriminatie nooit is toegestaan.

'Positieve discriminatie'

De Wet gelijke behandeling verbiedt het maken van direct en indirect onderscheid op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, seksuele voorkeur en burgerlijke staat. Hierop zijn een aantal uitzonderingen gemaakt. Zo mag een werkgever bij gelijke geschiktheid een voorkeur uitspreken voor een bepaalde groep sollicitanten, zoals vrouwen, allochtonen of chronisch zieken en gehandicapten. Dit wordt ook wel positieve discriminatie genoemd.

Positieve discriminatie is het planmatig bevoordelen van een bepaalde groep mensen bij benoemingen, met het doel om de sociaal-economische achterstand van die groep te verminderen. Volgens headhuntersbureau Woman Capital is nog geen 10 procent van de bestuurders van Nederlandse ondernemingen vrouw. Binnen een breed deel van de samenleving wordt dit als onwenselijk beschouwd. De oplossing van dit probleem is echter niet het verplicht stellen van een percentage vrouwen in de top zoals voorgesteld door vakcentrale FNV. Hiervoor zijn ten minste drie argumenten. Ten eerste kan een diversiteitsanalyse zorgen voor het schenden van privacyrechten. Ten tweede is een geëgaliseerde samenleving – of Orwelliaanse samenleving – onwenselijk. Ten derde is het geen verbetering voor het bedrijfsleven wanneer er van bovenaf eisen worden opgelegd aangaande het openstellen van functies.

Privacy geschonden door diversiteitsanalyse
Als het de overheid of het bedrijfsleven verplicht

wordt om een diversiteitsanalyse te maken om daarop haar positieve discriminatie te storten, volgt hieruit dat het noodzakelijk wordt om gegevens over etniciteit, geslacht, seksuele voorkeur en religie te gaan verzamelen. Zonder deze informatie is het niet mogelijk om een dergelijke analyse te maken. Het verzamelen van deze gegevens kan echter op gespannen voet komen te staan met het recht op privacy en is daarom onwenselijk.

Orwelliaanse discriminatie

De overheid noemt discriminatie die zij prefereert 'positief'. Maar waarom zou de manier waarop u en ik discrimineren fout zijn en de manier waarop de overheid wenst te discrimineren goed? Tegenstanders van positieve discriminatie wordt verweten dat ze gelijkheid van verschillende groepen niet wensen te propageren, terwijl positieve discriminatie zorgt voor ongelijkheid. George Orwell beschrijft in *The Animal Farm* (1945) wat er gebeurt waar gelijkheid wordt geprekeerd die er in de praktijk nooit is. "All animals are equal, but some animals are more equal than others."

Geen enkele vorm van discriminatie kan positieve gevolgen hebben – noch voor de groep die men wil bevoordelen, noch voor de groep die men wil benadelen. De ene zijde wordt achtergesteld door dominantie van zijn demografische groep en de ander zal, gedurende zijn/haar carrière bekendstaan als de quotumvrouw of de excuustruus.

Stop arbeidsdiscriminatie omwille van een bloeiend bedrijfsleven

Een bedrijf zal wanneer mogelijk altijd voor kiezen om medewerkers te selecteren op basis van gewenste kwaliteiten. Deze kwalificaties staan los van geslacht, etniciteit, levensovertuiging en dergelijke. Een bedrijf dient te selecteren op basis van meritocratische kwaliteiten. Daarbij moet een bedrijf zelf kunnen bepalen wat de kwaliteiten zijn die wenselijk zijn voor de functie. De wetgever dient zich niet met deze keuze te bemoeien. Dit houdt

tevens in dat bedrijven niet moeten worden gestimuleerd om naar geslacht te kijken bij het selecteren van werknemers. Als dit wel gebeurt, zal dit een negatieve uitwerking hebben op de bloei van het bedrijfsleven. Immers, bedrijven die niet zelf mogen bepalen waarom ze medewerkers aannemen, zullen er minder goed in slagen hun bedrijf zo te laten functioneren als zij willen.

Toegankelijk onderwijs maakt discriminatie op de arbeidsmarkt overbodig

Natuurlijk moet de maatschappij het aanpakken als we het gevoel hebben dat er minderheidsgroepen zijn die benadeeld zijn in hun kansen. Positieve discriminatie is hier echter niet het juiste middel voor. Het juiste middel voor het helpen van bepaalde achtergestelde minderheidsgroepen bij het maken van een inhaalslag is onderwijs. Het toegankelijker maken van ons onderwijs door bijvoorbeeld studiefinanciering en gratis schoolboeken heeft ervoor gezorgd dat het onderwijsstelsel voor iedereen met de juiste capaciteiten toegankelijk is. Dit zal op termijn de onrechtvaardige verdeling van kansen de wereld uit te helpen. Hiermee verdwijnt elke noodzaak om op de arbeidsmarkt nog te discrimineren. Bovendien stimuleert dit mensen om op eigen kracht de inhaalslag te maken, waardoor vrouwen de krachtige geëmancipeerde vrouw worden in plaats van de excuustruus.

Positief of negatief, het blijft discriminatie.

Zowel positieve als negatieve discriminatie zijn niet wenselijk. Een maatschappelijk probleem dient niet opgelost te worden door een grondrecht te laten varen. Gelijke behandeling is fundamenteel voor de maatschappij en dient gekoesterd te worden.

Bas Wallage is student rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Leiden.

Stas Verberkt Msc is consultant information security.

Jeroen Slobbe is student Information Security Technology aan de TU Eindhoven.

Gender en conflict verder dan man/dader en vrouw/slachtoffer

Iedereen in Nederland die maar iets met gender en ontwikkelingssamenwerking te maken heeft, kwam op 11 november 2012 bij elkaar om te luisteren naar de voortgang van het Nationaal Actieplan 1325 (NAP 1325). Voor velen van jullie is 1325 een random nummer, maar voor vrouwen in conflictgebieden zou dit een life changer moeten zijn. 1325 doelt op de Resolutie 1325 van de VN Veiligheidsraad, aangenomen in 2000, waarin voor het eerst in de geschiedenis de rol van vrouwen tijdens en na een conflict wordt erkend.

Door Sophie Schellens

Kort gezegd, vrouwen ondervinden vanwege hun gender andere effecten van conflict dan mannen. Naast het fenomeen van gender based violence, staat de resolutie stil bij de veiligheidsbehoeftes van vrouwen, hun rol in vredesmissies en -onderhandelingen en in de wederopbouw. Clichématig wordt gesteld dat zonder de participatie van vrouwen, toch de helft van de bevolking, duurzame vrede niet mogelijk is. De resolutie gaat echter voorbij aan de diepere genderstructuren binnen conflict en hoe deze het conflict voeden en vormgeven.

Wat is dat nou, gender? Gender is niet een synoniem voor geslacht. Geslacht is iets biologisch, terwijl het begrip gender uit de sociale wetenschappen komt. Hoewel er veel definities in omloop zijn, gebruik ik de definitie van Dorine Plantinga: "Gender is een categoriserend principe in het sociale leven, gerelateerd aan principes zoals klasse, etniciteit, etc. Het is aanwezig en 'actief' in alle dimensies van het sociale leven. Gender is een analyse-instrument voor rolverdeling, toegang, gedrag, machtsrelaties en identiteit." Of, versimpeld: Gender is een sociale constructie van toebedeelde eigenschappen aan een geslacht met bijbehorende machtsrelaties. Wat zien wij als mannelijk en vrouwelijk en welke macht is hieraan gekoppeld? In de maatschappij, en zeker in conflictsituaties, is er een dominantie van één gender over het andere. In het geval van conflict uit zich dit onder andere in gender based violence.

Gender based violence is een van de meest primitieve voorbeelden van de rol van gender in conflict. Dit gaat om geweld waarbij één gender zijn/haar dominantie laat zien door middel van geweld. Het superieure van een gender is gekoppeld aan de onderdanigheid van het andere gender, zoals bij verkrachtingen. In mei 2011 bleek uit onderzoek dat in de Democratische Republiek Congo 48 vrouwen

per uur worden verkracht. Verkrachtingen zijn een wapen om de maatschappij via genderrelaties te ontwrichten. Vrouwen worden gezien als de 'moeders' van de maatschappij. Door hun eer te ontnemen wordt dit beeld, en de man-vrouw-relatie, kapot gemaakt, met een diepgaande sociale maatschappelijke ontwrichting tot gevolg. Het is een vernietigende oorlogstactiek om de vijand te demotiveren. Maar, misschien nog belangrijker, verkrachting is een middel dat het man-zijn voedt. Als man, zeker in conflict, moet je ook laten zien dat je een man bent. De onderdrukking van een vrouw is hiervan veelal onderdeel. Daarnaast uit zich dit in geweld tegen mannen die niet mannelijk zijn. Denk aan geweld tegen homo's. Mannen kunnen dus net zo goed als vrouwen slachtoffer zijn van gendernormen.

Genderrollen bepalen in grote mate hoe je een conflict beleeft. Mannen worden automatisch gezien als de strijders, degenen die de wapens oppakken. Zij hebben een andere veiligheidsbehoefte dan vrouwen die, in veel gevallen, thuis blijven en zorg dragen voor het gezin. Zij moeten het land bewerken, voor voedsel zorgen en zichzelf verdedigen. Deze rolverdeling in conflict is niet onveranderlijk, vrouwen kunnen actief een andere genderrol kiezen in het conflict. Zij kunnen bijvoorbeeld de wapens opnemen, zoals gebeurde in de bloedige conflicten in Liberia en Sierra Leone met vrouwelijke militieën en moordcommando's. Of hun gender juist uitbuiten en speciale 'vriendinnen' van soldaten worden om een bepaalde veiligheid af te dwingen. Al deze elementen zorgen voor grote genderrolveranderingen tijdens het conflict. Het is echter zeldzaam dat de gendernorm verandert na het conflict, met veel frustraties voor vrouwen en mannen tot gevolg.

Met gendernormen en -rollen zou rekening gehouden moet worden bij vredesonderhandelingen, ontwapening en wederopbouw. Mannelijke guerrilla's

zullen anders met ontwapening omgaan dan vrouwelijke guerrilla's. Vrouwen en mannen die slachtoffer zijn geworden van verkrachting zullen zich onveilig blijven voelen als ex-guerrilla's naast hen komen wonen. Een voorbeeld hiervan is Kenia, waar mannen die zich tijdens het verkiezingsgeweld in 2007 schuldig hebben gemaakt aan etnische verkrachtingen weer naast hun slachtoffers kwamen te wonen. Een vrouw die iemands speciale 'vriendin' is geweest, zal zich misschien minder snel in de traditionele vrouwenrol kunnen plaatsen. Voor duurzame vrede moeten al deze verschillende aspecten worden meegenomen door vrouwen een plek te geven bij vredesonderhandelingen. Hoewel de noodzaak hiervan op papier wordt erkend, blijven vrouwengroepen ondervertegenwoordigd. Neem de conferentie over Somalië afgelopen februari in Londen, waar geen enkele vrouwenredesgroep was uitgenodigd.

Resolutie 1325 is belangrijk, maar legt te veel de nadruk op vrouwen en is daarmee meer symptoombestrijding van de verschillende genderdimensies in een conflict. De resolutie gaat niet in op de genderrelaties en -concepten die het conflict voeden en vormgeven. Daarnaast zet de resolutie mannen te veel neer als dader en gaat deze voorbij aan de dominerende mannelijkheidsnormen of de gevolgen voor bijvoorbeeld homo's. Gender in conflict gaat verder dan verkrachtingen van vrouwen, het bepaalt mede de rol, veiligheid en acties van mannen en vrouwen. Daarom hoop ik dat mensen verder kijken dan de tekst van 1325 of het nationaal actieplan en verder gaan dan het eeuwige gepraat. Actie is nodig om een verschil te maken. Al wordt het nog een hele opgave om de stem van vrouwen daadwerkelijk mee te laten doen zonder de man in een verdomhoekje te stoppen.

Sophie Schellens is landelijk portefeuillehouder diversiteit

Vlak voor de verkiezingen organiseerde Women Inc. een talkshow over vrouwen in media en politiek. Heeft de manier waarop vrouwelijke politici zichzelf presenteren in de media gevolgen voor hun politieke carrière? Moet je ja zeggen tegen Pauw & Witteman als ze aangeven dat ze graag een vrouw aan tafel hebben? Moet je je uiterlijk inzetten om spreektijd te krijgen? En geldt dit op dezelfde wijze voor uiteenlopende vrouwen als Liesbeth van Tongeren en Marleen Barth? In het panel zaten tien experts, waaronder één man. Tien panelleden is veel, zeker wanneer de meningen uiteenlopen. Al snel werd er dan ook door elkaar gesproken. Het duurde vervolgens niet lang tot iemand – ik weet niet meer wie – zei dat het podium een kakelend kippenhok was.

Door Linda Duits

Een kakelend kippenhok' is een seksistische opmerking. Een panel met door elkaar pratende mannen zou nooit op die manier aangeduid worden. Bovendien is de kwalificatie negatief. De opmerking laat dus zien dat mannen en vrouwen nog altijd anders verbeeld én beoordeeld worden. Een analyse hiervan is essentieel om te weten hoe vrouwelijke politici moeten omgaan met de media. De hedendaagse relatie tussen media en politiek kan worden samengevat met het begrip celebrity politics. Een klimaat dat bijzonder ongunstig uitpakt voor vrouwen.

Politici als celebrities

De tegenstellingen tussen journalistiek en entertainment zijn de afgelopen decennia afgenomen. We vinden het inmiddels volkomen normaal dat onze premier bij De Wereld Draait Door aan tafel zit met realitysterren. Als gevolg hiervan zijn politici veranderd. Ten eerste zijn er beroemdheden die hun roem aanwenden om de politiek te veroveren, denk aan Arnold Schwarzenegger. Daarnaast – en belangrijker hier – hebben politici allerlei tactieken van celebrities overgenomen om hun imago te verbeteren en hun boodschap beter over te brengen. Voorbeelden zijn het creëren van fotomomenten en het gebruik van marketingstrategieën uit de amusementsindustrie.

Hoogleraar Media & Communicatie Liesbet van Zoonen heeft veel geschreven over celebrity politics. Ze stelt dat succes afhankelijk is van de mate waarin politici slagen dezelfde 'persona' neer te zetten op het politieke podium en in de media.

Politici moeten net zo op hun gemak zijn in de Kamer als bij Nieuwsuur én Dit Was Het Nieuws, en overall moet het lijken alsof ze 'zichzelf zijn'. Volgens Van Zoonen is sterrenpolitiek op twee manieren ongunstig voor vrouwen.

Privé en politiek moeten niet mengen

Traditioneel gezien was politiek een mannendomein en moest het ver blijven van het familieleven waarop vrouwen het monopolie hadden. Hoewel dit nog steeds de norm is, zijn personen en persoonlijkheden met de popularisering van politiek belangrijker geworden. De politicus en zijn individuele eigenschappen zijn meer op de voorgrond gekomen – zie het verkiezingsspotje van de PvdA waarin Job Cohen bijna zijn CV voorleest.

Het ideaaltypen van de politicus – en dus ook de sterrenpoliticus – is nog steeds man. Het mengen van privé en politiek pakt voor vrouwen steevast verkeerd uit. Denk eens aan hoe de serie Borgen toont hoe het privéleven van statsminister Birgitte Nyborg lijdt onder haar carrière. Onder celebrity politics worden mannen geroemd als zij soms ook thuis zijn (Wouter Bos), terwijl vrouwen bekritiseerd worden omdat hun families zouden lijden onder hun ambities (Neelie Kroes).

Vrouwelijke sterren zijn een slechte spiegel

Naast personalisering vereist celebrity politics dat politici de dingen kopiëren die sterren doen om beroemd te worden – denk aan grapjes in talkshows. Waar mannelijke acteurs geroemd worden om hun charme, vervullen vrouwen in de entertainmentindustrie historisch

gezien de rol van object dat bestaat om bekeken te worden. Dit staat haaks op de serieuzeheid die van politiek verwacht wordt.

Charme inzetten is voor vrouwen lastig vanwege de seksuele connotatie van verleiding. Het Hollywoodbeeld van de zorgzame vrouw past ook al niet bij politiek, omdat de vrouw zichzelf daarmee terugzet in de privé sfeer. Dit betekent dat vrouwelijke politici in vrouwelijke sterren geen geschikt model vinden om zich aan te spiegelen.

To do

Als je als vrouw succesvol wilt zijn in dit klimaat van sterrenpolitiek moet je dus vooral niet meegaan in de personalisering. Margaret Thatcher en Angela Merkel waren uiterst terughoudend over hun privéleven. Een column in de Story nemen (zoals Anouchka van Miltenburg ooit had) is ook geen goed idee. Daarnaast zul je vrouwelijkheid moeten verzoenen met de hardheid die van politici verwacht wordt. Dat komt je ongetwijfeld op veel spot te staan, maar met charme ga je het niet winnen.

Linda Duits is sociaalwetenschapper en publicist. Ze is eigenaar van Diep Onderzoek, een bureau voor kennis over populaire cultuur. Een deel van dit artikel is ontleend aan een blogpost die zij schreef voor DeJaap.

ADVOCAAT VAN DE DUIVEL

Omdat de DEMO openstaat voor allerlei geluiden, bieden wij de advocaat van de duivel iedere editie de ruimte om aan te geven waarom de Jonge Democraten het volledig verkeerd zien. In deze DEMO pleit de advocaat tegen de motie van het recht voor homoseksuelen om bloed te geven. Deze motie van de JD werd op Congres 93 van D66 unaniem aangenomen, wat resulteerde in een motie van D66 die door de Tweede Kamer eveneens is aangenomen.

Waarom vindt u het niet discriminerend om homoseksuelen uit te sluiten van bloeddonaties?

De Jonge Democraten hebben absoluut gelijk door uitsluiting van homoseksuelen af te keuren en daartegen te strijden. Maar wat is uitsluiting? Ik denk bij uitsluiting aan een ernstige beperking van fundamentele vrijheden of van activiteiten die een individu wil ondernemen om zichzelf te ontplooiën. Bij het doneren van bloed is hier geen sprake van. Iemand die geen bloed mag geven, kan voor de rest alles doen wat hij anders ook had willen doen. Het enige waar hij van wordt uitgesloten is een daad van liefdadigheid. Volgens mij zijn er genoeg andere barmhartige initiatieven te verzinnen om toch een altruïstische daad te verrichten.

Kun je iemand wel verplichten zijn seksuele geaardheid bekend te maken?

Als je bij de bloedbank komt voor een bloeddonatie krijg je een vragenlijst met tientallen vragen die je met 'ja' of 'nee' kunt beantwoorden. Door de vragenlijst in te vullen, ga je een overeenkomst aan met de bloedbank waarin je belooft de vragen naar waarheid in te vullen. Als je één vraag met 'ja' beantwoordt, mag je (op dat moment) geen bloed geven. Zo krijg je bijvoorbeeld de vraag of je de afgelopen twee weken naar de tandarts bent geweest. Een recent tandartsbezoek geeft een verhoogd risico op bloed dat niet goed is. Ook is het niet toegestaan om bloed te doneren als je de afgelopen vier weken buiten Europa bent geweest. Andere voorbeelden zijn het laten zetten van een tatoeage of piercing. Allemaal puur op praktische gronden vastgestelde risicogroepen. Mensen die met homoseks

in aanraking zijn geweest vallen ook binnen een risicogroep.

Maar dingen als een pas gezette tatoeage of een recent tandartsbezoek zijn van tijdelijk aard. Ze maken geen fundamenteel onderscheid tussen mensen...

Het enige wat gevraagd wordt, is of er seksueel contact geweest is met een man in het geval je zelf een man bent. Als je een vrouw bent, wordt er gevraagd of je seksueel contact hebt gehad met een man die ook seks heeft met mannen. De geaardheid is dus helemaal geen issue.

Een verhoogde kans betekent nog niet dat je bloed sowieso ongeschikt is. Veel homoseksuelen hebben wel gezond bloed. Waarom zou een gezond mens niet mogen bijdragen aan de gezondheid van een medemens?

De bloedbank maakt een puur praktische overweging door verhoogde risicogroepen bij voorbaat uit te sluiten van bloeddonaties. Het is arbeidsintensief en kostbaar om bloed af te nemen en te testen. Door de risicogroepen bij voorbaat uit te sluiten, kunnen de kosten zo laag mogelijk gehouden worden. Er is geen beginnen aan om alle risicogroepen te testen. Bovendien loopt de bloedbank in dat geval het risico om als 'testcentrum' gebruikt te worden door mensen die bang zijn voor een besmetting. Daar is de bloedbank niet voor bedoeld. Mensen die bang zijn voor een besmetting, moeten zich bij de GGD of bij hun huisarts laten testen. Helaas ligt de 'beperking' die homoseksuelen wordt opgelegd door ze als een risicogroep te definiëren gevoeliger dan de beperking van andere risicogroepen. Gelukkig behoort iemand meestal tijdelijk tot een risicogroep, zoals de mensen die de afgelopen zes

maanden een tatoeage hebben laten zetten. Er zijn echter ook risicogroepen die nooit bloed mogen geven. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die tussen 1980 en 1996 langer dan zes maanden in het Verenigd Koninkrijk hebben gewoond. Zij hebben een verhoogd risico vanwege de BSE-epidemie die daar heeft plaatsgevonden. Toch heb ik nog nooit vernomen dat iemand uit deze risicogroep zich gediscrimineerd voelde.

Als een homoseksuele man zich lang genoeg van seks met iemand van hetzelfde geslacht onthoudt, is het dan wel toegestaan om bloed te doneren?

In Groot-Brittannië is het sinds 2011 toegestaan bloed te doneren voor een man die twaalf maanden of langer geen seksueel contact heeft gehad met een andere man. Gedurende 2012 is de Raad van Europa bezig geweest met het voorbereiden van een advies aan de Nederlandse regering waarin een soortgelijk beleid wordt geadviseerd. De bloedbank neemt dit advies in overweging bij het formuleren van nieuw beleid omtrent bloedvoorziening. Indien dit ook Nederlands beleid wordt, is het toegestaan voor mannen die met mannen seks hebben om na twaalf maanden onthouding van seks bloed te geven. Ik kan me voorstellen dat dit een groot offer is. Seks is een primaire levensbehoefte – niet alleen om nageslacht te produceren. Daarom zou een jaar lang seksuele onthouding alsnog kunnen worden ervaren als een buitenproportionele maatregel. Maar zolang mannen die wel seks met mannen willen ook op een andere manier een altruïstische daad kunnen verrichten en zolang homoseksuelen niet echt beperkt worden in het leven dat zij graag willen leiden, denk ik dat er van discriminatie geen sprake is.

Global culture wars

de strijd voor seksuele rechten

Elk jaar wordt in Amsterdam op uitbundige wijze de Gay Pride gevierd. Feestvieren staat tijdens deze dag voorop; de meeste mensen zullen niet heel bewust stilstaan bij de strijd die Lesbians-, Gays, Bisexuals,- en Transgenders (LGBTs) in Nederland gevoerd hebben in de afgelopen decennia. De discussie lijkt in toenemende mate te gaan over de vraag of zo'n Gay Pride de emancipatie van homo's eigenlijk wel bevordert of dat het een averechts effect heeft. Waar het nut van de Gay Pride bij sommigen wellicht ter discussie staat, staat het recht en de vrijheid om de Pride te vieren buiten kijf.

Door Kristiaan Kiwitz

The air of freedom in Amsterdam is amazing", aldus de Russische activiste Polina Savchenko, die tijdens de afgelopen editie als eregast op een boot van de gemeente Amsterdam meevierde. Savchenko is bestuurslid van de homorechtenorganisatie Coming Out uit Sint-Petersburg, een stad waar sinds het voorjaar van 2012 een wettelijk verbod op de 'promotie van homoseksualiteit onder jongeren' geldt. Deze wet zou kinderen beschermen tegen het beeld dat homoseksualiteit normaal is en maakt in potentie elke discussie over homoseksualiteit strafbaar. Er zijn activisten die boetes hebben ontvangen voor het in het openbaar rondlopen met teksten als 'homoseksualiteit is normaal' of 'ik ben trots homo te zijn.' Daarnaast zijn popsterren Madonna en Lady Gaga onlangs aangeklaagd omdat zij tijdens optredens in Sint-Petersburg de wet bekritiseerden en het opnamen voor de rechten van homoseksuelen. Vergelijkbare wetten zijn in de afgelopen jaren al in diverse andere Russische regio's aangenomen terwijl er een voorstel klaarligt om dit verbod ook op federaal niveau in te voeren. Het stadsbestuur van Moskou heeft daarnaast de Gay Pride voor de komende eeuw verboden.

De ontwikkelingen in Rusland staan niet op zichzelf. Terwijl enerzijds steeds meer landen homoseksualiteit hebben gedecriminaliseerd en zijn begonnen met het invoeren van gelijke rechten is het hebben van seks met iemand van hetzelfde geslacht in 76 landen strafbaar en staat er in vijf landen de doodstraf op. Naast Rusland zijn er momenteel wetsvoorstellen in onder meer Oekraïne, Oeganda, Nigeria en Zimbabwe die de rechten van homoseksuelen verder inperken. Vooral Oeganda is internationaal in een kwaad daglicht komen te staan doordat een Oegandees wetsvoorstel in sommige gevallen de doodstraf op homoseksuele

handelingen wil invoeren, waardoor het als de 'Kill the gays'-wet bekend is komen te staan. Daarnaast zou de reeds bestaande maximum gevangenisstraf van 14 jaar verhoogd worden naar levenslang en zou ook de 'promotie' van homoseksualiteit verboden worden. Vooralsnog is de behandeling van deze wet, mede door grote internationale druk, diverse malen uitgesteld.

De vraag dient zich aan hoe het te verklaren is dat terwijl homoseksualiteit in steeds meer landen gedecriminaliseerd is en homoseksuelen in steeds meer landen gelijke rechten krijgen, in andere landen er juist sprake is van een (dreigende) terugval in de rechten van homoseksuelen. Om de invoering of verzwaring van homodiscriminerende wetgeving te legitimeren worden religieuze, morele en culturele argumenten gebruikt. "Homosexuality is clearly unbiblical, unnatural and definitely un-African," aldus Olusegun Obasanjo, president van Nigeria tussen 1999 en 2007. Voorstanders van de wetgeving beschuldigen westerse landen van 'cultureel imperialisme' of 'neokolonialisme' omdat zij het 'westerse concept' van homoseksualiteit als mensenrecht willen opleggen. Volgens hen is homoseksualiteit 'on-Afrikaans' en in strijd met de wetten van de natuur en God en daarmee geen mensenrecht. "Gay rights are not a human right, but a human vice," aldus Martin Ssempe, een Oegandese pastor en één van de felste publieke voorstanders van de wet in Oeganda. Daarnaast wijzen voorstanders van de wet erop dat kinderen en het traditionele gezin beschermd moeten worden tegen de 'import van homoseksualiteit.' Zo stelt David Bahati, de indiener van de wet in het Oegandese parlement, bewijzen te hebben dat kinderen op grote schaal 'gerekruteerd' worden om homoseksueel te worden. Ook het hoge percentage homoseksuelen, of 'men who have sex with men' (MSM), dat besmet is met HIV wordt aangehaald als reden om homoseksualiteit te bestrijden.

Hiermee zou verdere verspreiding van de ziekte voorkomen worden.

Tegenover deze argumenten zijn er ook andere politieke krachten waar te nemen. Paradoxaal genoeg is reeds bestaande antihomowetgeving vaak juist een erfenis van westerse koloniale machten, zoals in het geval van Oeganda de traditionele antihomowetten zijn ingesteld door Britse kolonisten. Daarnaast is er een sterke en actieve lobby van conservatieve, vaak Amerikaanse religieuze organisaties die lokale politici stimuleren tot het invoeren van antihomowetgeving. Vast staat dat wetsindieners Bahati op zijn minst nauwe contacten onderhoudt met Amerikaanse evangelicals. Tegenstanders van de wet stellen dan ook dat niet homoseksualiteit, maar homofobie een westers importproduct is. Analisten geven aan dat politiek opportunisme een rol kan spelen voor populistische politici om op de homofobie onder de bevolking in te spelen om daarmee andere prangende problemen naar de achtergrond te dringen.

De voorbeelden van Oeganda en Rusland maken duidelijk dat er verschillende opvattingen bestaan in hoeverre de rechten van homoseksuelen ook mensenrechten zijn. De Verenigde Staten onder president Obama en het Verenigd Koninkrijk onder premier Cameron hebben homorechten expliciet als prioriteit binnen hun buitenlandbeleid benoemd. "Gay rights are human rights, and human rights are gay rights," verklaarde de Amerikaanse Secretary of State Hillary Clinton in december 2011. De Amerikanen en de Britten hebben onder meer aangekondigd ontwikkelingshulp afhankelijk te maken van of een land de mensenrechten van haar seksuele minderheden respecteert. Hoewel de intentie van deze landen lof heeft ontvangen is er ook bezorgdheid onder mensenrechtenorganisaties en homoactivisten dat deze zogenaamde 'aid conditionality'

het effect heeft dat seksuele minderheden nog meer tot zondebok worden gemaakt binnen een samenleving als landen minder hulp ontvangen.

Landen die homorechten steunen en mensenrechtenorganisaties zoals Amnesty International en Human Rights Watch verwijzen naar internationale mensenrechtenverdragen voor de stelling dat homorechten mensenrechten zijn. Problematisch is dat

beroep op de rechten van het kind. Rusland gaat ondanks deze uitspraak door met de parlementaire behandeling van de wet die 'promotie' van homoseksualiteit verbiedt.

Het verschil in opvattingen komt ook sterk tot uitdrukking binnen de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties waar voorstanders van homorechten een sterk blok van vooral Afrikaanse en islamitische landen tegenover zich vinden. Het duurde tot 2011 voordat

deze beginselen als leidraad gediend, maar Yogyakarta heeft geen bindende werking op internationaal niveau.

De wereldwijde strijd voor gelijke rechten voor Lesbians-, Gays-, Bisexuals- en Transgenders zal er één zijn van de lange adem. Een strijd die vraagt om blijvende internationale solidariteit en ondersteuning van homorechtenactivisten door instituties, natiestaten en mensenrechtenorganisaties. Maar ook een strijd die, indien we hem effectief willen voeren, vraagt om voorzichtigheid en enige terughoudend gezien de culturele, religieuze en morele gevoeligheden die rondom seksuele geaardheid en genderidentiteit spelen.

"Analisten geven aan dat politiek opportunisme een rol kan spelen voor populistische politici om op de homofobie onder de bevolking in te spelen om daarmee andere prangende problemen naar de achtergrond te dringen."

seksuele geaardheid of genderidentiteit in de meeste mensenrechtendocumenten, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), de Europese Verklaring voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het Internationale Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR), niet expliciet genoemd worden en grotendeels door middel van jurisprudentie van internationale of Europese tribunalen tot stand is gekomen. Rusland lijkt zich vooralsnog echter weinig aan te trekken van recente uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en het VN Mensenrechtencomité. Recentelijk oordeelde het Mensenrechtencomité dat de vrijheid van meningsuiting van seksuele minderheden niet te rechtvaardigen is met een

de Raad eindelijk een krappe meerderheid vond om een resolutie aangenomen te krijgen tegen de schending van de mensenrechten van homoseksuelen. Eind 2012 werd echter de door Rusland geïnitieerde 'traditionele waarden'-resolutie aangenomen om de 'morele dimensie' van mensenrechten te herstellen, een resolutie die volgens critici gebruikt kan worden om de mensenrechten van zowel vrouwen als homoseksuelen te schenden. In een poging om tot expliciete rechten te komen heeft een groep van mensenrechtenexperts in 2007 het huidige internationale humanitaire recht specifiek toegepast op de gronden van seksuele geaardheid en genderidentiteit die hebben geresulteerd in de Yogyakarta-beginselen. Voor diverse landen hebben

Kristiaan Kiwitz is media-analist van beroep en werkt daarnaast als vrijwilliger LGBTI-rechten bij het Nederlandse hoofdkantoor van mensenrechtenorganisatie Amnesty International.

LGBT of LGBTI, aangevuld met intersexuals, is een veelgebruikte afkorting om de verschillende typen seksuele minderheden te vatten. De relevante issues voor de groepen die onder deze paraplu vallen kunnen zeer verschillen. Deze rechten worden ook vaak afgekort als SOGI (Sexual Orientation & Gender Identity). In dit artikel worden over het algemeen de termen homoseksuelen of homorechten gebruikt, waarbij beoogd wordt het geheel te omvatten.

Het **homohuwelijk** als bron van onenigheid bij de Democraten

De Amerikaanse politiek wordt gedomineerd door twee partijen, de Democraten en de Republikeinen. De laatste jaren zijn de standpunten van de twee partijen steeds radicaler geworden. Het gevolg hiervan is dat er op elk thema ook binnen de partijen grote verdeeldheid is ontstaan waardoor volksvertegenwoordigers uit diverse staten in een onmogelijke spagaat komen.

Door **Jan Willem de Bruin en
Jorine Boink**

Een onderzoek van Washington Post, Kaiser Family Foundation en Harvard University toont aan dat de opvattingen van Republikeinse en Democratische partijaanhangers steeds verder uit elkaar zijn komen te liggen. Met de opkomst van de Tea Party en een groeiende groep evangelische christenen wordt de Republikeinse Partij steeds conservatiever. De Republikeinen zijn groot voorstander van een kleine overheid met lage belastingen en het verder terugdringen van de staatsschuld. Democraten benadrukken hun progressieve karakter door de nadruk te leggen op een sterke federale overheid die sociale gelijkheid bevordert en minderheden beschermt. In lijn hiermee heeft Obama zich in mei 2012 uitgesproken voor het legaliseren van het homohuwelijk. Romney en andere Republikeinse partijprominenten keerden zich duidelijk tegen dit standpunt.

Binnen het Republikeinse kamp is slechts een zeer beperkte groep voor legalisatie van het homohuwelijk. Onder Democratische kiezers zorgt deze kwestie echter juist voor sterke interne verdeeldheid. De Democraten kunnen worden ingedeeld in vier groepen. De grootste groep God and Government (34 procent) bestaat voor het merendeel uit niet-blanke kiezers die zeer religieus zijn. De meest traditionele liberale groep, de Urban Liberals (29 procent), bestaat voor bijna driekwart uit blanke, hoog opgeleide welgestelde kiezers. De aanhangers van de derde groep, Agnostic Left (24 procent), zijn jong, sociaal-liberaal en seculier. Democraten van de groep Do-it-yourself (DIY) (13 procent) vertegenwoordigen over het algemeen blanke kiezers met een laag opleidingsniveau en inkomen. Binnen God and Government en DIY is de steun voor het homohuwelijk zeer beperkt, respectievelijk 26 en 13 procent. Ook het 'equal work, equal pay'-wetsvoorstel is vrij controversieel binnen de Democratische Partij. Dit betreft wetgeving die aan het begin van de eerste termijn van Obama

is aangenomen om het verschil in inkomen tussen mannen en vrouwen gelijk te trekken. Vrouwen in de Verenigde Staten verdienen echter nog steeds slechts 77 procent van het loon van mannen voor hetzelfde werk. Recent presenteerde Obama een voorstel voor verstrekkende maatregelen. Mede door Democratische tegenstemmen kwam dit voorstel uiteindelijk twee stemmen te kort in de Senaat. Terwijl Obama 'equal work, equal pay' als één van zijn speerpunten heeft geformuleerd, is hij er dus nog niet in geslaagd om grote stappen te zetten op dit dossier.

Op het niveau van de staten veroorzaakt de verdeeldheid in de partij in sommige gevallen complexe situaties. Bijvoorbeeld in Pennsylvania. Dit is een staat die slechts gematigd Democratisch is. In de staat woont een relatief grote groep arbeiders die veel waarde hecht aan religie. De aanhang binnen het Democratische kamp bestaat dus voornamelijk uit God and Government en DIY. De Democratische kandidaat voor de Senaat, Bob Casey, bevindt zich hierdoor in een moeilijke situatie waarin hij moet balanceren tussen de conflicterende principes van de lokale kiezers en de landelijke partijstandpunten. In de verkiezingscampagne heeft Casey zich uitgesproken tegen het homohuwelijk maar onder het mom van antidiscriminatiemaatregelen is hij wel voorstander van het geregistreerd partnerschap voor homo's. Nu de verkiezingen voorbij zijn en Casey namens Pennsylvania in de Senaat zit, is het de vraag of hij zijn belofte aan zijn achterban kan waarmaken.

Door deze verdeeldheid verliest een groeiend aantal Amerikanen vertrouwen in de federale overheid. Bij het aantreden van Obama in 2008 was er hoop dat hij hierin verandering zou kunnen brengen. De eerste termijn bewijst het tegendeel. Het nieuwe zorgstelsel, stimuleringsmaatregelen voor de zwakke Amerikaanse economie en de eerste stappen richting gelijke salariering voor mannen en

vrouwen waren de belangrijkste mijlpalen in de eerste periode van de president. Ondanks dat Obama zijn belofte uit zijn eerste termijn nauwelijks heeft kunnen waarmaken, werd hij in oktober herkozen.

Duidelijk uitgewerkte plannen voor de komende vier jaar zijn er nog niet. Wel is het zeker dat Obamacare overleefd blijft. Volgens experts zal Obama zich vooral gaan richten op de consolidatie van de plannen die hij in zijn eerste termijn heeft uitgerold. Uit zijn laatste boek, De herovering van de Amerikaanse droom, en uit toespraken is dit eveneens te herleiden. In De herovering van de Amerikaanse droom zet Obama ideeën uiteen over het creëren van groene banen, het terugbrengen van staatsschuld naar 4 biljoen en het verdubbelen van de export. Deze vergezichten lijken vooralsnog weinig realistisch en onuitvoerbaar op de korte termijn. Het valt te bezien of Obama de weg 'forward' kan vinden met een minderheid in de Senaat en de verdeeldheid binnen zijn eigen partij. In zijn overwinningsspeech benadrukte hij opnieuw dat hij bruggen wil slaan tussen verschillende groepen Amerikanen en dat "the best has yet to come". Zal het Obama lukken om dit in zijn tweede termijn te verwezenlijken?

Jan Willem de Bruin en Jorine Boink zijn lid van het US Elections team

Slotbijeenkomst 'Four More Years' – datum: 5 februari 2013 19:30 uur - P96 Prinsengracht 98 Amsterdam – Link: http://www.facebook.com/events/515887881776405/?ref=notif¬if_t=plan_user_invited&__req=52

EEN KRUIJELTJE FILOSOFIE

"Vrouwen moeten ophouden met te beweren dat het hun ideaal is om onafhankelijk te zijn van mannen en van kinderen. Dat is ze door feministen aangepraat en het is een grote leugen," zo stelt politiek filosoof Harvey Mansfield. Vrouwelijkheid is vernietigd door de feministen en moet door vrouwen opnieuw ontdekt worden. En dat betekent dat ook mannelijkheid in ere hersteld dient te worden.

Door **Moana van IJsseldijk**

Feministen vielen over dit standpunt van Mansfield. Het was zelfs moeilijk om een uitgever te vinden voor zijn boek. Logisch, want het liefst zou Mansfield terug willen naar de traditionele rolverdeling tussen man en vrouw. De vrouw mag weer het huishouden doen, terwijl de man naar het werk gaat om het geld te verdienen. Zo kort door de bocht is de theorie van Mansfield echter niet. Hij keert zich namelijk niet tegen vrouwen die wel carrière weten te maken. In de praktijk is namelijk gebleken dat vrouwen wel degelijk geschikt kunnen zijn voor publieke functies. Deze vrouwen hebben alleen opvallend veel mannelijke eigenschappen, vindt Mansfield. De vrouwelijke vrouw blijft nu eenmaal liever thuis en dat moet gewaardeerd worden. Vrouwen moeten niet door de samenleving gedwongen worden te gaan werken. De verwachting dat een vrouw thuis blijft, is namelijk noodzakelijk voor een vrije samenleving. Zodra deze verwachting verdwijnt, zullen vrouwen zich gedwongen voelen te gaan werken en verdwijnt de vrijheid die ze momenteel wel hebben. Op dezelfde manier dat we vrouwelijkheid moeten verwachten van vrouwen, moeten we ook mannelijkheid verwachten van mannen.

Mannelijkheid wordt gezien als een samenstelling van deels aangeboren en deels door de cultuur gevormde eigenschappen. De eigenschappen die hierbij horen zijn volgens Mansfield zelfvertrouwen, het vermogen leiding te geven, rationaliteit en assertiviteit. Ook het vermogen om principieel te zijn, zelfs als dit risico's met zich meebrengt, is typerend voor de man. Bescherming bieden is masculien en staat tegenover het feminiene verzorgen. De mannelijkheid is een deugd, maar kan ook slecht uitpakken. Dat is de

reden dat deze erkend moet worden. Als we de mannelijkheid niet waarderen en deze niet in juiste banen leiden, zal deze zich op verkeerde manieren gaan uiten. De mannelijkheid kan omslaan in vernielzucht of bandeloosheid. In het ergste geval kan deze zelfs omslaan in terrorisme, waarbij hij de aanslagen van 11 september als voorbeeld noemt. Om te voorkomen dat mannelijkheid doorslaat naar deze uiteinden moeten we haar waarderen.

De grootste angst voor Mansfield is de genderneutrale samenleving, een samenleving waarin man en vrouw gelijk zijn. De genderverschillen tussen man en vrouw zullen dan verdwenen zijn en de mannelijkheid wordt daardoor niet erkend. Volgens Mansfield is de genderneutrale samenleving alleen op de werkvloer een ideale situatie, maar voor de rest van de maatschappij zal het juist een ramp zijn. Zodra mannen in het privéleven taken in het huishouden op zich moeten nemen gaat het fout, de mannelijkheid zal zich dan uiteindelijk op de verkeerde manier gaan uiten. Man en vrouw horen niet gelijk te zijn in het privéleven, maar elkaar aan te vullen. De genderneutrale maatschappij ontkent dit en respecteert de verschillen tussen man en vrouw niet, waardoor noch aan mannelijkheid noch aan vrouwelijkheid ruimte wordt geboden.

De genderneutrale maatschappij grijpt volgens Mansfield in in het privéleven, terwijl liberalen juist zoveel waarden hechten aan het onderscheid tussen publiek en privé. Doordat man en vrouw in een dergelijke samenleving beiden horen te werken, zal dit ook het privéleven van beiden drastisch veranderen. Er is namelijk geen vrouw meer thuis om de opvoeding van de kinderen te regelen, dus de rollen in het huishouden zullen veranderen. Mansfield wil naar een

samenleving waarin de talenten van man én vrouw optimaal benut worden en daarvoor moeten man en vrouw juist niet gelijk zijn. Vrouwen hoeven namelijk geen carrière te maken en mannen hoeven zich niet bezig te houden met het huishouden.

Mansfield neemt hiermee een controversieel standpunt in, maar hij toont wel aan dat het hedendaagse feminisme streeft naar gelijkheid tussen man en vrouw terwijl man en vrouw juist niet gelijk zijn, maar gelijkwaardig. Zowel de lichamelijke verschillen als de verschillende karaktereigenschappen moeten we waarderen. Ze zullen namelijk nooit geheel verdwijnen en juist door waardering komt iedereen het beste tot zijn recht. Vrouwen blijven dan misschien vaker thuis om op te passen en mannen maken vaker carrière. Feministen die streven naar gelijkheid hebben de neiging de waarde van deze verschillen te vergeten. Op deze manier wordt de vrouwelijkheid vernietigd door feministen en ontstaat er een genderneutrale samenleving. Maar juist door de waarde van de verschillen te vergeten verdwijnt het respect voor man en vrouw.

Moana van IJsseldijk is lid van het JD-filosofieplatform

Harvey Mansfield is politiek filosoof en werkt aan de Harvard University in Amerika. Hij werd bekend met zijn vertalingen van Machiavelli en Tocqueville. In zijn boek 'Manliness' dat voor dit artikel gebruikt is, houdt Mansfield een pleidooi voor de waardering van mannelijkheid.

Door Tom van Dijk

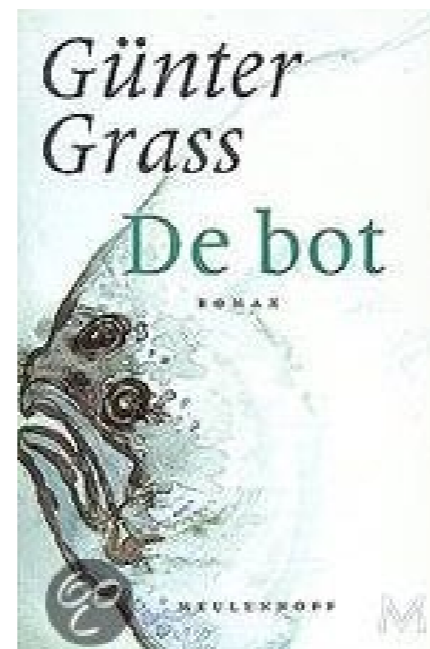
De Bot, van de Duitse Nobelprijswinnaar Günter Grass, is een dikke pil van meer dan 600 pagina's, waar nauwelijks doorheen te komen is. Eindeloze verhalen over historische gebeurtenissen worden in een lange inleiding genoemd en daarna meerdere malen herhaald, met talloze zijprongen, flashbacks en vooruitblikken door elkaar. Bovendien wordt het boek opgehangen aan twee verhaallijnen, met een derde serie van opeenvolgende verhaallijnen ernaast. Dit alles heeft bij tijd en wijle dezelfde breinverlamende werking als een nummer van de Dire Straits, dat na een lange intro ongeïnspireerd voortkabbelt zonder einde.

De vergelijking tussen De Bot en de Dire Straits gaat echter mank, aangezien De Bot zeker niet ongeïnspireerd is geschreven. Ondanks zijn moeilijke leesbaarheid is het een roman die op treffende wijze verschillende invalshoeken voor het emancipatievraagstuk biedt. Het boek begint met een volledig door drieborstige vrouwen overheerste samenleving in de prehistorie, aan de Oostzeekust waar nu de stad Gdansk ligt. De mannen worden er onwetend gehouden door de vrouwen. De vrouwen beheersen het bed, de keuken en leggen de mannen om beurten aan de tiet. Dit maakt de mannen initiatiefloos; ze zijn volledig in de macht van de vrouwen, die hun voor straf al het voorgaande ontzeggen wanneer ze teveel initiatief tonen of op onderzoek uitgaan.

De vrouwelijke overheersing, die maakt dat het Oostzeevolkje achterlijk blijft ten opzichte van alle andere culturen, wordt doorbroken door de vangst van een magische tarbot door een mannelijke visser. De tarbot spreekt en spoort de visser aan om de zaak van de mannen te dienen. Zonder mannen geen historie en geen vooruitgang. Met de eerste adviezen wordt een proces in gang gezet dat heeft geleid tot de huidige, door mannen overheerste, samenleving. Op het moment dat de bot vindt dat de mens te veel is doorgeslagen naar een patriarchale samenleving laat hij zich vangen door een drietal feministen, dat hem terechtstelt voor een feministisch tribunaal. Hier begint het boek pas echt, met de bot die kritiek uit op zowel mannen als vrouwen. Zonder al te veel uit te weiden over alle 600+ pagina's van het boek is het belangrijkste thema de intrinsieke ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, die domweg verschillend zijn. Het feministische standpunt, dat zegt dat mannen en vrouwen 100 procent gelijk zijn en ook zo behandeld dienen te worden wordt door Grass resoluut verworpen. Beide geslachten kennen hun sterktes en zwaktes en die verschillen moeten juist gekoesterd worden in plaats van geforceerd opzij geschoven te worden.

De Bot

Günter Grass

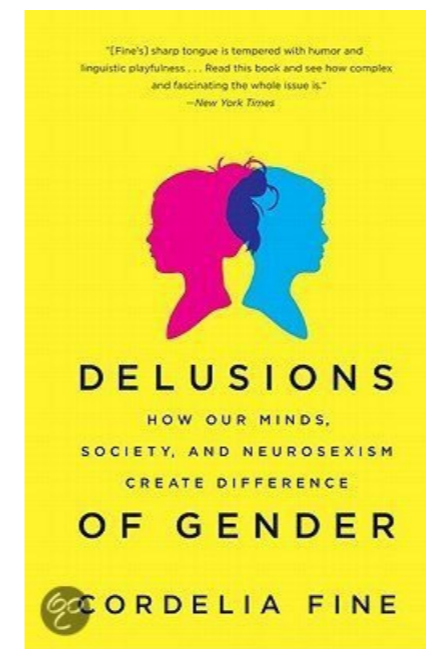

De Bot
Auteur: Günter Grass
Uitgeverij: Meulenhoff
ISBN: 9789029066662

Door Stefan de Koning

Delusions of Gender

Cordelia Fine

Delusions of Gender
Auteur: Cordelia Fine
Uitgeverij: WW Norton & Co
ISBN: 9780393340242

Laten we aannemen dat een doel van politiek is om te streven naar een rechtvaardige wereld, of iets concreter, naar rechtvaardige wetten. Wanneer we geen rekening houden met verschillen tussen mannen, vrouwen, en anderen, kan het gebeuren dat een van die groepen benadeeld wordt. Maar bestaan die verschillen wel?

Men stelt maar al te vaak dat, naast een ongeëvenaard talent tot zwangerschap, vrouwen begaafd zijn in het herkennen van emoties, het besturen en begrijpen van mannen, het niet goed besturen en derhalve foutief inparkeren van vervoersmiddelen wegens een gebrek aan ruimtelijk inzicht vanwege verschillen in de hersenen, en het halen van lagere cijfers voor wiskunde. Dit alles, aldus de populaire opvatting, is nu eenmaal zo en daar moeten mannen zich maar bij neerleggen.

Feit is dát er bepaalde verschillen zijn, zoals in de hersenen. Maar dat hoeft niets te betekenen. Er zijn talloze manieren om computers te bouwen, maar dat maakt niet uit voor het gebruik van bijvoorbeeld Facebook. De verschillen hoeven geen gevolgen te hebben op een hoger niveau.

In Delusions of Gender behandelt Cordelia Fine wetenschappelijk onderzoek over gender. Zij stelt dat de stand van zaken niet best is en geeft veel voorbeelden waarin vooroordelen over gender de resultaten beïnvloeden. Zo maakt het uit of je aan het begin van een wiskundetest je geslacht invult, omdat mensen taken uitvoeren met een bepaalde rol in gedachten. Het maakt aanzienlijk uit of iemand zich dan identificeert als 'vrouw' of als 'universitair student aan een prestigieuze school'.

Het mechanisme hiervoor is anders dan de naïeve opvatting dat mensen zich gedragen in lijn met vooroordelen. Mensen voeren taken defensief uit wanneer ze vooral geen fouten proberen te maken en optimistisch wanneer ze risico nemen en vrijer nadenken. De defensieve houding kost, zonder dat mensen dat zelf weten, meer mentale energie. Wie dus in de rol van vrouw iets doet dat als onvrouwelijk gezien wordt, heeft onbewust een meer defensieve houding en presteert daardoor slechter.

Er zijn meer soortgelijke voorbeelden, zoals dat vrouwen die gescheiden in plaats van gemengd onderwijs volgen een positiever beeld hebben over leidinggevende vrouwen. Ook maakt het uit dat er in sommige vakgebieden weinig rolmodellen zijn. Kinderen pikken die concepten onbewust al op jonge leeftijd op. In hoeverre zijn zulke verschillen dan een biologisch feit of veroorzaakt door processen in de samenleving?

Wat zijn de politieke consequenties? Misschien is de wereld op de lange termijn rechtvaardiger wanneer de niet-biologische verschillen niet meer bestaan, maar op dit moment bestaan ze wel en moeten we rekening houden met de weerbarstige werkelijkheid. Als relatief ongrijpbare mentale processen verschillen veroorzaken, is het een goed idee om voorzichtig te zijn met wetenschappelijke conclusies en verstandig om te gaan met politieke beslissingen.

Feitenvrije versus meningenvrije politiek

Politici die evidente onwaarheden verkondigen, en zeker degenen die dat met enige regelmaat doen, worden tegenwoordig met het label 'fact-free politics' beplakt. Maar wat is er eigenlijk tegen feitenvrije politiek? In een politieke discussie staan vooral meningen centraal en met 'feiten' kunnen politici alle kanten op. Er is geen feitenpolitiek die bepaalt wat waar is en wat niet. Dat roept de vraag op welke rol feiten en cijfers moeten spelen in het politiek en maatschappelijk debat. Toch pleit bijna niemand voor 'fact-free politics'. Doorslaan naar een 'fact based' technocratie is echter ook geen goed idee, meent Tom Louwerse. In Idee (magazine van de Mr Hans van Mierlo Stichting) verscheen eerder zijn artikel.

Door Tom Louwerse

Feiten en feiten

Politiek gaat – volgens de Amerikaanse socioloog Harold Laswell – over de vraag 'who gets what when and how', of, volgens een andere definitie van de Canadese politicoloog David Easton, 'the authoritative allocation of values'. In een politieke discussie staan meningen vrijwel altijd centraal. Is het eerlijk als iedereen evenveel belasting betaalt of moeten rijke mensen relatief meer bijdragen? Moet de overheid veel functies vervullen of juist weinig? Dit soort normatieve vragen heeft wel een empirische context: wij stellen ze omdat we te maken hebben met bepaalde feitelijke omstandigheden. Als we konden leven van de lucht, zouden we niet hoeven strijden om voedsel. Als een hogere CO2-uitstoot geen gevolgen had voor ons leefmilieu, zouden we die ook niet aan banden hoeven leggen.

Feiten bieden een basis voor politiek debat, maar maken daar soms ook deel van uit. Denk aan de PVV die twijfelt aan de bijdrage van de mens aan de opwarming van de aarde. Nog veel vaker worden feiten door verschillende partijen op uiteenlopende wijze gepresenteerd. Het 'lenteakkoord' van de een is het 'Kunduzakkoord' van de ander. En is een missie met trainers van de politie en bewaking door het leger nu militair of civiel? Naast feiten is de politieke besluitvorming vaak gebaseerd op verwachtingen. Hoeveel treinen zullen er over tien jaar over de Betuwelijn rijden? Wat is de verwachte olieprijs? Levert de bouw van een 'brede school' besparingen op? Dit zijn uitspraken over de 'toekomstige werkelijkheid', waardoor de verwachtingen met de nodige onzekerheid zijn omkleed. Dat leidt ertoe dat op basis van dezelfde informatie verschillende inschattingen worden gemaakt.

Het ene feit is het andere dus niet. Dat blijkt maar al te goed in de verschillende 'fact check' rubrieken die momenteel in Amerikaanse en nu ook Nederlandse kranten te vinden zijn. NRC.next gebruikt ter beoordeling van uitspraken maar liefst vijf gradaties: 'waar', 'gedeeltelijk waar', 'half waar', 'grotendeels onwaar' en 'onwaar'. Wie de rubriek leest merkt dat dit niet ten onrechte is: soms worden zaken wat aangezet of is de strekking wel juist, maar een detail niet. In zo'n geval kun je niet zeggen dat een uitspraak waar of onwaar is.

"Het is onmogelijk om een objectieve afweging te maken of het democratisch tekort van de EU wel of niet bestaat."

Dat komt onder andere doordat veel zaken die wij als 'feit' beschouwen tot de 'sociale werkelijkheid' behoren, zoals filosoof John Searle dat noemt. Als ik zeg dat Prins Willem-Alexander en Máxima getrouwd zijn, dan zal niemand dat aanvechten. Het is echter een 'sociaal feit': het is zo omdat we gezamenlijk hebben afgesproken dat er zoiets bestaat als een huwelijk, dat op een bepaalde wijze kan worden gesloten. In de politiek zijn ook veel van dit soort feiten. Een wet is geldig als hij op de juiste wijze door de Tweede en Eerste Kamer is behandeld en aangenomen (en daarna ondertekend in het Staatsblad is verschenen). Dit soort feiten

accepteren we als waar ondanks het feit dat ze geconstrueerd zijn. Searle noemt ze ontologisch subjectief, maar epistemologisch objectief: in de fysieke werkelijkheid kun je ze niet zien, maar in de sociale werkelijkheid kun je ze niet ontkennen. Dit soort zaken wordt als feit beschouwd omdat daarover consensus bestaat.

Sociale feiten zijn niet noodzakelijkerwijs minder 'hard' dan feiten aangaande de fysieke werkelijkheid, maar er is wel meer potentie voor discussie over sociale feiten. Neem bijvoorbeeld het debat over het 'democratisch tekort' in de Europese Unie. Bestaat er zo'n tekort? Niet in de fysieke werkelijkheid natuurlijk, maar het debat over het democratisch tekort kent veel aspecten (de rol van de nationale parlementen, de macht van het Europees Parlement, de rol van de Raad van Ministers). Het is vrijwel onmogelijk om een volledig objectieve afweging te maken van alle relevante aspecten en tot de conclusie te komen dat het gat wel of niet bestaat.

Wel is het mogelijk om in een debat in ieder geval op bepaalde terreinen een feitelijke basis te vinden. Zo kun je constateren dat het Europees parlement op de meeste terreinen medebeslissingsrecht heeft of dat nationale parlementen in uiteenlopende mate procedures hebben om hun ministers te instrueren en controleren inzake hun Europese activiteiten. Het mag dan wellicht onmogelijk zijn om 'feitelijk' vast te stellen of een 'democratisch tekort' bestaat, toch zijn er veel feiten in het debat die wel controleerbaar zijn.

De hierboven genoemde problemen met de dichotomie tussen 'feiten' en 'onwaarheden' biedt geen vrijbrief voor het verkopen van flagrante onjuistheden. Sterker nog, als men niet bereid is om te zoeken naar een zekere overeenstemming over wat feitelijk waar is,

dan is debat volstrekt onmogelijk. Dan zou elk argument immers met een eenvoudig 'dat denk ik niet' of 'dat zie ik anders' teniet kunnen worden gedaan. Een lastigere vraag is of politici feiten mogen manipuleren. In zekere zin is de weergave van (sociale) feiten vrijwel altijd in enige mate selectief en subjectief, maar het is iets anders als men essentiële feiten bewust weglaat of bijschaaft. In dat geval lijkt de balans tussen 'gelijk hebben' en 'gelijk krijgen' te veel ten voordele van het laatste door te schieten.

Feiten en cijfers

De kritiek op feiten richt zich vaak in het geval op cijfers. Statistieken van de een of andere soort moeten het ontgelden met als belangrijkste argument: ze zeggen niet alles en kunnen ook worden gemanipuleerd. Problemen met statistieken doen zich vooral voor als mensen de uitkomsten gaan verabsoluteren, zoals bij de berichtgeving over de wekelijkse zetelpeilingen. 'De SP stijgt een zetel in de peiling van De Hond', wordt er dan gekopt. Dat is interessant noch relevant: de vraag is of de aanhang onder het gehele electoraat is toegenomen, niet alleen onder de groep die De Hond ondervraagt. Om daar uitspraken over te kunnen doen, moet je rekening houden met de onzekerheidsmarges van de peiling. Dat gebeurt echter maar zelden. Het gevolg is dat sommige journalisten elke week weer

heel creatieve verklaringen bedenken voor veranderingen in de kiezersgunst, terwijl er waarschijnlijk helemaal niets gebeurd is. Het andere 'verwijf' richting statistieken betreft de vraag of ze wel alles zeggen. Veel zaken kunnen niet (goed) in een cijfer worden uitgedrukt.

Alleen feiten?

De kritiek op feitenvrije politiek mondt soms uit in een roep om niet-partijgebonden bestuurders. De benoeming van Mario Monti tot premier van Italië is daar een prominent

"Feitenvrije politiek is soms een probleem, maar een meningenvrij politiek debat zou nog veel erger zijn"

voorbeeld van. Anders dan partijpolitici zouden dit soort bestuurders niet steeds bezig zijn met politieke spelletjes en ze kunnen dus in redelijkheid tot effectief beleid komen. Technocratie kan echter alleen werken als er een duidelijke doelstelling is. Monti kan effectief zijn, omdat zijn opdracht van tevoren

is bepaald: het reduceren van de staatsschuld en het versterken van de economie. Enkel het streven naar 'effectief bestuur' voldoet niet. Bepalen wie wat wanneer en hoe krijgt is immers niet zozeer een technisch vraagstuk, maar een normatieve vraag. Feiten alleen geven daarop geen antwoord. Wie de indruk wekt dat politiek gereduceerd kan worden tot het 'managen van de BV Nederland' doet daarmee het politieke karakter van het openbaar bestuur geweld aan. Feitenvrije politiek is soms een probleem, maar een meningenvrij politiek debat zou nog veel erger zijn.

Tom Louwerse is als docent verbonden aan het Instituut Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden

Dit artikel is eerder gepubliceerd in Idee, het politiek-wetenschappelijke tijdschrift van de Mr. Hans van Mierlo Stichting. Het verschijnt zes maal per jaar. Onafhankelijke auteurs, D66'ers, columnisten en cartoonisten voeden het debat over sociaal-liberale thema's. Studenten krijgen korting en betalen € 21 per jaar (een regulier abonnement kost € 36 per jaar). Zie www.d66.nl/idee

OP BEZOEK BIJ

Door Tim Jansen en Lonneke van der Holst

Toen jij voor het eerst een JD-activiteit bezocht was je pas zeventien. Hoe ben je zo jong bij de JD terecht gekomen?

Ik was net zeventien en ging naar het laatste jaar van mijn middelbare school. Bij mijn studieoriëntatie twijfelde ik tussen rechten en politologie. Na een aantal open dagen te hebben bezocht wist ik nog steeds niet echt wat politiek inhield. Toen heb ik aan mijn vader gevraagd wat ik moest doen als ik later de politiek in wilde. Hij antwoordde dat ik dan eerst lid moest worden van een politieke partij. Ik had nog niet echt een politieke voorkeur, maar wel de intentie om met mensen van mijn leeftijd over politiek te praten. Google leidde mij naar de JD.

Uiteindelijk heb je besloten om in het bestuur van de JD Amsterdam te gaan. Hoe ben je tot dat besluit gekomen?

Toen ik net lid was van de JD vond ik mezelf veel te jong voor een bestuursfunctie. Het jaar daarop zat ik in Israël. Toen ik daarna terugkwam in Nederland ben ik opnieuw actief geworden bij de JD Amsterdam. In verschillende teams organiseerde ik activiteiten. Dit vond ik heel leuk om te doen. Ik wilde wel wat meer doen, dus toen was de volgende logische stap om het bestuur in te gaan.

Welke bestuursfunctie heb je?

Secretaris Verenigingsleven. Dit is een nieuwe functie die door het vorige bestuur in het leven is geroepen. De Secretaris Verenigingsleven moet zorgen voor 'de gezelligheid'. Dit houdt in dat je verantwoordelijk bent voor de nieuwe ledendagen, de maandelijkse borrels, de sportdagen, eigenlijk de dingen die niets met politiek te maken hebben. Dat vond ik te weinig inhoud hebben. Toen heb ik bedongen dat ik de PINDA's (politiek inhoudelijke nieuwsgenoteerde discussieavonden – red.) erbij zou krijgen.

Zijn JD'ers zo ongezellig dat er voor de gezelligheid gezorgd moet worden?

Amsterdam heeft veel meer actieve leden dan andere afdelingen. Bij andere afdelingen ontstaat de gezelligheid wat gemakkelijker, omdat altijd hetzelfde kleine groepje naar activiteiten komt. Bovendien bemerkten we een duidelijk onderscheid tussen de mensen die puur voor de inhoud komen en mensen die meer voor de gezelligheid komen. Daarom is het denk ik goed dat er iemand voor de gezelligheid verantwoordelijk is.

Recentelijk heb je een 'seniorenborrel' georganiseerd. Hoe ben je op dit idee gekomen?

Tijdens mijn kandidaatstelling in juni had ik het in mijn praatje voornamelijk over wat ik voor nieuwe leden ging doen en hoe ik ze ging verbinden aan de vereniging. Vervolgens stond een bijdehante ouderejaars JD'er op om te vragen wat ik voor de oude leden ging doen. Toen heb ik gekserend gezegd dat ik wel een seniorenborrel wilde organiseren. Dit werd met luid gejuich ontvangen door alle oudere leden. Met zoveel enthousiasme moest ik me er wel aan houden. En het was een groot succes. Andere afdelingen zijn zelfs naar me toe gekomen om te zeggen dat ze ook zoiets gaan doen, dus ik denk dat het wel een terugkerend iets gaat worden.

Je hebt dus een jaar in Israël gezeten. Wat heb je daar gedaan?

Ik deed vrijwilligerswerk op een kibboets. Dit had ik al jaren in mijn hoofd. Ik had genoeg van de boeken dus als ik meteen een janboel geworden. Als kind heb ik een tijdje in Israël gewoond. In mijn herinneringen was het echt een paradijs. Ik had daar als kind zoveel vrijheid, het was een enorme speeltuin. We woonden op een kleine kibboets waar je overal in bomen kon klimmen en kattenkwaad kon uithalen. Bovendien maakten

we heel veel mooie reizen door Israël. Dit is me bijgebleven waardoor ik heel graag terug wilde.

Wat deed je daar voor vrijwilligerswerk?

In mijn motivatiebrief had ik de nadruk gelegd mijn actieve lidmaatschap bij de JD. Daar waren ze zo van onder de indruk, dat ik ben aangenomen als assistent studie en PR. Het werk dat ik moest doen was administratief en eigenlijk heel saai. Toen ben ik daarnaast Hebreeuwse alfabetcursus gaan geven. Ik spreek het niet echt meer, maar ik kan het nog wel goed lezen en schrijven. Ook heb ik zelf nog kleine trips georganiseerd waar ik als gids meeging. Op een gegeven moment vond ik het administratieve werk toch te saai worden. Toen heb ik een regeling getroffen dat ik drie dagen in de week in het hotel werkte en drie dagen per week op kantoor.

Inmiddels ben je dus weer terug bij de JD.

Wil je nog lang actief blijven?
Zolang ik het met mijn studie kan combineren, wil ik heel graag actief blijven bij de JD.

Wat zou jij veranderen als je de grote baas van de JD was?

Mensen zouden tot hun 35e lid mogen blijven. Nu zijn er zoveel mensen die tegen de dertig lopen en nog zo graag actief willen blijven. Het is zonde dat dit nu niet kan.

Deborah Binnendijk is Secretaris Verenigingsleven van de JD Amsterdam

VOORZITTERS HAMER

Door Wieke Timmermans

Het is winter – tijd voor een verhaal. In het welbekende sprookje 'De nieuwe kleren van de keizer' vertelt Hans Christian Andersen over een rijke keizer. De keizer, veeleisend als hij was, begon zoveel voorwaarden te stellen aan zijn kledij dat zijn eigen kleermakers niet in de vraag konden voorzien. Na hen allen ontslagen te hebben, viel de keizer voor de mooie woorden van een groep rondreizende kleermakers die stelden een mantel te kunnen vervaardigen van een stof die alleen door slimme mensen kon worden gezien. De vorst betaalde hen

horen wilde, werd verkondigd dat Rutte en Samsom het voor hen onmogelijk geachte bereikt hadden. Er was snel en positief onderhandeld, en er waren doorbraken bereikt. De hypotheekrenteaftrek ging van het slot, de arbeidsmarkt werd aangepakt en ook in de zorg werden stappen gezet om de kosten te beperken. Voor vrijwel alle sociaaleconomische problemen waar Nederland mee zou kampen, of mee te kampen zou krijgen, was een oplossing gevonden.

Niets is minder waar. Stuk voor stuk blijken de doorbraken toch niet zo groot te zijn als

Het regeerakkoord is de nieuwe mantel van de keizer. Met veel mooie woorden over doorbraken en bruggen bouwen, presenteert het kabinet een akkoord dat, in het beste geval, een symbolische overwinning is op de politieke koppigheid die Nederland de laatste jaren gegijzeld heeft. Een echte overwinning voor Nederland is het niet. De vergrijzing blijft als een zwaard van Damokles boven de Nederlandse verzorgingsstaat hangen. De Jonge Democraten komen met alternatieven. Zo blijven wij onverminderd hameren op een écht solidair pensioensysteem en zullen we dit jaar onze visie op de kosten van de zorg verscherpen. We zullen onderwerpen als duurzaamheid en individuele vrijheden, in het bijzonder op het internet, actief op de kaart zetten omdat het kabinet ze vergeet. Ten slotte vullen we onze visie op een federaal Europa – de enige bestuursvorm die de problemen van de toekomst aankan – verder in.

Wil jij ons helpen een constructieve bijdrage te leveren aan het politieke debat in Nederland? Neem dan contact met ons op. We helpen je graag om je idee uit te werken in de vorm van een activiteit, artikel of actie, of om je aansluiting te laten vinden bij bestaande projecten. Weet je niet waar je met je idee terecht kan? Stuur dan een mail naar idee@jd.nl, en wij helpen je verder!

Overigens organiseren de Jonge Democraten 22, 23 en 24 februari een politiek inhoudelijk weekend dat als thema 'controversie' zal hebben. Benieuwd naar de interessante sprekers die we uitnodigen, of misschien wel naar het thema van het feest? Houd de website in de gaten!

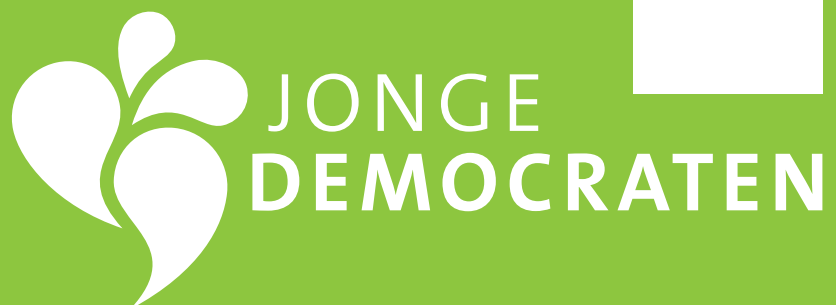
Wieke Timmermans is voorzitter van de Jonge Democraten. voorzitter@jongedemocraten.nl

“Met veel mooie woorden over doorbraken en bruggen bouwen, presenteert het kabinet een akkoord dat, in het beste geval, een symbolische overwinning is op de politieke koppigheid die Nederland de laatste jaren gegijzeld heeft.”

rijkelijk, en toen hij het resultaat in handen kreeg ging hij meteen de straat op om zijn nieuwste mantel aan het volk te tonen. Daar schreed de koning door de straten. Maar niemand had hem verteld dat hij naakt was.

Maandag 29 oktober 2012 presenteerden Diederik Samsom en Mark Rutte trots een regeerakkoord. Tijdens de persconferentie die volgde stelden beiden over hun schaduw heen te zijn gesprongen. Diezelfde avond vlogen bij Pauw & Witteman complimenten over tafel, alsof er niet een sociaaldemocraat en conseratief-liberaal, maar een verliefd stel aan tafel zat. Aan iedereen die het maar

werd gesteld. Ja, de hypotheekrenteaftrek wordt wel aangepakt, maar dan alleen voor de grootste huizen, dus starters kunnen nog steeds geen huis vinden. Ja, het ontslagrecht wordt aangepakt, maar echte flexibilisering komt er niet. Ja, op de zorg worden miljarden bezuinigd, maar de manier waarop is discutabel. Om pijnlijke beslissingen te vermijden wordt de discussie over het beheersbaar houden van de zorg uitgesteld en kiest het kabinet ervoor om thuiszorg voor veel minder mensen beschikbaar te maken. De inkomensafhankelijke zorgpremie is eruit, maar over inkomensafhankelijke thuiszorg zal nog een rel ontstaan.

DEMO is op zoek naar nieuwe vormgevers. Lijkt het je leuk om in een team aan dit magazine te werken en kun je omgaan met inDesign? Stuur dan een e-mail naar demo@jongedemocraten.nl